

REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY OKRESU **POLTÁR**

Rok spracovania: 2019

Realizované v rámci projektu OP KŽP z Kohézneho fondu.

Generálny riaditeľ SAŽP:

RNDr. Richard Müller, PhD.

Riaditeľ sekcie environmentalistiky

RNDr. Tomáš Orfánus, PhD.

Vedúci odboru starostlivosti o sídla, regióny a krajinu:

RNDr. Oľga Slobodníková, PhD.

Projektový manažér:

Ing. Marta Slámková

Spracovateľ dokumentácie RÚSES:

ESPRIT, s.r.o.,
Pletárska 2,
969 27 Banská Štiavnica

Hlavný riešiteľ:

Mgr. Dušan Kočický, PhD.

Riešitelia:

Ing. Ivana Špilárová
Ing. Renáta Rákayová
RNDr. Ivan Zvara
RNDr. Juraj Pauk
RNDr. Martin Mareta, PhD.
Mgr. Ing. Boris Ivanič
Ing. Radovan Pondelik
Ing. Jakub Chovan
František Paczelt
Ing. Marián Jasík,
RNDr. Daniel Dítě, PhD.
RNDr. Peter Bačkor, PhD.

Rok spracovania:

2019

Tento text neprešiel jazykovou úpravou

OBSAH

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A MÁP	3
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	7
ÚVOD.....	10
CIEĽ ÚLOHY	10
SPÔSOB, OBSAH A ROZSAH SPRACOVANIA ÚLOHY	11
VYMEDZENIE A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA	12
I ANALYTICKÁ ČASŤ	16
1 PRÍRODNÉ POMERY	16
1.1 Abiotické pomery	16
1.1.1 Geologické pomery	18
1.1.2 Geomorfologické pomery	21
1.1.3 Pôdne pomery	25
1.1.4 Hydrologické pomery a hydrogeologické pomery	29
1.1.5 Klimatické pomery	32
1.2 Biotické pomery	36
1.2.1 Rastlinstvo	36
1.2.2 Živočíšstvo	44
1.2.3 Biotopy	51
2 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA	54
2.1 Poľnohospodárska pôda.....	55
2.2 Lesné pozemky	56
2.3 Vodné toky a plochy	59
2.4 Zastavané plochy a nádvoría.....	59
2.4.1 Sídlné plochy	59
2.4.2 Priemyselné a dobývacie areály	60
2.4.3 Poľnohospodárske areály	60
2.4.4 Dopravné zariadenia.....	60
2.4.5 Zariadenia technickej infraštruktúry	60
2.4.6 Technická zariadenia ekologickej infraštruktúry	60
2.5 Nelesná drevinová vegetácia	61
2.6 Plochy verejnej a vyhradenej zelene	62
2.7 Mozaikové štruktúry.....	62
2.8 Ostatné plochy.....	62
3 ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNÉMU PLÁNU VEĽKÉHO ÚZEMNÉHO CELKU A DOTKNUTÝCH OBCÍ	63
4 POZITÍVNE A NEGATÍVNE PRVKY V ÚZEMÍ	71
4.1 Pozitívne prvky a javy.....	71
4.1.1 Osobitne chránené časti prírody a krajiny a časti prírody pripravované na ochranu.....	71
4.1.2 Priemet Generelu nadregionálneho ÚSES SR	95
4.1.3 Prírodné zdroje	97
4.1.4 Významné krajinné prvky bez legislatívnej ochrany.....	107
4.1.5 Kultúro-historický hodnotné formy využívania krajiny	107
4.2 Negatívne prvky a javy	107
4.2.1 Prírodné/prírodné stresové faktory.....	108
4.2.2 Antropogénne stresové faktory	109

II SYNTÉZOVÁ ČASŤ	131
5 SYNTÉZA ANALYTICKÝCH VSTUPOV A HODNOTENIA	131
5.1 Hodnotenie ekologickej stability	131
5.2 Plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov a javov v krajine	136
5.3 Ekostabilizačná významnosť, reprezentatívnosť a unikátnosť	141
5.4 Hodnotenie krajinnej štruktúry	155
III NÁVRHOVÁ ČASŤ	169
6 NÁVRH REGIONÁLNEHO ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY	169
6.1 Návrh prvkov RÚSES	169
6.1.1 Biocentrá	170
6.1.2 Biokoridory	170
6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky	171
6.2 Návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky RÚSES	171
6.2.1 Charakteristika biocentier a návrh manažmentových opatrení	173
6.2.2 Charakteristika biokoridorov a návrh manažmentových opatrení	192
6.2.3 Charakteristika ostatných ekostabilizačných prvkov a návrh manažmentových opatrení	197
6.3 Návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny	211
6.4 Návrh prvkov RÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany	216
6.5 Návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav	217
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	218

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A MÁP

Tabuľka č. 1.1: Názvy a číselné kódy obcí okresu Poltár, ich rozloha a počet obyvateľov	15
Tabuľka č. 1.2: Geomorfologické členenie riešeného územia	16
Tabuľka č. 1.3: Zastúpenie pôdnych typov a subtypov na celkovej ploche okresu Poltár	25
Tabuľka č. 1.4: Pôdne druhy a ich zastúpenie na celkovej ploche územia v okrese Poltár	26
Tabuľka č. 1.5: Skeletnosť pôdy v povrchovom horizonte v okrese Poltár	28
Tabuľka č. 1.6: Hĺbka pôdy v okrese Poltár	29
Tabuľka č. 1.7: Zoznam a charakteristika vodomerných staníc v okrese Poltár	29
Tabuľka č. 1.8: Priemerné ročné a extrémne prietoky vo vodomerných staniciach v okrese Poltár	30
Tabuľka č. 1.9: Minerálne pramene na území okresu Poltár	31
Tabuľka č. 1.10: Banské vody v okrese Poltár	32
Tabuľka č. 1.11: Podzemné vody na území okresu Poltár	32
Tabuľka č. 1.12: Klimatická klasifikácia podľa Končeka na území okresu Poltár	33
Tabuľka č. 1.13: Meteorologické stanice na území okresu Poltár	33
Tabuľka č. 1.14: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za vegetačné obdobie 1961 – 2010 na meteorologickej stanici Boľkovce	35
Tabuľka č. 1.15: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok a úhrny zrážok letného polroku v mm 1981 – 2010 na meteorologických staniciach v okrese Poltár	35
Tabuľka č. 1.16: Fytogeografické členenie okresu Poltár	36
Tabuľka č. 1.17: Fytogeograficko-vegetačné členenie v okrese Poltár	36
Tabuľka č. 1.18: Zastúpenie jednotlivých spoločenstiev v okrese Poltár	37
Tabuľka č. 1.19: Zoznam nelesných biotopov v riešenom území – prirodzené a sekundárne biotopy	52
Tabuľka č. 2. 1: Zastúpenie druhov pozemkov v okrese Poltár k 1. 1. 2018	54
Tabuľka č. 2. 2: Zastúpenie kategórií lesa v okrese Poltár k 1. 1. 2018	57
Tabuľka č. 2. 3: Zastúpenie drevín na lesných pozemkoch v okrese Poltár	57
Tabuľka č. 2. 4: Zastúpenie HSLT v okrese Poltár k 1. 1. 2018	58
Tabuľka č. 2. 5: Dreviny podľa vekových tried v okrese Poltár	58
Tabuľka č. 3. 1: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území okresu Poltár podľa ÚPN VÚC BBSK	65
Tabuľka č. 3. 2: Prehľad spracovaných ÚPD obcí v okrese Poltár	70
Tabuľka č. 4. 1: Mokrade v okrese Poltár	73
Tabuľka č. 4. 2: Výskyt chránených, vzácných a ohrozených druhov vyšších rastlín v jednotlivých typoch biotopov v okrese Poltár	74
Tabuľka č. 4. 3: Zoznam druhov rýb (<i>Osteichthyes</i>) a kruhoústovcov (<i>Petromyzontes</i>) v okrese Poltár	76
Tabuľka č. 4. 4: Zoznam druhov obojživelníkov (<i>Lissamphibia</i>) v okrese Poltár	78
Tabuľka č. 4. 5: Zoznam druhov plazov (<i>Reptilia</i>) v okrese Poltár	79
Tabuľka č. 4. 6: Zoznam druhov vtákov (<i>Aves</i>) v okrese Poltár	79
Tabuľka č. 4. 7: Zoznam druhov cicavcov (<i>Mammalia</i>) v okrese Poltár	91
Tabuľka č. 4. 8: Výmera podľa kategórie lesa v okrese Poltár	97
Tabuľka č. 4. 9: Zastúpenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia v okrese Poltár	97
Tabuľka č. 4. 10: Poľnohospodárska pôda v okrese Poltár podľa skupín BPEJ, výmera v ha a % zastúpenie jednotlivých skupín BPEJ	99
Tabuľka č. 4. 11: Ochranné pásma vodárenských zdrojov v okrese Poltár	99
Tabuľka č. 4. 12: Vodárenské toky v okrese Poltár	101
Tabuľka č. 4. 13: Charakteristika chránených vodohospodárskych oblastí v okrese Poltár	101
Tabuľka č. 4. 14: Vodohospodársky významné toky v okrese Poltár	101
Tabuľka č. 4. 15: Zastúpenie kategórií obmedzenia hospodárenia na pôdach vzhľadom na Nitrátovú direktívu v okrese Poltár	102
Tabuľka č. 4. 16: Chránené ložiskové územia v okrese Poltár	102
Tabuľka č. 4. 17: Uznávané lesné porasty v okrese Poltár	104
Tabuľka č. 4. 18: Farmové chovy voľne žijúcej zveri v okrese Poltár	106
Tabuľka č. 4. 19: Prehľad priemyselných podnikov a výrobných prevádzok v okrese Poltár	110

Tabuľka č. 4. 20: Dobývacie priestory v okrese Poltár	110
Tabuľka č. 4. 21: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou vodnou eróziou	114
Tabuľka č. 4. 22: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou veternou eróziou	115
Tabuľka č. 4. 23: Zastúpenie kategórií ohrozenosti zhutnením v okrese Poltár	115
Tabuľka č. 4. 24: Obsah rizikových prvkov v poľnohospodárskej pôde	116
Tabuľka č. 4. 25: Emisie zo stacionárnych zdrojov (veľké a stredné) znečistenia ovzdušia v okrese Poltár ..	117
Tabuľka č. 4. 26: Zoznam najväčších znečisťovateľov ovzdušia v okrese Poltár za rok 2018	118
Tabuľka č. 4. 27: Intenzita dopravy v okrese – počet motorových vozidiel/deň za rok 2015	119
Tabuľka č. 4. 28: Ekologický a chemický stav útvarov povrchových vôd v okrese Poltár	121
Tabuľka č. 4. 29: Aglomerácie s veľkosťou nad 2 000 EO v okrese Poltár	123
Tabuľka č. 4. 30: Významné priemyselné a ostatné zdroje znečistenia v okrese Poltár	123
Tabuľka č. 4. 31: Prevádzkarne pre hydinu v okrese Poltár	124
Tabuľka č. 4. 32: Výskyt environmentálnych záťaží v okrese Poltár	126
Tabuľka č. 4. 33: Vymedzenie PHO podľa spôsobu čistenia odpadových vôd	128
Tabuľka č. 5. 1: Stupnica pre hodnotenie významu prvkov SKŠ krajinného segmentu	132
Tabuľka č. 5. 2: Stupeň stability jednotlivých prvkov SKŠ	132
Tabuľka č. 5. 3: Stupne ekologickej stability podľa KES	135
Tabuľka č. 5. 4: Koeficient ekologickej stability (KES) pre jednotlivé administratívne územia obcí riešeného územia	135
Tabuľka č. 5. 5: Antropogénne prvky – bariérový efekt v okrese Poltár	136
Tabuľka č. 5. 6: Významné environmentálne problémy typu 1 v okrese Poltár	140
Tabuľka č. 5. 7: Významné environmentálne problémy typu 2 v okrese Poltár	140
Tabuľka č. 5. 8: Významné environmentálne problémy typu 3 v okrese Poltár	141
Tabuľka č. 5. 9: Významné environmentálne problémy typu 4 v okrese Poltár	141
Tabuľka č. 5. 10: Hodnotenie rozmanitosti a výskytu biotopov okresu Poltár	142
Tabuľka č. 5. 11: Zoznam REPGES v geologických regiónoch a subregiónoch okresu Poltár	152
Tabuľka č. 5. 12: Typy potenciálnych reprezentatívnych geoeosystémov v okrese Poltár	153
Tabuľka č. 5. 13: Početnosť výskytov typu REPGES	153
Tabuľka č. 5. 14: Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery katastrálnych územi okresu Poltár	157
Tabuľka č. 5. 15: Hodnotenie diverzity krajiny v okrese Poltár	160
Tabuľka č. 5. 16: Komplexné hodnotenie krajinného obrazu, základné komponenty	162
Tabuľka č. 6. 1: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Poiplie	173
Tabuľka č. 6. 2: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Poiplie	174
Tabuľka č. 6. 3: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Poiplie - nelesné biotopy	174
Tabuľka č. 6. 4: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Poiplie - lesné biotopy	174
Tabuľka č. 6. 5: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Kozí vrch	175
Tabuľka č. 6. 6: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Kozí vrch	175
Tabuľka č. 6. 7: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Kozí vrch - lesné biotopy	176
Tabuľka č. 6. 8: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Kúpna hora	177

Tabuľka č. 6. 9: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Kúpna hora	177
Tabuľka č. 6. 10: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Kúpna hora - lesné biotopy	177
Tabuľka č. 6. 11: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Zeleniansky rybník	178
Tabuľka č. 6. 12: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Zeleniansky rybník	178
Tabuľka č. 6. 13: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Zeleniansky rybník - nelesné biotopy	179
Tabuľka č. 6. 14: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Smolná - Chocholná	180
Tabuľka č. 6. 15: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Smolná - Chocholná - lesné biotopy	180
Tabuľka č. 6. 16: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Ráztoky – Ďurov vrch	181
Tabuľka č. 6. 17: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Ráztoky – Ďurov vrch - lesné biotopy	182
Tabuľka č. 6. 18: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Skalica	183
Tabuľka č. 6. 19: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Skalica - lesné biotopy	183
Tabuľka č. 6. 20: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Široká dolina	184
Tabuľka č. 6. 21: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Široká dolina - lesné biotopy	184
Tabuľka č. 6. 22: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Veľká Skalica	185
Tabuľka č. 6. 23: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Veľká Skalica	185
Tabuľka č. 6. 24: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Neklenská dolina - Tri chotáre	186
Tabuľka č. 6. 25: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Neklenská dolina - Tri chotáre - lesné biotopy	187
Tabuľka č. 6. 26: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Holubín	188
Tabuľka č. 6. 27: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Holubín - lesné biotopy	188
Tabuľka č. 6. 28: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Starý vršok	189
Tabuľka č. 6. 29: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Starý vršok	189
Tabuľka č. 6. 30: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Starý vršok - nelesné biotopy	190
Tabuľka č. 6. 31: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Starý vršok - lesné biotopy	190
Tabuľka č. 6. 32: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Matúška - Jelenie	191

Tabuľka č. 6. 33: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Matúška - Jelenie	191
Tabuľka č. 6. 34: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Matúška - Jelenie - nelesné biotopy	191
Tabuľka č. 6. 35: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Matúška - Jelenie - lesné biotopy	192
Tabuľka č. 6. 36: Manažmentové opatrenia v okrese Poltár	210
Obrázok č. 1.1: Situácia okresu Poltár v rámci územno-správneho členenia Slovenskej republiky a Banskobystrického kraja	13
Obrázok č. 1.2: Legenda k Mape č. 1.3	21
Obrázok č. 3. 1: Priemet prvkov ÚSES v ÚPN VÚC v okrese Poltár a v kontaktných zónach so susednými okresmi.....	67
Obrázok č. 3. 2: Legenda k Obrázku č. 3. 1.....	68
Obrázok č. 3. 3: Priemet prvkov z dokumentu RÚSES susedných okresov na kontaktných územiach s riešeným územím.....	69
Obrázok č. 4. 1: Priemet prvkov GNÚSES SR.....	96
Mapa č. 1.1: Fyzicko-geografická mapa okresu Poltár s polohopisom a územno-správnym členením	14
Mapa č. 1.2: Geomorfologické jednotky v okrese Poltár	17
Mapa č. 1.3: Geologická stavba v okrese Poltár	20
Mapa č. 1.4: Sklonitosť územia v okrese Poltár	23
Mapa č. 1.5: Vertikálna členitosť reliéfu územia v okrese Poltár.....	24
Mapa č. 1.6: Pôdne typy v okrese Poltár.....	27
Mapa č. 1.7: Klimatická klasifikácia v okrese Poltár.....	34
Mapa č. 1.8: Potenciálna prirodzená vegetácia v okrese Poltár.....	38
Mapa č. 4. 1 Náchylnosť poľnohospodárskej pôdy na kompakciu	116
Mapa č. 4. 2: Stupeň defoliácie lesných porastov v okrese Poltár	125
Mapa č. 5. 1: Stupeň ekologickej stability okresu Poltár	134
Mapa č. 5. 2: REPGES okresu Poltár	154
Graf č. 2. 1: Zastúpenie druhov pozemkov v okrese Poltár k 1. 1. 2018 (výmera v ha).....	55

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

Bc, Bk	Biocentrum, biokoridor
BPEJ	Bonitovaná pôdno– ekologická jednotka
BPK	Biologický prvok kvality
ČMS -P	Čiastkový monitorovací systém - pôda
ČOV	Čistiareň odpadových vôd
ČSSR	Československá socialistická republika
EČ	evidentné číslo
ENK	Environmentálny norma kvality
E-PRTR	Európsky register uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok (<i>Pollutant Release and Transfer Register</i>)
EVSK	Ekologicky významný segment krajiny
EZ	Environmentálna záťaž
FCHPK	Fyzikálno-chemický prvok kvality
GIS	Geografický informačný systém
GL	Genofondová lokalita
GNÚSES	Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability SR
ha	hektár
HKŠ	Historická krajinná štruktúra
HMPK	Hydromorfologický prvok kvality
HSLT	Hospodársky súbor lesných typov
CHA	Chránený areál
CHKO	Chránená krajinná oblasť
CHLÚ	Chránené ložiskové územie
CHRO	Chránená rybia oblasť
CHVO	Chránená vodohospodárska oblasť
CHVÚ	Chránené vtáčie územie
IPKZ	Integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania
IUCN	Svetová únia ochrany prírody (<i>International Union for Conservation of Nature</i>)
k. ú.	Katastrálne územie
KEP	Krajinnoekologický plán
KES	Koeficient ekologickej stability
KN	kataster nehnuteľností
KO	krajinný obraz
kol.	kolektív
KR	krajinný ráz
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska
KÚŽP	Krajský úrad životného prostredia
LANDEP	Krajinnoekologické plánovanie (<i>Landscape Ecological Planning</i>)
LHC	Lesný hospodársky celok
LNN	Ložisko nevyhradeného nerastu
LPF	Lesný pôdny fond
LVS	Lesný vegetačný stupeň
m. n. m	metre nad morom
MCHÚ	Maloplošné chránené územie
MK SSR	Ministerstvo kultúry Slovenskej socialistickej republiky
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
MVaRR SR	Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky

MVE	malá vodná elektrárň
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NATURA 2000	Sústava chránených území členských krajín EÚ
NDV	Nelesná drevinová vegetácia
NECONET	Národná ekologická sieť (<i>National Ecological Network</i>)
NEIS	Národný Emisný Informačný Systém
NLC	Národné lesnícke centrum
NMSKO	Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia
NP	Národný park
NPP	Národná prírodná pamiatka
NPR	Národná prírodná rezervácia
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
OP	Ochranné pásmo
OÚŽP	Okresný úrad životného prostredia
PHO	Pásmo hygienickej ochrany
PHSR	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PP	Prírodná pamiatka
PPF	Poľnohospodársky pôdny fond (do 30.4.2004)
PR	Prírodná rezervácia
REPGES	Reprezentatívny potenciálny geoeosystém
resp.	respektíve
RSV	Rámcová smernica o vode
RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
RÚVZ	Regionálny úrad verejného zdravotníctva
SAV	Slovenská akadémia vied
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SEJ	socioekonomický jav
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SKŠ	Súčasná krajinná štruktúra
SPP	Slovenský plynárenský priemysel
SSC	Slovenská správa ciest
STN	Slovenská technická norma
ŠGÚDŠ	Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
t. j.	to jest
TOC	Celkový organický uhlík (<i>Total Organic Carbon</i>)
TTP	Trvalý trávny porast
tzv.	takzvaný
ÚEV	Územie európskeho významu Slovenská republika
ÚGKK	Úrad geodézie, kartografie a katastra
ÚKE SAV	Ústav krajinej ekológie SAV
UNESCO	Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>)
ÚPD	Územno-plánovacia dokumentácia
ÚPN	Územný plán
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
VEP	Vizuálne exponovaný priestor
VCHÚ	Maloplošné chránené územie
VKP	Významný krajinný prvok

VN	Vysoké napätie
VÚC	Veľký územný celok
VÚPOP	Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva
VVN	Veľmi vysoké napätie
VZN	Všeobecné záväzné nariadenie
VZV	Všeobecne záväzná vyhláška
Z. z.	Zbierka zákonov
ZaD	zmeny a doplnky
Zb.	Zbierky
ZUJ	Základná územná jednotka
ŽSR	Železnice Slovenskej republiky

ÚVOD

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je najvýznamnejším prienikom krajinnno-ekologických princípov do reálnej ekologickej politiky a do priestorovej plánovacej praxe. Je súčasťou legislatívy, je všeobecným ekologickým regulatívom rôznych plánov a projektov a stáva sa povinnou súčasťou rozhodovacích procesov (Izakovičová, 2000).

Dokument RÚSES je základný dokument ochrany prírody a krajiny v oblasti starostlivosti o krajinu a biodiverzitu v regionálnom meradle. Patri k základným podkladom pri spracovaní územnoplánovacej dokumentácie regiónu a obce, je podkladom pri riešení krajinnnoekologických plánov, návrhov na využitie územia, pozemkových úprav, ekologických štúdií a ostatných rozvojových dokumentov na regionálnej a miestnej úrovni.

Dokument RÚSES sa vypracováva pre administratívne územie okresu. Na území chránenej krajinnnej oblasti a národného parku a jeho ochranného pásma funkciu dokumentu RÚSES plní program starostlivosti o chránenú krajinnú oblasť alebo program starostlivosti o národný park (§ 54 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov). Pokiaľ administratívne územie okresu zahŕňa aj CHKO alebo NP, RÚSES sa spracuje na cele administratívne územie tak, aby bola zabezpečená nadväznosť prvkov ÚSES na hraniciach chráneného a nechráneného územia, pričom preberie všetky záväzne podklady a regulatívy platné pre územie CHKO a NP.

Spracovanie aktuálneho RÚSES okresu Poltár vyplynula z dynamických zmien v krajine. Súčasný stav krajiny sa za posledných 20 rokov zmenil. Budovaním technickej infraštruktúry sa sprístupnili nové územia pre investičný rozvoj a cestovný ruch, čím sa zvýšil tlak na zachovalé prírodné ekosystémy a dochádza k častejším stretom záujmov človeka a týchto území. Zachovalé ekosystémy a ekologické koridory, spájajúce jednotlivé centrá biotickej aktivity sú často vnímané ako prekážka realizácie hospodárskych a rekreačných aktivít.

V súčasnosti využívaný dokument RÚSES bol zhotovený v roku 1994, kedy ešte terajšie územie okresu spadalo pod okres Lučenec. Jednotlivé prvky územného systému ekologickej stability sa v aktualizovanom RÚSES prehodnotili alebo spresnili. Tento dokument RÚSES je teda vlastne aktualizovaný a modifikovaný pôvodný dokument RÚSES na súčasný okres Poltár.

Aktuálny Regionálny územný systém ekologickej stability predstavuje dokument, ktorý odzrkadľuje všetky legislatívne zmeny ochrany prírody a krajiny, aktualizuje analýzu súčasného stavu krajiny a javov, ktoré vplývajú na zmenu krajiny a ekologickej stability. Významným výstupom sú definované regulatívy, ktoré po premietnutí do relevantných územnoplánovacích dokumentov budú usmerňovať činnosť človeka v krajine, čím prispievajú k zachovaniu lokalít NATURA 2000 v priaznivom stave a zároveň pomôžu zosúladiť plánované činnosti s potrebou ochrany prírody a krajiny.

CIEĽ ÚLOHY

- zhodnotenie stavu krajiny, analýza jej abiotických a biotických pomerov, charakteristika súčasnej krajinnnej štruktúry, zhodnotenie vzťahu k ÚPN VÚC a dotknutých obcí, analýza socio-ekonomických javov, t.j. pozitívnych a negatívnych prvkov a javov nachádzajúcich sa v riešenom území
- zhodnotenie ekologickej stability krajiny, plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov/javov v krajine, zhodnotenie ekostabilizačnej významnosti, reprezentatívnosti a unikátnosti prvkov krajiny, a celkové hodnotenie krajinnnej štruktúry
- návrh prvkov RÚSES, návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky RÚSES, návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny, návrh prvkov RÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany a návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav.

SPÔSOB, OBSAH A ROZSAH SPRACOVANIA ÚLOHY

Dokumentácia RÚSES bola spracovaná v súlade so zákonom č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Referenčným základom pre mapovanie jednotlivých prvkov tvorby v dokumente RÚSES je Základná báza údajov pre geograficky informačný systém (ZBGIS).

Jednotlivé podklady sú získavane:

- excerpovaním existujúcich (publikovaných) podkladov (publikácie, územnoplánovacia dokumentácia, projekty pozemkových úprav, existujúce dokumenty GÚSES, RÚSES, MÚSES, krajinno-ekologické plány, záverečné správy),
- zabezpečením od špecializovaných pracovísk, správcov územia,
- na základe vlastného terénneho prieskumu, ktorého predmetom je:
 - prehľadovanie návrhov RÚSES v riešenom území z predchádzajúceho dokumentu, ktorý sa aktualizuje,
 - mapovanie súčasnej krajinnej štruktúry a vlastností prírodných prvkov v krajine (mapovanie nelesnej drevinovej vegetácie, brehových porastov, stavu trvalých trávnych porastov, historických krajinných štruktúr, atď.),
 - mapovanie biotopov v riešenom území, overovanie genofondových lokalít,
 - mapovanie pozitívnych prvkov a javov v území,
 - mapovanie výskytu negatívnych javov a stresových faktorov (napr. skládky odpadu, vodná a veterná erózia, výskyt inváznych druhov v území, úprava tokov, výskyt bariér a pod.),
 - vymedzovanie prvkov RÚSES (biocentra, biokoridory).

Terénny prieskum vegetácie prebiehal v priebehu vegetačného obdobia. Pri spracovaní dokumentov RÚSES sa použili najaktuálnejšie dostupné údaje.

Základné bloky dokumentácie ako i podrobnejšie členenie a obsah jednotlivých kapitol sú vypracované v zmysle *Metodických pokynov na vypracovanie dokumentov RÚSES*, schválené Ministerstvom životného prostredia SR, sekciou ochrany prírody a tvorby krajiny dňa 20. 10. 2015. Niektoré kroky však bolo potrebné modifikovať v závislosti na charaktere územia a výskyte niektorých špecifických javov.

Dokumentácia je rozdelená do hlavných blokov:

I. Analytická časť

1. Prírodné pomery
2. Súčasná krajinná štruktúra
3. Zhodnotenie vzťahu k ÚPN VÚC a dotknutých obcí
4. Pozitívne a negatívne prvky / javy v území

II. Syntézová časť

5. Syntéza analytických vstupov a hodnotenie

III. Návrhová časť

6. Návrh regionálneho územného systému ekologickej stability

Súčasťou dokumentu je 5 mapových výstupov riešeného územia v mierke 1 : 50 000:

- Mapa č. 1: Súčasná krajinná štruktúra
- Mapa č. 2: Priemet pozitívnych prvkov a javov
- Mapa č. 3: Priemet negatívnych prvkov a javov
- Mapa č. 4: Environmentálne problémy
- Mapa č. 5: Návrh RÚSES

VYMEDZENIE A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

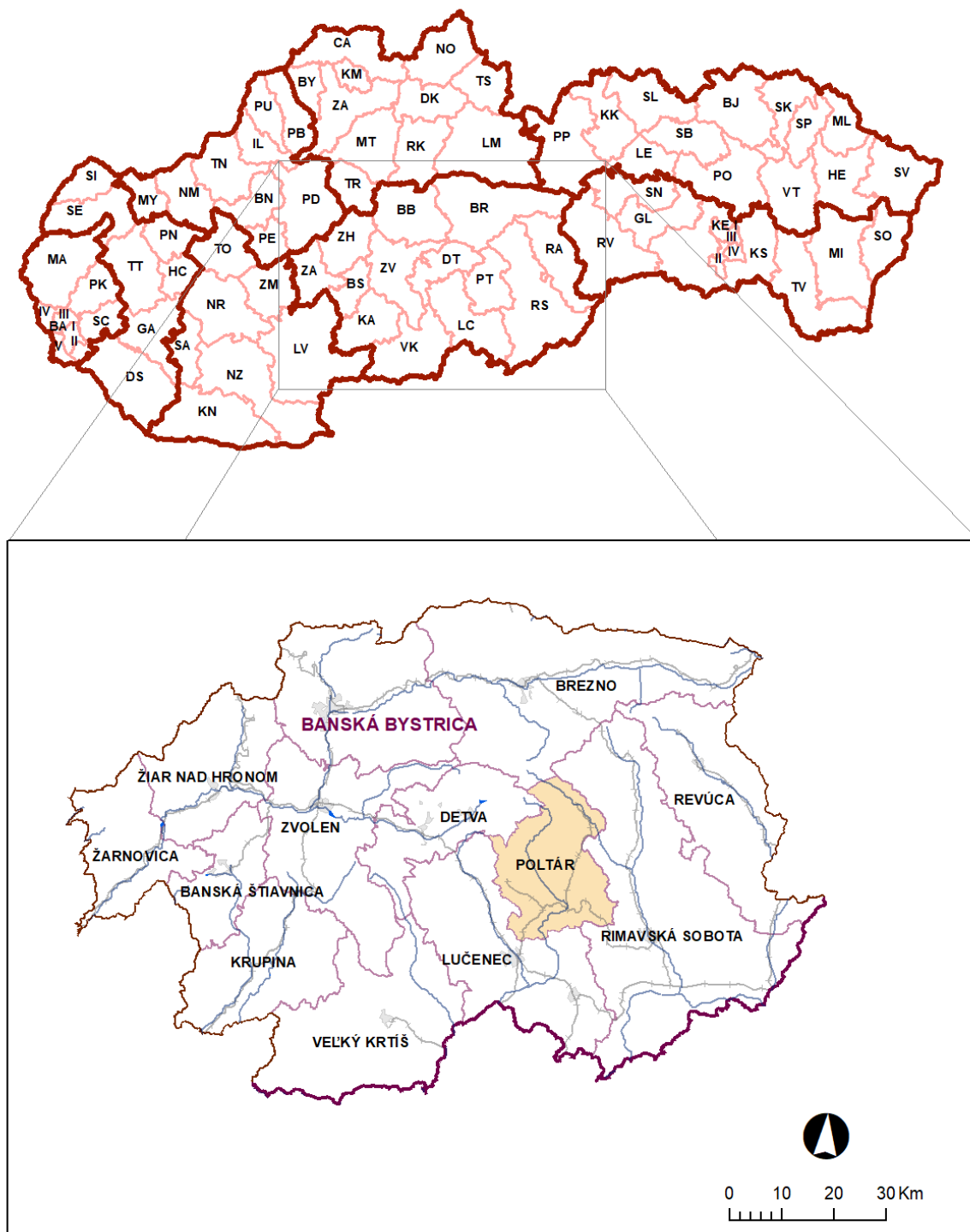
Okres Poltár leží v južnej časti Banskobystrického kraja. Na východe ma dlhú spoločnú hranicu s okresom Rimavská Sobota, na severe susedí s okresom Brezno a západnou stranou hraničí s okresmi Lučenec a Detva. Rozlohou 476 km² a počtom obyvateľov (21 467) patrí medzi menšie okresy Slovenska. Administratívne ho tvorí 1 mestské sídlo Poltár, ktoré plní funkciu správneho sídla, a 21 obcí, z ktorých 12 má menej ako 500 obyvateľov a len 5 obcí má viac ako 1 000 obyvateľov.

Poltár sa vyvinul zo staršieho slovanského osídlenia, na území dnešnej obce boli nálezy zo 7. storočia. Na Cerinách odhalili základy stredovekého hrádka, kde v 15. storočí stála Jiskrovská pevnosť a na Kostolisku našli zvyšky neskororománskeho kostola. V lokalite Kostolisko objavili i pohrebisko pílinskej kultúry zo strednej a mladšej doby bronzovej, zaniknuté panské sídlo a zaniknutú osadu Starý Poltár z vrcholného stredoveku. V 16. storočí sa obec delila na Horný a Dolný Poltár. Obec často menila svojich pánov (do r. 1330 patrila najskôr Zachovcom, potom Šošovcom, od r. 1742 Géczyovcom a od 18. storočia viacerým zemepánom). V r. 1554 – 1593 bol Poltár obsadený Turkami. Najstaršia písomná zmienka o miestnom názve "Silva Polta" pochádza z donačnej listiny kráľa Bélu IV. z 10. januára 1246, ktorá určuje hranice panstva filákovského a ozdínskeho hradu a starý Poltár sa nachádzal na tejto hranici. Po roku 1828 sa tu rozvinulo debnárstvo, kolárstvo a najmä hrnčiarska výroba. Tunajšiu hlinu používali aj mlynári ako mazadlo na osi mlynských kolies. Od roku 1869 tu bola Baratta-Dragonova továreň na šamotové výrobky (tehly, trativody, kachličky). Po roku 1952 sa rozvinula výroba stavebných hmôt, otvorili baňu na kaolín.

Od 13. storočia do r. 1848 bolo územie dnešného okresu Poltár v dvoch stoliciach. Väčšia západná časť patrila k Novohradskej, menšia, východná ku Gemersko-malohontskej stolici a neskôr župe. Pri administratívnom členení v r. 1923, prvom v rámci novej Československej republiky, územie dnešného okresu Poltár sa ocitlo v dvoch okresoch. Západná polovica pripadla Lučencu, východná Rimavskej Sobote. V r. 1923 – 1928 obidva tieto okresy patrili do Zvolenskej župy. Pri administratívnom členení v r. 1928 nastali len minimálne zmeny. Územie 3 obcí dnešného okresu Poltár z okresu Rimavská Sobota dostal okres Lučenec. V r. 1938 – 1945 obce Pinciná a Nové Hony zabralo Maďarsko. Zvyšok okresu bol rozdelený medzi dva okresy, tentoraz však medzi Lovinobaňu na západe a Hnúšťa na východe. Okres Poltár sa po prvýkrát objavil po administratívnej úprave v r. 1949, presnejšie r. 1951, a to ako súčasť stredoslovenského kraja. V porovnaní s dnešným okresom mu na severovýchode nepatrilo územie 4 obcí Utekáča, Kokavy nad Rimavicou, Šoltýsky a Ďubákova, na juhu územie dvoch obcí, Pincinej a Nových Honov. Na severovýchode bol však väčší o obec Látky. Administratívnym členením r. 1960 bolo územie 9 ročného okresu Poltár rozdelené medzi okresy Lučenec a Rimavská Sobota. Lučencu pripadla väčšia časť, Rimavskej Sobote 4 dnešné obce na juhovýchode a to Sušany, Hrnčiarske Zalužany, Hrnčiarska Ves a Selce. Poltár sa stal znovu okresom v r. 1996. V r. 2002 boli obce Pinciná a Nové Hony pričlenené k okresu Lučenec (www.naseobce.sk).

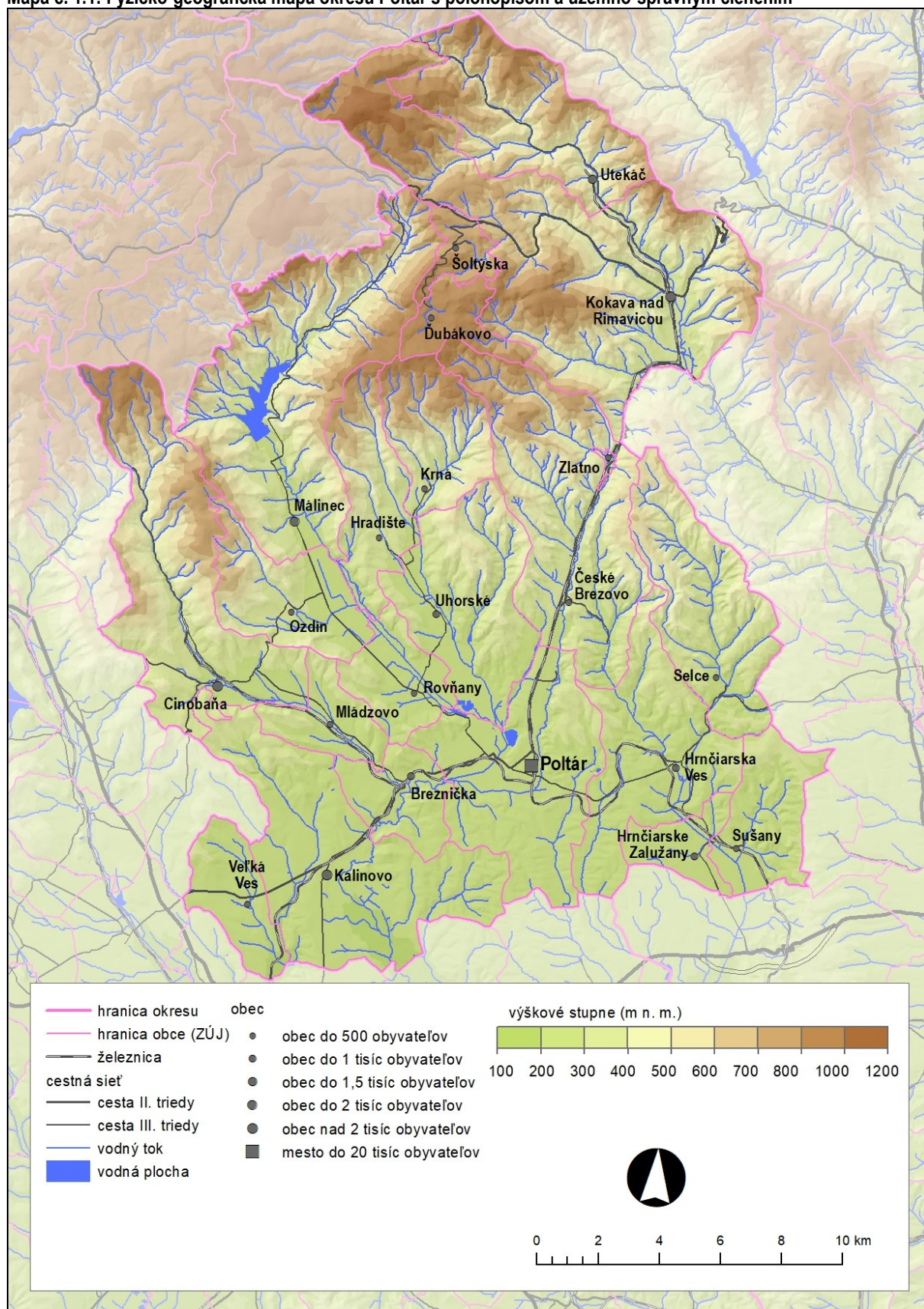
Južnú časť okresu tvorí Juhoslovenská kotlina s celkami Lučenecká a Rimavská kotlina s rázom poľnohospodárskej krajiny s dominantným vidieckym osídlením. Zasahuje až po okresné mesto Poltár. Stolické vrchy, Revúcka vrchovina a Veporské vrchy sa nachádzajú v strednej a severnej časti okresu. Územím preteká rieka Ipel', na severovýchode rieka Rimavica. Prírodné podmienky dávajú predpoklady pre rozvoj podhorskej a horskej turistiky, vidieckej turistiky, cykloturistiky a zimnej rekreácie.

Obrázok č. 1.1: Situácia okresu Poltár v rámci územno-správneho členenia Slovenskej republiky a Banskobystrického kraja

Upravil: Belčáková

Mapa č. 1.1: Fyzicko-geografická mapa okresu Poltár s polohopisom a územno-správnym členením

Upravil: Mareta M, Paczelt F

Tabuľka č. 1.1: Názvy a číselné kódy obcí okresu Poltár, ich rozloha a počet obyvateľov

Názov obce	Číselný kód	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov
Breznička	511269	9,21	744
Cinobaňa	511315	39,23	2 235
České Brezovo	511340	38,57	467
Ďubákovo	557323	6,39	82
Hradište	511447	14,51	243
Hrnčiarska Ves	514900	25,78	955
Hrnčiarske Zalužany	514918	6,1	868
Kalinovo	511471	39,42	2 236
Kokava nad Rimavicou	511498	66,27	2 827
Krná	511501	14,02	52
Málinec	511595	50	1 507
Mládzo	511617	7,98	95
Ozdín	511684	15,22	298
Poltár	511765	30,53	5 605
Rovňany	511820	9,61	250
Šoltýska	511889	4,39	113
Selce	515515	24,41	431
Sušany	515591	12,94	97
Uhorské	511978	24,61	520
Veľká Ves	512001	9,8	928
Utekáč	580317	26,88	440
Zlatno	582051	0,36	474
Okres Poltár	607	476,22	21 467

Zdroj: ŠÚSR, 2019; ÚGKK, 2011

I ANALYTICKÁ ČASŤ

1 PRÍRODNÉ POMERY

1.1 Abiotické pomery

Sú charakterizované abiotickými zdrojmi (neživé zložky a prvky krajiny), ktoré tvoria pôvodnú a trvalú základňu ostatných krajinných štruktúr. Takéto krajinné prvky sú prevažne prírodnými zdrojmi a pre človeka tvoria cieľ využívania. Zároveň sú základňou na pretváranie a vytváranie nových prvkov v krajine. Tvoria ich horniny, georeliéf, pôdy, povrchové a podzemné vody a ovzdušie.

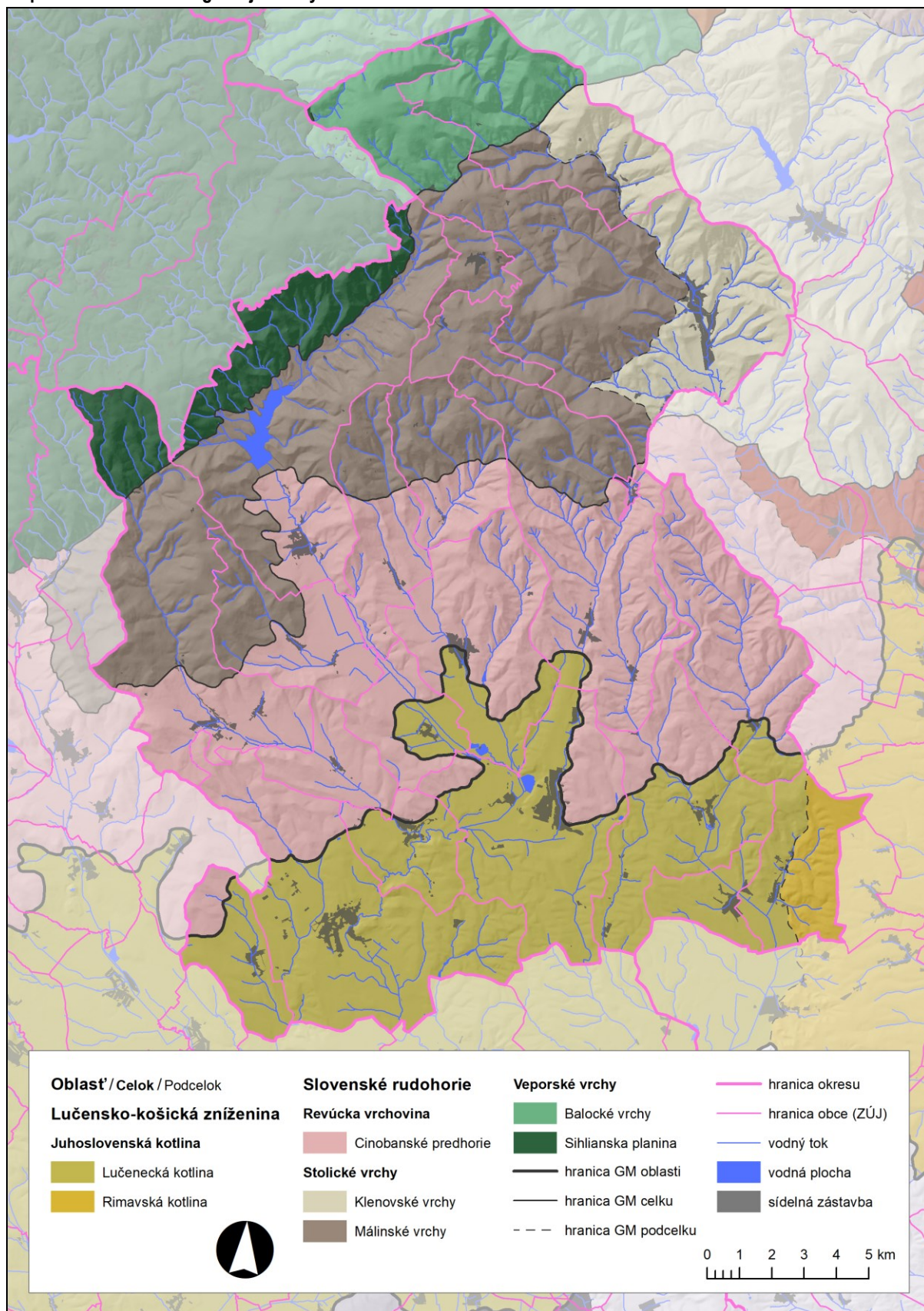
Riešené administratívne územie okresu Poltár z hľadiska geomorfologických pomerov patrí do alpsko-himalájskej sústavy, do podsústavy Karpaty, k provincii Západné Karpaty, subprovincii Vnútorne Západné Karpaty. Podrobnejšie geomorfologické členenie opisuje nasledujúca Tabuľka č. 1.2 a Mapa č. 1.2.

Tabuľka č. 1.2: Geomorfologické členenie riešeného územia

Sústava	Podsústava	Provincia	Subprovincia	Oblasť	Celok	Podcelok
Alpsko-himalájska	Karpaty	Západné Karpaty	Vnútorne Západné Karpaty	Slovenské rudohorie	Revúcka vrchovina	Cinobanské predhorie
					Stolické vrchy	Klenovské vrchy
						Máľinské vrchy
				Veporské vrchy	Juhoslovenská kotlina	Balocké vrchy
						Sihlianska planina
			Lučensko-košická zníženina	Lučensko-košická zníženina	Juhoslovenská kotlina	Lučenecká kotlina
						Rimavská kotlina

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002

Mapa č. 1.2: Geomorfologické jednotky v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič (Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002)

1.1.1 Geologické pomery

Okres Poltár sa vyznačuje pomerne pestrou geologickou stavbou. Podstatne plošné zastúpenie ma kryštalinikum veporika, ktoré je od neogénnej panvy (Juhoslovenkej kotliny) oddelené gemerikom.

Tektonika

Podľa tektonickej schémy slovenskej časti Západných Karpát (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa na území okresu Poltár nachádzajú nasledovné tektonické štruktúry:

- kryštalinikum veporika,
- sedimentárny obal veporika,
- gemerikum,
- neogénne sedimentárne panvy.

Veporikum je zložené z kryštalinického podkladu a obalových sekvencií mladopaleozoického až mezozoického veku. Kryštalinikum **veporika** je tvorené predovšetkým viacerými často špecifickými varietami granitoidných hornín a kryštalickými bridlicami rôzneho stupňa premeny (migmatity, ruly, svory, fylity). V kryštaliniku veporika sú pomerne dobre zachované relikty hercýnskej tektonickej stavby. Geologická a tektonická stavba kryštalinika je značne komplikovaná. Spôsobuje to predovšetkým nezanedbateľný podiel hercýnskej tektoniky a jeho následné výrazné alpínske prepracovanie (www.mineralykarpat.sk). Veporikum v záujmovom území zastupuje Slovenské rudohorie, tvorené hlavne biotickými granodioritmi až tonalitmi.

Obalové sekvencie veporika (sedimentárny obal veporika) je možné rozdeliť na dva odlišné vývoje: obalová sekvencia južného veporika (federátska sekvencia) a obalová sekvencia severného veporika (sekvencia Veľkého Boku). V okrese Poltár je prítomná federátska sekvencia, ide o komplikovaný systém tektonických šúpín. Nachádzajú sa v nej vrchnopaleozoické klastické horniny a nad nimi klasický sled triasových kremencov a verfénskych bridlíc a pokračujúci karbonátovou sedimentáciou. Jej integrálnou súčasťou sú však aj horniny vrchného karbónu a permu (revúcka skupina), ktoré sú však často tektonicky osamostatnené (www.mineralykarpat.sk).

Veporikum je v južnej časti Revúckej kotliny okresu Poltár prekryté **severným gemerikom**. Gemerikum ako najvrchnejšia tektonická superjednotka Centrálnych Západných Karpát, je tvorená prevažne paleozoickými, menej mezozoickými horninami, na ktoré sa viaže podstatná časť rudného bohatstva Slovenska (Mišík, 1976). Na rozdiel od tatríka a veporika je budované hlavne nízko metamorfovanými (premenenými) horninami prevažne staropaleozoického veku. Hercýnska metamorfóza v gemeriku nedosiahla tak výrazný stupeň premeny ako v tatríku a veporiku a miera premeny hornín (najnižší stupeň metamorfózy) postihla horniny gemerika aj v alpínskom období. Členenie je založené predovšetkým na kontrastnosti horninovej náplne a jej veku. Na základe nových poznatkov a z hľadiska odlišného charakteru obalových sekvencií bolo v poslednom období zaužívané rozdelenie gemerika na severné a južné gemerikum. Obalová sekvencia severného gemerika sa skladá z viacerých sedimentárnych súvrství, ktoré majú špecifický vývoj, postavenie a odlišujú sa aj svojím vekom (www.mineralykarpat.sk). V záujmovom území je severné gemerikum tvorené horninami ochtinskej skupiny karbónskeho veku, s hrádockým a lubenickým súvrstvím. Hrádcke súvrstvie zastupujú metamorfované siliciklastické turbidity (mietapiesskovce, fylity, grafitické fylity) a lubenické súvrstvie magnezity.

Neogénne panvy vznikali v závere horotvorných procesov vytvárajúcich dnešný orogén Západných Karpát. Panvy a kotliny sú výraznými morfotektonickými štruktúrami Západných Karpát. Kotliny vytvárajú plošne menej rozsiahle a štruktúrne jednoduchšie sedimentárne akumulácie neogénu často zovreté medzi pohoriami. Do riešeného územia zasahuje Rimavská a Lučenecká kotlina. Tieto kotliny sú tvorené horninami pontského veku. Pont pozostáva z dvoch súvrství, zo sedimentárneho - poltárske súvrstvia a vulkanogénneho podrečiansko - bazaltovej formácii. Poltárske súvrstvie v severnej časti Lučenskej kotliny leží diskordantne na spodnomiocenných sedimentoch, alebo predterciérnych horninách. Jeho hrúbka kolíše a smerom na sever klesá. Na J a JV od Poltára hrúbka súvrstvia presahuje 50 m. V širšom okolí Maštince hrúbka sedimentov poltárskeho súvrstvia kolíše od 13,08 - 30,05. Tvoria ho štrky, piesky, kaolinické íly, lignity.

Kvartérny pokryv je rozšírený na celej Juhoslovenskej kotline a v okolí vodných tokov. Sú to hlavne fluválne sedimenty so piesčitými štrkov a štrkov v terasách bez pokryvu alebo s pokryvom spraší. Rozšírené sú aj

proluviálne hlinité až piesčité štrky a úlomky hornín v nízkych náplavových kužeľoch bez pokryvu (vrchný pleistocén).

Základné geochemické typy hornín

Na území okresu sú vyčlenené 4 základné geochemické typy hornín (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002):

- granitoidy,
- andezity a intermediárne subvulkanické intruzíva,
- ílovce, pieskovce,
- metapsamity, metapelity, prevažne kyslé metavulkanity a metavulkanoklastiká a intermediárne až bazické metavulkanity a metavulkanoklastiká s polohami slabo-metamorfovaných vápencov, dolomitov a magnezitov.

Inžiniersko-geologická rajonizácia

Podľa členenia Slovenska z hľadiska inžiniersko-geologickej rajonizácie (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa na území okresu Poltár vyskytujú 3 základné mapované rajóny:

Rajóny predkvarterných hornín:

- rajón vysokometamorfovaných hornín (Mv),
- rajón metamorfovaných hornín vcelku (Mk),
- rajón magmatických intruzívnych hornín (Ih),
- rajón pieskovcovo-zlepencových hornín (Sz),
- rajón flyšoidných hornín (Sf),
- rajón jemnozrnných sedimentov (Ni),
- rajón striedajúcich sa súdržných a nesúdržných sedimentov (Nk).

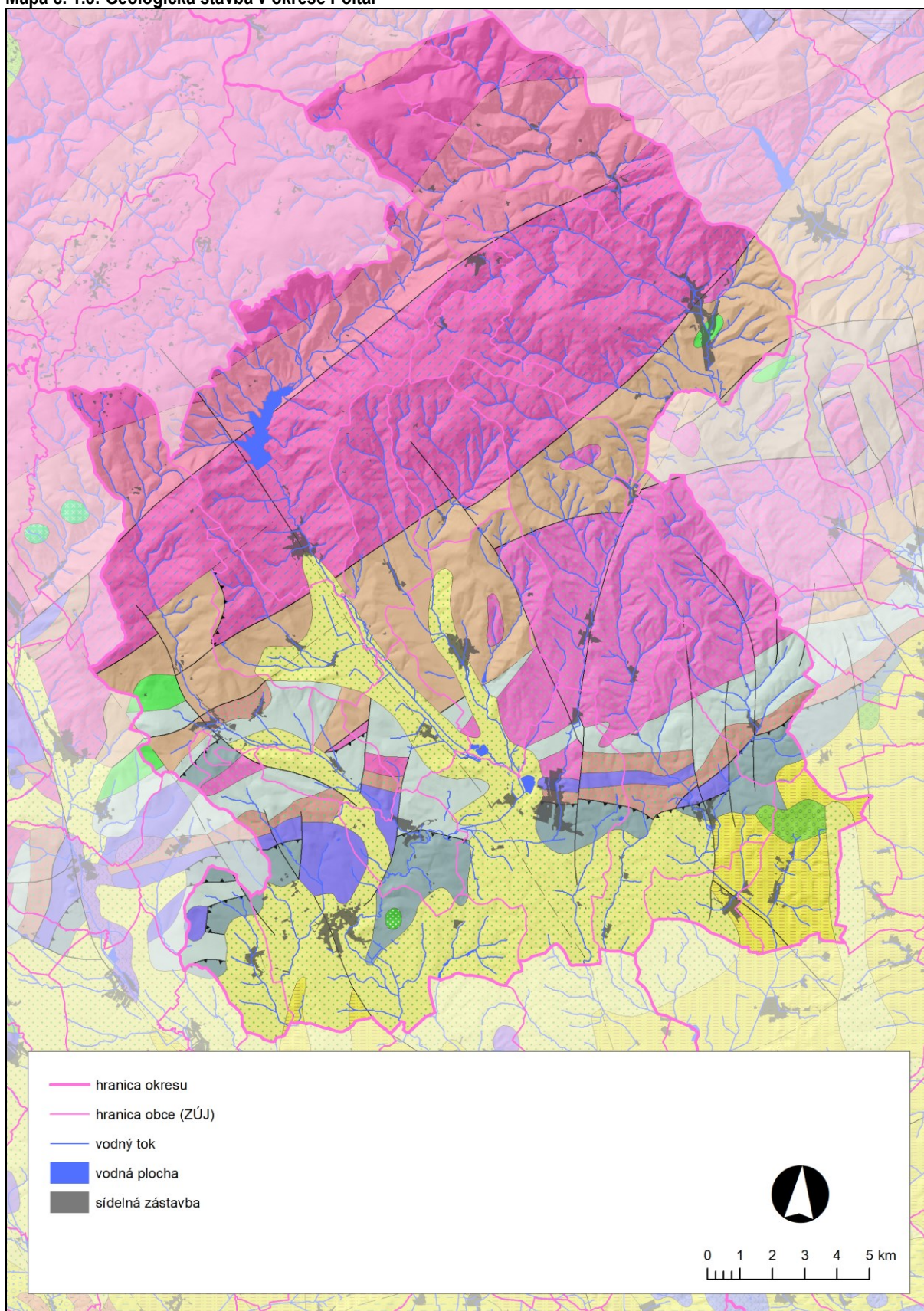
Rajóny kvartérnych sedimentov:

- rajón deluviálnych sedimentov (D),
- rajón údolných riečnych náplavov (F).

Kombinované rajóny:

- rajón sprašových sedimentov na riečnych terasách (Lt).

Mapa č. 1.3: Geologická stavba v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič (Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002)

Obrázok č. 1.2: Legenda k Mape č. 1.3

————	geologické hranice zistené
————	zlomy zistené
— — —	zlomy predpokladané
▲▲▲	príkrovové línie 1. rádu zistené
— — — —	geologické hranice predpokladané
	kvarcity, pieskovce a bridlice
	zlepence, pieskovce, bridlice, ryolitové/dacitové vulkanity
	zlepence, pieskovce, bridlice, kyslé vulkanity, zriedkavo uhlie
	metamorfované pieskovce a zlepence, fylity, bazické vulkanity, vo vrchnej časti dolomity a magnezity
	fylity, bridlice, metapieskovce, metavulkanity, miestami metakarbonáty
	svory, menej fylity a bridlice
	metabázická (amfibolity, amfibolické ruly, chloriticko-epidotické bridlice, metagabrá)
	porfyrické granodiority až granity
	biotitické tonality až granodiority, miestami porfyrické
	hybridné granodiority až tonality s prechodmi do migmatitov
	ultramafické horniny, prevažne serpentinity
	leukokratné granity až granodiority, miestami porfyrické
	váp. siltovce, piesky/pieskovce, zlepence, pestré íly, uhoľné íly a tenké uhoľné sloje
	bazaltické, px a amf-px andezity - epiklastické vulkanické konglomeráty a pieskovce
	pestré kaolinické íly, piesky, štrky, ojedinelé sloje lignitu

1.1.2 Geomorfologické pomery

Geomorfologické pomery okresu sú veľmi pestré, kde reliéf smerom od severu na juh prechádza z hornatinového (Stolické vrchy) cez vrchovinový (Revúcka vrchovina) k pahorkatinnému (Lučenecká kotlina). Z hľadiska geomorfologických pomerov patrí územie okresu do alpsko-himalájskej sústavy, do podsústavy Karpaty, k provincii Západné Karpaty, subprovincii Vnútorne Západné Karpaty. Severnú a strednú časť okresu zaberajú pohoria Slovenského rudohoria s celkami Veporské vrchy, Stolické vrchy a Revúcka vrchovina. Južnú časť tvorí Lučensko-košická zníženina s celkom Juhoslovenská kotlina, kde dominuje Lučenecká kotlina, len malou plochou v juhovýchodnej časti zasahuje Rimavská kotlina. (Mapa č. 1.2).

Slovenské rudohorie je plochou najrozhľadnejšie pohorie Slovenska. Bolo pomenované podľa bohatých zásob nerastných surovín. Ma masívny, často plošinový reliéf, čo vyplýva z jeho semimasívnej štruktúry. Rieky a potoky v pohoriach vymyli erózne doliny. Od ostatných horských oblastí sa líši aj tým, že má len jednu vnútrohorskú kotlinu a vrchovinu, inak prevláda hornatinový reliéf s niekoľkými podhŕňovými enklávami, ktoré nevystupujú ani do výšky 1 500 m. n. m. Vnútorne členenie do celkov je podmienené skôr typologickou odlišnosťou jeho jednotlivých častí ako výraznými geomorfologickými hranicami. Na území okresu Poltár zasahuje celkami Veporské vrchy na severe, na ktoré smerom na juh nadväzujú Stolické vrchy. Stred okresu vyplní Revúcka vrchovina.

Veporské vrchy sú kryštálicko-druho horného pôvodu. Na severe susedia s Nízkymi Tatrami, na západe s Poľanou, na juhu so Zvolenskou a Lučeneckou kotlinou a na východe so Stolickými vrchmi. Pre reliéf sú

charakteristické široké horské chrbty, oddelené od seba hlbokými dolinami (tzv. vrcholová roveň). Z chrbtov vyčnievajú polohy tvrdších (voči zvetrávaniu odolnejších) hornín. Z hľadiska členitosti patrí reliéf patrí ku hornatinnému, z hľadiska nadmorských výšok patrí k nízkym až stredným vysočinám – prevážna časť pohoria dosahuje výšky 700 – 1 100 m n. m. V okrese Poltár zasahujú menšou plochou podcelkami Sihlianska planina a Balocké vrchy.

Stolické vrchy do okresu zasahujú svojou východnou časťou. Na severovýchode susedia s Nízkymi Tatrami, Volovskými vrchmi a Slovenským rajom, na severe s Muránskou planinou, na západe s Veporskými vrchmi a na juhu s Revúckou vrchovinou. Najvyšším vrchom je Stolica (hranica okresu Rožňava a Revúca - 1476 m). Stavba Stolických vrchov je výsledkom varínskeho, a najmä alpínskeho vývojového cyklu. Budujú ich varínske žuly, granitoidy, granodiority a paleozoické metamorfované komplexy hornín. Vzhľadom na litologické podmienky prevláda najmä na vysokých masívoch hladko modelovaný reliéf. Pôvodný povrch porušili diferencované tektonické pohyby a erózo-denudačné procesy. Masívy sa vyzdvihli do výšky pozdĺž zlomových línií, naproti tomu v tektonických brázdach, rozšírených činnosťou fluválnej erózie, sa povrch podstatne znížil. Hornatinový až vrchovinový, hlboko až veľmi rezaný reliéf má amplitúdu 300 – 640 m. V Stolických vrchoch možno vyčleniť 4 odlišné krajinné podcelky – Stolicu, Trstie, Klenovské vrchy a Málinské vrchy. Na území okresu zasahujú posledné dva podcelky.

Revúcka vrchovina je horský celok na južnom okraji Slovenského rudohoria. Tvoria ju pomerne dlhé chrbty, ktoré oddeľujú doliny riek Ipel, Rimava, Blh, Muráň, Štítnik a Slaná. Hlavný hrebeň rozsiahlej Revúckej vrchoviny sa ťahne od juhozápadu smerom na severovýchod. V zložitej geologickej stavbe dominujú hlavne staré svory, ruly, fylity a granity. V niektorých častiach pohoria sa vyskytujú aj spodnotriasové kremence, vápence a neogénne andezitové tufy. V časti vrchoviny, ktorá je budovaná vápencovými horninami, vznikli bohaté krasové územia s množstvom jaskýň. Medzi najznámejšie jednoznačne patrí aj Ochťinská aragonitová jaskyňa (okres Rožňava). Mimoriadne pestrý reliéf má prevažne vrchovinový charakter. V záujmovom území zasahuje podcelkom Cinobanské predhorie.

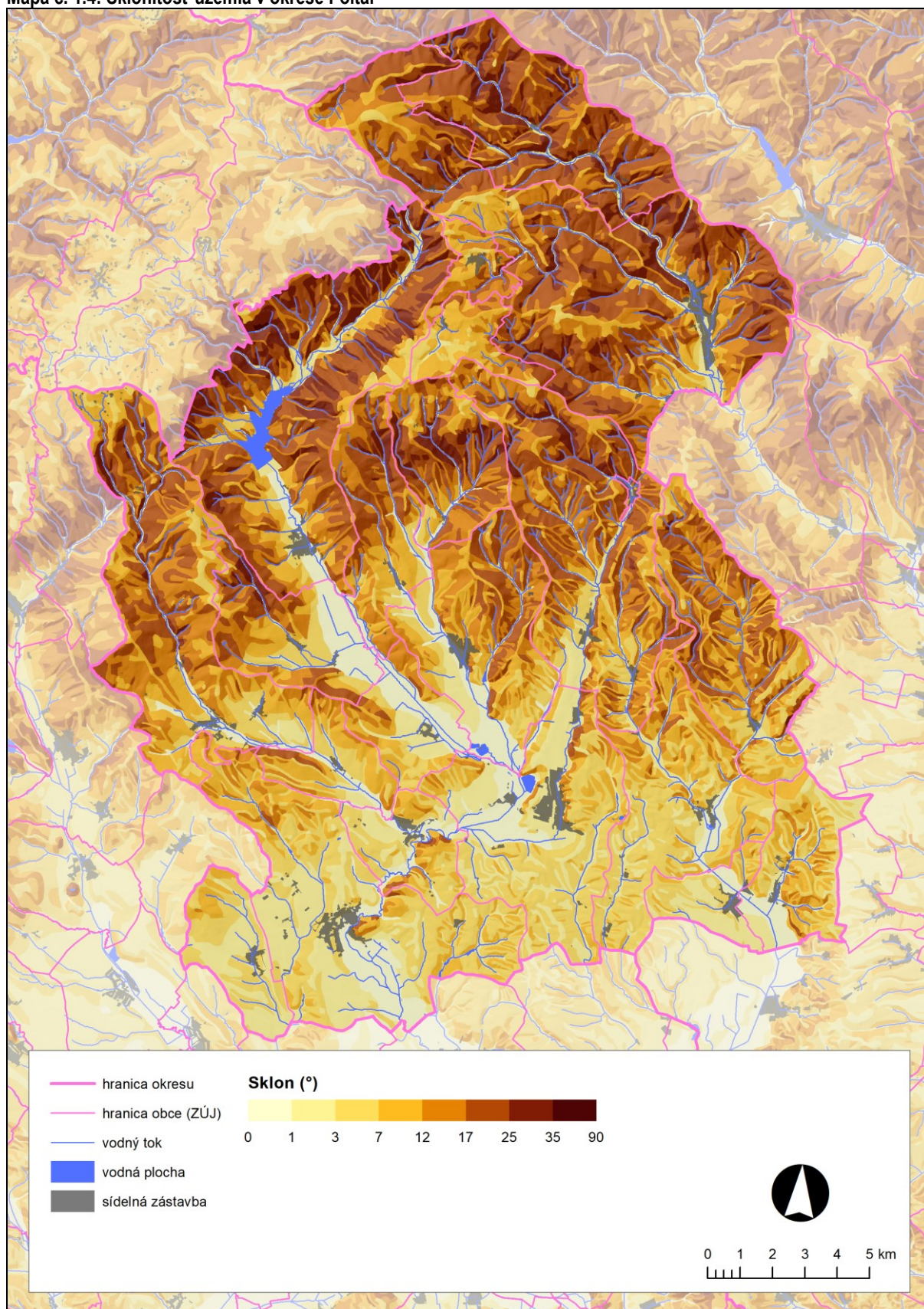
Juhoslovenská kotlina je úzke pretiahnuté územie okolo toku rieky Ipel, smerujúce od východu k západu. Povrch je členitý, pozdĺž toku Ipľa sa rozkladajú nížiny, nad nimi riečne terasy a ďalej pahorkatiny. Svojim podcelkom Lučenecká kotlina zaberá južnú časť okresu Poltár. Povrch územia je v Lučenskej kotline pahorkatinný. V geologickej stavbe Lučenskej kotliny prevažujú neogénne jazerné íly, piesky a štrky. Na niektorých miestach sú pokryté štvrtohornými sprašami, sprašovými hlinami a riečnymi usadeninami.

Podľa mapy Erózo-denudačných typov reliéfu (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa na území okresu v severnej časti strieda hornatinový reliéf s reliéfom nekrasových planín. Strednú časť tvorí vrchovinový reliéf s reliéfom erózných brázd (Revúcka vrchovina). V južnej časti územia ho dopĺňa reliéf kotlinových pahorkatín a reliéf rovín a nív.

Najnižšie miesto okresu je hladina rieky Ipel pri výtok z okresu neďaleko obce Kalinovo - 195 m n. m.. Najvyššiu kótu tvorí vrchol Drahová vo Veporských vrchoch na Sihlianskej planine – 1 117,9 m n. m.

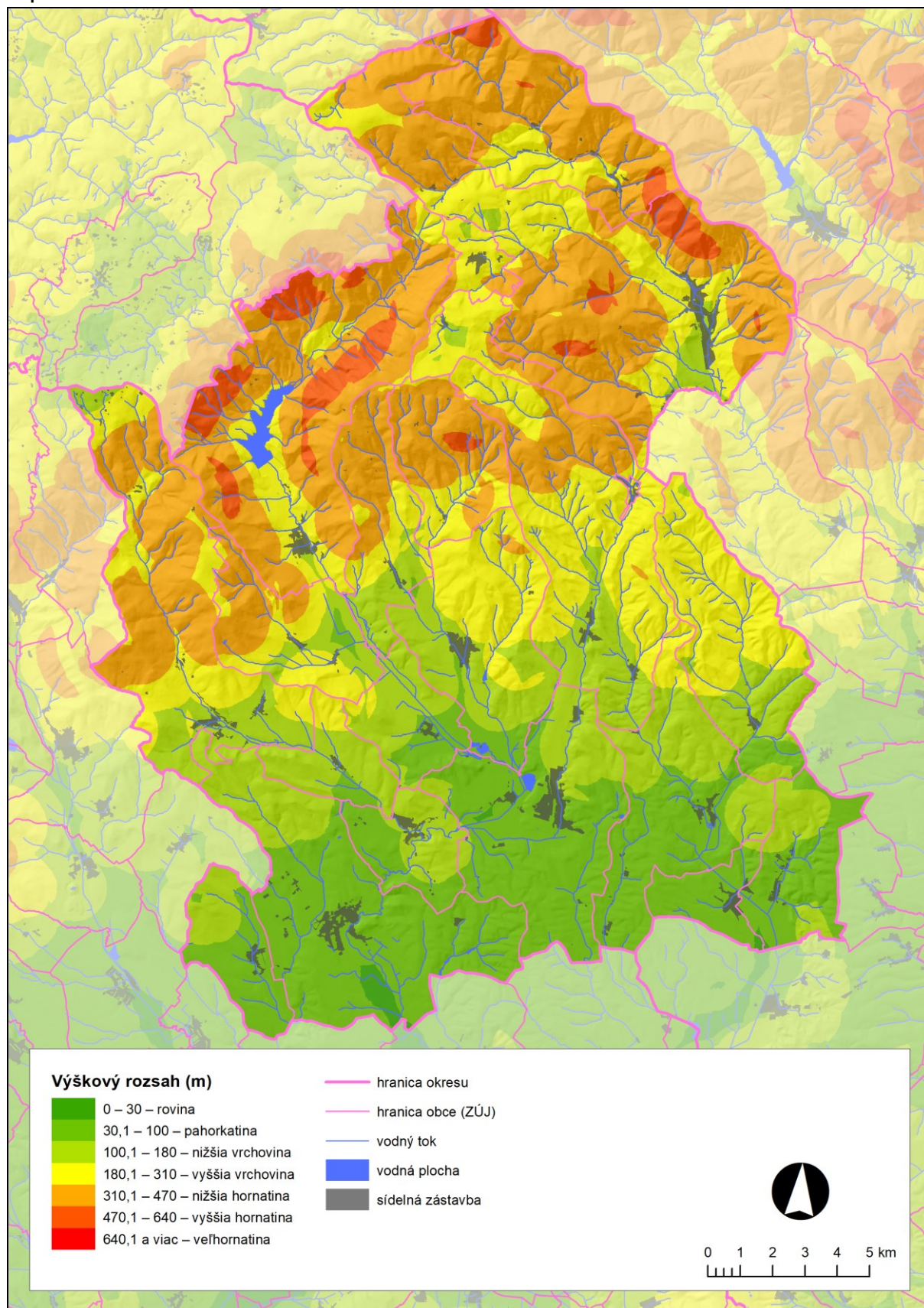
Z hľadiska kvantifikovateľných morfoloických parametrov sú rozhodujúcimi pre problematiku sklonitosť a vertikálna členitosť reliéfu. Sklon georeliéfu v smere spádnic je kľúčovým morfoloickým parametrom určujúcim okamžitú intenzitu gravitačne podmienených geomorfologických procesov. Amplitúda georeliéfu alebo vertikálna členitosť georeliéfu určuje maximálne množstvo potenciálnej gravitačnej energie, ktorá sa môže v určitej lokalite v súčasnosti využiť v geomorfologických procesoch. Opísané parametre pre záujmové územie okresu Poltár znázorňuje Mapa č. 1.4 a Mapa č. 1.5.

Mapa č. 1.4: Sklonitosť územia v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič

Mapa č. 1.5: Vertikálna členitosť reliéfu územia v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič

1.1.3 Pôdne pomery

Pôda je zložka prírody, v ktorej sa stretáva vplyv živého a neživého a preto predstavuje významný analytický údaj rozhodujúci pre evaluácie ale aj propozície v rámci ekologického plánovania krajiny (Miklós, Bedna, Hrnčiarová, Kozová, 1990).

Pôdne pomery vybraného územia možno hodnotiť pomocou viacerých fyzikálno – chemických charakteristík. Analýza pôdných pomerov bola zameraná najmä na identifikáciu pôdných typov až na úroveň pôdneho subtypu, pôdneho druhu – na základe zrnitosti, skeletnatosti a hĺbky pôdy.

Pôdny typ

Charakteristika pôdných typov, ktoré sú základnou identifikačnou jednotkou morfogenetickéj i agronomickej kategorizácie pôd, bola spracovaná podľa údajov z databázy BPEJ a lesných pôd SR. Kategorizácia a identifikácia pôdneho typu sa určuje na základe sledu diagnostických horizontov, prípadne variet horizontov (dominantných vizuálnych morfogenetických znakov). U niektorých typov sa určuje aj kombináciou diagnostického horizontu a pôdotvorného substrátu.

Na území okresu Poltár boli identifikované nasledujúce pôdne typy (Societas Pedologica Slovaca, 2014):

- Fluvizeme - pôdy s ochrickým A-horizontom z holocénnych fluvialných sedimentov,
- Hnedozem - pôdy s luvickým B-horizontom pod ochrickým alebo umbrickým A-horizontom,
- Kambizeme - pôdy s kambickým B-horizontom, pod ochrickým alebo umbrickým A-horizontom,
- Litozem - veľmi plytké pôdy s hĺbkou len do 10 cm na alebo z pevných silikátových až karbonátových hornín, bez ďalších diagnostických horizontov, s výnimkou ochrického A-horizontu, alebo organického O-horizontu,
- Luvizeme - pôdy s eluviálnym luvickým E-horizontom a luvickým B-horizontom, pod ochrickým A-horizontom,
- Pararendziny - Pôdy s molickým, niekedy až ochrickým A-horizontom zo zvetralín spevne spevnených karbonátovo - silikátových hornín, so skeletnatosťou obvykle pod 30 %,
- Pseudogleje - pôdy s mramorovaným B-horizontom, bez vyvinutého luvického B-horizontu, pod ochrickým A-horizontom bez/alebo s eluviálnym hydromorfným E-horizontom,
- Rankre - pôdy s rôznym silikátovým A-horizontom zo skeletnatých zvetralín pevných a spevnených silikátových hornín.

Prevládajúcimi **pôdnymi typmi** na území okresu Poltár sú kambizeme a rankre. Vyskytujú sa v strednej a severnej časti - Slovenské rudohorie. Južne, v Lučenskej kotline sú zastúpené hlavne pôdy pseudogleje. Pozdĺž Ipľa a jeho prítokov sa ťahá pás nívnych pôd fluvizemí.

Pôdny subtyp

Pri identifikácii sa určoval pôdny typ až na úroveň pôdneho subtypu, a teda išlo o kategorizáciu a identifikáciu podľa náznakov diagnostických horizontov a tých variet diagnostických horizontov, ktoré majú medzitypový charakter (znaky).

Tabuľka č. 1.3: Zastúpenie pôdných typov a subtypov na celkovej ploche okresu Poltár

Názov pôdneho typu	% zastúpenie v okrese	Kód pôdneho subtypu	Názov pôdneho subtypu
Fluvizem	12,29	FMG	Fluvizem glejová
		FMm	Fluvizem modálna
Hnedozem	2,43	HMm	Hnedozem modálna
		HMI	Hnedozem luvizemná
		HMg	Hnedozem pseudoglejová
Kambizem	32,98	KMI	Kambizem luvizemná
		KMm	Kambizem modálna
Litozem	0,01	LIm	Litozem modálna

Názov pôdneho typu	% zastúpenie v okrese	Kód pôdneho subtypu	Názov pôdneho subtypu
Pararendziny	1,43	PRk	Pararendzina kambizemná
		PRm	Pararendzina modálna
Pseudoglej	12,08	PGm	Pseudoglej typický
		PGl	Pseudoglej luvizemný
Ranker	38,79	RNk	Ranker kambizemný
		RNm	Ranker modálny

Zdroj: Databáza VÚPOP; Databáza lesných máp LESOPROJEKT

V pôdnom pokryve okresu Poltár prevláda typ hnedých pôd - kambizem. Ide o veľmi heterogénny nevyrovnaný pôdny typ, so zastúpením viacerých subtypov. Najväčšie zastúpenie má kambizem modálna. Sú to stredné hlboké až hlboké pôdy s výskytom na svahoch do 12 °. Druhým plošne najrozšírenejším typom pôd sú rankre. Rankre radíme k iniciálnej skupine pôd. V podmienkach priaznivejšieho reliéfu s menším eróznym vplyvom sa rankre pri ďalšom vývoji menia na kambizeme, v podmienkach vysokohorskej klímy až na podzoly. Zo subtypov prevláda ranker modálny.

Pôdny druh (zrinitosť)

Charakteristika pôdnej zrinitosti a znej vyplývajúce rozdelenie pôdných druhov je založené na identifikácii percentuálneho obsahu jednotlivých zrinitostných frakcií jemnozeme, skeletu, a organických látok. Podrobnejšia klasifikácia pôd prihliada na charakter a veľkosť zrinitostných častíc, zastúpenie jednotlivých frakcií jemnozeme ako aj na obsah v nej zastúpených organických a minerálnych látok.

Pre model výpočtu stanovenia pôdných druhov na základe obsahu zrinitostných frakcií bola ako podklad použitá Nováková klasifikácia zrinitosti zemín a z nej vyplývajúca schéma textúrneho trojuholníka. Hraničné hodnoty percentuálneho obsahu piesku, prachu a ílu pre jednotlivé pôdne druhy poskytli vstupné hodnoty na klasifikáciu pôdných typov do 12 kategórií (Malík a kol., 2007).

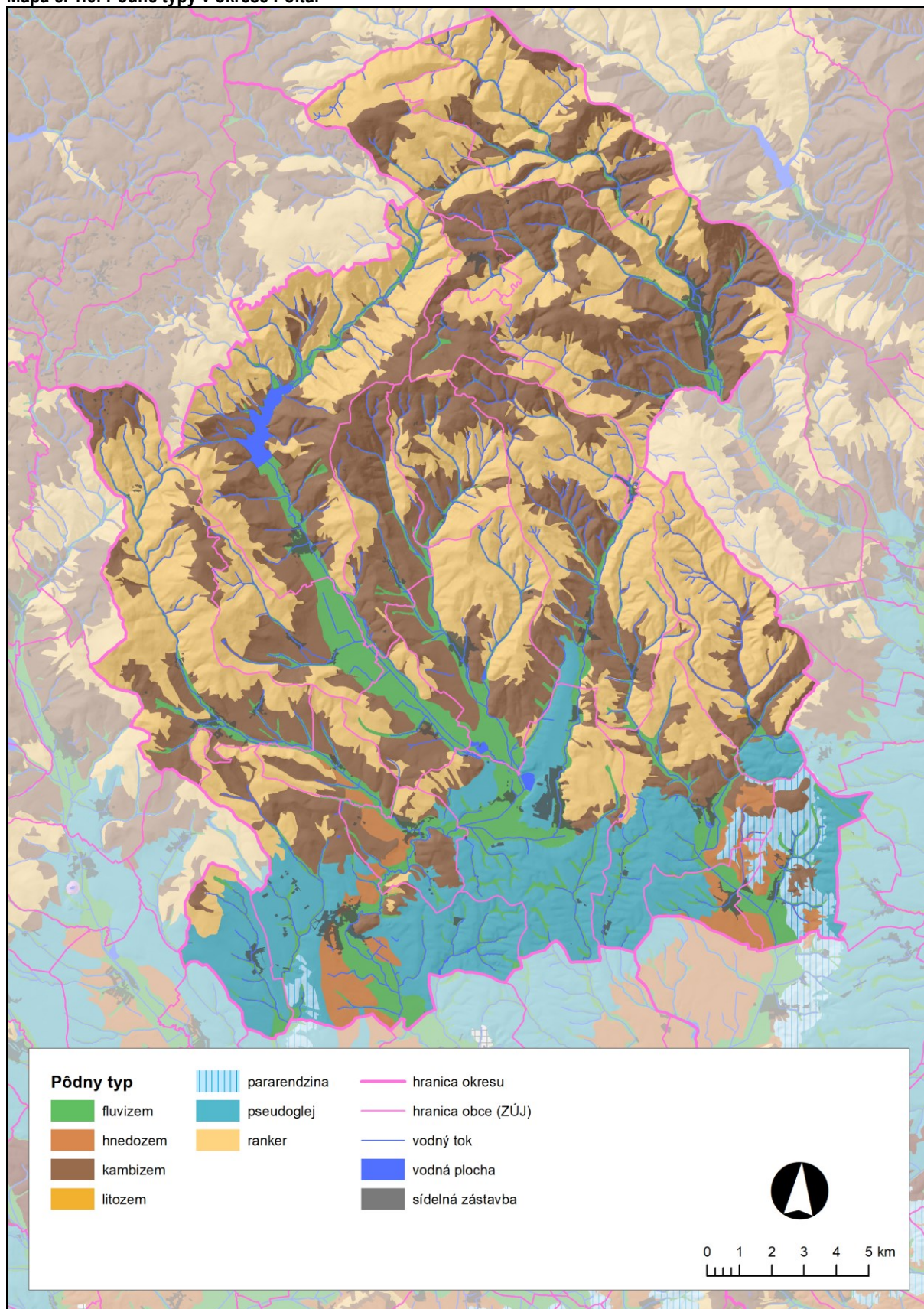
Tabuľka č. 1.4: Pôdne druhy a ich zastúpenie na celkovej ploche územia v okrese Poltár

Názov pôdneho druhu	Kód pôdneho druhu	Typ zrinitostnej skupiny	Plošné zastúpenie v %
piesčito-hlinitá	sp	stredne ťažká pôda	32,54
hlinitá	sh	stredne ťažká pôda	15,44
prachovito-hlinitá	ssh	stredne ťažká pôda	48,99
prachovitá	ss	stredne ťažká pôda	0,38
piesčito-ílovito-hlinitá,	spi	stredne ťažká pôda	0,16
ílovito-hlinitá	si	stredne ťažká pôda	0,42
prachovito-ílovito-hlinitá	ssi	stredne ťažká pôda	2,06

Zdroj: Databáza ESPRIT s.r.o.

V okrese je plošne zastúpených 7 pôdných druhov (Tabuľka č. 1.4). Ide o stredne ťažké pôdy a to najmä prachovito-hlinitá a hlinitá. Tieto dva druhy sa vyskytujú na viac ako 80 % celkovej plochy okresu.

Mapa č. 1.6: Pôdne typy v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič (Zdroj: Databáza VÚPOP, Databáza lesných máp LESOPROJEKT)

Skeletnatosť pôdy

Charakteristika pôdy vyjadrená cez percentuálny obsah skeletu v povrchovom horizonte pôdnej jednotky (Tabuľka č. 1.5), prípadne v kombinácii s percentuálnym obsahom skeletu v podpovrchovom horizonte (lesné pôdy). Je významnou charakteristikou z hľadiska priameho vplyvu na zrnitosť pôdy a tiež pôdny subtyp, kde býva často krát rozhodujúcim faktorom pri jeho určení. Samotný skelet predstavuje súhrn úlomkov minerálov a hornín väčších ako 2 mm. Obsah častíc väčších ako 2 mm znižuje objem pôdneho profilu, v ktorom môže byť zadržovaná alebo vedená voda. Je výrazným diferenčným činiteľom, ktorý ovplyvňuje všetky hydrofyzikálne vlastnosti pôdy. Podobné závislosti platia aj pre ostatné hydrofyzikálne charakteristiky pôdy.

Skelet sa člení na štrk (2 – 50 mm), kameň (50 – 250 mm) a balvany (nad 250 mm). Na základe obsahu skeletu sme pôdy zaradili do týchto kategórií:

- pôdy bez skeletu (obsah skeletu v povrchovom horizonte do 5 % obj.),
- slabo skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 5 – 25 % obj.),
- stredne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25 – 50 % obj.),
- silne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte nad 50 % obj.).

Tabuľka č. 1.5: Skeletnatosť pôdy v povrchovom horizonte v okrese Poltár

Skeletnatosť	Plošné zastúpenie v %
pôdy bez skeletu (obsah skeletu v povrchovom horizonte do 5 % obj.)	0,54
slabo skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 5 – 25 % obj.)	26,60
stredne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25 – 50 % obj.)	38,11
silne skeletnaté pôdy (obsah skeletu v povrchovom horizonte nad 50 % obj.)	34,75

Zdroj: Databáza ESPRIT s.r.o.

Súvislá mapa skeletnatosti pôdy pre celé územie SR neexistuje. Takouto mapou sú pokryté len poľnohospodárske pôdy, na ktorých sú zachytené zodpovedajúce hodnoty v rámci pedologických sond. Mapy lesných pôd takéto údaje obsahujú nielen pre povrchový, ale aj pre podpovrchový horizont, avšak odlišná kategorizácia s odlišným množstvom tried je nezlučiteľná s poľnohospodárskymi pôdami. Pri riešení sme využili poznatky o zákonitostiach priestorovej distribúcie pôd, na základe čoho sme vypracovali schému pre odhad obsahu skeletu v pôde pre oblasti bez údajov a modifikáciu hodnôt pre oblasti s údajmi. Pri spracovaní vrstvy obsahu skeletu v pôde sme vychádzali z mapy pôdnych typov (subtypov) a pôdnych druhov a ako hlavné diferenčiacne kritérium pre obsah skeletu v pôde sme uvažovali nasledovné charakteristiky krajinného komplexu: pôdotvorný substrát (geologicko-substrátový komplex), morfograficko-pohorový typ reliéfu, hĺbku a sklon pôdy (Malík a kol., 2007).

Prevládajú stredne skeletnaté pôdy (38,11 %), vo vyššie položených častiach okresu sú pôdy silne skeletnaté (34,75 %). Slabo skeletnaté pôdy sú v údolných častiach vodných tokov.

Hĺbka pôdy

Hĺbka pôdy je fyzikálnou veličinou, ktorá dodnes nemá stanovenú rozhodujúcu metodiku na určenie jej spodného rozhrania.

Vo všeobecnosti platí definícia o hĺbke pôdy ako o hĺbke celého pôdneho profilu t.j. od povrchu pôdy až k zvetrávajúcej materskej hornine alebo k hladine podzemnej vody. Ide o tzv. absolútnu hĺbku pôdy, ktorej rozsah môže značne variať od pár centimetrov až po niekoľko desiatok metrov. Okrem nej sa v pedológii rozlišuje aj genetická a fyziologická hĺbka pôdy. Pod genetickou rozumieme hĺbku pôdy, po ktorú sa prejavili pôdotvorné procesy. Je to teda hĺbka po horizont C (resp. D). U fyziologickej hĺbky sa zameriavame na hrúbku priestupnej vrstvy pôd a substrátu, vyjadrujúcu hĺbku sypkého zeminného materiálu, ktorým môže prenikať zrážková voda a rastlinné korene, ide o tzv. „ekologickú, fyziologickú hĺbku pôdy“ (Šály, 1998).

Tabuľka č. 1.6: Hĺbka pôdy v okrese Poltár

Hĺbka	Plošné zastúpenie v %
plytké pôdy (do 0,30 m)	0,33
stredne hlboké pôdy (0,30 – 0,60 m)	71,50
hlboké pôdy (0,60m a viac)	28,16

Zdroj: Databáza ESPRIT s.r.o.

Veľká časť územia je tvorená stredne hlbokými pôdami, ktoré sa vyskytujú na stredne a silne skeletnatých pôdach. Pôdy v údoliach tokov ale aj na hlbších delúviách radíme k hlbokým pôdam (viac ako 60 cm), ktoré sú naviazané prevažne na slabo skeletnaté pôdy.

1.1.4 Hydrologické pomery a hydrogeologické pomery

1.1.4.1 Hydrologické pomery

Povrchové vody

Z hľadiska hydrogeografických charakteristík územie okresu Poltár patrí k úmoriu Čierneho mora, zbernej oblasti Dunaj, k povodiam riek Ipel' a Slaná. Riečna sieť v okrese Poltár je rozvetvená a pomerne hustá. Hydrologickou osou okresu je rieka Ipel' s ľavostranným prítokom Suchá, na severovýchode rieka Rimavica.

Ipel' je treťou najdlhšou riekou Slovenka. Ide o ľavostranný prítok Dunaja, ktorý pramení vo Veporských vrchoch naďaleko Lomu nad Rimavicou (okres Brezno) v katastrálnom území Látky (okres Detva) vo výške okolo 1 050 m n. m. Celková dĺžka rieky je 232,5 km, z toho 140 km tvorí hranicu s Maďarskom. Prietok vody je nestály, priemerný prietok v ústí je 21 m³s⁻¹. V okrese Poltár tečie južným smerom. K jeho významným prítokom v záujmovom území patrí rieka Suchá, Poltarica a Banský potok.

Suchá. Je to ľavostranný prítok Ipel'a, má dĺžku 33 km a povodie s plochou 340,4 km². Pramení v Revúckej vrchovine v nadmorskej výške približne 570 m n. m. V okrese Poltár tečie južným smerom v juhovýchodnej časti okresu. Do rieky Ipel' sa vlieva mimo záujmového územia.

Rimavica je významným pravostranným prítokom Rimavy v povodí Slanej. V okrese Poltár tečie juhovýchodným smerom v severovýchodnej časti. Pramení vo Veporských vrchoch naďaleko obce Lom nad Rimavicou (okres Brezno) v nadmorskej výške cca 1 020 m n. m., meria 31 km.

Z hydrologického hľadiska územie okresu patrí do oblasti povodia Dunaja. Veľká časť územia okresu spadá do čiastkového povodia Ipel' (číslo hydrologického povodia 4-24), základného povodia Ipel' pod Babsky a Krivánsky potok (číslo hydrologického poradia 4-24-01). Menšiu severovýchodnú časť radíme do čiastkového povodia Slaná (číslo hydrologického povodia 4-31), základného povodia Rimava a časť povodia Slanej od Rimavy po štátnu hranicu (číslo hydrologického poradia 4-31-03).

Nasledujúce údaje sme čerpali z Hydrologickej ročenky – povrchové vody 2015, vydanej SHMÚ v r. 2016. Hydrologické ročenky povrchových vôd predstavujú sumár údajov a informácií získaných monitorovaním kvantít povrchových vôd na slovenských tokoch za obdobie jedného kalendárneho roku.

Tabuľka č. 1.7: Zoznam a charakteristika vodomerných staníc v okrese Poltár

DB číslo	Stanica	Tok	Hydrologické číslo	Riečny km	Plocha povodia (km ²)	Nadmorská výška (m n. m.)
7398	Málinec nad VN	Ipel'	1-4-24-01-004-01	197,60	54,24	348,96
7399	Málinec	Smolná II	1-4-24-01-005-02	0,40	13,28	-
7400	Málinec	Smolná I	1-4-24-01-005-01	0,40	0,10	-
7402	Málinec pod VN	Ipel'	1-4-24-01-007-02	193,50	85,21	291,41
7420	Kalinovo	Ipel'	1-4-24-01-026-02	171,60	287,60	200,28
7855	Kokava n. Rimavicou	Rimavica	1-4-31-03-042-01	11,70	101,44	317,43

Zdroj: SHMÚ, 2016

Tabuľka č. 1.8: Priemerné ročné a extrémne prietoky vo vodomerných staniciach v okrese Poltár

Vodomer. stanica	Tok	Riečny km	Qm 2015 m ³ .s ⁻¹	Qmax 2015 m ³ .s ⁻¹	Qmax m ³ .s ⁻¹	Qmin 2015 m ³ .s ⁻¹	Qmin m ³ .s ⁻¹
Málinec nad VN	Ipeľ	197,60	0,477	5,160	(1995 – 2014) 11,810	0,084	(1995 – 2014) 0,076
Málinec	Smolná II	0,40	0,065	0,408	(1995 – 2014) 3,182	0,010	(1995 – 2014) 0,000
Málinec	Smolná I	0,40	0,050	0,363	(1995 – 2014) 3,968	0,006	(1995 – 2014) 0,003
Málinec pod VN	Ipeľ	193,50	0,799	5,175	(1995 – 2014) 14,340	0,127	(1995 – 2014) 0,085
Málinec	Nešpecifikované	0,40	0,115	0,705	(2002 – 2014) 7,150	0,016	(2002 – 2014) 0,007
Kalinovo	Ipeľ	171,60	1,551	14,060	(1971 – 2014) 62,500	0,301	(1971 – 2014) 0,016
Kokava n. Rimavicou	Rimavica	11,70	0,877	13,810	(1974 – 2014) 64,000	0,155	(1974 – 2014) 0,060

Zdroj: SHMÚ, 2016

Qm 2015 – priemerný ročný prietok v danom roku,

Qmax 2015 – najväčší kulminačný prietok v roku,

Qmax (1995 – 2014) - najväčší kulminačný prietok vyhodnotený v uvedenom období pozorovania,

Qmin 2015 – najmenší priemerný denný prietok v roku,

Qmin (1995 – 2014) - najmenší priemerný denný prietok vyhodnotený v uvedenom období

Väčšinu vodných tokov vo vymedzenom území môžeme zaradiť do vrchovinné – nížinnej oblasti s dažďovo – snehovým režimom odtoku. Najvyššie vodné stavy sú začiatkom jari v mesiacoch február, marec a apríl, najnižšie vodné stavy sú koncom leta a na začiatku jesene v mesiaci september.

Priemerný ročný špecifický odtok v časovom období 1931 – 1980 sa v okrese pohyboval v intervale od 3 do 15 l.s⁻¹.km⁻². S klesajúcou nadmorskou výškou klesá aj priemerná ročná hodnota špecifického odtoku.

Minimálny špecifický odtok 364 denný v časovom období rokov 1931 – 1980 sa pohyboval v intervale od 0,1 do 1,0 l.s⁻¹.km⁻² a maximálny špecifický odtok v intervale s pravdepodobnosťou opakovania raz za 100 rokov v časovom období rokov 1931 – 1980 od 0,4 do 1,4 l.s⁻¹.km⁻² (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002).

Významné postavenie v rámci povrchových vôd má vodná nádrž **Málinec** nachádzajúca sa v katastri obce Málinec. Bola vybudovaná v rokoch 1989-1993 na rieke Ipeľ a slúži ako zásobáreň pitnej vody pre príslušné okresy a takisto reguluje horný tok rieky Ipeľ. Plocha povodia nádrže je 82,3 km², výška hrádze 53 m a celkový objem nádrže je 26 620 mil. m³. Voda, ktorá odtieká z nádrže je efektívne využívaná v troch malých vodných elektrárňach. Popri svojej priamej vodohospodárskej funkcii plní aj estetickú – krajinársku a ekologickú funkciu. Je významným krajinotvorným prvkom okolitej prírody.

Na území okresu sa nachádza zopár malých vodných plôch, ktoré slúžia na chov rýb alebo na rekreačné účely. K významnejším patrí VN Uhorské a Petrovské rybníky.

Podzemné vody

Pri problematike podzemných vôd sa dokument RÚSES zaoberá iba tromi typmi podzemných vôd, a to vôd geotermálnych, minerálnych a banských.

Geotermálne vody sú prírodné podzemné vody, ktorých teplota po výstupe na zemský povrch je vyššia ako priemerná ročná teplota vzduchu v danej lokalite.

Podľa Vodného plánu Slovenska (2009) bolo v SR vymedzených 26 útvarov podzemných geotermálnych vôd (geotermálnych štruktúr). Tieto oblasti sú zároveň perspektívnymi geotermálnymi oblasťami. Na území okresu Poltár bol vymedzený jeden útvar geotermálnych vôd (Tabuľka č. 1.11).

Minerálne vody. Zákon NR SR č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov rozlišuje **minerálnu vodu** na:

- minerálnu vodu,
- prírodnú liečivu vodu,
- prírodný liečivý zdroj,
- prírodnú minerálnu vodu,
- prírodný minerálny zdroj.

Nasledujúca tabuľka uvádza zoznam existujúcich minerálnych prameňov okresu Poltár (stav k r.1999).

Tabuľka č. 1.9: Minerálne pramene na území okresu Poltár

Názov	register	lokalita	typ
Stella	LC - 13	Kalinovo	studňa
Elena	LC - 14	Kalinovo	prameň
Šesťuhlový	LC - 16	Kalinovo	prameň
Kadlub pod Stellou	LC - 17	Kalinovo	prameň
Studňa pri JRD	LC - 18	Kalinovo	studňa
Hrabovský medokýš	LC - 21	Kalinovo - Hrabovo	prameň
Starý medokýš	LC - 22	Kalinovo - Hrabovo	prameň
Šťavica	LC - 31	Málinec	prameň
Šťavica 2	LC - 39A	Pinciná	studňa
Vrt HPV - 14	LC - 68	Poltár	vrt
Ryhavka	LC - 69	Poltár	prameň
Šťavica pred domom J. Dananaja	LC - 70	Poltár	studňa
Ryhavka u Kurčíkov	LC - 71	Poltár	studňa
Nový Medokýš	LC - 76	Kalinovo - Hrabovo	prameň
U Kurčíkov	LC - 78	Poltár - Prievrana	prameň
Šťavica v obci	RS - 22	Hrnčiarske Zalužany	studňa
Prameň pri ihrisku	RS - 22A	Hrnčiarske Zalužany	studňa
Prameň v lese	RS - 23	Kokava nad Rimavicou	prameň
Šťavica	RS - 24	Kokava nad Rimavicou	prameň
Vrt B - 1	RS - 29	Maštinec	vrt
Vrt B - 2	RS - 30	Maštinec	vrt
Vrt B - 4	RS - 32	Maštinec	vrt
Vrt B - 6	RS - 34	Maštinec	vrt
Vrt B - 7	RS - 35	Maštinec	vrt
Šťavica	RS - 45	Sušany	studňa
Šťavica	RS - 57	Sušany	studňa
Kúpeľný prameň	RS - 65	Veľká Suchá - Hrnčiarska Ves	studňa
Šťavica pri ceste	RS - 67	Veľká Suchá - Hrnčiarska Ves	studňa
Prameň za kúpaliskom	RS - 74	Hrnčiarske Zalužany	prameň
Prameň v rigole	RS - 75	Veľká Suchá - Hrnčiarska Ves	prameň
Prameň pod dubom	RS - 80	Maštinec	prameň
Studňa	RS - 81	Maštinec	studňa
Nový prameň	RS - 81	Veľká Suchá	prameň

Zdroj: SAŽP (<http://old.sazp.sk>)

Banské vody predstavujú antropogénno-geogénne ovplyvnené podzemné vody. Banskými vodami v zmysle zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) sú všetky podzemné,

povrchové a zrážkové vody, ktoré vnikli do hlbinných alebo povrchových banských priestorov bez ohľadu na to, či sa tak stalo priesakom alebo gravitáciou z nadložia, podložia alebo boku alebo jednoduchým vtekaním zrážkovej vody, a to až do ich spojenia s inými stálymi povrchovými alebo podzemnými vodami.

Podľa dokumentu Banské vody Slovenska vo vzťahu k horninového prostrediu a ložiskám nerastných surovín, regionálny geologický výskum (Bajtoš a kol., 2011) spracovaným ŠGÚDŠ do riešeného územia zasahuje jeden bansko-ložiskový región s jednou bansko-ložiskovou oblasťou (Tabuľka č. 1.10).

Tabuľka č. 1.10: Banské vody v okrese Poltár

bansko-ložiskový región	bansko-ložisková oblasť
veporské pásmo	Hnúšťa-Kokava

Zdroj: Bajtoš a kol., 2011

Z dobývacieho priestoru v Kalinovo IV – Močiar, ktorý sa nachádza v k. ú. Kalinovo a ktorý bol určený rozhodnutím Obvodného banského úradu v Banskej Bystrici, č. j. 828/465/Bu-Go/1998 z 26. 05. 1999 sú vypúšťané banské vody do bezmenného občasného vodného toku v jeho r.km 0,100, ktorý je ľavostranným prítokom vodného toku Filok v jeho r.km 3,900

1.1.4.2 Hydrogeologické pomery

V čiastkovom povodí Ipľa boli vymedzené 4 útvary podzemných vôd. Z toho 1 útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch, 2 útvary podzemných vôd v predkvartérnych horninách a 1 útvary podzemných vôd (geotermálne vody – geotermálne štruktúry).

V čiastkovom povodí Slanej je vymedzených 9 útvarov podzemných vôd. Z toho 2 útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch, 6 útvarov podzemných vôd v predkvartérnych horninách a 1 útvary geotermálnych vôd.

Útvary podzemných vôd vyskytujúcich sa na území okresu Poltár dokumentuje nasledujúca Tabuľka.

Tabuľka č. 1.11: Podzemné vody na území okresu Poltár

kód útvaru	názov útvaru	Povodie	dominantné zastúpenie kolektora	priepustnosť
Útvary podzemných vôd v predkvartérnych sedimentoch				
SK2003100P	Medzizrnové podzemné vody Lučeneckej kotliny a západnej časti Cerovej vrchoviny	Ipel'	sladkovodné íly, piesky, štrky s pyroklastikami, miestami pieskovce a zlepenice	pórová
Útvary geotermálnych vôd				
SK300270PK	Lučenecká kotlina	Ipel'	karbonáty	puklinovo-krasová

Zdroj: MŽP SR, 2015

Podľa mapy Hlavných hydrogeologických regiónov (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002), v ktorej je definovaný aj typ priepustnosti, územie okresu radíme k týmto hydrogeologickým regionom s príslušným typom priepustnosti:

- kryštalinikum Revúckej vrchoviny a Stolických vrchov v povodí Ipľa – puklinová,
- kryštalinikum Stolických vrchov a Revúckej vrchoviny v povodí Slaná – puklinová,
- neogén Lúčenskej kotliny – medzizrnová.

1.1.5 Klimatické pomery

Okres leží v južnej časti územia Slovenska, kde prevažuje kontinentálnejšie podnebie. Podľa Atlasu krajiny SR (2002) spadá celé územie do mierneho podnebného pásma – atlanticko-kontinentálnej oblasti. Vzhľadom na členitosť územia je klíma okresu Poltár dosť rôznorodá. Veľká časť územia patrí do teplej klimatickej oblasti (T), vyššie časti Stolických a Veporských vrchoch do mierne teplej (M). Vrcholové časti Stolických a

Veporských vrchoch patria do chladnej klímatickej oblasti (C) (Klimatická klasifikácia podľa Končeka, in Klimatický atlas Slovenska, 2015) (Mapa č. 1.7, Tabuľka č. 1.12).

Tabuľka č. 1.12: Klimatická klasifikácia podľa Končeka na území okresu Poltár

Okrskok	Charakteristika okrsku	Klimatické charakteristiky
Teplá oblasť (T) - priemerne 50 a viac letných dní (LD) za rok (s denným maximom teploty vzduchu 25°C)		
T2	teplý, suchý, s miernou zimou	január > -3°C
T4	teplý, mierne suchý, s miernou zimou	január > -3°C
T5	teplý, mierne suchý, s chladnou zimou	január ≤ -3°C
T7	teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou	január ≤ -3°C
Mierne teplá oblasť (M) - priemerne menej ako 50 letných dní (LD) za rok (s denným maximom teploty vzduchu ≥25°C), júl原因 priemer teploty vzduchu ≥16°C		
M3	mierne teplý, mierne vlhký, pahorkatinový až vrchovinový	júl ≥16°C, LD < 50, okolo 500m n. m.
M6	mierne teplý, vlhký, vrchovinový	júl ≥16°C, LD < 50, prevažne nad 500 m n. m.
Chladná oblasť (C) - júl原因 priemer teploty vzduchu < 16°C, veľmi vlhká		
C1	mierne chladný	júl ≥12°C až < 16

Zdroj: Klimatický Atlas Slovenska, 2015

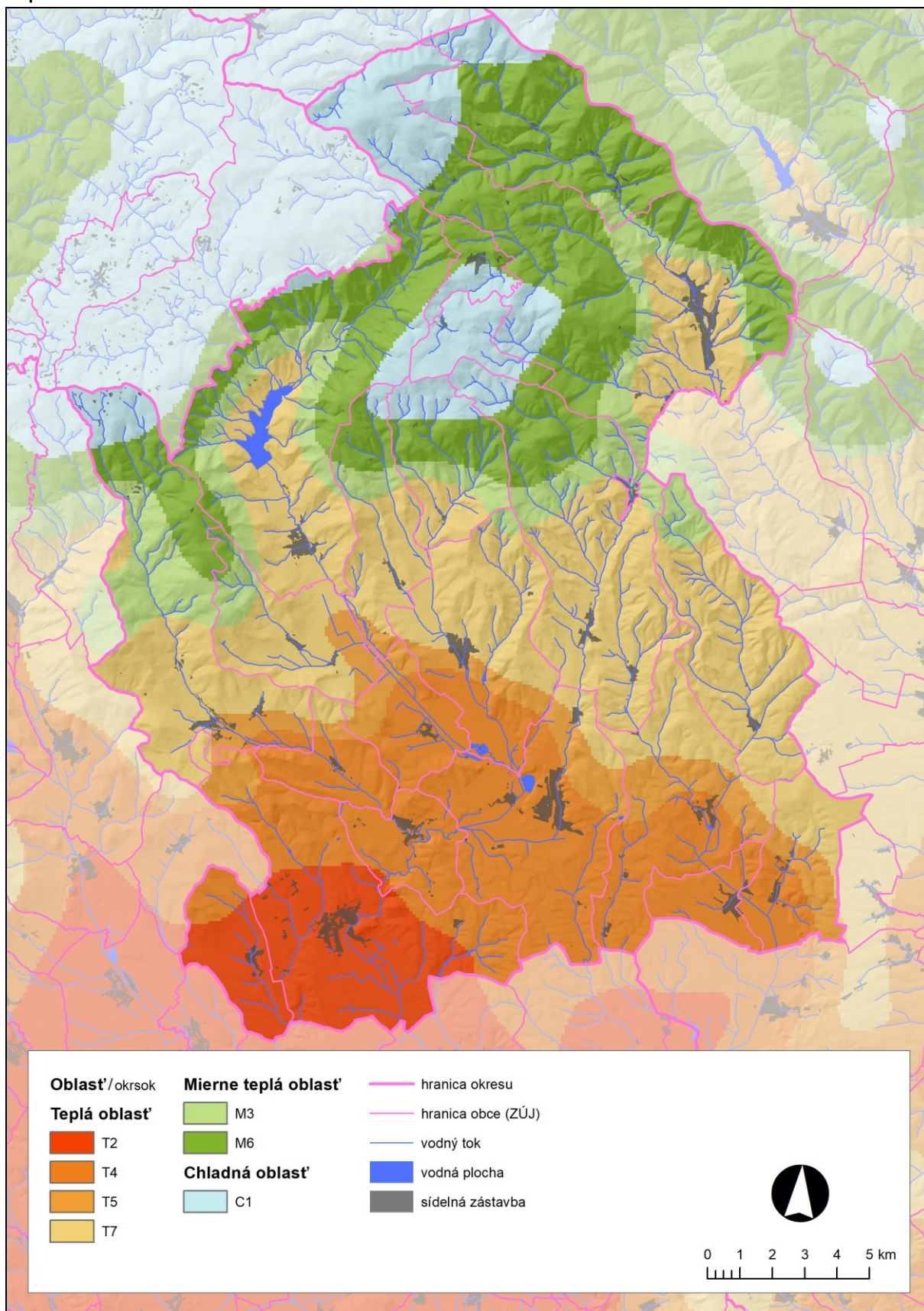
Charakteristika jednotlivých klímatických prvkov je spracovaná na základe priemerných dlhodobých údajov najbližších pozorovacích staníc SHMÚ (Tabuľka č. 1.13), pričom v charakteristike výskytu a režimu jednotlivých prvkov zohľadňujeme dôležité klimatotvorné faktory vplývajúce na priestorovú diferenciáciu klímatických prvkov na území okresu (výšková zonálnosť, orografická poloha a pod.).

Tabuľka č. 1.13: Meteorologické stanice na území okresu Poltár

Názov	Nadmorská výška (m n. m.)	Obec	Typ
Málinec	355,00	Malinec - priehrada	Klimatologická stanica
Málinec	280,00	Málinec	Zrážkomerná stanica
Krná	310,00	Krná	Zrážkomerná stanica
Kokava nad Rimavicou	328,00	Kokava nad Rimavicou	Zrážkomerná stanica
Cinobaňa	269,00	Cinobaňa	Zrážkomerná stanica
Poltár	245,00	Poltár	Zrážkomerná stanica
Kalinovo	218,00	Kalinovo	Zrážkomerná stanica
Kokava nad Rimavicou	325,00	Kokava nad Rimavicou	Fenologická stanica - lesná
Mládzo	240,00	Mládzo	Fenologická stanica - všeobecná

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristik SHMÚ

Mapa č. 1.7: Klimatická klasifikácia v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič (Zdroj: Klimatický atlas Slovenska, 2015)

Teplotné pomery

Teplotné pomery okresu Poltár sú vyhodnotené na základe dlhodobých pozorovaní na meteorologickej stanici Boľkovce, nachádzajúcej sa mimo územia okresu Poltár. Táto stanica leží v okrese Lučenec, v blízkosti Boľkovského potoka v Lučeneckej kotline v nadmorskej výške približne 208 m n. m.

Tabuľka č. 1.14: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za vegetačné obdobie 1961 – 2010 na meteorologickej stanici Boľkovce

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
-2,8	-0,4	4,2	10,1	14,9	17,9	19,8	19,0	14,7	9,2	3,7	-1,4	9,1

Upravil: J. Chovan (Zdroj: Klimatický atlas Slovenska, 2015)

Priemerná ročná teplota vzduchu v stanici Boľkovce (Tabuľka č. 1.14) je 9,1 °C. Počas vegetačného obdobia dosahuje maximálnu priemernu teplotu 19,8 °C v mesiaci júl. Najchladnejším je mesiac február, keď dlhodobá nameraná priemerná teplota dosahuje len -0,4 °C. Z priestorového hľadiska je rozloženie teplôt v okrese značne nerovnomerné. Priemerná ročná teplota vzduchu sa pohybuje v intervale od 4 až 10°C a úzko koreluje s nadmorskou výškou.

Zrážkové pomery

Priemerný úhrn zrážok sa pohybuje v intervale 550 až 900 mm. S pribúdajúcou nadmorskou výškou rastie aj úhrn zrážok a maximálne úhrny dosahujú zrážky v najvyšších častiach pohorí. Množstvo a charakter zrážok sa v priebehu roka mení. Najväčšie úhrny zrážok sú v letných mesiacoch od mája do septembra. Hlavne vo vysoko položených oblastiach územia dosahujú najvyššie hodnoty (Klimatický atlas Slovenska, 2015).

Snehové pomery

Trvanie snehovej pokrývky sa v najnižších polohách vyskytuje menej ako 30 dní, v najvyššie položených častiach okresu okolo 40 až 50 dní (Klimatický atlas Slovenska, 2015). Z Tabuľky č. 1.14 môžeme pozorovať rozdelenie chodu zrážok počas roka, ktoré je relatívne rovnomerné s väčšími úhrnmi počas letného polroka, s maximom v júni. Priemerný ročný úhrn zrážok na jednotlivých staniciach sa pohybuje v rozmedzí 581 až 756 mm. Najchudobnejšie na zrážky sú zimné mesiace (január, február, marec), zatiaľ čo najviac zrážok sa vyskytuje v mesiacoch máj, jún a júl.

Tabuľka č. 1.15: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok a úhrny zrážok letného polroka v mm 1981 – 2010 na meteorologických staniciach v okrese Poltár

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Málinec	35,5	34,8	39,5	53,1	84,1	82,0	78,9	60,5	56,5	51,5	59,2	48,4	684,0
Krná	35,8	35,5	38,8	51,8	83,8	80,4	72,4	62,4	52,3	41,8	57,5	51,0	663,5
Poltár	32,0	30,0	34,8	46,0	80,3	80,3	69,6	53,0	48,4	42,2	48,2	43,2	608,0
Cinobaňa	36,1	35,0	38,4	53,3	78,7	80,8	72,2	62,7	51,1	49,3	55,7	49,3	662,8
Kalinovo	30,4	26,7	29,2	45,3	71,1	72,7	69,8	56,4	47,9	41,5	49,1	41,4	581,6
Kokava nad Rimavicou	37,7	37,9	44,0	59,2	88,3	93,1	84,4	75,5	62,6	56,2	64,8	52,8	756,6

Upravil: J. Chovan (Zdroj: Klimatický atlas Slovenska, 2015)

Veterné pomery

Priemerná ročná rýchlosť vetra je najnižšia v južnej časti okresu a viaže sa na chránené časti Lučeneckej kotliny. Rýchlosti sa tu pohybujú od najnižších 2,7 po 3 m.s⁻¹. Priemerná rýchlosť vetra rastie s nadmorskou výškou a najväčšie rýchlosti dosahuje vietor v exponovaných polohách Stolických vrchov na severe okresu a to maximálne 4,5 m.s⁻¹.

Oblačnosť

Odhad množstva oblačnosti je ovplyvnený subjektívnymi schopnosťami pozorovateľa, určovanie tohto meteorologického prvku nevyžaduje prístrojové vybavenie, Oblačnosť sa v klimatológii pozoruje vizuálne

v klimatických termínoch o 7:00, 14:00 a 21:00 h miestneho stredného slnečného času a vyjadruje sa číselne v desatinách pokrytia oblohy oblakmi (Klimatický atlas Slovenska, 2015),
Podľa mapy Priemerná ročná oblačnosť (1961 – 2010) radíme okres Poltár k územiám s oblačnosťou do 65 %. Priemerný ročný počet jasných dní (1961 – 2010) sa pohybuje v intervale 50 – 60 dní. Priemerný ročný počet zamračených dní (1961 – 2010) sa pohybuje v intervale 100 – 120 dní (Klimatický atlas Slovenska, 2015).

1.2 Biotické pomery

1.2.1 Rastlinstvo

1.2.1.1 Fytogeografické členenie územia

Z hľadiska fytogeografického členenia (Kolény, Barka, 2002, In Atlas krajiny Slovenskej republiky) patrí celé územie Slovenska do eurosibírskej podoblasti fytogeografickej ríše Holarctis, tvorenej jedinou, holarktickou oblasťou. Na našom území sa stretávajú dve provincie eurosibírskej podoblasti, z ktorých dominuje provincia stredoeurópska.

Podľa fytogeografického členenia (Futák, 1966, 1980) patrí skoro celé územie okresu Poltár do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*) obvodu predkarpatskej flóry (*Praecarpaticum*) s okresom Slovenské rudohorie. Malú časť na juhu okresu radíme k oblasti panónskej flóry (*Pannonicum*), obvodu pramatranskej xerotermej flóry (*Matricum*) s okresom Ipeľsko-rimavská brázda. Fytogeografické členenie je uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 1.16: Fytogeografické členenie okresu Poltár

Oblasť	Obvod	Okres
západokarpatská flóra (<i>Carpaticum occidentale</i>)	predkarpatska flóra (<i>Praecarpaticum</i>)	Slovenské rudohorie
panónska flóra (<i>Pannonicum</i>)	pramatranská xerotermná flóra (<i>Matricum</i>)	Ipeľsko-rimavská brázda

Zdroj: Atlas SSR, SAV, Slovenský úrad geodézie a kartografie, Bratislava 1980

Z hľadiska fytogeograficko-vegetačného členenia (Plesník, 2002) radíme južnú časť okresu do dubovej zóny s horskou podzónou. V rámci tejto zóny severná časť patrí do kryštálicko-druhohornej oblasti s okresom Revúcka vrchovina a južná časť do sopečnej oblasti s okresom Juhoslovenská kotlina. Severná časť okresu Poltár spadá do bukovej zóny a kryštálicko-druhohornej oblasti. Južnú časť tejto zóny (oblasti) radíme do okresu Stolické vrchy, severnú časť do okresu Veporské vrchy.

Tabuľka č. 1.17: Fytogeograficko-vegetačné členenie v okrese Poltár

Zóna	Podzóna	Oblasť	Okres	Podokres	Obvod
buková	–	kryštálicko-druhohorná	Veporské vrchy	–	–
			Stolické vrchy	–	–
dubová	horská	kryštálicko-druhohorná	Revúcka vrchovina	Železnické predhorie	–
		sopečná	Juhoslovenská kotlina	Lučenecká kotlina	–

Zdroj: Plesník, P., 2002: Fytogeograficko-vegetačné členenie. In Atlas krajiny Slovenskej republiky

1.2.1.2 Potenciálna prirodzená vegetácia

Rekonštruovaná (potenciálna) prirodzená vegetácia predstavuje vegetáciu, ktorá by sa v území vyvinula, keby na krajinu nepôsobil svojou činnosťou človek.

Charakteristiku rekonštruovanej prirodzenej vegetácie uvádzame podľa Geobotanickej mapy ČSSR (Michalko a kol., 1986). Jej prehľad pre okres Poltár je uvedený v tabuľke č. 1. 18 a na mape č. 1. 8.

Tabuľka č. 1.18: Zastúpenie jednotlivých spoločenstiev v okrese Poltár

Typ spoločenstva	Plošné zastúpenie v %
Lužné lesy vrbovo-topoľové (<i>Salicion albae</i> , <i>Salicion triandrae</i> p.p.)	0,08
Lužné lesy nížinné (<i>U</i> - <i>Ulmenion</i>)	5,26
Lužné lesy podhorské a horské (<i>A I</i> - <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , <i>Salicion triandrae</i> p. p., <i>Salicion eleagni</i>)	3,88
Lipovo-javorové lesy (<i>At</i> - <i>Tilio-Acerenion</i>)	0,24
Bukové a jedľové lesy kvetnaté (<i>F,A</i> - <i>Eu-Fagenion</i> p.p. maj.)	16,61
Bukové kvetnaté lesy podhorské (<i>Eu</i> - <i>Fagenion</i> p.p. min.)	18,90
Bukové kyslomilné lesy podhorské (<i>Luzulo-Fagion</i> p.p. min.)	0,32
Bukové kyslomilné lesy horské (<i>Luzulo-Fagion</i> p.p. maj.)	0,50
Dubové subxerothermofilné a borovicové xerofilné lesy (<i>Qs</i> – <i>Quercion pubescenti-petraeae</i> p.p., <i>Cytiso-Pinion</i>)	2,00
Dubovo-hrabové lesy karpatské (<i>C</i> - <i>Caricopilosae-Carpinenion betuli</i>)	41,93
Dubovo-cerové lesy (<i>Quercion petraeae-cerris</i> s.l.)	2,50
Dubové nátržnikové lesy (<i>Qp</i> - <i>Potentillo albae-Quercion</i>)	7,74
Dubové kyslomilné lesy (<i>Qa</i> - <i>Genistogermanicae-Querciondaleschampi</i>)	0,03

Zdroj: Michalko a kol., 1986, Geobotanická mapa ČSSR, SAV, Bratislava
 (Poznámka: zvýraznené sú hodnoty s najväčším percentuálnym zastúpením a tie sú aj opísané v texte)

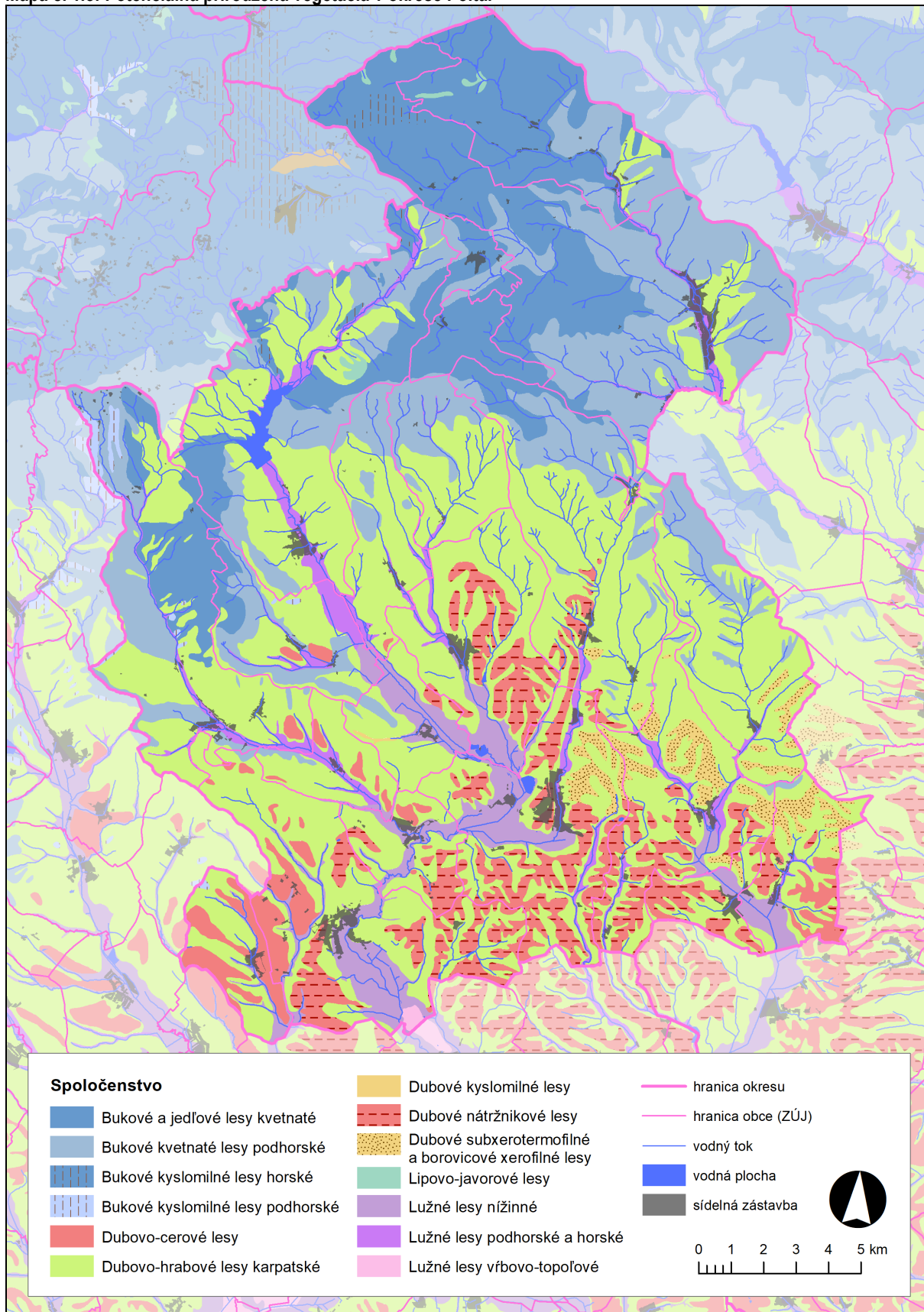
Dubovo-hrabové lesy karpatské. Lesné porasty, vyskytujúce sa prevažne na alkalických, hlbokých pôdach, väčšinou typu hnedých pôd, menej na rendzinách, ilimerizovaných pôdach, hnedozemiach a čierniciach a to na rôznorodom geologickom podloží. V stromovom poschodí prevládajú dub zimný (*Quercus petraea*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), často sú zastúpené aj javor poľný (*Acer campestre*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*). Z krov zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), zob vtáči (*Ligustrum vulgare*), hloh jednozemenný (*Crataegus monogyna*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*). V bylinnom poschodí sú významné ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), reznáčka hájna (*Dactylis polygama*), lipkavec Schultesov (*Galium schultesii*), taxóny z okruhu iskerník zlatožltý (*Ranunculus auricomus* agg), hviezdica veľkokvetá (*Stellaria holostea*) a i.

Bukové kvetnaté lesy podhorské. Mezotrofné lesné spoločenstvá s prevahou buka lesného (*Fagus sylvatica*) v nižších polohách, prevažne na nevápencovom podloží. V stromovom poschodí sú primiešané hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), lipa malolistá (*Tilia cordata*). Charakteristické je chýbajúce alebo slabo vyvinuté krovinné poschodie. V bylinnom poschodí sa v týchto porastoch vyskytujú lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), mednička jednokvetá (*Melica uniflora*), srnovník purpurový (*Prenanthes purpurea*), zubačka cibul'konosná (*Dentaria bulbifera*) a i.

Bukové a jedľové lesy kvetnaté. Spoločenstvo zahŕňa klimaxové eutrofné bukové a zmiešané jedľovo-bukové lesy na hornej hranici podhorského stupňa a v horskom stupni na všetkých geologických podložích s hlbokými vlhkými pôdami a s bohatým viacvrstvovým podrastom. Stálou prímiesou buka lesného (*Fagus sylvatica*) a jedle bielej (*Abies alba*) býva javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), brest horský (*Ulmus glabra*), lipa malolistá, zriedkavo smrek obyčajný (*Picea abies*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). Krovinné poschodie nebýva v kvetnatých bučinách nápadne vyvinuté, vyskytujú sa najmä baza čierna (*Sambucus nigra*), baza červená (*Sambucus racemosa*), zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), bršlen európsky (*Euonymus europaea*) a egreš obyčajný (*Grossularia uva-crispa*). Dominantami bylinnej časti bývajú marinka voňavá (*Galium odoratum*), hluchavka žltá (*Galeobdolon luteum*), pakost smradľavý (*Geranium odoratum*), kyslička obyčajná (*Oxalis acetosella*), ostružina srstnatá (*Rubus hirtus*), zubačka cibul'konosná (*Dentaria bulbifera*) a veronika horská (*Veronica montana*), na skeletovejších pôdach

bažanka trvára (*Mercurialis perennis*), na ťažších a vlhších pôdach netýkavka nedotklivá (*Impatiens noli-tangere*), deväťsil biely (*Petasites albus*) a kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*) a i.

Mapa č. 1.8: Potenciálna prirodzená vegetácia v okrese Poltár

Upraviť: I. Špilárová (Zdroj: Michalko, J., Berta, J., Magic, D., 1986: Geobotanická mapa ČSSR, SAV, Bratislava)

1.2.1.3 Reálna vegetácia

Aktuálna nelesná vegetácia

Ako nelesné biotopy môžeme označiť také, na ktorých sa nenachádza zapojený porast drevín, sú teda bezlesé. Z hľadiska ich vzniku a aj vývoja ich môžeme rozdeliť na dva typy. Prvým sú prirodzené nelesné biotopy. Sú to také, ktorých vznik a existencia nie je podmienená ľudskými aktivitami. V stredoeurópskej krajine boli v rôznej miere zastúpené už pred príchodom človeka. V porovnaní s lesnými biotopmi boli rozšírené v omnoho menšej miere. V prírodných podmienkach územia okresu Poltár prirodzene bezlesé lokality prakticky neexistujú.

Druhým typom sú sekundárne, poloprirodzené nelesné biotopy. Tie sú v dnešnej krajine zastúpené nepomerne väčšou mierou a predstavujú ich v prvom rade kosné lúky a pasienky. Stáročným využívaním tradičným obhospodarovaním týchto plôch sa tu vyvinula typická vegetácia s veľkým bohatstvom rastlinných druhov. Na tieto biotopy je svojim výskytom viazané veľké množstvo rastlín, významné je zastúpenie druhov čeľade *Orchidaceae*. Najväčšie plošné rozšírenie tieto biotopy zaznamenali už počas stredoveku až do druhej polovice 18. storočia, kedy došlo k veľkoplošnému odlesneniu krajiny za účelom získania pasienkov, lúk ale aj ornej pôdy. Po priemyselnej revolúcii začal nielen plošný úbytok nelesných poloprirodzených biotopov, ale najmä v druhej polovici uplynulého storočia došlo i k ich kvalitatívnym zmenám. V porovnaní so severnejšími oblasťami Slovenska, kde došlo k plošne rozsiahlej rekultivácii a intenzifikácii lúk, v nížinách a poľnohospodársky vhodných oblastiach boli prakticky všetky premenené na polia. Malé zvyšky, zväčša na poľnohospodársky nevyužiteľných pôdach prípadne inak nevyhovujúcich ako vzdialenosť od obcí alebo príliš strmé svahy ostali opustené a postupne tu dochádza k strate ich pôvodne vysokej biodiverzity. Ak neboli tieto miesta hneď zalesnené, nelesné biotopy v takomto prípade zanikli procesom sekundárnej sukcesie – postupnou expanziou tráv a následne zarastaním drevinami.

Medzi nelesné biotopy podľa katalógu biotopov (Stanová, Valachovič 2002) zaraďujeme aj vodné biotopy (rieky, vodné plochy a ich brehy), ktoré najmä v prípadoch brehových porastov riek tvoria prechod medzi lesnými a nelesnými biotopmi.

Významným zásahom, ktorý v minulosti postihol prevažnú časť okresu boli veľkoplošné meliorácie a rekultivácie, pri ktorých došlo k významnej zmene krajinného rázu. V ich dôsledku boli prírodné a poloprirodné biotopy premenené na poľnohospodárske kultúry a vznikli rozsiahle pôdne bloky využívané ako polia. V nelesnej vegetácii dominujú poľnohospodársky využívané plochy, predovšetkým samotná obrábaná pôda. Najmä na juhu územia okresu, ale aj prakticky vo všetkých poľnohospodársky intenzívne využívaných častiach vrátane vyššie položených dolín ostalo len veľmi málo pôvodných lúčnych porastov. V súčasnosti ostali zachované plochy poloprirodnej nelesnej vegetácie v okrese Poltár rozmiestnené nerovnomerne, ostrovčekovito o čosi viac do severnej, hornatejšej časti územia.

Viac či menej zachované zvyšky zväčša sekundárnej nelesnej vegetácie v území okresu Poltár tvorí niekoľko biotopov.

Prírodné skalné biotopy, nie sú v okrese Poltár, na rozdiel od susedného okresu Rimavská Sobota, prakticky vôbec zastúpené. V opustených kameňolomoch na viacerých miestach v okrese nachádzame biotop Sekundárne a sutinové biotopy. Veľmi vzácné sú teplo a suchomilné biotopy, ktoré sa v záujmovom území zachovali len okrajovo. V okolí Hrnčiarkej Vsi je to biotop Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnom substráte a veľmi vzácné ak biotop Sukcesné porasty borievky obyčajnej.

Z lúčnych biotopov na viacerých miestach v okrese Poltár nachádzame v súčasnosti v rámci Slovenska zriedkavejší biotop národného významu Psiarkové aluviálne lúky (alúvium Rimavice, v okolí Brezničky, Kalinova, veľmi vzácné aj v alúviu Ipfa). Zo vzácných a ohrozených druhov v tomto biotope nachádzame *Fritillaria meleagris*. Mimoriadne vzácné, už len bodovo sa okrese vyskytujú lokality vlhkých lúk biotopu európskeho významu Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach, hojnejšie biotopu národného významu Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí. Ich zvyšky nachádzame zväčša na miestach, ktoré sa napriek rozsiahlym melioráciám v minulosti nepodarilo celkom odvodniť a neboli vhodné na intenzívne poľnohospodárske využitie. V súčasnosti často vďaka absencii akéhokoľvek manažmentu resp. využívania v mnohých prípadoch postupne degradujú. Miestami sa nachádzajú zvyšky lokalít biotopu Vegetácia vysokých ostríc. Prevažne vo vyšších polohách severnej časti okresu sa miestami dosiaľ zachovali miesta s

biotopom európskeho významu Nížinné a podhorské kosné lúky a biotopom národného významu Mezofilné pasienky a spásané lúky.

Lužné lesy a vodné spoločenstvá na území okresu boli viazané najmä na vodné toky, dnes prakticky neexistujú. Z vodných biotopov sa v okrese na viacerých miestach nachádza sekundárny biotop Mezo- až eutrofné poloprirodzené a umelé vodné nádrže so stojatou vodou a plávajúcú a/alebo ponorenou vegetáciou. Takisto len veľmi vzácné nachádzame brehovú porasty, napríklad biotopu európskeho významu Rieky s bahňatými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov *Chenopodium rubri* p.p. a *Bidentia* p.p. Do brehových porastov všetkých tokov najmä v nižších polohách v súčasnosti masovo prenikajú invázne druhy, napr. *Impatiens glandulifera*, *Fallopia japonica*, *Aster lanceolatus* a *Solidago gigantea*. V mnohých prípadoch tvoria dominantnú časť vegetácie.

V území okresu dnes už existujú iba veľmi malé ostatky lokalít v rámci Slovenska vzácných a veľmi ohrozených rašelinných a prameniskových biotopov. Iba v okolí Hrnčiarkej Vsi (lokalita Vápno) nachádzame zvyšky degradovanej slatinnej vegetácie (t.č. už asi zničené) s výskytom regionálne veľmi vzácného druhu *Epipactis palustris*. Zvyšky slatinnej vegetácie sú i v CHA Jasenina, tu s výskytom *Drosera rotundifolia*.

V území okresu na viacerých miestach nachádzame ovocné sady a vinohrady. Častou zložkou sprievodnej zelene komunikácií najmä nižších tried v okrese sú stromoradia z ovocných drevín. Zastúpené sú i stromoradia z iných druhov alebo porasty krov zarastajúce nekosené plochy pri cestách. V poľnohospodárskej krajine sú miestami zastúpené malé skupiny alebo solitérne dreviny, ktoré tu môžu plniť dôležitú ekologickú funkciu. Častejšie sú líniové porasty drevín a krovín.

Na opustených plochách, zboreniskách a skládkach odpadov, ale často aj na okrajoch poľných ciest, poľných hnojiskách a na v dôsledku hospodárskych aktivít narušených alebo eutrofizovaných plochách sa šíri ruderalná vegetácia a invázne neofyty. Časté sú napr. *Artemisia vulgaris*, *Cirsium arvense*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Phragmites australis*, *Tanacetum vulgare*, *Urtica dioica*, *Aster lanceolatus*, *Solidago gigantea*, *Fallopia japonica* a i.

V nasledujúcom texte je stručné zhodnotenie zachovalosti jednotlivých typov nelesných biotopov, ich druhová rozmanitosť a výskyt chránených a ohrozených druhov. Biotopy sú zoradené podľa Katalógu biotopov Slovenska (Stanová, Valachovič 2002).

Skaly a pionierske porasty

Sekundárne sutinové a skálne biotopy (Sk7) – biotop viazaný na sekundárne stanovištia, najmä opustené lomy alebo haldy po banskej činnosti, najmä na vápencoch a dolomitoch, zriedkavejšie aj melafýrov. Vegetácia je otvorená, štruktúrne jednoduchá s prevahou sukulentov. Často sú prítomné aj ruderalné druhy. V riešenom území biotop nachádzame roztrúsene, v opustených, zarastajúcich kameňolomoch.

Vodné biotopy

Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried *Littorelletea uniflorae* a/alebo *Isoëto-Nanojuncetea* (Vo1 – 3130) – Veľmi vzácny biotop, ktorý predstavuje štruktúrne a druhovo veľmi chudobné rastlinné spoločenstvá plytkých, stojatých alebo mierne tečúcich vôd. Predpokladom vzniku porastov je striedanie litorálnej a limózne ekofázy pri poklese vodnej hladiny. V okrese Poltár je biotop vzácny, je udávaný zo sekundárnych stanovišť, z obnažovaných brehov v rybníku Uhorské, pravdepodobne sa vyskytuje aj inde, napr. na obnažovaných brehoch vodnej nádrže Málinec.

Mezo- až eutrofné poloprirodzené a umelé vodné nádrže so stojatou vodou a plávajúcú a/alebo ponorenou vegetáciou (Vo6) – biotop obsadzuje vodné nádrže antropogénneho pôvodu, intenzívne obhospodarované rybníky, nádrže alebo zaplavené materiállové jamy, pieskovne a štrkoviská. Z cievnatých rastlín sú najčastejšie zastúpené formácie ponorených rastlín a na hladine plávajúce porasty druhov rodu *Lemna*. V okrese Poltár ho nachádzame v niektorých umelých nádržiach.

Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou (Vo8) – biotop tvoria bylinné spoločenstvá trvaliek a dvojročných, prevažne obojživelných druhov rastlín. Počas klíčenia je v prvých fázach vegetácia zaplavená, neskôr hladina voda poklesne. Biotop nachádzame v mŕtvych ramenách, terénnych depresiách, ale aj v sekundárnych stanovištiach, ako sú v lete vypúšťané rybníky alebo kanále. Na biotop nie je viazaný výskyt vzácných druhov, zo zaujímavejších je častý výskyt *Butomus umbellatus* alebo *Sagittaria sagittifolia*. V okrese Poltár sa vyskytuje vzácné roztrúsene, najmä v nižšie položených častiach okresu.

Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov (Vo9)

– biotop tvoria spoločenstvá výlučne antropogénnych stanovišť, ako sú okraje obrábaných polí a depresie uprostred poľnohospodárskych kultúr. Pôdy sú hlinitoílovité až ílovité, ťažké a nepriepustné, bohaté na dusík a periodicky podmáčané. V lete vplyvom rýchleho výparu vody môžu byť mierne zasolené. Vegetácia patrí do zväzu *Nanocyperion flavescens* a vyskytuje sa tu viacero vzácnejších druhov rastlín. V území okresu Poltár sa biotop nachádza zriedkavo, najmä v južnej časti. Vyskytujú sa v ňom vzácnejšie druhy napr. v okolí Poltára *Lythrum hyssopifolia*.

Nelesné brehové porasty

Rieky s bahňatými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov *Chenopodium rubri* p.p. a *Bidention p.p.* (Br5 – 3270)

– biotop európskeho významu tvoria rastlinné spoločenstvá jednoročných rastlín na stanovištiach so zvýšeným obsahom živín. Optimum vývoja je v neskorom lete. Vegetácia sa vyvíja na obnažených bahňatých aj piesočnatých bregoch tečúcich vôd, pričom v závislosti od dĺžky obnaženia bregov sa nemusia vytvoriť každoročne. Vegetačný kryt je charakterizovaný dominanciou druhov náročných na živiny, najmä čeľade *Chenopodiaceae*, rodu *Persicaria* a viacerých druhov tráv. V území okresu Poltár je výskyt biotopu udávaný z bregov Rimavice medzi obcami Kokava nad Rimavicou a Lehoť nad Rimavicou. Tento typ vegetácie nachádzame aj na periodicky obnažovaných bregoch vodnej nádrže Málinec.

Brehové porasty deväťsilov (Br6 – 6430) – biotop predstavujú príbrežné spoločenstvá s dominanciou deväťsilov (*Petasites hybridus*, *P. kablikianus*), často sa vyskytuje aj štiav alpínsky (*Rumex alpinus*), tvoriace husté, zapojené porasty. Vyskytujú sa jednak na prirodzených ale aj poloprirodzených až ruderalizovaných stanovištiach v horských oblastiach. Okrem bregov vodných tokov biotop zriedkavejšie nachádzame aj na prameniskách a na zamokrených, nivných lúkach či v úzkych pásoch v priekopách popri cestách. Na území okresu Poltár ide o zriedkavejší biotop vyskytujúci sa popri neregulovaných vodných tokoch v hornatejších územiach severnej časti okresu.

Bylinné brehové porasty tečúcich vôd (Br8) – biotop je tvorený spoločenstvami s monodominanciou tráv rodov *Glyceria*, *Leersia* a *Catabrosa*. Sprievodné druhy sú prevažne hygromyfy s plazivými a zakoreňujúcimi podzemkami. Porasty vyžadujú trvalo zamokrené stanovištia na hlinitých aj piesčitých pôdach s obsahom organických častíc. Predpokladom vývoja je preplavovanie substrátu a stály prísun živín. Často sú kontakte s vegetáciou biotopu Vo8. V okrese Poltár nie príliš, len pomiestne rozšírený biotop.

Krovinové a kričkové biotopy

Sukcesné štádiá s borievkou obyčajnou (Kr3) – biotop je viazaný na mezofilné stanovištia na kyslom podloží silikátov alebo na flyši. Vzniká na chudobných, extenzívnych, psicových pasienkoch a druhové zloženie sa mení od stupňa zarastania borievkou. V minulosti bol tento biotop zrejme viac rozšírený, v súčasnosti iba veľmi ojedinele napr. v okolí Hrnčiarkej Vsi, Ďubákova, Utekáča – časť Drahová atď.

Trnkové a lieskové kroviny (Kr7) – vzhľad biotopu charakterizujú dominantné kroviny a v bylinnom podraze sú zastúpené mezofilné, polotieňomilné až nitrofilné druhy. Vyvíja sa najčastejšie na svahoch, porasty sú podkladu je indiferentné. Často indikuje opustené pasienky a v takýchto prípadoch ide o relatívne krátkoveký biotop, pretože kry liesok a trniak sú následne prerastené vyššími drevinami a sukcesia smeruje k lesu. V okrese Poltár biotop nachádzame miestami vyvinutý najmä v severnej časti okresu, v podhorí. V mnohých prípadoch ide o sukcesne zarastajúce opustené kosné lúky alebo pasienky.

Vřbové kroviny stojatých vôd (Kr8) – biotop národného významu tvoria uzavreté porasty krovitých vřb bočníkovitého tvaru (*Salix cinerea*, *Salix aurita*), ktoré dorastajú do výšky 2 – 5 (7) m. Významným ekologickým faktorom je stagnujúca voda. Ak v porastoch nestagnuje, vyskytujú sa v podraze hygromylné až mezické druhy. Druhové zloženie závisí od vlhkostných a pôdných pomerov, na základe ktorých vznikajú kroviny s odlišným podrastom, časté sú vysoké ostrice. V biotope sa až na výnimky nevyskytujú žiadne vzácne a ohrozené druhy rastlín. V okrese Poltár nachádzame biotop veľmi vzácne napríklad v okolí Brezničky.

Vřbové kroviny na zaplavovaných bregoch riek (Kr9) – tento typ biotopu je tvorený uzavretými alebo aj rozvoľnenými porastmi 2 – 5 m vysokých krovín, predovšetkým vřb. Na mladých riečnych usadeninách lemujú brehy vodných tokov, ojedinele aj brehy vodných nádrží. Bylinný podrast je v prípade uzavretých porastov vyvinutý iba slabo, naopak, v rozvoľnenejších porastoch je relatívne druhovo bohaté. Porasty sú výrazne podmáčané pod vplyvom prúdiacej vody, v jarných mesiacoch zaplavované. Vplyvom regulácie riek nie je tento biotop v rámci Slovenska príliš rozšírený, v okrese Poltár a vyskytuje vzácne, doložený je napríklad z Alúvia Rimavice pod Kokavou nad Rimavicou.

Teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty

Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápňitom substráte (Tr1 – 6210) - Biotop sa v niektorých oblastiach Slovenska vyskytoval aj prirodzene, ide teda čiastočne o prirodzené nelesné spoločenstvá, častejšie ale ide o sekundárne spoločenstvá vzniknuté vyklčovaním a vypálením pôvodných lesov a udržiavaný predovšetkým pastvou. V tomto biotope sa rozlišuje viacero typov, ktoré sa odlišujú geologickým podložím a spôsobom využívania. Ide o travinno-bylinné spoločenstvá s dominanciou teplomilných druhov tráv, ostríc a bylín. Typický je v jarňých mesiacoch výskyt viacerých efemérnych jarňých terofytov. Biotop je v podmienkach okresu Poltár veľmi vzácny, len bodovo v okolí Hrnčiarkej Vsi.

Teplomilné lemy (Tr6) – porasty tohto biotopu národného významu preferujú polotienisté, ale výhrevné miesta na svahoch najčastejšie s južnou expozíciou. Vyskytujú sa na vápencoch, dolomitoch, bázických vyvrelinách a najčastejšie na sprašiach. Vznikli po čiastočnom odlesnení, vyskytujú sa na ekotónových stanovištiach okrajov teplomilných dubín, na lesných svetlinách a lemujú komplexy krovín na lúkach a pasienkoch v kontakte s lesom. Tvoria mozaiku s travinno-bylinnými porastami, viaceré druhy prenikajú aj hlbšie smerom do lesných porastov. V okrese Poltár je tento biotop veľmi vzácny, nájsť ho môžeme v južnej časti okresu, napríklad v okolí obce Sušany.

Lúky a pasienky

Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510) – biotop európskeho významu predstavujú jedno až dvojkosné, často prihnojované hospodárske lúky s dominanciou vysokosteblových, hospodársky zaujímavých druhov tráv a širokolistých bylín. Biotop sa vyskytuje v širokom spektre ekologických podmienok, od vlhších a chladnejších až po suchšie a teplejšie, čo je dané nadmorskou výškou a aj oblasťou Slovenska, v ktorej sa nachádza. S týmto súvisí aj pomerne značná variabilita druhovo bohatej vegetácie, ktorú navyše ovplyvňuje aj spôsob hospodárenia. Biotop sa vyskytuje na slabo kyslých až neutrálnych, stredne hlbokých až hlbokých pôdach s vysokým obsahom živín od nížin až do horského stupňa. Zachované kosné lúky majú vysokú biodiverzitu s vysokým počtom vzácných a chránených rastlinných druhov, nezriedka sa vo veľmi početných populáciách vyskytujú viaceré druhy čeľade vstavačovitých. Ešte pred niekoľkými desaťročiami išlo o najrozšírenejší sekundárny nelesný biotop európskeho významu na území Slovenska. V druhej polovici 20-teho storočia boli rozsiahle plochy, najmä v poľnohospodársky využívaných oblastiach, ale aj v podhorí intenzifikované a nedajú sa preto dnes zaradiť do tohto biotopu. Toto sa v plnej miere týka aj územia okresu Poltár. Ak neboli lúky premenené na poľnohospodársku pôdu, ostali opustené a dnes sú zarastené náletovými drevinami a expanzívnymi a inváznymi druhmi rastlín. V súčasnosti sa nachádza už len roztrúsene, viac v severnej časti okresu, napríklad vo vyšších polohách, napríklad v území medzi Málincom až Kokavou nad Rimavicou.

Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3) - v rámci značnej variability závisiacej od ekologických podmienok v tomto biotope národného významu rozoznávame niekoľko typov. Intenzívne spásané, často oplôtkovým spôsobom, krátkosteblové pasienky na hlbších pôdach dobre zásobených živinami na nere kultivovaných plochách. Extenzívne, nízkosteblové kvetnaté pasienky. Obidva typy sa vyskytujú od (nížin) pahorkatín do horského stupňa, v druhom prípade sú pred pasením raz kosené. V súčasnosti sa tento biotop v okrese Poltár skôr zriedkavý, mnohé pasienky boli opustené. Ak sa pasie, zväčša na rekultivovaných a intenzifikovaných pasienkoch.

Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430) – biotop európskeho významu tvoria vysokobylinné lúky s prevahou širokolistých bylín na celoročne vlhkých až mokrých stanovištiach v alúviách vodných tokov a v terénnych depresiách. V jarňých mesiacoch môžu byť krátkodobo zaplavované. Druhovú zloženie je veľmi variabilné a závisí od ekologických podmienok na konkrétnom stanovišti. Výrazné aspektotvorné druhy najmä v čase kvitnutia sú *Filipendula ulmaria*, *Geranium palustre* a *Lysimachia vulgaris*. V okrese Poltár bol v minulosti bežnejší, v súčasnosti je nepomerne vzácnejší, vyskytuje sa veľmi vzácne, len bodovo napríklad je udávaný z alúvia Rimavice poniže Kokavy nad Rimavicou. Tento biotop býva často v mozaike s nasledujúcim biotopom.

Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6) – biotop národného významu nachádzame v alúviách vodných tokov alebo v okolí pramenísk, tiež v kontakte so slatinnými rašeliniskami. Vegetácia je značne variabilná a závisí od vodného režimu, obsahu báz, fyzikálnych vlastností pôdy, klímy a aj spôsobu obhospodarovania, v minulosti bývali (dnes už iba veľmi vzácne) raz až dva razy ročne kosené. Najčastejšie sa tento biotop nachádza v pahorkatinách a podhorskom stupni, často v mozaike s inými typmi lúk. V okrese

Poltár veľmi vzácne, je udávaný spoločne z predchádzajúcim biotopom z alúvia Rimavice poniže Kokavy nad Rimavicou, vyskytuje sa aj v lokalite CHA Jasenina.

Psiarkové aluviálne lúky (Lk7) – biotop národného významu tvorí vegetácia dvoj až trojkosných, vlhkých lúk v krátkodobu zaplavovaných alúviách menších riek a v podmáčaných depresiách. Porasty sú druhovo pomerne chudobné, charakteristické spoločným výskytom vlhkomylných a suchomylných druhov. Veľmi citlivo reagujú na zmeny vodného režimu, čo sa prejavuje vo veľkej premenlivosti druhového zloženia v rámci jednej lokality ale aj v rámci jednotlivých rokov. Tento typ lúk je v súčasnosti, tak ako všetky ostatné typy lúk, veľmi vzácny. V okrese Poltár sa z kedysi rozsiahlych lúk zachovali len malé fragmenty v alúviu Rimavice, na viacerých miestach v okolí Brezničky a ojedinele i Kalinova v alúviu Ipľa (Hrabovo).

Vegetácia vysokých ostríc (Lk10) – biotop národného významu zahŕňa druhovo chudobné porasty s dominanciou vysokých ostríc silne ovplyvňované podzemnou aj povrchovou vodou. Biotop vyžaduje zaplavenie v jarňých mesiacoch, naopak, neskôr v lete dochádza často k presychaniu povrchovej vrstvy pôdy. V súčasnosti sa vyskytuje v území okresu roztrúsene, najčastejšie v širších alúviách niektorých vodných tokov (Rimavica, Ipeľ).

Trstinové spoločenstvá mokradí (*Phragmition*) (Lk11) – biotop tvoria veľkoplošné porasty vysokých trstín formované predovšetkým dominantnými druhmi. Vyvíjajú sa v eutrofných až mezotrofných mokradiach v zazemnených riečnych ramenách a terénnych zníženinách, na brehoch vodných nádrží a pomaly tečúcich tokoch. Zonácia homogénnych porastov na stanovištiach odráža predovšetkým dĺžku a výšku záplav. Biotop je dôležitý pre faunu, najmä vodné vtáky a obojživelníky. V okrese Poltár sa ako ostatné mokradné biotopy vyskytuje vzácne, na viacerých miestach, zväčša ide o zvyšky mokradí, ktoré sa nepodarilo celkom odvodniť a ostali bez využívania, prípadne v litoráli niektorých vodných nádrží (napr. Zeleniansky rybník).

Mezofilné lemy (Tr7) – porasty tohto biotopu národného významu obsadzujú polozatienené, stredne vlhké miesta na svahoch a v blízkosti lesných porastov, na podložie nemajú vyhranené nároky. Vegetačný kryt tvoria druhy lúk, krovín ale aj lesov a sú pomerne druhovo bohaté. V okrese Poltár je biotop vzácne rozšírený vo vyšších polohách na lesných okrajoch.

Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (Tr8 – 6230*) – patrí medzi veľmi vzácne biotopy v rámci celého Slovenska. Ide o sekundárne rastlinné spoločenstvá horských polôh, ktoré po ukončení obhospodarovania (pasenia) degradujú (zarastanie čučoriedkou, smľom a smrekom), niektoré časti boli umelo zalesnené kosodrevinou a smrekom. Sú to fyziognomicky jednotvárne aj kvetnaté, jedno-, zriedkavejšie viacvrstvé, uzavreté, floristicky chudobné aj bohaté, prevažne sekundárne spoločenstvá pasienkov, prípadne lúk. Popri *Nardus stricta* v nich miestami prevláda *Avenella flexuosa*, na vhodných stanovištiach aj *Deschampsia caespitosa*. Rastú na kyslých substrátoch, prípadne na hlbokých odvápnených pôdach v podhorskom a horskom (subalpínskom) stupni. Ich aktuálne floristické zloženie je okrem podmienok stanovišťa výsledkom pôsobenia aj ďalších faktorov (zloženie im predchádzajúcich lesných porastov, spôsob či absencia využívania a i.). Na území okresu Poltár a je biotop vzácny, vo vyšších polohách, v severnej časti okresu (široké okolie Kokavy nad Rimavicou, Ďubákova). Po ukončení obhospodarovania (pastvy) rýchlo degraduje.

Rašeliniská a prameniská

Prechodné rašeliniská a trasoviská (Ra3 – 7140) – biotop európskeho významu predstavujú druhovo chudobné spoločenstvá s vysokým zastúpením machorastov a vyžadujúce stabilnú a vysokú hladinu podzemnej vody. Biotop predstavuje z pohľadu vegetácie prechod medzi vrchoviskami a slatinnými rašeliniskami.

Biotop zahŕňa niekoľko typov slatín s nízkym obsahom báz, spoločným rysom je skutočnosť, že vodný režim je závislý od podzemnej vody, ktorá je chudobná na živiny a s mierne kyslou až neutrálnou reakciou. Vegetácia je druhovo relatívne chudobná (v niektorých prípadoch môže byť i bohatšia) a v biotope sa vyskytuje viacero druhov veľmi vzácných a ohrozených druhov rastlín. V okrese Poltár je tento biotop veľmi vzácny, v pokročilejších sukcesných štádiách je známy z okolia Ďubákova.

Sukcesne zmenené slatiny (Ra7) – biotop predstavuje ľudskými aktivitami degradované štádiá slatín a ich rastlinných spoločenstiev. Degradácia spočíva predovšetkým v poškodení vodného režimu (odvodnenie) a následným zmenám vegetácie, kedy na úkor nízkobylinných, konkurenčne slabých spoločenstiev nastupujú vysokobylinné druhy, najčastejšie bezkolenec belasý (*Molinia caerulea*), túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), trst' (*Phragmites australis*) ale aj iné druhy. Spoločne s poškodením vodného režimu sa negatívne prejavuje sekundárna sukcesia, teda zarastanie lokality drevinami a hromadenie stariny. V okrese Poltár

mimoriadne vzácny biotop, do ktorého by mohli patriť porasty v okolí minerálneho prameňa v lokalite Vápno pri Hrnčiariských Zalužanoch.

Prameniská nížina a pahorkatín na nevápencových horninách (Pr2) – biotop národného významu tvoria spoločenstvá tienistých pramenísk a potôčikov lesného stupňa. Asociácie tvoria navzájom prechodné typy, ale vždy ich charakterizuje vyššia pokrývnosť cievnatých rastlín ako machorastov. Okolité lesné spoločenstvá tvoria najčastejšie jelšiny, dubohrabiny prípadne bučiny. V záujmovom území sa biotop vyskytuje vzácne, na veľmi malých plochách, jeho presnejšie rozšírenie nie je známe.

Osobitnú skupinu tvoria **synantropné biotopy** (X1,X2,X3,X4,X5,X7,X8,X9,X10) rúbanísk, nitrofilná vegetácia v sídlach aj mimo sídiel, úhory, intenzívne obrábaná poľnohospodárska pôda, rúbaniská a podobne. Jej zastúpenie v rámci okresu Poltár je značné, z pohľadu záujmov ochrany prírody nemajú význam.

1.2.2 Živočíšstvo

1.2.2.1 Zoogeografické členenie

Zoogeografické členenie: terestrický biocyklus

Z hľadiska zoogeografického členenia terestrického biocyklu patrí územie Slovenska do oblasti palearktiskej, podoblasti Eurosibirskej, provincie stepi, listnatých lesov a stredoeurópskych pohorí.

Severná časť územia okresu Poltár radíme k provincii listnatých lesov, podkarpatského úseku, južnú časť do provincie stepi, panónskeho úseku (Jedlička, Kalivodová, 2002, In Atlas krajiny Slovenskej republiky).

Zoogeografické členenie: limnický biocyklus

Limnický biocyklus Slovenska patrí do euromediteránnej zoogeografickej podoblasti. Prevažná väčšina územia patrí do severopontického úseku pontokaspickej provincie (napr. Rimavica - Povodie Slanej). Jej vody odvádza Dunaj do Čierneho mora. V rámci tohto úseku možno rozlíšiť tri okresy: hornovážsky, podunajský a potiský. Iba malá časť územia Slovenska zasahuje do západného úseku atlantobaltickej provincie a jej vody, odvádzané Popradom a Dunajcom, patria do umoria Baltického mora.

Riešené územie spadá do Pontokaspickej provincie podunajského okresu, stredoslovenskej časti. (Hensel, Krno, 2002, In Atlas krajiny Slovenskej republiky).

1.2.2.2 Reálna fauna územia

Faktormi, ktoré determinujú charakter a druhové zloženie živočíchov v okrese Poltár sú geomorfologické, geologické, hydrologické a klimatické podmienky stanovišť. V rámci okresu môžeme vyčleniť viacej typov krajiny: horská až podhorská vyskytujúca sa najmä v severných oblastiach okresu (Stolické a Veporské vrchy), pahorkatinovú v strednej časti okresu (Revúcka vrchovina) a kotlinovú prevažne bezlesú alebo s fragmentmi lesnej drevinovej vegetácie so značne pozmeneným drevinovým zložením, kde sa vyskytujú rôzne agrocenózy, kultúrocenózy a antropocenózy, ktoré miestami prechádzajú do kultúrnej stepi. V dolinách nájdeme spoločenstvá živočíchov naviazané na toky a ich nivy, kde sa vyskytujú hlavne druhy naviazané na trvalú alebo periodickú vodu napr. ichtyocenózy, hydrofilné avicénózy, akvatické a semiakvatické druhy živočíchov. Výrazným a plošne hojne zastúpeným segmentom krajiny sú lúky, pasienky a trávne úhory vyskytujúce sa hlavne v Revúckej vrchovine a Juhoslovenskej kotline. Na ne sú viazané zoocenózy otvorených stanovišť početne zastúpené hlavne bezstavovcami zo skupín motýle (*Lepidoptera*), rovnokrídlavce (*Odonata*), chrobáky (*Coleoptera*), blanokrídlavce (*Hymenoptera*) a pod.

Živočíchy lesov

Lesné porasty v okrese Poltár sa nachádzajú v lesných vegetačných stupňoch dubový, bukovo-dubový, dubovo-bukový, bukový, jedľovo-bukový a výnimočne aj smrekovo-bukovo-jedľový čo ovplyvňuje zloženie zástupcov lesnej fauny, pričom zastúpené sú euryvalentné ale aj špecializované, prípadne vzácne taxóny najmä zo skupiny bezstavovcov. Typickým predstaviteľom dubových resp. dubovo – bukových lesov je roháč

obyčajný (*Lucanus cervus*), ktorého nájdeme takmer vo všetkých starších polo prirodzených lesných porastoch okresu s výrazným zastúpením dubov. Na podobné stanovišťa je viazaný fúzač veľký (*Cerambyx cerdo*). Z ďalších druhov chrobákov možno spomenúť napr. druhy ako *Prosternon chrysocomum* (významný druh dubových lesov), *Reitterelater dubius*, *Lichenophanus varius*, *Colobicus hirtus* (indikátor zachovalosti dubín), *Gasterocercus depressirostris*, *Rhynchaenus pilosus*, *Platypus cylindrus* (typický druh pre pahorkatinové dubiny), *Amara familiaris*, *Brachynus explodens*, *Lebia cyanocephala*, *Catops nigricans*, *Choleva oblonga*, *Dorcus parallelipedus*, *Odonteus armiger*, *Cetonia aurata*, *Valgus hemipterus*, *Cantharis annularis*, *Placonotus testaceus*, *Ceutorhynchus obstrictus*, *Curculio glandium*, *Curculio venosus* a *Scolytus intricatus*. Na staré bukové a jedľovo-bukové porasty sú viazané napr. kováčky *Ampedus praeustus*, *Stenagostus rhombeus*, *Ctenicera heyeri*, *Lacon lepidopterus*, krasone *Melanophila knoteki*, *Eurythyrea austriaca*, *Chrysobothris chrysostigma*, fuzáče *Acanthocinus reticulatus*, *Pogonocherus ovatus*, *Rosalia alpina*, vzácny plocháč *Cucujus haematodes*, bystruška *Carabus irregularis*, nosáček *Ceutorhynchus pectoralis*, roháčik jedľový (*Ceruchus chrysomelinus*), roháčik bukový (*Sinodendron cylindricum*), *Xylita livida*, *Xylophilus corticalis* a ďalšie. Z mycetofágnych druhov sú významnejšie *Ipidia binotata*, *Tetratoma ancora*, *Bolitophagus interruptus* a *Orchesia blandula*. V rozkladajúcom sa opadankovom detrite tu žijú napr. *Dasycerus sulcatus*, *Trimium carpathicum* a *Stephostethus sinuatoollis*. Predovšetkým na vrúbach v okolí vodných tokov žijú fuzáč pižmový (*Aromia moschata*), vrzúnik vrbový (*Lamia textor*), podobne ako oveľa vzácnejší vrzúnik *Saperda similis* a fuzáč *Xylotrechus pantherinus*.

Z obojživelníkov sa v lesných ekosystémoch najčastejšie vyskytuje skokan hnedý (*Rana temporaria*), ktorý preferuje vlhké miesta, prameniská, nivy potokov, rôzne periodické vodné plochy a pod. V lesnom prostredí nájdeme aj kunku žltobruchu (*Bombina variegata*), ktorá sa vyskytuje v neperiodických vodných plôškach (napr. mláky, koľaje v lesných cestách, zatopené depresie) podobne ako mlok karpatský (*Lissotriton montandoni*). V zmiešaných a listnatých (hlavne bukových) lesoch nájdeme salamandru škvrnitú (*Salamandra salamandra*), ktorá sa vyskytuje vo vyšších miestach okresu, najmä v jedľovo-bukovom lesnom vegetačnom stupni (BALOGOVÁ et al. (2015)). Relatívne bežným lesným druhom je ropucha obyčajná (*Bufo bufo*), ktorá sa vyskytuje na podobných stanovištiach ako skokan hnedý. Z plazov je v nižších a stredných polohách typický silvikolný druh slepých lámavý (*Anguis fragilis*), v nivách potokov a riek zas užovka obojková (*Natrix natrix*) a na presvetlených miestach v najvyšších polohách okresu vretenica severná (*Vipera berus*). Teplejšie lesy a lesostepi obľubuje užovka stromová (*Zamenis longissimus*), ktorá však preniká aj na zarastajúce lúky a do zastavaných území, kde jej obľúbeným miestom sú rumoviská, zrúcaniny, hospodárske budovy. Zo žiab takého stanovišťa obľubuje rosníčka zelená (*Hyla arborea*).

Typickými predstaviteľmi lesného prostredia sú rôzne spoločenstvá vtákov. K bežným druhom patria tesár čierny (*Dryocopus martius*), ďateľ veľký (*Dendrocopos major*), ďateľ malý (*Dendrocopos minor*), vzácnejšie sa vyskytujú ďateľ bieločrtný (*Dendrocopos leucotos*) a žlna sivá (*Picus canus*). V lesnom prostredí hniezdi bocian čierny (*Ciconia nigra*), ktorého hniezda nájdeme predovšetkým v nedostupnejších lokalitách stredných a vyšších polôh Revúckej vrchoviny a Veporských a Stolických vrchov. Okraje lesov blízko otvorených plôch pasienkov, lesných lúk, či rúbanísk, obľubuje lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*). V rôznych typoch lesov, na vlhkých miestach, v rôznych nadmorských výškach, hniezdi sluka lesná (*Scolopax rusticola*). Pomerne bežným druhom, obývajúcim rôzne typy lesov predovšetkým v nižších nadmorských výškach je muchár sivý (*Muscicapa striata*). Z ekososologicky významnejších druhov je potrebné spomenúť dravé vtáky. Vzácnym, ale pravidelne sa vyskytujúcim druhom je orol kriklavý (*Aquila pomarina*), ktorý hniezdi vo Veporských a Stolických vrchoch. Podobnú distribúciu v rámci okresu má aj včelár lesný (*Pernis apivorus*). Bežnými druhmi sú tu jastrab lesný (*Accipiter gentilis*), jastrab krahulec (*Accipiter nisus*), sokol lastovičiar (*Falco subbuteo*) a najmä myšiak lesný (*Buteo buteo*), ktorý hniezdi roztrúsene v celom okrese. Cez zimné obdobie sa v okrese vyskytujú jedince myšiaka severského (*Buteo lagopus*). Najbežnejším zo sokolovitých dravcov je sokol myšiár (*Falco tinnunculus*), ktorý hniezdi na rôznych typoch stanovišť napr. v poľnohospodárskej krajine v kotline, v urbánnom prostredí a zriedkavejšie aj v lesných komplexoch. Z lesných kurovitých vtákov sa v okrese už pravdepodobne nevyskytuje najväčší zástupca hrabavcov hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*), z bežnejších druhov sa v zmiešaných a ihličnatých lesoch vyskytuje jariabok hôrny (*Tetrastes bonasia*), ktorého často nájdeme aj v jednovekých smrekových porastoch. Najhojnejší je v lesoch, ktoré vznikli prirodzenou sukcesiou a sú tvorené zmesou drevín (breza, smrek, borovica, vrba, topoľ osika). K bežným druhom patria široko rozšírené druhy spevavcov ako sýkorky (*Parus major*, *Cyanistes caeruleus*, *Poecile montanus*, *Poecile palustris*), mlynárka dlhochvostá (*Aegithalos caudatus*), drozdy (*Turdus merula*, *Turdus pilaris*, *Turdus philomelos*, zriedkavejšie *Turdus viscivorus*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecula*),

kolibiariky (*Phylloscopus collybita*, *Phylloscopus trochilus*, *Phylloscopus sibilatrix*), brhlík lesný (*Sitta europaea*), pinka lesná (*Fringilla coelebs*), oriešok obyčajný (*Troglodytes troglodytes*), hýľ obyčajný (*Pyrrhula pyrrhula*), kôrovník dlhoprstý (*Certhia familiaris*), sojka škriekavá (*Garrulus glandarius*), vrchárka modrá (*Prunella modularis*), zelenka obyčajná (*Chloris chloris*), holub hrivnák (*Columba palumbus*), ľabtuška hôma (*Anthus trivialis*) a kukučka obyčajná (*Cuculus canorus*). Najmä v ihličnatých lesoch na severe okresu sa vyskytujú králiky (*Regulus regulus*), vzácnejšie *Regulus ignicapilla*), krivonos smrekový (*Loxia curvirostra*), sýkorka chochlatá (*Parus cristatus*), sýkorka uhliarka (*Periparus ater*). Na listnaté a zmiešané lesy je viazaný výskyt holuba plúžika (*Columba oenas*), muchárika červenohrdlého (*Ficedula parva*), muchárika bielostrého (*Ficedula albicollis*) a žltouchvosta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*). Zachovalé prameniská a horné úseky potokov obývajú trasochvost horský (*Motacilla cinerea*) a trasochvost biely (*Motacilla alba*). Prirodzené a polo-prirodzené lesné porasty sú tiež vhodným stanovištom pre vtáky nočnou aktivitou – sovy. Pomerne bežná je sova lesná (*Strix aluco*), ktorá sa prispôbila aj iným stanovištiam (napr. jaskyne, urbánne prostredie) a evidujeme tu tiež sovu dlhochvostú (*Strix uralensis*), ktorá má centrum rozšírenia na východnom Slovensku. Najčastejšie na bralách v ústiach dolín, ale aj v lomoch hniezdi výr skalný (*Bubo bubo*). V poľných lesoch, na okraji pohorí, ale aj v parkoch hniezdi myšiarka ušatá (*Asio otus*). V najvyšších polohách v severných častiach okresu vzácne hniezdia aj kuvik kapcavý (*Aegolius funereus*) a kiviček vrabčí (*Glaucidium passerinum*).

Z drobných zemných cicavcov sa v lesnom prostredí vyskytuje hlavne hrdziak lesný (*Myodes glareolus*), piskory (*Sorex araneus*, *Sorex minutus*, *Sorex alpinus* – hlavne sever okresu), ryšavka žltohrdlá (*Apodemus flavicollis*), vo vlhšom prostredí na severe okresu aj duloonica väčšia (*Neomys fodiens*) (KRIŠTOFÍK & DANKO 2012). Ochrannú pozornosť si zasluhujú plchy ako plch sivý (*Glis glis*), plch lesný (*Dryomys nitedula* – otázný výskyt) alebo plíšik lieskový (*Muscardinus avellanarius*) naviazaný hlavne na prechodné formácie medzi krovinami a lesom. Lesné prostredie využívajú rôzne druhy netopierov hlavne ako úkryt, ale aj miesto získavania potravy. Medzi vzácnejšie druhy, ktoré sa vyskytujú v zachovalých lesných porastoch s dostatkom vhodných dutín, hlavne v bukovom a jedľovo-bukovom stupni patrí netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*) a uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*). Medzi typických stratégov, ktorý lovia v lesnom prostredí patrí večernica malá (*Pipistrellus pipistrellus*). V tomto prostredí nájdeme aj netopiera fúzatého (*Myotis mystacinus*) alebo raniaka stromového (*Nyctalus leisleri*) a niektoré ďalšie druhy (KRIŠTOFÍK & DANKO 2012).

Okres Poltár leží na južnej hranici výskytu veľkých šeliem. Okrajove sem zasahujú teritória medveďa (*Ursus arctos*), rysa (*Lynx lynx*) a vlka (*Canis lupus*), ktorých výskyt je viazaný hlavne na stredné a vyššie polohy pohorí. Z párnokopytníkov sa bežne vyskytujú druhy ako jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*), sviňa divá (*Sus scrofa*) a nepôvodný muflón (*Ovis musimon*) a daniel (*Dama dama*). Prakticky na celom území okresu najmä v zalesnených častiach sa vyskytuje liška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), jazvec lesný (*Meles meles*), kuna lesná (*Martes martes*) a vzácnejšie aj mačka divá (*Felis silvestris*), lasica obyčajná (*Mustela nivalis*) a veľmi vzácne hranostaj čiernochvostý (*Mustela erminea*). Tie pri získavaní potravy využívajú otvorenú krajinu a niektoré prenikajú aj do zastavaných území. K bežným lesným druhom patrí veverica obyčajná (*Sciurus vulgaris*). Bol tu zaznamenaný výskyt nepôvodného druhu psíka medvedíkovitého (*Nyctereutes procyonoides*), ktorý na šírenie využíva hlavne nivy riek. Bežnými druhmi, ktoré nájdeme v nižších častiach okresu sú nepôvodné druhy muflón (*Ovis musimon*) a daniel (*Dama dama*).

Živočíchy otvorených stanovišť, lúk a pasienkov

Medzi typické druhy otvorených stanovišť patria rovnokridlovce (*Orthoptera*) ako kobylôčka sivastá (*Platycleis albopunctata*), kobylka bielopása (*Leptophyes albopunctata*), kobylka zelená (*Tettigonia viridissima*) alebo svrček poľný (*Gryllus campestris*) (KRIŠTÍN & KAŇUCH 2017). Takéto lokality v okrese nájdeme najmä v extraviláne obcí v Revúckej vrchovine alebo na obhospodarovných lúkach stredných polôh Veporských alebo Stolických vrchov. Z bežných motýľov, ktoré nájdeme na zachovalých a prirodzených stanovištiach sú to druhy: mlynárik hrachorový (*Leptidea sinapis*), žltáček podkovkový (*Colias alfacariensis*), perlovec najmenší (*Boloria dia*), očkaň ovsíkový (*Minois dryas*) a vidlochvost feniklový (*Papilio machaon*), ktoré sa vyskytujú v širokom spektre stanovišť od prirodzených až po sekundárne (lúky, sady a záhrady). Z plazov sú typickými predstaviteľmi otvorených hlavne teplejších lúčnych stanovišť jašterica krátkohlavá (*Lacerta agilis*), slepúch lámavý (*Anguis fragilis*), zriedkavejšie užovka hladká (*Coronella austriaca*) a na lesostepiach vzácne aj jašterica zelená (*Lacerta viridis*) a výnimočne sem z lesov preniká užovka stromová (*Zamenis longissimus*).

Charakteristickými druhmi nižších polôh otvorenej krajiny (extenzívne využívané lúky, úhory, malobloková orná pôda, orná pôda) sú napr. straka obyčajná (*Pica pica*), hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), strnádka obyčajná (*Emberiza citrinella*), škvránok poľný (*Alauda arvensis*), vrana popolavá (*Corvus cornix*), stehlík konôpka (*Linaria cannabina*), stehlík obyčajný (*Carduelis carduelis*), kanárik poľný (*Serinus serinus*), vrabec poľný (*Passer montanus*). Významnými druhmi nižších polôh otvorenej krajiny (extenzívne využívané lúky) sú chrapkáč poľný (*Crex crex*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), dudok chochlatý (*Upupa epops*), žlna zelená (*Picus viridis*), krutohlav hnedý (*Jynx toquilla*), pipiška chochlatá (*Galerida cristata*), strnádka lúčna (*Miliaria calandra*), škvránok stromový (*Lullula arborea*) a dnes už iba veľmi vzácné aj strakoš kolesár (*Lanius minor*). Chrapkáč sa pravidelne vyskytuje v lúčnych spoločenstvách nad VN Málinec (napr. okolo osady Ipel', Ďubákovo, KRIŠTÍN 2010). Ten istý autor uvádza z toho okolia aj prepelicu (*Coturnix coturnix*). Jarabica poľná (*Perdix perdix*), o ktorej nie sú z okresu Poltár relevantné záznamy (Aves Symfonia), je v okrese pravdepodobne na pokraji vyhynutia a jej populácia vykazuje výrazne klesajúci trend v rámci celého Slovenska (DANKO et al. 2002). Medzi bežné druhy okresu patrí bažant poľovný (*Phasianus colchicus*), ktorého populácie sa vyskytujú v celej oblasti okrem vyšších polôh. Na lúkach a pasienkoch vo vyššom sukcesnom štádiu s dostatkom krovin a stromov nájdeme hlavne druhy hniezdiace alebo sa ukrývajúce drevinnej vegetácii ako napr. strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), prhlaviar červenskastý (*Saxicola rubetra*), prhlaviar čiernohlavý (*Saxicola rubicola*), penice (*Sylvia communis*, *S. curruca*, *S. borin*, *S. atricapilla*, vzácné aj *S. nissoria*), sedmohlások obyčajný (*Hippolais icterina*), škorec obyčajný (*Sturnus vulgaris*). Otvorené stanovišťa vyhľadávajú ako lovné teritórium dravé vtáky. Z bežných druhov je to sokol myšiari (*Falco tinnunculus*), myšiari lesný (*Buteo buteo*), zo vzácnejších druhov sú to orol krikľavý (*Aquila pomarina*) a včelár lesný (*Pernis apivorus*). Ako lovné teritórium využíva tieto priestore aj orol skalný (*Aquila chrysaetos*), ktorý sme zalieta za potravou z príľahlých pohorí v strednej časti Slovenska (Poľana, Veporské a Stolické vrchy). V minulosti hniezdila v Revúckej vrchovine resp. v Juhoslovenskej kotline aj plamienka driemavá (*Tyto alba*), za ostatné desaťročia však jej výskyt výrazne poklesol. V okrese je zaznamenaný len jeden pár z lokality v blízkosti obce Veľká Ves (DANKO et al. 2002, NOCIAR 2015, Aves Symfonia). V roku 2015 KARLÍK (2015, Aves Symfonia) zistil včelárika zlatého (*Merops apiaster*) v katastrálnom území mesta Poltár (baňa Vyšný Petrovec, lokalita Maky). K zaujímavým migrujúcim druhom patrí kaňa stepná (*Circus macrourus*), ktorú zaznamenal BALOG (2016, Aves Symfonia) na ťahu v blízkosti obce Kalinovo. Menšie lesíky v otvorenej kraji využívajú na hniezdenie niektoré druhy dravcov a sov ako napríklad jastraby, sova obyčajná či myšiari hôrny. Na lov využívajú otvorenú poľnohospodársku krajinu aj viaceré druhy, ktoré nachádzajú vhodné hniezdné podmienky v zastavaných územiach miest a obcí (*Hirundo rustica*, *Delichon urbicum*, *Streptopelia decaocto*, *Corvus frugilegus*, *Coloeus monedula*).

Z drobných zemných cicavcov sa v okrese bežne vyskytujú druhy otvorenej krajiny ako napr. ryšavky - ryšavka žltohrdlá (*Apodemus flavicollis*), ryšavka krovinná (*Apodemus sylvaticus*) a ryšavka tmavopása (*Apodemus agrarius*), hraboš poľný (*Microtus arvalis*), krt obyčajný (*Talpa europaea*), piskor obyčajný (*Sorex araneus*). Zo vzácnejších druhov sa v okrese nezachovali žiadne populácie sysľa (*Spermophilus citellus*), ktorý sa vyskytuje v južnejších častiach okresu Rimavská Sobota (KRIŠTOFIK & DANKO 2012). Na suchých xerothermných stanovištiach sa vzácné vyskytuje bieložúbka krpátá (*Crocidura suaveolens*) a bieložúbka bielobruchá (*Crocidura leucodon*). Relatívne bežným obyvateľom poľnohospodárskej krajiny je zajac poľný (*Lepus europaeus*), naproti tomu nepôvodný králik divý (*Oryctolagus cuniculus*) sa dostal na pokraj vyhynutia. Otvorená krajina je domovom ježa bledého (*Erinaceus europaeus*), ktorý často preniká do intravilánov obcí a miest. Na lov alebo získavanie potravy využívajú otvorenú krajinu aj niektoré druhy šeliem (*Canis lupus*, *Ursus arctos*), niektoré druhy ju aj trvalo osídľujú (*Vulpes vulpes*, *Meles, meles*, veľmi vzácné aj *Mustela nivalis*, *Mustela erminea*, *Mustela putorius*). K bežným druhom párnokopytníkov v riešenom území patria tento prostredia jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*) a sviňa divá (*Sus scrofa*) a nepôvodný muflón (*Ovis musimon*) alebo daniel (*Dama dama*).

Živočíchy vodných tokov, nádrží a mokradí

Dominantou a najväčším vodným tokom v okrese Poltár je rieka Ipel' so svojimi prítokmi. Rieka pramení v susedom okrese Detva vo Veporských vrchoch. Pod mestom Poltár sa do Ipľa vlieva významný prítok Poltárca. Väčšina prírodných a poloprírodných biotopov v nive rieky Ipľa a jej prítokov bola premenená alebo zničená ľudskou činnosťou - napriamením vodných tokov, zasypaním odstavených ramien, odvodnením, melioráciami, výrubom sprievodných porastov a atď. Z hľadiska krajinnej diverzity pôsobia vodné toky ako

„migračné cesty“, ale súčasne aj bariérové prvky pre mnohé druhy živočíchov. Ďalšími významnejšími vodnými tokmi v okrese Poltár sú Uhorský potok, Polovno, Liešnica, Selčiansky potok, Ploský potok a Suchá. Na severe okresu je to rieka Rimava s prítokmi. Najväčšou nádržou v okrese je zásobáreň pitnej vody VN Málinec, ktorá leží na hranici Revúckej vrchoviny a Veporských vrchov. Priamo v Revúckej vrchovine sa nachádzajú ešte vodné nádrže: Poltár – Zelené, Vyšný a Nižný Petrovec a VN Uhorské.

Na stojaté vody sú naviazané aj významné bioindikačné druhy bezstavovcov – vážky. V nivných spoločenstvách rieky Ipľa v jeho hornom a strednom toku môžeme predpokladať výskyt týchto druhov: *Gomphus vulgatissimus*, *Calopteryx splendens*, *Calopteryx virgo*, *Ophiogomphus cecilia* a *Onychogomphus forcipatus* (DÁVID 2017). V hladnejších a čistých vodách okresu Poltár môžeme nájsť aj raka riečného (*Astacus astacus*), ktorého pomerne početná populácia sa vyskytuje vo VN Málinec, v hornom toku Ipľa a pravdepodobne aj hornom toku Rimavice (KUKUČKOVÁ 2012).

Výskyt obojživelníkov je viazaný predovšetkým na neznečistené vodné toky a periodické alebo stále stojaté vody. V okrese sú zastúpené všetky bežné druhy obojživelníkov. Na celom území sa roztrúsene vyskytujú ropucha obyčajná (*Bufo bufo*), skokan hnedý (*Rana temporaria*) – vyššie polohy, skokan šťihly (*Rana dalmatina*) – nižšie polohy, v podhorských oblastiach nájdeme mloka bodkovaného (*Lissotriton vulgaris*), kunku žltobruchú (*Bombina variegata*). V podhorských oblastiach na vhodných lokalitách rozmnožovania (napr. Kokava nad Rimavicou a Utekáč) nájdeme mloka karpatského (*Lissotriton montandoni*). Ropucha obyčajná (*Bufo bufo*) sa každoročne masívne rozmnožuje vo VN Málinec (URBAN et al. 2008). Bežná je užovka obyčajná (*Natrix natrix*), v okrese sa vyskytuje aj semiakvatický druh užovka frkaná (*Natrix tessellata*). Ichtyofauna okresu Poltár je pomerne rôznorodá, ale na mnohých tečúcich vodných tokoch je pozmenená a časť pôvodných riečnych druhov rýb z mnohých tokov, resp. ich úsekov už vymizla v dôsledku úprav vodných tokov a ich znečistenia v minulosti. V týchto polohách sa vyskytuje aj hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*). Vo VN Málinec žijú pstruh potočný (*Salmo trutta morpha fario*), pstruh dúhový (*Oncorhynchus mykiss*) a ostriež zelenkastý (*Perca fluviatilis*). V stredných polohách nájdeme druhy zo skupín *Salmo* – *Cottus* – *Thymallus*, ktoré sa vyskytujú v zachovalejších podhorských tokoch (napr. stredný tok Ipľa a Rimavice). Silný ústup zaznamenal lípeň tymianový (*Thymallus thymallus*) a kaprovité reofilné druhy mrena severná (*Barbus barbus*), jalec hlavatý (*Leuciscus cephalus*), jalec maloústý (*Leuciscus leuciscus*) nosál sťahovavý (*Vimba vimba*) a podustva severná (*Chondrostoma nasus*). V stredných tokoch sa k spoločenstvám rýb pridáva aj čoraz vzácnejšia čerebľa pestrá (*Phoxinus phoxinus*). V stojatých vodách tu dominujú druhy pochádzajúce z nížinnej zóny ako kapor rybničný (*Cyprinus carpio*), karas striebistý (*Carassius auratus*), lieň sliznatý (*Tinca tinca*), jalec hlavatý (*Leuciscus cephalus*) a iné. Vodné nádrže vyskytujúce sa v okrese plnia primárnu funkciu ako nádrže na akumuláciu úžitkovej vody, nádrže na rekreačné využívanie poprípade ako zásobáreň pitnej vody pre obyvateľov (VN Málinec) a sekundárne ako rybársky obhospodarované revíry. V týchto vodách sa vyskytujú druhy ako úhor riečny (*Anguilla anguilla*), karas striebistý (*Carassius auratus*), zubáč veľkousty (*Stizostedion lucioperca*), štika severná (*Esox lucius*), sumec veľký (*Silurus glanis*), ostriež zelenkavý (*Perca fluviatilis*), červenica ostrobruchá (*Scardinius erythrophthalmus*), belička európska (*Alburnus alburnus*) a plotica červenooká (*Rutilus rutilus*).

Medzi typické druhy vodného vtáctva, ktoré sú naviazané na stojaté vodné ekosystémy riešeného územia patria: trsteniariky (*Acrocephalus palustris*, *Acrocephalus arundinaceus*, *A. schoenobaenus*), lyska čierna (*Fulica atra*), sliepočka vodná (*Gallinula chloropus*), potápka chochlatá (*Podiceps cristatus*), kačica divá (*Anas platyrhynchos*), strnádka trstinová (*Emberiza schoeniclus*), na tečúce vody sú viazané najmä rybárík riečny (*Alcedo atthis*), trasochvost biely (*Motacilla alba*), trasochvost horský (*Motacilla cinerea*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*) a bocian čierny (*Ciconia nigra*). Na lužné lesy, zaplavované kroviny a vysokobylinné mokrade je viazaný výskyt svrčiakov (*Locustella fluviatilis*, *L. naevia*, *L. luscinioides*), slávika veľkého (*Luscinia megarhynchos*), vlhy hájovej (*Oriolus oriolus*) a kúdeľníčky lužnej (*Remiz pendulinus*). Z hľadiska výskytu vodného vtáctva je najvýznamnejšou lokalitou rybník Poltár – Zelené. V mimohniezdnom období tu bol zaznamenaný výskyt hlaholky severskej (*Bucephala clangula*), kormorána veľkého (*Phalacrocorax carbo*), kačice chrapky (*Anas crecca*), kačice hvizdárky (*Anas penelope*), kačice lyžičiarky (*Anas clypeata*), chavkoša nočného (*Nycticorax nycticorax*), čajky smejivej (*Larus ridibundus*), trsteniarika bahenného (*Acrocephalus scirpaceus*), kalužiaka sivého (*Tringa nebularia*), kalužiaka močiarného (*Tringa glareola*), chochlačky sivej (*Aythya ferina*) a hniezdenie strnádky trstinovej (*Emberiza schoeniclus*), svrčiaka riečného (*Locustella fluviatilis*), chriašteľa vodného (*Rallus aquaticus*), potápky chochlatej (*Podiceps cristatus*), lysky čiernej (*Fulica atra*), sliepočky vodnej (*Gallinula chloropus*), volavky popolavej (*Ardea cinerea*), kaňe močiarnej (*Circus aeruginosus*), potápky malej (*Tachybaptus ruficollis*), trsteniarika veľkého (*Acrocephalus arundinaceus*),

trsteniarika malého (*Acrocephalus schoenobaenus*), trsteniarika obyčajného (*Acrocephalus palustris*), rybárika riečného (*Alcedo atthis*), labute veľkej (*Gygus olor*) a slávika obyčajného (*Luscinia megarhynchos*) (KERESTÚR, BALOG, KARLÍK 2018, Aves Symfonia). Zaujímavé migračné výskyty vodných vtákov v okrese zaznamenali v poslednom období napr. Balog a Karlík (KVETKO & ŠRANK 2012) v blízkosti rybníka Poltár – Zelené kde zdokladovali výskyt čajky tmavej (*Larus fuscus graellsii/intermedius*) a husi indickej (*Anser indicus*) a BALOG (2014 Aves Symfonia), ktorý zaznamenal v blízkosti Poltára lyskonosa ploskozobého (*Phalaropus fulicarius*). Na VN Málinec sa vyskytujú bežné druhy vodných vtákov, ktoré tam buď hniezdia alebo zimujú ako kačica divá (*Anas platyrhynchos*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*), kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*), labuť veľká (*Gygus olor*). Medzi zaujímavých migrantov zistených na tejto VN (KRIŠTÍN (2010)) patrí *Gavia arctica*, *Tachybaptus ruficollis*, *Podiceps cristatus*, *Anas acuta*, *Anas crecca*, *Aythya ferina*, *Aythya fuligula*, *Bucephala clangula*, *Actitis hypoleucos*, *Tringa ochropus* a *Charadrius dubius*. Medzi semiakvatických cicavcov patria niektoré druhy drobných zemných cicavcov, hlavne z radu hmyzožravce. Typickým predstaviteľom tejto skupiny je duloonica väčšia (*Neomys fodiens*) (KRIŠTOFÍK & DANKO 2012), ktorá sa vyskytuje v podhorských potokoch hlavne na severe okresu, ďalej duloonica menšia (*Neomys anomalus*), hraboš močiarny (*Microtus agrestis*), hrabošík podzemný (*Microtus subterraneus*), hryzec vodný (*Arvicola amphibius*), piskory (*Sorex minutus*, *Sorex araneus*), myška drobná (*Micromys minutus*) ryšavka tmavopása (*Apodemus agrarius*) (BALÁŽ & AMBROS 2005, 2007). Vydra riečna sa trvale vyskytuje hlavne v rieke Ipel' a Rimavica a ich prítokoch, v niektorých ďalších vodných tokoch s trvalým prútom resp. na niektorých vodných nádržiach (URBAN et al. 2011). Predpokladáme výskyt nepôvodného druhu ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*), najmä na vodných nádržiach alebo pomaly tečúcich riekach a potokoch, kde KRIŠTOFÍK & DANKO (2012) udávajú historické údaje s jej výskytom od roku 1965. Z netopierov je topicky naviazaný na vodné prostredie hlavne pomaly tečúcich resp. stojatých vôd netopier vodný (*Myotis daubentonii*), kde loví potravu (napr. rieka Ipel', väčšina vodných nádrží). Z ostatných druhov môžeme pri vodách vidieť raniaka hrdzavého (*Nyctalus noctula*), večernicu malú (*Pipistrellus pipistrellus*) alebo večernicu parkovú (*Pipistrellus nathusii*).

Živočíchy skál, brál a podobných stanovišť

Jedná sa predovšetkým o izolované rozmerovo menšie skalné útvary vo vulkanitoch (napr. andezity) a kryštallických horninách Veporika (granodiority). Menšie skalné útvary sa vyskytujú len okrajovo ako rozpadané plytké skalné hrebienky, zvyšky po osídlení, častokrát v lesných porastoch v lokalitách dolina Katarínskej Huty, Chrobča, Ozdín, Jánošíkova skala. V okrese Poltár absentujú veľké skalné útvary. Bežným druhom hniezdením viazaný na skalné prostredie je sokol myšiar (*Falco tinnunculus*), zo spevavcov krkavec čierny (*Corvus corax*) a žltouchost domový (*Phoenicurus phoenicurus*). Skaly na hniezdenie využíva aj výr skalný (*Bubo bubo*), ako úkryt ich využívajú aj iné sovy (napr. sova obyčajná *Strix aluco*). Sekundárne sa podobné stanovišťa vytvárajú v opustených lomoch, ktoré sú v okrese Poltár pomerne časté (Kalinovo, Skalica, Breznička a iné).

Živočíchy jaskýň

V okrese Poltár je evidovaná len jedna jaskyňa (Stolické vrchy, Málinské vrchy), ktorá podľa pôvodu vzniku patrí k rozsadlinovým jaskyniam (SMOPAJ 2017). Zimujúce jedince netopierov v tomto okrese využívajú umelé stanovišťa ako sú napr. staré banské štôľne. V katalógu zimovísk netopierov Slovenska nájdeme zmienku o zimovaní netopierov vo štôľňach v k. ú. Kokava nad Rimavicou (FULÍN & HAPL 2002). Ide o štôľne Kokava – vrchná a spodná štôľňa a Kutacia štôľňa. Zimujú tu podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), netopier veľký (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*) a uchač svetlý (*Plecotus auritus*). Početnosť jedincov sa pohybuje v desiatkach jedincov a dominantným druhom je podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*). Zaujímavým údajom je výskyt podkovára južného (*Rhinolophus euryale*) v počte do 10 kusov zo Štôľne Kokava – spodná v roku 2013 (UHRIN 2013). Významnejšie zimovisko netopierov nájdeme v katastrálnom území obce Málinec v osade Dobrý Potok, kde sa nachádza štôľňa Izabela (URBAN & DRUGA 2016). Spomínaný autori tu zistili počas rokov 1999 až 2016 štyri druhy netopierov: podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*), netopier veľký (*Myotis myotis*) a netopier brvitý (*Myotis emarginatus*). Najpočetnejším druhom je opäť podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), ktorého zimujúca populácia dosahovala v roku 2016 86 jedincov. Z Bezstavovcov sú bežným druhom jaskýň nočné motýle ako mora pivničná (*Scoliopteryx libatrix*), piadivka jaskynná

(*Triphosa dubitata*), babôčka žihľavová (*Aglais urticae*) z pavúkov meta temnostná (*Meta menardi*) a metelina jaskynná (*Mettelina merianae*).

Živočíchy ľudských sídel a iných urbánnych priestorov

Do týchto oblastí prenikajú živočíchy z okolitých stanovišť, a preto aj druhové zloženie často krát zodpovedá okolitému prostrediu resp. trofickej a topickej ponuke daného biotopu. Z bezstavovcov tu väčšinou nájdeme euryektné druhy, ktoré sa vyskytujú na podobných stanovištiach ako v okolitej krajine. Vzhľadom na prevažne nízku ekososologickú hodnotu sa urbanofilným bezstavovcom nebudeme podrobnejšie venovať.

Urbánnemu prostrediu sa prispôbili niektoré druhy vtákov s rôznym stupňom synantropizácie, ktorá závisí od topických a trofických podmienok stanovišť. Medzi typických nidifikantov mestských parkov, záhrad, cintorínov sádov a ďalších typov urbánnej zelene patria červienka obyčajná (*Erithacus rubecula*), drozd čvikoťavý (*Turdus pilaris*), drozd čierny (*Turdus merula*), drozd plavý (*Turdus philomelos*), kolibkárík čipčavý (*Phylloscopus collybita*), kolibkárík spevavý (*Phylloscopus trochilus*), muchárík sivý (*Muscicapa striata*), sýkorka bieloľica (*Parus major*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*), straka čiernozobá (*Pica pica*), sojka škriekavá (*Garrulus glandarius*), škorec lesklý (*Sturnus vulgaris*), penice (*Sylvia atricapilla*, *S. curruca*, *S. communis*), pinka lesná (*Fringilla coelebs*), stehlík pestrý (*Carduelis carduelis*), hrdlička záhradná (*Streptopelia decaocto*), vzácné aj krutohlav hnedý (*Jynx torquilla*), vrchárka modrá (*Prunella modularis*), trasochvost biely (*Motacila alba*), brhlík lesný (*Sitta europaea*), kanárik poľný (*Serinus serinus*), stehlíky (*Carduelis chloris*, *C. carduelis*, *C. cannabina*). V podhorských obciach (Málinec, Utekáč, Kokava nad Rimavicou) nájdeme druhy typické pre lesné prostredie Karpát ako napr. jastrab krahulec (*Accipiter nisus*), králik zlatohlavý (*Regulus regulus*), sýkorka čiernohlavá (*Parus montanus*), sýkorka hôrna (*Poecile palustris*), kôrovník dlhoprstý (*Certhia familiaris*), sojka škriekavá (*Garrulus glandarius*).

Medzi obligátnych synantropných vtákov patrí bocian biely (*Ciconia ciconia*), podľa evidencie (FULÍN pers. comm.) sa tu nachádzajú len tri obsadené hniezda (České Brezovo – 2 hniezda) a Mládovo. Podľa Informačného spravodaja pracovnej skupiny SZOPK pre výskum a ochranu bocianov za rok 2019 bolo v okrese Poltár obsadených 14 hniezd bocianov bielych. V panelových domoch nachádza vhodné podmienky dažďovník tmavý (*Apus apus*), ktorý hniezdi v atikových vetracích otvoroch. V meste Poltár sa nachádza populácia s približne 40-timi hniezdiacimi pármami (GÜGH 2012), hlavne na ulici Sklárska a v administratívnej budove sklární. Čoraz vzácnejšie sa v meste a na dedinách môžeme stretnúť s krdľami vrabca domového (*Passer domesticus*), hniezdami lastovičky domovej (*Hirundo rustica*), naopak populácie žltouchvosta domového (*Phoenicurus ochruros*), beloritky domovej (*Delichon urbica*) a hrdličky záhradnej (*Streptopelia decaocto*) sú pomerne stabilné. V meste Poltár hniezdi aj sokol myšiar (*Falco tinnunculus*) a to v priemyselnej časti smerom na Rimavskú Sobotu resp. Lučenec v priestore sklární. Typickým synantropným druhom netopiera je raniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*), ktorý sa vyskytuje v početnej populácii na sídlisku v meste Poltár v otvorených vetracích atikových otvoroch (BAČKOR in litt). Ďalšími druhmi netopierov ktoré môžeme nájsť v rôznych dilatačných špárach panelov, prvkami oplechovania, pod parapetnými doskami je večernica malá (*Pipistrellus pipistrellus*). V urbánnom prostredí Poltára, bola zaznamenaná aj večernica pozdá (*Eptesicus serotinus*) a večernica severská (*Eptesicus nilssonii*) (CELUCH et al. 2016). Ako letný úkryt hlavne pre reprodukčné kolónie netopierov resp. samice s mláďatami sú vhodné podkrovné priestory kostolov, sakrálnych a iných vhodných budov. V rámci okresu Poltár sa významná kolónia netopierov nachádzala v kostole v Kokave nad Rimavicou, kde bolo v 80tich rokoch minulého storočia evidovaných 300 jedincov netopiera veľkého (*Myotis myotis*), v súčasnosti však nie sú informácie o stave tejto kolónie (SON in litt). V kostole v Brezničke je udávaný výskyt až štyroch druhov netopierov a to netopier veľký (*Myotis myotis*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*) a večernica pozdá (*Eptesicus serotinus*). Podobne ako v prípade Kokavy nad Rimavicou súčasné údaje o stave kolónie absentujú. Zo vzácnejších cicavcov sa na vodných tokoch, vrátane ich úsekoch pretekajúcich intravilánmi, pomerne bežne vyskytuje vydra riečna (*Lutra lutra*), ktorá tu má svoje lovné teritória (URBAN et al. 2011). Bežne sa v mestskom prostredí vyskytujú liška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), kuna skalná (*Martes foina*), jež bledý (*Erinaceus roumanicus*), tchor obyčajný (*Putorius putorius*), totálne synantropizovanými druhmi sú potkan hnedý (*Rattus norvegicus*) a myš domová (*Mus musculus*). Ojedinele do blízkosti intravilánu obcí v podhorských oblastiach Stolických a Veporských vrchov sa dostanú aj veľké kopytníky jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*), diviak lesný (*Sus scrofa*), v Revúckej vrchovine a Juhoslovanskej kotline aj muflón (*Ovis musimon*) a daniel (*Dama dama*).

1.2.3 Biotopy

Nelesné biotopy

Ako nelesné biotopy môžeme označiť také, na ktorých sa nenachádza zapojený porast drevín, sú teda bezlesé. Z hľadiska ich vzniku a aj vývoja ich môžeme rozdeliť na dva typy. Prvým sú prirodzené nelesné biotopy. Sú to také, ktorých vznik a existencia nie je podmienená ľudskými aktivitami. V stredoeurópskej krajine boli v rôznej miere zastúpené už pred príchodom človeka. V porovnaní s lesnými biotopmi boli rozšírené v omnoho menšej miere. V prírodných podmienkach územia okresu Poltár prirodzene bezlesé lokality prakticky neexistujú. Za primárne bezlesie môžeme považovať aj sukcesne blokované biotopy viazané na periodicky zaplavované/obnažované brehy riek. Tieto miesta sú dnes prevažne zničené alebo silne antropicky ovplyvnené.

Druhým typom sú sekundárne, poloprirodzené nelesné biotopy. Tie sú v dnešnej krajine zastúpené nepomerne väčšou mierou a predstavujú ich v prvom rade kosné lúky a pasienky. Stáročným využívaním tradičným obhospodarovaním týchto plôch sa tu vyvinula typická vegetácia, najmä na lúkach na vápencovom podloží s veľkým bohatstvom rastlinných druhov. Na tieto biotopy je svojim výskytom viazané veľké množstvo rastlín, významné je zastúpenie druhov čeľade *Orchidaceae*.

Najväčšie plošné rozšírenie tieto biotopy zaznamenali počas stredoveku, kedy došlo k veľkoplošnému odlesneniu krajiny za účelom získania pasienkov, lúk ale aj ornej pôdy. Tento stav pretrvával až do polovice 18. storočia. Po priemyselnej revolúcii začal nielen plošný úbytok nelesných poloprirodzených biotopov, ale najmä v druhej polovici uplynulého storočia došlo i k ich kvalitatívnym zmenám. V porovnaní so severnejšími oblasťami Slovenska, kde došlo k plošne rozsiahlej rekultivácii a intenzifikácii lúk, v južných oblastiach boli prakticky všetky premenené na polia, ak aj v záujmovom území. V okrese Poltár ostali dosiaľ zachované lúčne porasty predovšetkým vo vyššie položených oblastiach severnej časti okresu. Často na poľnohospodársky nevyužitelných pôdach, prípadne inak nevyhovujúcich, ako vzdialenosť od obcí alebo príliš strmé svahy. Aj z tohto dôvodu ostali mnohé opustené a postupne tu dochádza k strate ich pôvodne vysokej biodiverzity. Ak neboli tieto miesta hneď zalesnené, nelesné biotopy v takomto prípade zanikli procesom sekundárnej sukcesie – postupnou expanziou tráv a následne zarastaním drevinami.

Medzi nelesné biotopy podľa katalógu biotopov (Stanová, Valachovič 2002) zaraďujeme aj vodné biotopy (rieky, vodné plochy a ich brehy), ktoré najmä v prípadoch brehových porastov riek tvoria prechod medzi lesnými a nelesnými biotopmi. Tieto biotopy v okrese Poltár prakticky zanikli.

Z pohľadu klasifikácie podľa Katalógu biotopov Slovenska (Stanová, Valachovič, 2002) bolo v riešenom území identifikovaných 26 typov nelesných typov biotopov, z toho 7 prirodzených alebo prírode blízkych, zvyšok sú sekundárne nelesné biotopy. Z nich je 8 typov biotopov európskeho významu a 9 typov biotopov národného významu. Ich prehľad je uvedený v tabuľke na nasledovnej strane.

Prirodzené nelesné biotopy

Prvým sú prirodzené nelesné biotopy. Sú to také, ktorých vznik a existencia nie je podmienená ľudskými aktivitami. V stredoeurópskej krajine boli v rôznej miere zastúpené už pred príchodom človeka. V porovnaní s lesnými biotopmi boli rozšírené v omnoho menšej miere.

V stredoeurópskej krajine boli v rôznej miere zastúpené už pred príchodom človeka. V porovnaní s lesnými biotopmi boli rozšírené v omnoho menšej miere. V prírodných podmienkach územia okresu Poltár prirodzene bezlesé lokality prakticky neexistujú. Za primárne bezlesie môžeme považovať aj sukcesne blokované biotopy viazané na periodicky zaplavované/obnažované brehy riek. Tieto miesta sú dnes prevažne zničené alebo silne antropicky ovplyvnené.

Sekundárne nelesné biotopy

Sekundárne, poloprirodzené nelesné biotopy sú v dnešnej krajine zastúpené nepomerne väčšou mierou a predstavujú ich v prvom rade kosné lúky a pasienky. Stáročným využívaním tradičným obhospodarovaním týchto plôch sa tu vyvinula typická vegetácia, najmä na lúkach na vápencovom podloží s veľkým bohatstvom rastlinných druhov. Na tieto biotopy je svojim výskytom viazané veľké množstvo rastlín, významné je zastúpenie druhov čeľade *Orchidaceae*. Najväčšie plošné rozšírenie tieto biotopy zaznamenali v stredoveku,

kedy došlo k veľkoplošnému odlesneniu krajiny za účelom získania pasienkov, lúk ale aj ornej pôdy. Po priemyselnej revolúcii začal najmä v teplých nížinách plošný úbytok nelesných biotopov, a najmä v druhej polovici uplynulého storočia došlo i k ich takmer úplnej likvidácii. Lúčne biotopy v krajine boli značne zdecimované, napriek tomu ostali v okrese Poltár miestami, najmä v severnej časti územia zachované lúčne porasty, zväčša na poľnohospodársky intenzívne nevyužitelných pôdach (mokrade) prípadne inak nevyhovujúcich ako vzdialenosť od obcí alebo príliš strmé svahy. Mnohé ostali opustené a postupne tu dochádza k strate ich pôvodnej biodiverzity. Ak neboli tieto miesta hneď zalesnené, nelesné biotopy v takomto prípade zanikajú resp. zanikli procesom sekundárnej sukcesie – postupnou expanziou tráv a následne zarastaním drevinami.

Medzi nelesné biotopy podľa katalógu biotopov (Stanová, Valachovič 2002) zaraďujeme aj vodné biotopy (rieky, vodné plochy a ich brehy), ktoré najmä v prípadoch brehových porastov riek tvoria prechod medzi lesnými a nelesnými biotopmi. Tento typ biotopov v okrese prakticky zanikol.

Podrobnejší komentár týkajúci sa zachovalosti jednotlivých typov nelesných biotopov, ich druhová rozmanitosť a výskyt chránených a ohrozených druhov je v kapitole 2.6 Účelová ochranná poľnohospodárska a ekologická zeleň.

Tabuľka č. 1.19: Zoznam nelesných biotopov v riešenom území – prirodzené a sekundárne biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Sk7	Sekundárne sutinové a skalné biotopy	-
Vo1	Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried <i>Littorelletea uniflorae</i> a/alebo <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	3130
Vo6	Mezo- až eutrofné poloprirodzené a umelé vodné nádrže so stojatou vodou a plávajúcimi a/alebo ponorenou vegetáciou	-
Vo8	Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou	-
Vo9	Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov	-
Br5	Rieky s bahňitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov <i>Chenopodion rubri</i> p.p. a <i>Bidention</i> p.p.	3270
Br6	Brehové porasty deväťsilov	6430
Br8	Bylinné brehové porasty tečúcich vôd	-
Kr3	Sukcesné štádiá s borievkou obyčajnou	-
Kr7	Trnkové a lieskové kroviny	-
Kr8	Vrbové kroviny stojatých vôd	NV
Kr9	Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek	NV
Tr1	Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnom substráte	6210
Tr6	Teplomilné lemy	NV
Tr7	Mezofilné lemy	NV
Tr8	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom podklade	6230*
Lk1	Nížinné a podhorské kosné lúky	6510
Lk3	Mezofilné pasienky a spásané lúky	NV
Lk5	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	6430
Lk6	Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí	NV
Lk7	Psiarkové aluviálne lúky	NV
Lk10	Vegetácia vysokých ostríc	NV
Lk11	Trstinné spoločenstvá mokradí (<i>Phragmites</i>)	-
Ra3	Prechodné rašeliniská a trasoviská	7140
Ra7	Sukcesne zmenené slatiny	-
Pr1	Prameniská horského a subalpínskeho stupňa na nevápencových horninách	NV

Poznámka: Prirodzené a prírodné biotopy európskeho a národného (*skratka NV) významu sú zelenou farbou, sekundárne podfarbené modro

Podrobnejší popis biotopov sa nachádza v podkapitole 1.2.1.3 Reálna vegetácia.

2 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA

Súčasná krajinná štruktúra odráža aktuálny stav využitia zeme v záujmovom území. Vyjadruje vzájomnú kombináciu súboru prvkov prírodného, poloprírodného (človekom pozmenené prvky krajiny štruktúry) i umelého (človekom vytvorené prvky krajiny štruktúry) charakteru. SKŠ je tvorená prvkami, ktoré pokrývajú zemský povrch, vzájomne sa neprekrývajú a na druhej strane v rámci mapy SKŠ by nemali byť biele plochy, nakoľko každý prvok zemského povrchu je pokrytý nejakým prvkom. Na základe zastúpenia a plošnej rozlohy jednotlivých prvkov súčasnej krajiny štruktúry možno hodnotiť súčasný stav antropizácie územia (ľudského ovplyvnenia územia), či ide o územie prirodzené s vysokou krajinoekologickou hodnotou, alebo naopak o územie antropicky silne pozmenené s nízkou krajinoekologickou hodnotou. V dôsledku rozvoja hospodárskych aktivít sa prirodzené ekosystémy záujmového územia postupne strácali a menili, lesy boli premenené na poľnohospodársky využívanú pôdu, v zostávajúcich lesoch sa výrazne zmenila štruktúra lesa a jeho drevinové zloženie a v krajine začali postupne pribúdať umelé prvky (sídelná zástavba, infraštruktúra). Takto bola prevažná časť reprezentatívnych ekosystémov nielen pozmenená, ale často aj zlikvidovaná.

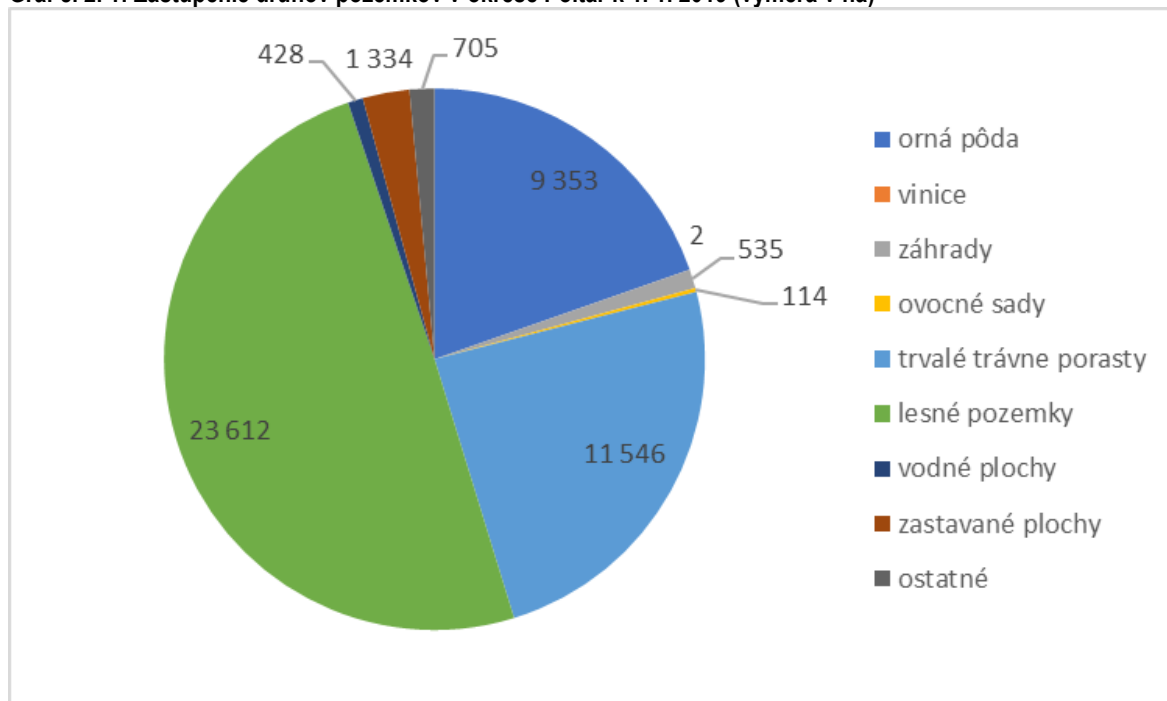
Podľa zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) a vyhlášky ÚGKK SR č. Z. z. sú plochy, ktoré pokrývajú celý zemský povrch, označované ako druhy pozemkov a charakterizuje ich spôsob využívania. Pozemky sa v katastri členia do 10 druhov. V okrese Poltár sa vyskytujú okrem chmeľníc všetky druhy pozemkov (tabuľka č. 2. 1, graf č. 2. 1). Najviac sú zastúpené lesné pozemky, potom poľnohospodárska pôda (najmä orná pôda a TTP) a zastavaná plocha. Celkový charakter a rozloženie prvkov súčasnej krajiny štruktúry závisí predovšetkým od reliéfu, vývoja osídlenia, historického využívania krajiny, charakteru pôd, čo vytvorilo charakteristickú štruktúru krajiny. V okrese Poltár je možné vyčleniť dva výrazne odlišné typy krajiny. Južnú časť okresu patriacu do orografického celku Lučenecká kotlina a priľahlých častí Revúckej vrchoviny (údolia Ipľa a jeho hlavných prítokov) s nízkou lesnatosťou a absolútnou dominanciou veľkoblukovej ornej pôdy v štruktúre poľnohospodárskych pozemkov. Prevažnú časť okresu (Stolické vrchy, Veporské vrchy, vyššie polohy Revúckej vrchoviny) charakterizuje vysoká lesnatosť, nízky stupeň zornenia a vysoký podiel trvalých trávnych porastov (hlavne oblasť Stolických vrchov). Osídlenie je sústredené do 22 sídiel (21 vidieckych obcí a 1 mesto) hlavne do Lučeneckej kotliny a údolia Ipľa a jeho hlavných prítokov a údolia Rimavice. Pre severnú časť okresu (Stolické vrchy) je typické lazničné osídlenie s niekoľkými väčšími obcami. Na osídlenie vidieckeho typu nadväzuje prevažne intenzívne obrábaná poľnohospodárska krajina s rozvinutou technickou infraštruktúrou. Iba na málo miestach sú vybudované rekreačné zariadenia lokálneho významu, oveľa väčší význam má vidiecky turizmus. Väčšie ťažobné priestory sa v okrese nachádzajú ojedinele, napr. severovýchodne od Brezničky. Poľnohospodárska pôda zaberá 21 551 ha (45,2 %), lesná pôda 23 612 ha (50 %), zastavané je 2,80 % plochy okresu.

Tabuľka č. 2. 1: Zastúpenie druhov pozemkov v okrese Poltár k 1. 1. 2019

Druh pozemku	Orná pôda	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Lesy	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné	Celkom
Výmera v ha	9 353	2	535	114	11 546	23 612	428	1 334	705	47 629
%	19,64 %	0,004 %	1,12 %	0,24 %	24,24 %	49,57 %	0,90 %	2,80 %	1,48 %	100 %

Zdroj: Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR podľa údajov katastra nehnuteľností k 1. 1. 2019, ÚGKK SR, Bratislava, 2018

Graf č. 2. 1: Zastúpenie druhov pozemkov v okrese Poltár k 1. 1. 2019 (výmera v ha)

Zdroj: Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR podľa údajov katastra nehnuteľností k 1. 1. 2019, ÚGKK SR, Bratislava, 2018

2.1 Poľnohospodárska pôda

Poľnohospodársku pôdu tvoria jednotlivé druhy pozemkov (kultúry) slúžiace bezprostredne poľnohospodárskej výrobe pre rastlinnú produkciu a chov niektorých poľnohospodárskych živočíchov. Poľnohospodárska pôda je podľa členenia katastra nehnuteľností tvorená nasledovnými druhmi pozemkov: orná pôda, záhrady, trvalé trávne porasty, vinice a chmeľnice. V okrese Poltár sú zastúpené všetky druhy pozemkov s výnimkou chmeľníc. Platná metodika na vypracovanie RÚSES špecifikuje celkom 9 kategórií a 4 subkategórie prvkov súčasnej krajinej štruktúry, ktoré je možné zaradiť do kategórie „poľnohospodárska pôda“. Sú to:

- orná pôda veľkobloková,
- orná pôda malobloková,
- trvalé trávne porasty (lúky a pasienky) delené podľa intenzity obhospodarovania a zastúpenia nelesnej drevinovej vegetácie ďalej na:
 - intenzívne trvalé trávne porasty (pravidelne kosené, pasené, hnojené),
 - extenzívne trvalé trávne porasty (spravidla nekosené, len prepásané, často už v rôznom štádiu sukcesie),
 - trvalé trávne porasty s nelesnou drevinovou vegetáciou (s podielom do 25 %),
 - trvalé trávne porasty sukcesne zarastajúce,
- subalpínske a alpínske lúky,
- ovocný sad,
- vinice,
- chmeľnice,
- záhrady,
- energetické porasty.

Orná pôda obhospodarovaná vo veľkých blokoch vyplňa veľkú časť Lučeneckej kotliny a mierne modelované časti Revúckej vrchoviny v údoliach Ipľa a jeho hlavných prítokov (Banský potok, Poltárca). Bola mapovaná

v katastroch obcí Veľká Ves, Kalinovo, Breznička, Poltár, Hrnčiarske Zalužany, Sušany, Hrnčiarska Ves, Selce, České Brezovo, Uhorské, Rovňany, Mládzovo, Cinobaňa, Málinec, Kokava nad Rimavicou a výnimočne aj Krná a Hradište. Malobloková orná pôda bola identifikovaná výlučne v zastavanom území obcí a ich bezprostrednej blízkosti (Veľká Ves, Kalinovo, Hrnčiarske Zalužany, Šoltýska a iné), malé nemapované úzkopásové bloky sú súčasťou viníc alebo mozaikových štruktúr. V okrese Poltár sú však tieto štruktúry v súčasnosti výnimočné, zanikli v dôsledku kolektizácie alebo zanechaním obhospodarovania. Veľkosť blokov dosahuje veľkosť priemerne 30 – 50 ha, nezriedka však aj ďaleko viac. Ak aj sú bloky rozdelené, často to býva len úzkymi prvkami – verejnými a účelovými komunikáciami, odvodňovacími kanálmi, tokmi, sídelnou zástavbou.

Vinice v okrese Poltár, aj keď sú evidované v katastri nehnuteľností na výmere 2 ha, neboli identifikované.

Ovocné sady sú založené na niekoľkých miestach Revúckej vrchoviny a jej tesnom susedstve, najväčšie sú v katastroch obcí Hradište, Uhorské, Rovňany, Cinobaňa a Málinec. Osobitosťou okresu je výsadba gaštanu jedlého (*Castanea sativa*) v Rovnianskej gaštanici.

Záhrady pravidelne dopĺňajú kolorit vidieckych obcí v okrese Poltár. Tvoria ich predovšetkým porasty ovocných a okrasných drevín, trvalé trávne porasty a políčka. Zvyčajne majú len obmedzenú krajinotvornú funkciu, pretože sú koncentrované v zastavanom území obce a sú veľmi intenzívne využívané. Plnia však doplnkovú funkciu produkčnú – samozásobiteľskú, rekreačno-relaxačnú a dotvárajú tiež tradičný obraz miest a obcí.

Lúky a pasienky (trvalé trávne porasty) sú prírodné, poloprírodné a umelo založené (vysievané, dosievané) rastlinné spoločenstvá. Súčasné lúky a pasienky sú výsledkom dlhodobého využívania krajiny človekom a nepatria k prvkom primárnej krajinnej štruktúry. Majú značne diferencované floristické zloženie a charakter v závislosti od geografickej polohy a klimatických, geologických a pôdnych podmienok. Trvalé trávne porasty sú po lesných porastoch najstabilnejším ekosystémom s veľkým významom pre zachovanie biologickej diverzity. Vzhľadom na rozdielny charakter, spôsob využívania a príspevok k vytváraniu ekologickej stability sa delia na intenzívne využívané, extenzívne využívané, opustené a zarastajúce trvalé trávne porasty, mokrade a trvalé trávne porasty nad hornou hranicou lesa. V okrese Poltár zaberajú pravidelné obhospodarované trvalé trávne porasty rozsiahlejšie súvislejšie plochy iba v orografických celkoch Stolické vrchy, Veporské vrchy a Revúcka vrchovina, v Lučeneckej kotline sú lúky a pasienky veľmi vzácne, väčšie plochy dnes nájdeme iba výnimočne, napr. v nive Ipl'a (Kalinovo, Breznička a iné) a pri niektorých jeho hlavných prítokoch. Na ostatnom území kotliny ich nájdeme veľmi výnimočne a sú často neobhospodarované smerujúce k zapojeným porastom drevín. Iba v rámci záhrad sú pravidelne udržiavané. Extenzívne využívané trvalé trávne porasty, opustené a zarastajúce lúky tvoria väčšie či menšie enklávy uprostred lesných porastov, menej dostupné okraje rozsiahlych komplexov intenzívne využívaných lúk, medze, pásy popri vodných tokoch a prvkoch technickej infraštruktúry a inde. Časť rozlohy trvalých trávnych porastov je zahrnutá do mozaikových štruktúr. V neobhospodarovných porastoch sa šíria invázne druhy rastlín. Trvalé trávne porasty zabezpečujú plnenie viacerých mimo produkčných funkcií napr. protieróznou ochranu (silné prekorenenie povrchových vrstiev pôdy a schopnosť rýchlej obnovy narušeného rastlinného krytu), ochranu biologickej diverzity (prostredie pre existenciu mnohých organizmov), funkciu biologického filtra (schopnosť vyčesávať a viazať minerálne a organické látky), pozitívneho prvku v systéme ekologickej stability (prevaha procesov prirodzenej autoregulácie ekosystému), rekreologickú funkciu a iné.

2.2 Lesné pozemky

Podľa evidencie katastra nehnuteľností sú lesy najrozšírenejším prvkom krajinnej štruktúry s pokryvnosťou takmer 50 % plochy okresu Poltár. Ak zohľadníme skutočné zastúpenie plôch pokrytých lesnými drevinami (27 203 ha), t. j. aj plochy na PPF porastené lesom mimo LPF, tak les pokrýva viac ako 57 % plochy okresu. Výraznú prevahu majú hospodárske lesy (91,82 %), ochranné lesy zaberajú prevažne len menšie nesúvislé plochy hlavne v Stolických vrchoch, menej Revúckej vrchovine a iba výnimočne v Lučeneckej kotline. Výraznejšie sú zastúpené napr. v doline Ipl'a nad VN Málinec. Ich súčasné zastúpenie dosahuje 5,15 %. Lesy

osobitného určenia sú vyhlásené len v ochrannom pásme vodárenskej nádrže Málinec a v niektorých chránených územiach. Podrobnejší prehľad je v tabuľke č. 2. 2.

Tabuľka č. 2. 2: Zastúpenie kategórií lesa v okrese Poltár k 1. 1. 2018

Kategória lesa	Výmera v okrese v ha	Percentuálne vyjadrenie
Ochranné lesy - O	1 190,85	5,15%
Lesy osobitného určenia - U	698,15	3,02%
Hospodárske lesy - H	21 213,94	91,82%
Spolu	23 102,94	100,00%

Zdroj: <http://gis.nlcsk.org/lgis/> - 2019

Drevinové zloženie je v dôsledku dlhodobého hospodárenia v tomto území výrazne zmenené. Výrazne zvýšili svoje zastúpenie smrek obyčajný, smrekovec opadavý, borovica čierna či borovica lesná, ktoré sa pôvodne v okrese nevyskytovali, alebo len veľmi výnimočne. Hrozbou pre lesy do budúcnosti je zvyšujúce sa zastúpenie agátu bieleho, ktoré v súčasnosti dosahuje až 1,42 %. V prvých vekových stupňoch je jeho zastúpenie ešte vyššie - a to 2,55 % (0 – 20 r.), 1,28 % (21 – 40 r.) a 2,47 % (41 – 60 r.). Svoje zastúpenie zvýšili, resp. zvyšujú, najmä na úkor dubov (*Quercus sp.*), buka (*Fagus sp.*), jedle bielej (*Abies alba*), hrabu (*Carpinus sp.*) a niektorých ďalších listnatých drevín. Kleslo zastúpenie jaseňa (*Fraxinus sp.*), brestov (*Ulmus sp.*), líp (*Tilia sp.*), brezy previsnutej (*Betula pendula*), jarabiny brekyne (*Sorbus torminalis*), topoľa osikového (*Populus tremula*), niektorých druhov javorov (*Acer sp.*).

Tabuľka č. 2. 3: Zastúpenie drevín na lesných pozemkoch v okrese Poltár

Drevina	Výmera (ha)	%
Agát	327.21	1.42
Borovica	540.54	2.34
Brest	2.92	0.01
Breza	769.39	3.33
Buk	8 296.58	35.96
Cer	2 009.04	8.71
Dub	4 627.74	20.06
Hrab	2 552.44	11.06
Jaseň	73.55	0.32
Javor	291.41	1.26
Jedľa	293.36	1.27
Jelša	266.15	1.15
Lipa	39.30	0.17
Ostatné listnaté	16.33	0.07
Smrek	2 457.29	10.65
Smrekovec	352.15	1.53
Topoľ	151.92	0.66
Vrba	7.35	0.03
Spolu	23 074.66	100.00

Zdroj: <http://gis.nlcsk.org/lgis/> - 2019

V posledných 20 rokoch je zrejmy prechod na hospodárenie založené na prirodzenej obnove drevín. To by malo byť zárukou približovania sa drevinového zloženia lesných porastov prirodzenému. Tento pozitívny trend môže zoslabiť poškodzovanie až likvidácia prirodzeného zmladenia niektorých drevín vysokými stavmi divo žijúcich kopytníkov či masívne šírenie agátu a ďalších invázných druhov.

Lesy v okrese Poltár patria do 6 vegetačných stupňov a azonálnych spoločenstiev, pričom ich pomerné zastúpenie je nasledovné:

- 1. vegetačný stupeň (dubový) – 7,87 %,
- 2. vegetačný stupeň (bukovo-dubový) – 29,24 %,
- 3. vegetačný stupeň (dubovo-bukový) – 29,73 %,
- 4. vegetačný stupeň (bukový) – 23,56 %,
- 5. vegetačný stupeň (jedľovo-bukový) – 8,15 %,
- 6. vegetačný stupeň (smrekovo-bukovo-jedľový) – 0,41 %,
- azonálne spoločenstvá – 1,04 %.

Najrozšírenejšími hospodárskymi súbormi lesných typov v okrese Poltár sú: 208 – Sprašové bukové dúbravy, 310 – Svieže dubové bučiny, 410 – Svieže bučiny, 411 – Živné bučiny. Prehľad zastúpenia jednotlivých HSLT je v tabuľke č. 2. 4.

Tabuľka č. 2. 4: Zastúpenie HSLT v okrese Poltár k 1. 1. 2018

HSLT	výmera	HSLT	výmera	HSLT	výmera	HSLT	výmera	HSLT	výmera
108	333,02	209	805,36	310	5 549,95	410	3 515,95	511	2 180,68
109	4,15	211	526,88	311	1 595,86	411	2 211,13	513	4,09
111	1 721,10	213	17,45	313	62,82	413	48,11	516	36,21
121	96,39	216	4,22	316	147,96	416	274,93	517	24,73
123	112,89	217	23,82	317	110,63	417	180,90	596	8,62
199	8,44	293	0,24	323	169,68	445	10,35	611	112,96
201	3,32	295	10,84	395	13,59	493	1,39	623	16,67
204	12,45	299	107,15	396	135,57	496	235,78		
205	150,85	302	1,01	399	6,44	504	1,75		
208	6 432,72	305	612,34	405	42,82	505	0,84		

Zdroj: NLC

Pre okres sú charakteristické listnaté porasty (45,99 %), ihličnaté (2,29 %) a zmiešané porasty (43,37 %) sa sústredene vyskytujú iba v severnej tretine okresu, najmä na území Stolických a Veporských vrchov. Smrekové monokultúry majú zastúpenie 8,35 %.

Z hľadiska veku prevládajú lesné porasty do 60 rokov, ktoré tvoria niečo viac ako 46 % z celkovej výmery lesných porastov, naproti tomu porasty nad 100 rokov, ktoré sú významné z hľadiska ochrany biodiverzity tvoria len niečo viac ako 14 % z LPF. Prehľad zastúpenia vekových tried je v tabuľke č. 2. 5.

Tabuľka č. 2. 5: Dreviny podľa vekových tried v okrese Poltár

Drevina	Veková trieda (výmera v ha)								Spolu
	0 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	81 - 100	101 - 120	121 - 140	141+	
Agát	105,10	52,55	61,79	96,87	10,21	0,69			327,21
Borovica	15,09	216,41	208,74	57,05	32,16	8,75	2,34	2,34	540,54
Brest	0,15	0,19	1,23	0,57	0,06	0,17	0,55	0,55	2,92
Breza	157,13	298,93	119,39	113,62	59,29	17,97	2,36	2,36	769,39
Buk	1 695,11	1 088,79	731,00	1 362,49	1 642,16	1 509,48	232,09	232,09	8 296,58
Cer	299,63	216,12	105,68	621,22	620,76	141,59	3,82	3,82	2 009,04
Dub	584,91	363,15	248,36	1 009,32	1 478,71	879,87	62,16	62,16	4 627,74
Hrab	634,03	403,16	229,75	687,40	432,12	152,82	12,97	12,97	2 552,44
Jaseň	13,88	32,03	17,32	7,13	0,72	1,52	0,94	0,94	73,55
Javor	83,50	83,17	61,10	24,26	9,92	13,00	15,91	15,91	291,41
Jedľa	41,36	61,83	19,22	42,39	39,72	46,44	40,90	40,90	293,36
Jelša	19,35	77,40	78,16	63,39	17,91	9,90	0,05	0,05	266,15

Drevina	Veková trieda (výmera v ha)								Spolu
	0 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	81 - 100	101 - 120	121 - 140	141+	
Lipa	4,39	12,55	11,64	3,85	5,48	0,95	0,42	0,42	39,30
Ostatné listnaté	1,32	4,08	2,58	4,28	2,74	1,12	0,16	0,16	16,33
Smrek	371,06	985,50	491,58	349,79	157,82	92,13	8,45	8,45	2 457,29
Smrekovec	71,56	149,81	88,06	14,96	7,56	14,92	1,08	1,08	352,15
Topoľ	21,32	43,26	23,42	36,03	21,72	5,70	0,47	0,47	151,92
Vrba	3,52	3,26	0,31	0,26					7,35
Spolu	4 122,41	4 092,19	2 499,31	4 494,88	4 539,08	2 897,01	384,67	45,11	23 074,66

Zdroj: <http://gis.nlc.sk.org/igis/> - 2019

2.3 Vodné toky a plochy

Najvýznamnejším vodným tokom okresu Poltár je Ipľ. Je to tok II. rádu prameniáci vo Veporských vrchoch, ktorý sa vlieva do Dunaja pri Chľabe. Z jeho významnejších prítokov je možné menovať Banský potok, Poltárca, Suchá. Významným tokom odvodňujúcim východnú časť územia okresu je Rimavica. Vodné toky sú v zastavanom území a intenzívne využívané poľnohospodárskej krajine prevažne regulované, potoky pretekajúce lesnými komplexami majú prevažne prirodzené koryto. Charakter a rozsah regulácie je rôzny, od občasného prehĺbenia koryta až po úpravy prietochného profilu, vsadenia priečných stupňov, opevnenia brehov. Ipľ bol v 70. rokoch 20. storočia predmetom rozsiahlych regulácií, pôvodné koryto a niva sa zachovali len na krátkych úsekoch (Breznička - Kalinovo). Toky majú prevažne dobre vyvinuté brehové porasty. Vážnymi zásahmi do kontinuity vodných tokov je výstavba MVE alebo iných priečných prekážok v toku. Územie spadá do povodia Dunaja.

V okrese Poltár leží vodná nádrž Málinec, ktorá bola vybudovaná v rokoch 1989 – 1993 na hornom toku Ipľa a jej prvoradým účelom je zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a reguláciu odtokových pomerov v povodí Ipľa. V okrese bolo vybudovaných aj viacero menších vodných nádrží, ktoré pôvodne slúžili najmä na reguláciu prietokov a akumuláciu vody na závlahy, v súčasnosti sa využívajú aj na rekreáciu či športový rybolov. Medzi najvýznamnejšie patria Zeleniansky rybník, VN Uhorské, vodné plochy medzi obcami Zelené a Rovňany.

2.4 Zastavané plochy a nádvorja

2.4.1 Sídelné plochy

Osídlenie je sústredené do 22 sídiel (21 vidieckych obcí a 1 mesto - Poltár) hlavne do Lučeneckej kotliny a údolia Ipľa a jeho hlavných prítokov a údolia Rimavice. Špecifikom Lučeneckej kotliny sú malé usadlosti, ktoré nachádzame hlavne v jej južnej a západnej časti. Pre severnú časť okresu (Stolické vrchy) je typické lazničné osídlenie s niekoľkými väčšími obcami. Zastavané plochy zaberajú 2,8 % plochy okresu. V posledných 10 – 15 rokoch nie je badateľné rozširovanie zastavaného územia obcí.

Významnejšie rekreačné areály sa v okrese Poltár nenachádzajú. Menšie rekreačné areály zahŕňajú najmä lokality rekreačných chalúp či väčších rekreačných objektov, ktoré sú v pomerne hojnom počte vybudované či takto využívané v severnej hornatej časti okresu. V rámci zastavaného územia obcí sem patria najmä futbalové štadióny a iné športoviská.

2.4.2 Priemyselné a dobývacie areály

Väčšie priemyselné areály sú sústredené do okolia Poltára, Kalinova, Katarínskej Huty a Brezničky. Menšie výrobné a priemyselné prevádzky sa nachádzajú v niektorých obciach. K najväčším výrobným podnikom v okrese patria R-GLASS Trade s.r.o. Lučenec (závod Katarínska Huta), **ŽIAROMAT** a. s. **Kalinovo**, Ipeľské tehelne, a.s. Breznička. V súčasnosti sa na území okresu Poltár nachádza jediný otvorený lom (dobývací priestor) a to severovýchodne od obce Breznička, už neťažený je lom severne od Kalinova, južne od Poltára a severovýchodne od Petrovca. Je tu však pomerne veľa určených dobývacích priestorov, v ktorých zatiaľ ťažba neprebieha (Cinobaňa, Hrabovo, Hrabovo I., Kalinovo III. – Ceriny, Kalinovo – Zlámanec, Poltár II.-Červeň, Poltár IV., Poltár V., Poltár VI., Pondelok, Pondelok I. – Maštinec, Pondelok II. a Zelené) s výnimkou dobývacieho priestoru Kalinovo IV využívaný spoločnosťou Žiaromat a.s. Kalinovo.

2.4.3 Poľnohospodárske areály

Areály poľnohospodárskej veľkovýroby boli vybudované takmer v každej obci s výnimkou Utekáča a Zlatna. Pomerne veľa z nich a to hlavne v Lučeneckej kotline je zaniknutá a zdevastovaná, také areály boli mapované v katastroch obcí Málinec, Ozdín, Poltár, Hrnčiarska Ves, Poltár a Kalinovo. V niektorých prípadoch je časť areálu využívaná na drobnú priemyselnú výrobu.

2.4.4 Dopravné zariadenia

Z významnejších dopravných koridorov možno spomenúť cesty druhej triedy – hlavne II/595 (Tomášovce – Kokava nad Rimavicou), okrajovo aj cestu druhej triedy II/526 (Stará Huta – Rožňavská Baňa) prechádzajúcu severom okresu. Na hlavnú komunikačnú sieť riešeného územia nadväzujú cesty tretej triedy, ktoré slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť, resp. na prepojenie jednotlivých obcí a účelové komunikácie slúžiace na prepojenie jednotlivých častí obce. Cestná sieť je doplnená poľnými a lesnými cestami.

Železničná cesta Rimavská Sobota – Poltár bola zrušená v r. 2007, dodnes funguje železničná cesta Lučenec - Utekáč.

V okrese nie je vybudované žiadne letisko.

2.4.5 Zariadenia technickej infraštruktúry

Južným okrajom okresu v úseku Veľká Ves - Pinciná prechádza 110 kV vedenie V7782 a V7897 Rimavská Sobota – Filákov.

Mesto Poltár a časť obcí okresu je plynom zásobovaná z diaľkového plynovodu Lovinobaňa – Utekáč.

Podľa Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice Komisie 98/15/ES a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES musí mať každé mesto nad 10 tisíc obyvateľov vybudovanú čistiareň odpadových vôd. V aglomeráciách nad 2 000 ekvivalentných obyvateľov musí byť zabezpečené odvádzanie a biologické čistenie odpadových vôd do konca roka 2015. V okrese Poltár má vybudovanú ČOV mesto Poltár a 7 obcí (Málinec, Uhorské, Zlatno, Cinobaňa, Hrnčiarske Zalužany, Kokava nad Rimavicou, Utekáč) a niekoľko priemyselných prevádzok a zariadení (napr. Žiaromat, a. s.).

Fotovoltaické elektrárne sú vybudované v katastroch obcí Kalinovo a Poltár.

2.4.6 Technická zariadenia ekologickej infraštruktúry

Technické zariadenia ekologickej infraštruktúry (napr. ekodukty, zelené mosty, podchody pre faunu a iné) nie sú v okrese vybudované. Najvýznamnejšou bariérou na vodných tokoch je VN Málinec na Ipli, menšie bariéry predstavujú priečne prekážky vybudované pri úpravách vodných tokov, výstavbe menších vodných nádrží či MVE. 3 MVE sú na VN Málinec a jedna MVE je v k. ú. Utekáč v časti Salajka, ktorá sa nachádza mimo vodného toku Rimavica na derivačnom kanáli. Jedna MVE je v štádiu rozostavania v k. ú. Kokava nad Rimavicou. Nachádza sa na derivačnom kanáli – vody sú privádzané z VVVT Rimavica. Ich priechodnosť nie je nateraz riešená.

2.5 Nelesná drevinová vegetácia

Nelesná drevinová vegetácia je významným ekostabilizačným prvkom v krajine. V zmysle metodiky ide o veľmi heterogénnu skupinu spoločenstiev drevín rastúcich mimo lesných porastov. Edifikátormi týchto spoločenstiev sú dreviny krovinového a stromového vzrastu. Z metodologického hľadiska sa sem zaraďujú aj porasty drevín, ktoré majú charakter lesa, avšak sú lokalizované mimo LPF. Z priestorového hľadiska sa členia na plošnú súvislú, skupinovú, rozptýlenú a líniovú nelesnú drevinovú vegetáciu (NDV). Porasty nelesnej vegetácie sú významným ekostabilizačným prvkom, pričom ich význam rastie nepriamo úmerne s lesnatosťou konkrétneho územia. Najmä v intenzívne obhospodarovanej krajine nížin a vnútrokarpatských kotlín je jej význam nezastupiteľný. Znižuje riziko a vplyv erózie, stabilizuje zosuvné územia, zvyšuje retenčnú schopnosť územia, pozitívne ovplyvňuje biodiverzitu a heterogenitu krajiny a v neposlednom rade aj jej kultúrno-historickú a estetickú hodnotu.

Na základe porovnania výmery lesných porastov z evidencie katastra nehnuteľností a zmapovania súčasnej krajinnej štruktúry bolo zistené, že v okrese Poltár je v súčasnosti až 4 128 ha porastov drevín, ktoré majú charakter lesa, avšak rastú na poľnohospodárskej pôde. Porasty vznikli prirodzenou sukcesiou po ukončení obhospodarovania najmä v odľahlejších, zle dostupných alebo na poľnohospodárstvo menej vhodných lokalitách (strmé svahy, chudobné pôdy a iné). Sú tvorené listnatými drevinami, najmä hrabom (*Carpinus sp.*), dubmi (*Quercus sp.*), agátom (*Robinia sp.*), javorom poľným (*Acer campestre*), bukom (*Fagus sp.*), v severných častiach okresu sa pridáva aj smrek (*Picea sp.*), výnimočne borovica (*Pinus sp.*), na vlhkých miestach sa uplatňujú jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), breza bradavičnatá (*Betula verrucosa*), topoľ osikový (*Populus tremula*), krušina jelšová (*Frangula alnus*) a viaceré druhy vrb (*Salix sp.*). Najrozsiahlejšie plochy dnes nájdeme v Stolických vrchoch a čiastočne aj Veporských vrchoch v katastrálnych územiach obcí Málíneec, Hradište, Krná, Ďubákovo, Šoltýska, Kokava nad Rimavicou a Utekáč, na menších plochách na mnohých miestach aj v Revúckej vrchovine a zriedkavo aj Lučeneckej kotline.

Aj v rámci lúk a pasienkov či blokov ornej pôdy sa nachádzajú miesta nevhodné na intenzívne využitie. Ide o rôzne stanovištia, napr. medze, strže, výmole, zamokrené časti, strmšie časti svahov, zosuvy, „kamenice“, línie pozdĺž poľných ciest, drobných tokov, kanálov atď. Tu všade je priestor na vznik a rast drevín (remízky, lesíky, línie). Ich zloženie je rôznorodé v závislosti na charaktere stanovišťa. Na suchších stanovištiach sa uplatňujú napr. lieska obyčajná (*Corylus avellana*), ruža šípová (*Rosa canina*), hloch jednosemenný (*Crataegus monogyna*), hloch obyčajný (*Crataegus laevigata*), vtáči zob (*Ligustrum vulgare*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), dráč obyčajný (*Berberis vulgaris*), drien obyčajný (*Cornus mas*), javor poľný (*Acer campestre*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), duby (*Quercus spec. div.*), brest hrabolistý (*Ulmus minor*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*), baza čierna (*Sambucus nigra*), hruška obyčajná (*Pyrus communis*), kalina siripútková (*Viburnum lantana*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), borievka obyčajná (*Juniperus communis*), hruška planá (*Pyrus pyrastrer*), orech kráľovský (*Juglans regia*), jabloň planá (*Malus sylvestris*), jabloň domáca (*Malus domestica*) či trnka obyčajná (*Prunus spinosa*), zriedkavo aj mechúrník stromkovitý (*Colutea arborescens*), skalník obyčajný (*Cotoneaster integerrimus*), klokoč pérovitý (*Staphylea pinnata*), tavoľník prostredný (*Spiraea media*), ale na mnohých miestach aj invázne expanzívne druhy ako agát biely (*Robinia pseudoacacia*), pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*), javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*), orgován obyčajný (*Syringa vulgaris*). Na zamokrených miestach sa na zložení NDV podieľajú aj krušina jelšová (*Frangula alnus*), čremcha obyčajná (*Padus racemosa*), vrbá purpurová (*Salix purpurea*), vrbá krehká (*Salix fragilis*), vrbá rakytová (*Salix caprea*), topoľ osikový (*Populus tremula*) a zriedkavejšie aj jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) z invázných druhov hlavne javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*). Rovnako ako to bolo v predchádzajúcom prípade aj táto skupina NDV bola mapovaná najčastejšie v orografických celkoch Stolické vrchy a Revúcka vrchovina, najmä v katastroch obcí Kokava nad Rimavicou, Cinobaňa, Málíneec, Hradište, Uhorské, Česko Brezovo. Najmä v podobe líniovej zelene je zastúpená aj v Lučeneckej kotline.

Osobitú kategóriu NDV tvoria brehové porasty vyvinuté pozdĺž takmer všetkých tokov okresu, prerušované sú v intravilánoch obcí. Sú to zvyšky lužných lesov často redukované na úzke prevažne líniové útvary. Majú viac

dôležitých funkcií, okrem asanačnej funkcie – spevňovanie brehov, či filtračnej funkcie, sú často výrazným krajinotvorným prvkom a spolu s nezregulovanými potokmi a riekami poskytujú priestor pre existenciu mnohých organizmov. Na druhej strane ich výrazne ohrozujú mnohé negatívne faktory: šírenie inváznych druhov, regulácie, plošný záber na rôzne účely, výstavba MVE, znečistenie vody atď.

Nelesnú drevinovú vegetáciu dopĺňa aj sprievodná zeleň komunikácií (stromoradia, aleje), solitéry drevín a rozptýlená nezapojená zeleň.

2.6 Plochy verejnej a vyhradenej zelene

Zeleň je neoddeliteľnou súčasťou všetkých funkčných plôch sídiel a patrí k prvkom, ktoré svojimi estetickými prvkami pozitívne pôsobia na psychiku človeka a vytvárajú priaznivé podmienky pre jeho existenciu. Jej význam pre ekologickú stabilitu krajiny je však zvyčajne zanedbateľný. Z hľadiska jej pôsobenia majú najväčší význam plošne rozsiahlejšie plochy s vysokým zastúpením vzrastlých stromov. K takým plochám patria najmä parky, cintoríny, plochy zelene v areáloch škôl, historických stavieb či občianskej vybavenosti. Významnejšie plochy verejnej zelene sa v okrese nenachádzajú.

2.7 Mozaikové štruktúry

Mozaikové štruktúry boli zmapované v okrese na mnohých menších lokalitách v Lučeneckej kotline. Ide o menšie usadlosti tvorené niekoľkými stavbami, záhradami, maloplošnou ornou pôdou a miestami aj výsadbami ovocných stromov. V severnej časti okresu v oblasti Veporských a Stolických vrchov je lazničné osídlenie typickým charakterom osídlenia, kde popri niekoľkých menších obciach vzniklo množstvo lazničných usadlostí, ktoré boli z časti už reprofilované na rekreačné zariadenia. Na časti plochy typická mozaiková štruktúra krajiny zaniká v dôsledku absencie tradičného obhospodarovania.

2.8 Ostatné plochy

Prirodzené prvky bez vegetácie sa v riešenom území takmer nevyskytujú, resp. majú maloplošný charakter (napr. menšie skalné útvary). Z plôch antropogénneho pôvodu možno spomenúť lomy (severovýchodne od obce Breznička, lom severne od Kalinova, južne od Poltára a severovýchodne od Petrovca), menšie časti plôch skládok v blízkosti Veľká Ves a Kalinovo, aj tie však v dôsledku prirodzenej sukcesie postupne zarastú vegetáciou v prípade, ak nebude pokračovať skládkovanie. V okrese je prevádzkovaná len jedná skládka odpadov a to „Skládka odpadov na odpad ktorý nie je nebezpečný Poltár“, prevádzkovateľa - Združenie obcí pre likvidáciu odpadu Poltár, ktorá je v blízkosti mesta Poltár i obce Brezničky.

Na veľmi malých výmerách sa v krajine plochy bez vegetácie vyskytujú aj inde (lesné sklady, staveniská a iné).

3 ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNÉMU PLÁNU VEĽKÉHO ÚZEMNÉHO CELKU A DOTKNUTÝCH OBCÍ

V tejto kapitole vychádzame z nariadenia vlády SR č. 263/1998 Z. z. (po prechode kompetencií zo štátu na obce a vyššie územné celky zákonom č. 416/2001 Z. z.), ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj (ÚPN VÚC) a zo zmien a doplnkov z roku 2004, 2007, 2009 a 2014.

Územný plán veľkého územného celku Banskobystrický kraj (ÚPN VÚC BK) schválila vláda SR uznesením č. 394 zo dňa 9. 6. 1998. Záväzná časť územného plánu bola vyhlásená nariadením vlády SR č. 263/1998 Z. z. Prvé Zmeny a doplnky 2004 ÚPN VÚC BK, ktoré obstarával Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK), boli schválené Zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja uznesením č. 611/2004 zo dňa 16. 12. 2004 a uznesením č. 611/2004 bola vyhlásená jeho záväzná časť formou VZN BSK č. 4/2004 s účinnosťou od 21. 1. 2005.

Zmeny a doplnky 2007 ÚPN VÚC BK boli schválené Zastupiteľstvom BBSK dňa 23. 8. 2007, pod číslom uznesenia 222/2007. Záväzná časť bola vyhlásená všeobecne záväzným nariadením Banskobystrického samosprávneho kraja č. 6/2007.

Zmeny a doplnky 2009 ÚPN VÚC Banskobystrický kraj boli schválené Zastupiteľstvom BBSK uznesením č. 94/2010 zo dňa 18. 6. 2010 a jeho záväzná časť bola vyhlásená formou VZN KSK č. 14/2010.

Posledným platným dokumentom veľkého územného celku premietajúceho aj zásady súvisiace ÚSES-mi v Banskobystrickom kraji sú Zmeny a doplnky 2014 ÚPN VÚC Banskobystrický kraj boli schválené Zastupiteľstvom BBSK uznesením č. 84/2014, dňa 5. 12. 2014, ktorého záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 27/2014 z 5. decembra 2014.

Spracovanie zmien a doplnkov bolo zamerané na:

- zosúladienie ÚPN VÚC Banskobystrický kraj (podľa nariadenie vlády SR č. 263/1998 Z. z.) s nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou celoštátneho významu Koncepciou územného rozvoja Slovenska z roku 2001 (podľa nariadenia vlády SR č. 528/2001 Z. z.),
- posúdenie a zapracovanie regionálnych rozvojových plánov, nových rezortných rozvojových koncepcií a ďalších dokumentov a projektov, ktoré boli v priebehu rokov 1998 – 2003 pre územie Banskobystrického kraja vypracované a schválené,
- zdokumentovanie zmien vyplývajúcich z prijatých nových zákonov NR SR vzťahujúcich sa k problematike a obsahu územnoplánovacej dokumentácie v oblasti územného plánovania, ochrany prírody a krajiny, ochrany poľnohospodárskej pôdy, ochrany vôd,
- zdokumentovanie zmien v hospodárskych aktivitách a predpokladoch regionálneho rozvoja na území Banskobystrického samosprávneho kraja.

ÚPN VÚC Banskobystrický kraj - Zmeny a doplnky 2014 je v súlade s ustanoveniami stavebného zákona v znení neskorších predpisov, v súlade s Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 461/2011 zo 16. 11. 2011, ktorým sa vyhlasujú zmeny a doplnky záväznej časti Koncepcie územného rozvoja Slovenska a v súlade územnoplánovacou dokumentáciou KURS 2011 - Zmeny a doplnky č. 1 smernej časti Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 v rozsahu jej vplyvov na riešenie rozvoja regiónov.

Priemet záväzných regulatív ÚPN VÚC týkajúcich sa územného rozvoja a ochrany prírody a krajiny v okrese Poltár

Záväzná časť ÚPN VÚC Banskobystrický kraj, ktoré sa priamo alebo nepriamo vzťahujú k problematike ekologickej stability okresu Poltár:

I. ZÁVÄZNÉ REGULATÍVY FUNKČNÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA

4. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody a pôdneho fondu

4.1. Rešpektovať územné vymedzenie a podmienky ochrany a využívanie všetkých vyhlásených chránených území v kategóriách chránená krajinná oblasť, národný park, národná prírodná rezervácia, prírodná rezervácia, národná prírodná pamiatka, prírodná pamiatka, chránený areál, chránený krajinný prvok a ich ochranných pásiem, chránené vtáčie územie, územie európskeho významu, navrhované územia európskeho významu a národného významu, biotopy chránených rastlín a živočíchov.

4.2. Rešpektovať pri organizácii, využívaní a rozvoji územia význam a hodnoty jeho prírodných daností. V chránených územiach (európska sústava chránených území NATURA 2000 vrátane navrhovaných, národná sústava chránených území, chránené územia vyhlásené v zmysle medzinárodných dohovorov), v prvkoch územného systému ekologickej stability, v NECONET, v biotopoch európskeho významu, národného významu, regionálneho významu a v biotopoch druhov európskeho, národného a regionálneho významu zosúladiť využívanie územia s funkciou ochrany prírody a krajiny s cieľom udržania resp. dosiahnutia priaznivého stavu druhov, biotopov a častí krajiny.

4.3. Rešpektovať návrhy na začlenenie územia Krupinskej planiny, Poiplia, Kremnických vrchov, Balockých vrchov a Drienčanskeho krasu do kategórie chránená krajinná oblasť a maloplošných chránených území v kategóriách národná prírodná rezervácia, prírodná rezervácia, národná prírodná pamiatka, prírodná pamiatka, chránený areál, chránený krajinný prvok.

4.4. Uplatňovať pri hospodárskom využívaní území chránených podľa zákona o ochrane prírody a krajiny diferencovaný spôsob hospodárenia a uprednostňovať biologické a integrované metódy ochrany územia,

4.4.1. rešpektovať prioritnú biologickú, ekologickú a environmentálnu funkciu lesov nachádzajúcich sa vo vyhlásených a navrhovaných chránených územiach kategórie národná prírodná rezervácia, prírodná rezervácia, národná prírodná pamiatka a prírodná pamiatka,

4.4.2. rešpektovať hlavnú biologickú, ekologickú a environmentálnu funkciu lesov s druhoradým, alebo podradným drevoprodukčným významom, ktoré sú v kategóriách ochranné lesy, lesy osobitného určenia mimo častí lesov pod vplyvom imisií zaradených do pásiem ohrozenia a lesy vo všetkých vyhlásených a navrhovaných chránených územiach kategórií chránený areál, národný park a v územiach vymedzených biocentier,

4.5. Rešpektovať platné územné systémy ekologickej stability.

4.6. Rešpektovať pri umiestňovaní činností do územia, hodnotovo-významové vlastnosti krajiny integrujúce v sebe prírodné a kultúrne dedičstvo, nerastné bohatstvo, vrátane energetických surovín, zohľadňovať ich predpokladané vplyvy na životné prostredie, na charakteristický vzhľad krajiny a realizáciu vhodných opatrení dosiahnuť odstránenie, obmedzenie alebo zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov, ako aj elimináciu nežiaducich zmien v charakteristickom vzhľade krajiny.

4.7. Uplatňovať pri hospodárskom využívaní území začlenených medzi prvky územného systému ekologickej stability podmienky ustanovené platnou legislatívou:

4.7.1. zákonom o ochrane prírody a krajiny pre kategórie a stupne ochrany chránených území,

4.7.2. zákonom o lesoch,

4.7.3. zákonom o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy, pre poľnohospodárske ekosystémy v kategóriách podporujúcich a zabezpečujúcich ekologickú stabilitu územia (trvalé trávne porasty),

4.7.4. medzinárodnými dohovormi, ktorými je Slovenská republika viazaná: „Poiplie“ (lokalita Ramsarského dohovoru) a „Biosférická rezervácia Poľana“ (Program UNESCO „Človek a biosféra“),

4.7.5. podporovať využívanie prostriedkov z Programu rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013 na obnovu ekologickej stability lesných ekosystémov (najmä obnovu prirodzeného drevinového zloženia) a obnovu a primerané využívanie poloprirodzených trvalých trávnych porastov,

4.7.7. vylúčiť umiestňovanie veterných elektrární v chránených územiach (v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny) a na územiach sústavy NATURA.

4.8. Zosúladiť trasovanie dopravnej a technickej infraštruktúry s prvkami ekologickej siete tak, aby bola maximálne zabezpečená ich vodivosť a homogénnosť ich vhodným trasovaním, resp. budovaním funkčných ekoduktov.

4.9. Eliminovať systémovými opatreniami stresové faktory pôsobiace na prvky územného systému ekologickej stability (znečisťovanie prostredia, eutrofizáciu, fragmentáciu krajiny, šírenie invázy druhov organizmov, bariérový efekt dopravných koridorov a priečných prekážok v tokoch...).

4.10. Rešpektovať poľnohospodársku pôdu a lesné pozemky ako limitujúci faktor urbanistického rozvoja územia, osobitne chrániť poľnohospodársku pôdu s veľmi vysokým až stredne vysokým produkčným

potenciálom, poľnohospodársku pôdu, na ktorej boli vybudované hydromelioračné zariadenia a osobitné opatrenia na zvýšenie jej produkčnej schopnosti (produkčné sady a vinice).

4.11. Zabezpečovať nástrojmi územného plánovania ekologicky optimálne využívanie územia, rešpektovanie, prípadne obnovu funkčného územného systému ekologickej stability, biotickej integrity krajiny a biodiverzity na úrovni regionálnej a lokálnej.

4.12. Zabezpečovať zachovanie a ochranu všetkých typov mokradí, revitalizovať vodné toky a ich brehy vrátane brehových porastov a lemův, zvýšiť rôznorodosť príbrežnej zóny (napojenie odstavených ramien, zachovanie sprievodných brehových porastov) s cieľom obnoviť integritu a zabezpečiť priaznivé existenčné podmienky pre biotu vodných ekosystémův s prioritou udržiavania biodiverzity a vitality brehových porastov vodných tokův.

4.13. Zabezpečovať zvýšenie ekologickej stability a obnovu biologickej rozmanitosti v územiach a krajinných segmentoch a narušeným prírodným a životným prostredím.

4.14. Podporovať dobývanie nerastův len v území, na ktorom v súvislosti s dobývaním nedôjde k negatívnym sociálnym dopadom. V rámci využitia ložísk nerastův nepripustiť na území Banskobystrického kraja použitie technológie kyanidového lúhovania pri ich spracovaní, úprave a zušľachťovaní.

4.15. Zabezpečiť ochranu všetkých vodných zdrojův v rozsahu ich vymedzených ochranných pásiem na území kraja využívaných na hromadné zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou.

4.16. Riešiť ochranu nerastného bohatstva a jeho racionálne využívanie v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja a s organizáciou priestorového usporiadania a funkčného využívania územia a s požiadavkami na ochranu prírody a krajiny, zachovania terénneho reliéfu, kultúrneho dedičstva a súčasnej krajinej štruktúry.

4.17. Zabezpečovať trvalo ochranu krajiny v zmysle Európskeho dohovoru o krajine smerujúcu k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických črt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania alebo ľudskej aktivity.

4.18. Pri plánovaní a budovaní vodných stavieb používať riešenia, ktoré nezhoršujú stav vód.

Vzťah platného územno-plánovacieho dokumentu a RÚSES je definovaný v textovej časti, predovšetkým v kapitole Krajinná štruktúra, v Závaznej časti v oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektův, ochrany prírody a pôdneho fondu a v grafickej časti Krajinná štruktúra a ÚSES v M 1:50 000.

V Tabuľke č. 3. 1 sa nachádza prehľad všetkých biocentier a biokoridorův vymedzených v okrese Poltár podľa ÚPN VÚC BBSK.

Tabuľka č. 3. 1: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území okresu Poltár podľa ÚPN VÚC BBSK

Kategória prvku ÚSES	ID	Názov prvku ÚSES	MJ (BC - ha, BK - km/m)
Biocentrum nadregionálneho významu	7/1	Lovnica - Ambrušov vrch	213
Biocentrum regionálneho významu	7/2	Hrabovo - Krtiška	100
	7/3	Ipeľ - Borček	100
	7/4	Zelenianský rybník	100
	7/5	Veľká Skalica	138
	7/6	Zámok	125
	7/7	Kozí vrch	150
	7/8	Kamenná hora	150
	7/9	Ďurkov vrch	213
	7/10	Bodnárka	125
	7/37	Kotoška	50
Biokoridor nadregionálneho významu	7/38	Čremoš	140
	7/17	vodný tok Ipeľ (hydricko-terestrický)	29,3/150 - 700
	7/28	Matúška - Ambrušov vrch - Dubové (terestrický)	12,3/900 - 1800
Biokoridor regionálneho významu	7/26	Vangerka - Zámok - Sokolovo - Ďurkov vrch (terestrický)	8,4/400 - 1500
	7/30	Veľká Skalica - Kozí vrch - Holubín (terestrický)	22,0/400 - 1500

Kategória prvku ÚSES	ID	Názov prvku ÚSES	MJ (BC - ha, BK - km/m)
	7/39	Bodnárka - Čremoš (terestrický)	13,5/400 - 1400

Zdroj: ÚPN VÚC BBSK

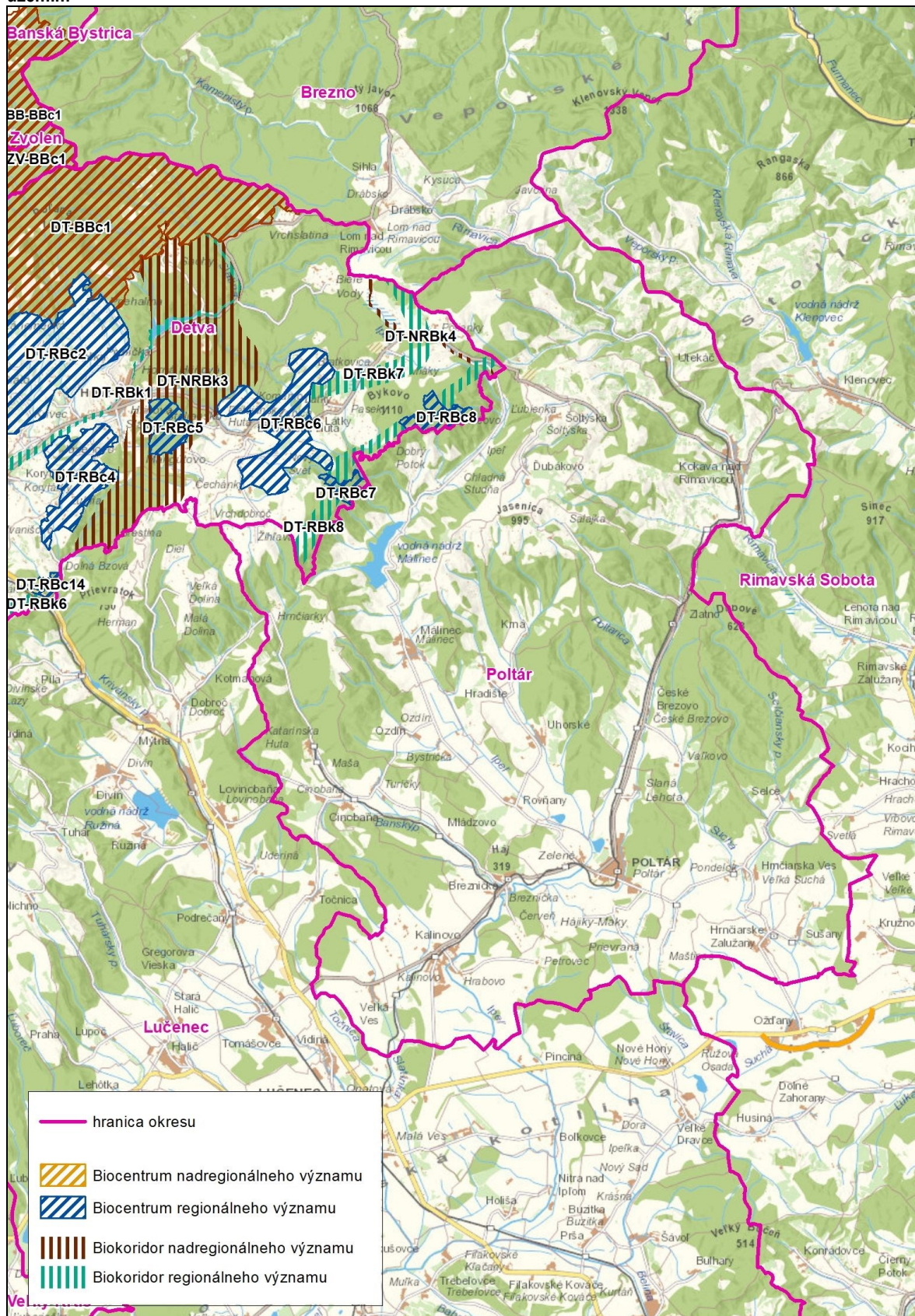
Priemet prvkov ÚSES v ÚPN VÚC v okrese Poltár a v kontaktných zónach susedných okresov znázorňuje Obrázok č. 3. 1.

Okres Poltár susedí s okresom Rimavská Sobota, Brezno, Detva a okresom Lučenec. Dokumenty RÚSES okresov Rimavská Sobota, Brezna a Lučenca boli riešené v roku 1994, kde ešte nie sú k dispozícii digitálne dáta prvkov RÚSES. Dokument RÚSES okresu Detva bol riešený po roku 2005 a jeho priemet prvkov RÚSES na kontaktných územiach s riešeným územím zobrazuje Obrázok č. 3. 2.

Obrázok č. 3. 2: Legenda k Obrázku č. 3. 1

Stav	Návrh	
		Hranica Slovenskej republiky
		Hranica riešeného územia
		Hranica okresu
		Zastavané územie
		Cestné komunikácie
		Železničné trate
		Katégorie chránených území
		Hranica národného parku
		Hranica chránenej krajiny oblasti
		Národná prírodná rezervácia
		Prírodná rezervácia
		Národná prírodná pamiatka
		Prírodná pamiatka
		Chránený areál
		Biosférická rezervácia
		Ochranné pásmo chráneného územia
		Hranica chránenej krajiny oblasti - výhľad
		Stupne územnej ochrany prírody a krajiny
		5. stupeň
		4. stupeň
		3. stupeň
		2. stupeň
		1. stupeň
		Územná ochrana vôd v zmysle zákonov o vodách
		Ochranné pásma zdrojov pitnej vody, prírodných liečivých a minerálnych vôd
		Katégorie lesov
		Hospodárske lesy
		Hranica ochranných lesov
		Hranica lesov osobitného určenia
		Investičné zúrodnenie poľnohospodárskej pôdy
		Hydromeliorácie (odvodnenie, závlahy)
		Územné vymedzenie krajinných štruktúr
		Hranica krajinných priestorov
		Priestor prírodnej krajiny
		Priestor lesnej krajiny
		Priestor poľnohospodárskej krajiny
		Priestor zmiešanej krajiny
		Prvky ekologickej siete
		Jadrové územie európskeho významu
		Jadrové územie národného významu
		Biocentrum provinciálneho významu
		Biocentrum nadregionálneho významu
		Biocentrum regionálneho významu
		Biokoridor nadregionálneho významu
		Biokoridor regionálneho významu
		Kategorizácia agrokultúr
		Územie s prevládajúcim výskytom orných pôd
		Územie s prevládajúcim výskytom TTP
		Špeciálne kultúry - vinice, sady
		Územie ohrozeného pôdneho fondu a vegetačného krytu

Obrázok č. 3. 3: Priemet prvkov z dokumentu RÚSES susedných okresov na kontaktných územiach s riešeným územím

Upraviť: Špilárová I. (Zdroj: SAŽP)

Legislatívne na úrovni Banskobystrického kraja je priemet regulatív Záváznej časti ÚPN VÚC Banskobystrického kraja premietaný do územných plánov obci (tých časti, ktoré sa priamo tykajú predmetnej obce, resp. všeobecných časti tykajúcich sa všetkých obci v Banskobystrickom kraji). Kontrolný mechanizmus spočíva v posudzovaní a stanoviskách Krajského stavebného úradu v Banskej Bystrici a Krajského úradu životného prostredia v Banskej Bystrici v rozsahu zákona č. 50/76 Zb. a v znení neskorších predpisov a Banskobystrického samosprávneho kraja, úradu BBSK odboru cestnej infraštruktúry a investícií, oddelenia územného plánovania a životného prostredia.

Tabuľka č. 3. 2: Prehľad spracovaných ÚPD obcí v okrese Poltár (stav k roku 2020)

Názov obce	Štatút	Stav	Názov dokumentácie	Rok schválenia ÚPD
Breznička	Obec	nemá		
Cinobaňa	Obec	platný	Územný plán obce	2004, 2012
České Brezovo	Obec	nemá		
Ďubákovo	Obec	nemá		
Hradište	Obec	nemá		
Hrnčiarska Ves	Obec	nemá		
Hrnčiarske Zalužany	Obec	nemá		
Kalinovo	Obec	platný	Územný plán obce	2007, 2010
Kokava nad Rimavicou	Obec	platný	Územný plán obce	2007, 2012, 2017
Krná	Obec	nemá		
Málinec	Obec	platný	Územný plán obce	2018
Mládzo	Obec	nemá		
Ozdín	Obec	nemá		
Poltár	Mesto	platný	Územný plán mesta	2001, 2017
Rovňany	Obec	nemá		
Šoltýska	Obec	nemá		
Selce	Obec	platný	Územný plán obce	1998, 2015
Sušany	Obec	nemá		
Uhorské	Obec	nemá		
Veľká Ves	Obec	platný	Územný plán obce	2008
Utekáč	Obec	platný	Územný plán obce	2020
Zlatno	Obec	nemá		

Zdroj: www.uzemneplany.sk

Platné územné plány obcí okresu Poltár rešpektujú nadradenú dokumentáciu a problematiku ekologickej stability. Sú v zásade rozpracované v rozsahu metodického usmernenia MVaRR SR pre spracovanie územných plánov obcí na úrovni Prieskumov a rozborov (KEP), Zadania a Návrhových časti územných plánov obcí v textovej a grafickej časti.

Na dotvorenie hierarchických vyšších ÚSES (nadregionálny, regionálny) sa spracovávajú miestne územné systémy ekologickej stability MÚSES. Miestne územné systémy ekologickej stability sú súčasťou aj pozemkových úprav, kde sa jednotlivé ekostabilizačné opatrenia priamo implementujú do nového usporiadania pozemkov a vlastníckych vzťahov a tým je podmienená veľmi reálna možnosť konkrétne ich v krajine realizovať.

Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) má z funkčného hľadiska v celom systéme kľúčové postavenie. Miestne biocentrá a biokoridory dopĺňajú sieť regionálnych a nadregionálnych biocentier a sú súčasťou biokoridorov vyššieho významu (Paudišová, Reháčková, Ružičková, 2007).

4 POZITÍVNE A NEGATÍVNE PRVKY V ÚZEMÍ

Pozitívne a negatívne prvky v území sa zhodnotili na základe analýzy socioekonomických javov (SEJ) v krajine. Ide o súbor nehmotných prvkov a javov charakteru záujmov, prejavov a dôsledkov činností spoločnosti a jednotlivých odvetví v krajine (Miklós, L., Izakovičová, Z., 1997).

Na základe charakteru tohto vplyvu na krajinu bola analýza socioekonomických javov zameraná na:

- analýzu pozitívnych javov (t. j. javov s pozitívnym vplyvom na krajinu, prispievajú k ekologickej stabilite krajiny), zameraných na ochranu prírody a krajiny, na ochranu prírodných, kultúrno-historických zdrojov a zdrojov zdravia,
- analýzu negatívnych javov (t. j. javov s negatívnym vplyvom na krajinu), tzv. antropogénnych stresových faktorov (pásma hygienickej ochrany (PHO) priemyselných prevádzok, živočíšnych fariem, čistiarní odpadových vôd, ochranné pásma dopravných koridorov ap.). V rámci negatívnych prvkov v území sa vyhodnotili aj prírodné/prírodné stresové faktory, ktoré vznikajú v dôsledku pôsobenia prírodných síl (napr. radónové riziko, seizmicita, svahové deformácie ap.)

Priemet pozitívnych a negatívnych prvkov a javov je priestorovo zobrazený v grafickej časti Mapa č. 2 a Mapa č. 3.

4.1 Pozitívne prvky a javy

4.1.1 Osobitne chránené časti prírody a krajiny a časti prírody pripravované na ochranu

Osobitne chránené časti prírody a krajiny upravuje zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Zákon vyčleňuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín.

4.1.1.1 Územná ochrana

Pre územnú ochranu sa ustanovuje 5 stupňov ochrany. Rozsah obmedzení sa so zvyšujúcim stupňom zväčšuje, pričom územná ochrana sa vzťahuje na celé územie SR.

✓ Národná sústava chránených území

Do územia okresu Poltár nezasahuje žiadne "veľkoplošné" chránené územie. Na území okresu je vyhlásených 5 "maloplošných" chránených území z toho 1 prírodná rezervácia, 4 chránené areály. Územie okresu spadá pod Správu CHKO Cerová vrchovina.

Prírodné rezervácie (PR):

PR Hrabovo (EČ 1038) o výmere 15,53 ha a ochranné pásmo o výmere 6,46 ha. Územie bolo vyhlásené v roku 1997 VZV KÚ v Banskej Bystrici č. 15/1997 z 30. 7. 1997 - účinnosť od 6. 3. 1998. PR je vyhlásená na ochranu vlhkomilných lúčnych spoločenstiev Poiplia s koncentrovaným výskytom chráneného a kriticky ohrozeného druhu flóry Slovenska korunkovky strakatej (*Fritillaria meleagris*). PR je zaradená v 3. (ochranné pásmo) a 4. stupni ochrany a patrí pod správu ŠOP - S-CHKO Cerová vrchovina. PR leží v katastri Kalinovo.

Chránený areál (CHA):

CHA Jasenina (EČ 281) o výmere 3,21 ha. Územie bolo vyhlásené v roku 1990 nariadením ONV v Lučenci č. 1/90 z 24. 4. 1990. Ochrana 2 existenčne ohrozených plôch s výskytom rosičky okrúhlostej (*Drosera rotundifolia*) a ďalších ohrozených a chránených druhov rastlín. Má vedecko-výskumný, náučný a ekologický

význam. CHA je zaradený v 4. stupni ochrany a patrí pod správu ŠOP - S-CHKO Cerová vrchovina. Leží v katastri Ďubákovo.

CHA Rovnianska gaštanica (EČ 407) o výmere 2,05 ha. Územie bolo vyhlásené v roku 1990 nariadením ONV v Lučenci č. 1/90 z 24. 4. 1990. CHA je zriadený na ochranu cca 100 vzácných jedincov gaštanu jedlého (*Castanea sativa*), dôležitých z vedecko-výskumného, biologického, ekologického, historického a esteticko-rekreačného (turisticky atraktívna plocha v blízkosti nádrže Uhorské) hľadiska. Priemerný vek kultúry je asi 200 – 250 r. CHA je zaradený v 4. stupni ochrany a patrí pod správu ŠOP - S-CHKO Cerová vrchovina. Leží v katastri Rovňany.

CHA Kúpna hora (EČ 1087) o výmere 16,87 ha. Územie bolo vyhlásené v roku 2000 Všeobecne záväznou vyhláškou KÚ v Banskej Bystrici č. 6/2000 z 31. 3. 2000. Predmetom je ochrana pôvodných, ľudskou činnosťou nepatrne narušených lesných spoločenstiev dubovo-hrabových porastov s hromadným výskytom šafranu dvojfarebného (*Crocus discolor*) na južnej hranici jeho rozšírenia. CHA je zaradený v 4. stupni ochrany a patrí pod správu ŠOP - S-CHKO Cerová vrchovina. Leží v katastri Poltár.

CHA Pod šťavicou (EČ 1111) o výmere 9,77 ha. Územie bolo vyhlásené v roku 2001 Všeobecne záväznou vyhláškou KÚ v Banskej Bystrici č. 5/2001 z 15. 8. 2001. CHA je zriadený na ochranu územia predstavujúceho príklad jednotlivých štádií vegetácie od vysokobylinnej až po jelšový les s výskytom ohrozeného a chráneného druhu flóry Slovenska - kosatca sibírskeho (*Iris sibirica*). CHA je zaradený v 4. stupni ochrany a patrí pod správu ŠOP - S-CHKO Cerová vrchovina. Leží v katastri Hrabovo.

✓ Európska sústava chránených území Natura 2000

Natura 2000 je európska sústava chránených území, ktorú členské štáty Európskej únie vyhlasujú pre zachovanie najcennejších a ohrozených druhov a biotopov Európy.

Pozostáva z chránených vtáčích území vymedzených podľa smernice o ochrane voľne žijúceho vtáctva a z území európskeho významu vymedzených podľa smernice o ochrane biotopov.

V záujmovom území okresu Poltár sa nevyskytuje žiadne územie európskeho významu ani chránené vtáčie územie.

4.1.1.2 Lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov

V zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov je územím medzinárodného významu lokalita, na ktorú sa vzťahujú záväzky vyplývajúce z medzinárodných programov, dohôd alebo dohovorov, ku ktorým Slovenska republika pristúpila.

Územia medzinárodného významu tvoria biosférické rezervácie, mokrade medzinárodného významu, lokality svetového prírodného dedičstva a iné medzinárodne významné územia evidované v zoznamoch, ktoré vedú výbory alebo sekretariáty príslušných medzinárodných programov, dohovorov alebo organizácií.

✓ Medzivládny program Človek a biosféra

Medzivládny program Človek a biosféra (Man and the Biosphere - MAB) bol vyhlásený v roku 1971 ako nástupný program Medzinárodného biologického programu. Tento svojou povahou vedecký, interdisciplinárny program, pôvodne rozdelený do štrnástich nosných projektov, je zameraný na štúdium vzájomných vzťahov medzi človekom a prostredím, ale zahŕňa i vzdelávacie a informačné aktivity, aktuálnu problematiku integrovanej ochrany zdrojov biosféry a racionálne využívanie prírodných zdrojov. Za biosférické rezervácie na Slovensku boli k novembu 2014 uznané 4 lokality:

Slovenský kras (1977), Poľana (1990), Východné Karpaty (1998) a Vysoké Tatry (1992).

(<http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/>)

Na územie okresu Poltár nezasahuje žiadna biosférická rezervácia.

✓ Dohovor o mokradiach, majúcih medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva

Dohovor o mokradiach, majúcih medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva (známy aj ako Ramsarský dohovor) bol podpísaný 02. 02. 1971 v iránskom meste Ramsar. Platnosť nadobudol 21. 12. 1975.

Základne princípy dohovoru boli transponované do právneho poriadku Slovenskej republiky zákonom NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Ramsarské lokality sú mokrade medzinárodného významu. Na Slovensku je 14 mokraďových lokalít zapísaných v Zozname mokradí medzinárodného významu.

Vodné a mokraďové spoločenstvá patria medzi najohrozenejšie typy ekosystémov. Na Slovensku sú mokrade rozčlenené do 5 kategórií (Slobodník, Kadlečík, 2000):

- lokality zapísané v Zozname mokradí medzinárodného významu
- ostatné medzinárodné významné mokrade, spĺňajúce kritéria Ramsarského dohovoru, ale zatiaľ nezapísané do svetového Zoznamu mokradí medzinárodného významu
- mokrade národného významu (N)
- mokrade regionálneho (okresného) významu (R)
- mokrade lokálneho (miestneho) významu (L)

V okrese Poltár sa nachádza 17 mokradí lokálneho a regionálneho významu.

Tabuľka č. 4. 1: Mokrade v okrese Poltár

	Názov mokrade	Plocha m ²	Názov obce	Kategória
1	Rybníky a okolie mokrade pod Rovňami	125 000	Rovňany, Poltár	L
2	CHPV Jasenina	32 100	Ďubákovo	L
3	Kalinovo, mokraď na alúviu Ipľa, VJV od obce	20 000	Kalinovo	L
4	Hrabovo - mokraď na ľavej strane Ipľa	20 000	Kalinovo	L
5	Hrabovo, mŕtve ramená Ipľa pri PR	20 000	Kalinovo	L
6	Rybník pri Poltári – Zelené	17 500	Poltár	L
7	Hrabovo – mŕtve rameno Ipľa	5 000	Kalinovo	L
8	Mokraď J od Poltára pri žel. Trati	5 000	Poltár	L
9	Zelené, močiar SZ od rybníka	5 000	Poltár	L
10	Kalinovo, okolie minerálneho prameňa	2 500	Kalinovo	L
11	Kalinovo, Háj, mokraď pri lyž. vleku	2 500	Kalinovo	L
12	Ďubákovo, mokraď medzi pl. CHA Jasenina	2 400	Ďubákovo	L
13	Jelšina pri Brezničke, na ľavej strane Ipľa	2 000	Breznička	L
14	Ďubákovo, pramenisko S od obce	800	Ďubákovo	L
15	Meandre Ipľa Kalinovo-Breznička	700 000	Kalinovo, Breznička	R
16	Hrabovo - Veľké diely	200 000	Kalinovo	R
17	Breznička - Petruš, lúka na alúviu Ipľa	5 000	Breznička	R

Zdroj: www.sopsr.sk

Všetky mokraďové územia zaradené do sústavy Natura 2000 (ÚEV a CHVÚ pre vodné vtáky) spĺňajú kritériá medzinárodnej významnosti aj z hľadiska Ramsarského dohovoru.

✓ Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva

Na základe dohovoru bol vytvorený Zoznam svetového dedičstva UNESCO. Cieľom dohovoru je ochrana a zachovanie svetového kultúrneho a prírodného dedičstva budúcim generáciám.

Z tohto zoznamu sa v rámci okresu Poltár nevyskytujú žiadne lokality.

4.1.1.3 Druhovú ochrana

Druhovú ochrana rastlín a živočíchov je zabezpečená zákonom NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, jeho vykonávacou vyhláškou MŽP SR č. 24/2003, vyhláškou MŽP SR č. 492/2006 a novelizovanou vyhláškou MŽP SR č. 170/2021, zákonom č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi v znení neskorších predpisov, vyhláškou MŽP SR č. 110/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 15/2005 Z. z.

Tabuľka č. 4. 2: Výskyt chránených, vzácných a ohrozených druhov vyšších rastlín v jednotlivých typoch biotopov v okrese Póltár

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu v SR	Chránený druh	Výskyt v okrese	Ohrozenosť druhu v okrese	Biotopy
<i>Achillea ptarmica</i>	rebríček bertrámový	NT	§	2	2	Lk6; Lk7
<i>Eleocharis ovata</i>	bahnička vajcovitá	NT	-	1	0	Vo1
* <i>Anacamptis morio</i>	červenohlav obyčajný	NT	§	1	2	Lk1
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	slezinník čierny	NT	§	1	0	Ls4, Ls3.51
<i>Carex buekii</i>	ostrica Buekova	LC	-	1	4	Lk10
<i>Carex distans</i>	ostrica oddialená	NT	-	1	3	Lk6
<i>Carex hartmanii</i>	ostrica Hartmanova	NT	-	1	1	Ra3, Lk6
<i>Carex melanostachya</i>	ostrica čiernoklasá	NT	-	1	3	Lk10
* <i>Cephalanthera damasonium</i>	prilbovka biela	NT	§	2	3	Kr7; Ls5.1, Ls2.1, Ls2.2, Ls3.4
* <i>Cephalanthera longifolia</i>	prilbovka dlholistá	NT	§	3	3	Kr6; Kr7; Ls5.1
* <i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>malajlis</i>	vstavačovec májový pravý	NT	§	1	2	Lk6
<i>Doronicum hungaricum</i>	kamzičník podlhovastolistý	EN	§	1	2	Ls2.1, Ls2.2
<i>Drosera rotundifolia</i>	rosička okrúhlostá	NT	§	1	1	Ra3
* <i>Epipactis helleborine</i>	kruštík širokolistý	NT	-	2	4	Tr7; Ls5.1
* <i>Epipactis microphylla</i>	kruštík drobnolistý	LC	§	3	3	Ls2.1; Ls5.1
* <i>Epipactis palustris</i>	kruštík močiarny	NT	§	1	1	Lk6; Ra6
<i>Fritillaria meleagris</i>	korunkovka strakatá	VU	§	2	1	Lk7
<i>Gagea minima</i>	krivec najmenší	VU	§	1	2	Tr7; Ls2.1
<i>Hibiscus trionum</i>	ibištek trojdielny	LC	-	2	0	X5; X7
<i>Chrysopogon gryllus</i>	zlatofúz južný	VU	§	1	1	Tr1
<i>Iris sibirica</i>	kosatec sibírsky	NT	§	1	2	Lk6; Lk7; Lk10
<i>Lathyrus nissolia</i> subsp. <i>nissolia</i>	hrachor trávolistý pravý	NT	-	1	1	Tr1
<i>Lilium martagon</i>	ľalia zlatohlavá	LC	-	2	4	Ls2.1; Ls5.1
<i>Linum austriacum</i>	ľan rakúsky	LC	-	1	2	Lk3
<i>Lythrum hyssopifolia</i>	vrblca yzopolistá	LC	-	2	0	Vo9; X5
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	perovník pštroší	NT	§	2	3	Ls1.3
<i>Melampyrum barbatum</i>	čermel' bradatý	NT	-	1	2	Lk3; Tr6
<i>Menyanthes trifoliata</i>	vachta trojlístá	NT	§	1	2	Lk10
<i>Nigella arvensis</i>	černuška roľná	NT	-	1	2	Lk3
* <i>Orchis purpurea</i>	vstavač purpurový	NT	§	1	1	Tr1; Tr6
* <i>Platanthera bifolia</i>	vemenník dvojlistý	LC	§	1	3	Ls2.1, Ls2.2, Ls3.4, Ls5.1

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu v SR	Chránený druh	Výskyt v okrese	Ohrozenosť druhu v okrese	Biotopy
<i>Peucedanum palustre</i>	smlďník močiarny	NT	-	1	2	Ls7.4
<i>Potentilla rupestris</i>	nátržník skalný	NT	-	1	2	Lk3
<i>Pseudolysimachion orchideum</i>	veronikovec vstavačovitý	NT	-	1	3	Lk3; Tr6
<i>Pulicaria vulgaris</i>	blšník obyčajný	LC				Lk3
<i>Salvia austriaca</i>	šalvia rakúska	NT	-	1	2	Lk3
<i>Scrophularia umbrosa</i>	krtičník tŕňomilný	NT	-	1	2	Lk6; Lk10
<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>	škripinec dvojbliznový	NT		1	1	Lk6
<i>Veronica scutellata</i>	veronika štítovitá	NT	§	2	3	Lk10
<i>Viola palustris</i>	fialka močiarna	NT	-	1	1	Ra3

Výskyt v okrese (počet lokalít):

- 1 - veľmi vzácny; v okrese má druh známych 1 až 5 lokalít,
- 2 - vzácny; v okrese má druh známych 6 až 20 lokalít,
- 3 - zriedkavý; v okrese má druh známych 21 až 50 lokalít,
- 4 - relatívne bežný; v okrese má druh známych 51 až 100 lokalít,
- 5 - bežný; v okrese má druh známych viac ako 101 lokalít,
- x - výskyt v okrese nie je v súčasnosti potvrdený (literárne údaje a pod.).

Stupeň ohrozenia rastlinného druhu v okrese:

- 0 - prirodzene vzácny výskyt, bez výraznejšieho ohrozenia a bez poklesu počtu známych lokalít,
- 1 - vzácny výskyt, druh ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, bez ochranných opatrení akútne ohrozený zánikom,
- 2 - vzácny výskyt, druh ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, počet známych lokalít klesá, nie je zatiaľ akútne ohrozený zánikom,
- 3 - vzácny až zriedkavý výskyt, druh ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, v súčasnosti nie je trend poklesu počtu známych lokalít významný alebo je ich počet stabilizovaný,
- 4 - bežný výskyt, druh ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, ktoré sa neprejavujú dosiaľ významnou mierou, trend poklesu počtu lokalít je nevýrazný,
- 5 - bežný výskyt, druh bez ohrozenia alebo s minimálnym ohrozením, bez poklesu počtu lokalít.

Kategória ohrozenia:

- VU - zraniteľný
- EN - ohrozený
- NT - takmer ohrozený
- LC - najmenej ohrozený
- CR - kritický ohrozený
- RE - pravdepodobne regionálne vyhynutý

Tabuľka č. 4. 3: Zoznam druhov rýb (*Osteichthyes*) a kruhoústovcov (*Petromyzontes*) v okrese Poltár

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Abramis bjoerkna</i>	pleskáč zelenkavý	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Abramis brama</i>	pleskáč vysoký	<i>Osteichthyes</i>						LC	
<i>Abramis ballerus</i>	pleskáč siný	<i>Osteichthyes</i>					NT	NT	
<i>Abramis sapa</i>	pleskáč tuponosý	<i>Osteichthyes</i>					NT	NT	
<i>Acipenser gueldenstaedti</i>	jeseter ruský	<i>Osteichthyes</i>				§	CR		
<i>Acipenser ruthenus</i>	jeseter malý	<i>Osteichthyes</i>					CD	NT	
<i>Acipenser stellatus</i>	jeseter hviezdnatý	<i>Osteichthyes</i>					EX		
<i>Acipenser nudiiventris</i>	jeseter hladký	<i>Osteichthyes</i>					EX		
<i>Alburnoides bipunctatus</i>	ploska pásavá	<i>Osteichthyes</i>					NT	LC	x
<i>Alburnus alburnus</i>	belička európska	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Anguilla anguilla</i>	úhor riečny	<i>Osteichthyes</i>					CD	NE	x
<i>Barbatula barbatula</i>	slíž severný	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Barbus barbus</i>	mrena severná	<i>Osteichthyes</i>					LC	LC	x
<i>Barbus carpathicus (peloponennesius)</i>	mrena škvrnitá	<i>Osteichthyes</i>					VU	LC	x
<i>Carassius auratus</i>	karas striebistý	<i>Osteichthyes</i>							x
<i>Carassius carassius</i>	karas zlatistý	<i>Osteichthyes</i>	§			§	EN	VU	
<i>Chondrostoma nasus</i>	podustva severná	<i>Osteichthyes</i>					CD	NT	x
Cottitis taenia	plž severný	<i>Osteichthyes</i>	§				NT		
<i>Cobitis elongatoides</i>	plž podunajský	<i>Osteichthyes</i>						LC	
<i>Coregonus lavaretus</i>	sih severný	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Coregonus albula</i>	sih malý	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Coregonus peled</i>	sih peled	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Coregonus maraena</i>	sih maréna	<i>Osteichthyes</i>							
Cottus gobio	hlaváč bieloplutvý	<i>Osteichthyes</i>	§					NT	x
<i>Cottus poecilopus</i>	hlaváč pásoplutvý	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Ctenopharyngodon idella</i>	amur biely	<i>Osteichthyes</i>							x
<i>Cyprinus carpio</i>	kapor (divá forma)	<i>Osteichthyes</i>				§		LC	x
<i>Esox lucius</i>	štuka severná	<i>Osteichthyes</i>					LC	LC	x
Eudontomyzon danfordi	mihuľa potiská	<i>Petromyzontes</i>	§			§	CR	NT	
Eudontomyzon mariae	mihuľa ukrajinská	<i>Petromyzontes</i>	§			§	CR	VU	
<i>Eudontomyzon vladkovi</i>	mihuľa vladikova	<i>Petromyzontes</i>					CR	NE	

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Gasterosteus aculeatus</i>	pichľavka siná	<i>Osteichthyes</i>							
Gobio gobio	hrúz škvrnitý	<i>Osteichthyes</i>	§					LC	x
Gobio kessleri	hrúz Keslerov	<i>Osteichthyes</i>	§			§		EN	
Gobio uranoscopus	hrúz fúzatý	<i>Osteichthyes</i>	§			§	CR	EN	
Gobio albipinnatus	hrúz bielo plutvý	<i>Osteichthyes</i>	§					NT	
Gymnocephalus baloni	hrebenačka vysoká	<i>Osteichthyes</i>	§		§		EN	VU	
<i>Gymnocephalus cernuus</i>	hrebenačka fľkaná	<i>Osteichthyes</i>					EN	NT	
Gymnocephalus schraetser	hrebenačka pásavá	<i>Osteichthyes</i>	§			§		VU	
Hucho hucho	hlaváčka podunajská	<i>Osteichthyes</i>	§				CR	EN	
<i>Huso huso</i>	viza veľká	<i>Osteichthyes</i>				§	EX		
<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>	tolstolobik biely	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Aristichthys (Hypophthalmichthys) nobilis</i>	tolstolobik pestrý	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Ictalurus nebulosus</i>	sumček hnedý	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Lampetra fluviatilis</i>	mihuľa riečna	<i>Petromyzontes</i>							
Lampetra planeri	mihuľa potočná	<i>Petromyzontes</i>	§			§	CR	EN	
<i>Lepomis gibbosus</i>	slnečnica pestrá	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Leucaspis delineatus</i>	ovsienka striebřistá	<i>Osteichthyes</i>				§	NT	EN	
Leuciscus aspius	boleň dravý	<i>Osteichthyes</i>	§					LC	x
<i>Leuciscus idus</i>	jalec tmavý	<i>Osteichthyes</i>					NT	NT	x
<i>Leuciscus leuciscus</i>	jalec maloústý	<i>Osteichthyes</i>					NT	NT	x
<i>Leuciscus (Squalius) cephalus</i>	jalec hlavatý	<i>Osteichthyes</i>					LC	LC	x
<i>Lota lota</i>	mieň sladkovodný	<i>Osteichthyes</i>					NT		x
<i>Micropterus salmoides</i>	ostračka veľkousta	<i>Osteichthyes</i>							
Misgurnus fossilis	čik európsky	<i>Osteichthyes</i>	§			§	CR	NT	
<i>Neogobius kessleri</i>	býčko hlavatý	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Noemacheilus barbatulus</i>	slíž severný	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Oncorhynchus mykiss</i>	pstruh dúhový	<i>Osteichthyes</i>							x
Pelecus cultratus	šabl'a krivočiara	<i>Osteichthyes</i>	§				LC	EN	
<i>Perca fluviatilis</i>	ostriež zelenkavý	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Petromyzon marinus</i>	mihuľa morská	<i>Petromyzontes</i>							
<i>Phoxinus phoxinus</i>	čerebľa pestrá	<i>Osteichthyes</i>					EN	LC	x
<i>Poecilia reticulata</i>	živordoka pestrá	<i>Osteichthyes</i>							

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Poecilis sphenops</i>	živorodka ostropyská	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Proterorhinus marmoratus</i>	býčko rúrkonosý	<i>Osteichthyes</i>					LC		
<i>Pseudorasbora parva</i>	hrúzovec perlovaný	<i>Osteichthyes</i>							x
<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	lopatka dúhová	<i>Osteichthyes</i>	§				NT		x
<i>Rutilus meidingeri</i>	plotica perleťová	<i>Osteichthyes</i>	§				DD		
<i>Rutilus pigus</i>	plotica lesklá	<i>Osteichthyes</i>	§				EN	VU	
<i>Rutilus rutilus</i>	plotica červenooká	<i>Osteichthyes</i>					DD	LC	x
<i>Sabanejewia balcanica</i>	plž vrchovský	<i>Osteichthyes</i>	§			§	EN	NT	
<i>Salmo salar</i>	losos atlantický	<i>Osteichthyes</i>	§				EX		
<i>Salmo trutta morpha fario</i>	pstruh potočný	<i>Osteichthyes</i>					LC		x
<i>Salmo trutta morpha trutta</i>	pstruh morský	<i>Osteichthyes</i>					EX	LC	
<i>Salmo trutta morpha lacustris</i>	pstruh jazerný	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Salvelinus fontinalis</i>	sivoň americký	<i>Osteichthyes</i>							
<i>Scardinius erythrophthalmus</i>	červenica ostrobruchá	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Silurus glanis</i>	sumec veľký	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Stizostedion (Sander) lucioperca</i>	zubáč veľkoústý	<i>Osteichthyes</i>						LC	x
<i>Stizostedion (Sander) volgense</i>	zubáč voľžský	<i>Osteichthyes</i>					EN	VU	
<i>Thymallus thymallus</i>	lpeň tymiánový	<i>Osteichthyes</i>					LC	NT	x
<i>Tinca tinca</i>	lieň sliznatý	<i>Osteichthyes</i>					CD	NT	x
<i>Umbra krameri</i>	blatniak tmavý	<i>Osteichthyes</i>	§			§	CR	EN	
<i>Vimba vimba</i>	nosál stahovavý	<i>Osteichthyes</i>					CD	NT	x
<i>Zingel streber</i>	kolok malý	<i>Osteichthyes</i>	§			§	CR	VU	
<i>Zingel zingel</i>	kolok veľký	<i>Osteichthyes</i>	§			§	CR	VU	

Tabuľka č. 4. 4: Zoznam druhov obojživelníkov (*Lissamphibia*) v okrese Poltár

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Bombina bombina</i>	kunka červenobruchá	<i>Lissamphibia</i>	§		§		CD	VU	
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	<i>Lissamphibia</i>	§		§		CD	NT	x
<i>Bufo bufo</i>	ropucha bradavičnatá	<i>Lissamphibia</i>				§	CD	NT	x
<i>Pseudepidalea viridis</i>	ropucha zelená	<i>Lissamphibia</i>	§		§		CD	NT	x
<i>Hyla arborea</i>	rosnička zelená	<i>Lissamphibia</i>	§		§		NT	NT	x
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	<i>Lissamphibia</i>				§	LC	NT	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Rana dalmatina</i>	skokan štiħly	<i>Lissamphibia</i>			§		LC	LC	x
<i>Rana arvalis</i>	skokan ostropyský	<i>Lissamphibia</i>			§		VU	EN	
<i>Pelobates fuscus</i>	blatnica škvrnitá	<i>Lissamphibia</i>			§		CD	VU	?
<i>Pelophylax kl. esculenta</i>	skokan zelený	<i>Lissamphibia</i>				§	NT	NT	x
<i>Pelophylax lessonae</i>	skokan krátkonohý	<i>Lissamphibia</i>	§		§		VU	EN	
<i>Pelophylax ridibunda</i>	skokan rapotavý	<i>Lissamphibia</i>	§			§	EN	VU	
<i>Salamandra salamandra</i>	salamandra škvrnitá	<i>Lissamphibia</i>	§			§	NT	LC	x
<i>Mesotriton alpestris</i>	mlok horský	<i>Lissamphibia</i>	§			§	VU	VU	
<i>Lissotriton montandoni</i>	mlok kapratský	<i>Lissamphibia</i>			§		VU	VU	x
<i>Lissotriton vulgaris</i>	mlok bodkovaný	<i>Lissamphibia</i>	§			§	VU	NT	
<i>Triturus cristatus</i>	mlok hrebenatý	<i>Lissamphibia</i>	§		§		EN	CR	
<i>Triturus dobrogicus</i>	mlok dunajský	<i>Lissamphibia</i>	§			§	EN	VU	

Tabuľka č. 4. 5: Zoznam druhov plazov (*Reptilia*) v okrese Poltár

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Aplepharus kitaibelii</i>	krátonôžka euópska	<i>Reptilia</i>	§		§		LC	VU	
<i>Anguis fragilis</i>	slepúħ lámavý	<i>Reptilia</i>	§			§	NT	LC	x
<i>Emys orbicularis</i>	korytnačka močiarna	<i>Reptilia</i>	§		§		CR	CR	
<i>Coronella austriaca</i>	užovka hladká	<i>Reptilia</i>	§		§		VU	VU	x
<i>Zamenis longissimus</i>	užovka stromová	<i>Reptilia</i>	§		§		CD	NT	x
<i>Lacerta agilis</i>	jašterica obyčajná	<i>Reptilia</i>			§			NT	x
<i>Lacerta viridis</i>	jašterica zelená	<i>Reptilia</i>	§		§		VU	NT	x
<i>Zootoca vivipara</i>	jašterica živorodá	<i>Reptilia</i>	§		§		NT	LC	x
<i>Podarcis muralis</i>	jašterica múrová	<i>Reptilia</i>	§		§		LC	LC	x
<i>Natrix natrix</i>	užovka obojková	<i>Reptilia</i>	§			§	LC	LC	x
<i>Natrix tessellata</i>	užovka fřkaná	<i>Reptilia</i>	§		§		VU	VU	x
<i>Vipera berus</i>	vretenica obyčajná	<i>Reptilia</i>	§			§	LC	NT	x

Tabuľka č. 4. 6: Zoznam druhov vtákov (*Aves*) v okrese Poltár

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	<i>Aves</i>					LC	NT	x
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	<i>Aves</i>					LC	LC	x
<i>Acrocephalus agricola</i>	trsteniarik roľný	<i>Aves</i>							

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	trsteniarik veľký	Aves					NT	LC	x
<i>Acrocephalus dumetorum</i>	trsteniarik krovinový	Aves							
<i>Acrocephalus melanopogon</i>	trsteniarik tamariškový	Aves	§				EN	EN	
<i>Acrocephalus paludicola</i>	trsteniarik vodný	Aves	§				DD	NA	
<i>Acrocephalus palustris</i>	trsteniarik obyčajný	Aves							x
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	trsteniarik bahenný	Aves							
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	trsteniarik malý	Aves						LC	x
<i>Actitis hypoleucos</i>	kalužiačik malý	Aves	§	§			LC	LC	x
<i>Aegithalos caudatus</i>	mlynárka dlhochvostá	Aves						LC	x
<i>Aegolius funereus</i>	pôtik kapcavý	Aves	§				NE	LC	x
<i>Aegypius monachus</i>	sup tmavohnedý	Aves							
<i>Aix galericulata</i>	kačička mandarínska	Aves							
<i>Aix sponsa</i>	kačička obojková	Aves							
<i>Alauda arvensis</i>	škvránok poľný	Aves	§						x
<i>Alcedo atthis</i>	rybárik riečny	Aves	§				NT	LC	x
<i>Alectoris graeca</i>	kuropta horská	Aves							
<i>Alectoris chukar</i>	kuropta čukar	Aves							
<i>Alectoris rufa</i>	kuropta červená	Aves							
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	húska štíhla	Aves							
<i>Anas acuta</i>	kačica ostrochvostá	Aves	§	§			EN	CR	x
<i>Anas clypeata</i>	kačica lyžičiarka	Aves	§	§			VU	VU	x
<i>Anas crecca</i>	kačica chrapka	Aves	§	§			VU	EN	x
<i>Anas penelope</i>	kačica hvizdárka	Aves	§	§					x
<i>Anas platyrhynchos</i>	kačica divá	Aves	§	§					x
<i>Anas querquedula</i>	kačica chrapačka	Aves	§	§			CD	NT	x
<i>Anas strepera</i>	kačica chriplávka	Aves	§	§			CD	LR	
<i>Anser albifrons</i>	hus bieločelá	Aves	§	§					x
<i>Anser anser</i>	hus divá	Aves	§	§			EN	LC	x
<i>Anser brachyrhynchus</i>	hus krátkozobá	Aves							
<i>Anser erythropus</i>	hus malá	Aves							
<i>Anser fabalis</i>	hus siatinná	Aves	§	§					x
<i>Anser indicus</i>	hus vrchovská	Aves							x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
Anthus campestris	ľabtuška poľná	Aves	§				EN	VU	
<i>Anthus cervinus</i>	ľabtuška červenohrdlá	Aves							
<i>Anthus pratensis</i>	ľabtuška lúčna	Aves						LC	
<i>Anthus spinoletta</i>	ľabtuška vrchovská	Aves						LC	
<i>Anthus trivialis</i>	ľabtuška hôrna	Aves						LC	x
<i>Apus apus</i>	dážďovník obyčajný	Aves						NT	x
<i>Aquila clanga</i>	orol hrubozobý	Aves							
Aquila heliaca	orol kráľovský	Aves	§				EN	EN	
Aquila chrysaetos	orol skalný	Aves	§				VU	NT	x
<i>Aquila nipalensis</i>	orol stepný	Aves							
Aquila pomarina	orol krikľavý	Aves	§				NT	NT	x
<i>Ardea alba</i>	beluša veľká	Aves					EN	VU	x
<i>Ardea cinerea</i>	volavka popolavá	Aves	§	§			NT	LC	x
Ardea purpurea	volavka purpurová	Aves	§	§			EN	VU	
<i>Ardeola ralloides</i>	čaplička vlasatá	Aves					EN	NA	
<i>Arenaria interpres</i>	kamenár strakatý	Aves							
Asio flammeus	myšiarka močiarna	Aves	§				VU	EN	
<i>Asio otus</i>	myšiarka ušatá	Aves						LC	x
<i>Athene noctua</i>	kuvik obyčajný	Aves					NT	VU	
<i>Aythya collaris</i>	chochlačka obojková	Aves							
<i>Aythya ferina</i>	chochlačka sivá	Aves	§	§			NE	LC	x
<i>Aythya fuligula</i>	chochlačka vrkočatá	Aves	§	§			NE	LC	x
<i>Aythya marila</i>	chochlačka morská	Aves	§	§			NE		
Aythya nyroca	chochlačka bielooká	Aves	§	§				EN	
<i>Bombycilla garrulus</i>	chochláč severský	Aves							x
Botaurus stellaris	bučiak veľký	Aves	§	§			VU	VU	
<i>Branta bernicla</i>	bernikla tmavá	Aves							
<i>Branta canadensis</i>	bernikla veľká	Aves							
<i>Branta leucopsis</i>	bernikla bielolíca	Aves							
<i>Branta ruficollis</i>	bernikla červenokrká	Aves							
Bubo bubo	výr skalný	Aves	§				NE	LC	x
<i>Bubo scandiacus</i>	belaňa tundrová	Aves							

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Bubulcus ibis</i>	hltavka chochlatá	Aves							
<i>Bucephala albeola</i>	hlaholka malá	Aves							
<i>Bucephala clangula</i>	hlaholka severská	Aves	§	§					x
Burhinus oedicnemus	ležiak úhorový	Aves	§				EN	RE	
<i>Buteo buteo</i>	myšiak hôrny	Aves					LC	LC	x
<i>Buteo lagopus</i>	myšiak severský	Aves							x
<i>Buteo rufinus</i>	myšiak hrdzavý	Aves							
Calandrella brachydactyla	škovránka krátkoprstá	Aves	§				DD	NA	
<i>Calcarius lapponicus</i>	ostrohárka severská	Aves							
<i>Calidris alba</i>	pobrežník belavý	Aves							
<i>Calidris alpina</i>	pobrežník čiernozobý	Aves	§	§					x
<i>Calidris canutus</i>	pobrežník hrdzavý	Aves							
<i>Calidris ferruginea</i>	pobrežník krivozobý	Aves	§	§					x
<i>Calidris maritima</i>	pobrežník morský	Aves							
<i>Calidris melanotos</i>	pobrežník škvrnitý	Aves							
<i>Calidris minuta</i>	pobrežník malý	Aves	§	§					x
<i>Calidris temminckii</i>	pobrežník sivý	Aves	§	§					x
Caprimulgus europaeus	lelek lesný	Aves	§				NE	NT	x
<i>Carduelis cannabina</i>	stehlík konôpka	Aves						LC	x
<i>Carduelis carduelis</i>	stehlík obyčajný	Aves						LC	x
<i>Carduelis flammea</i>	stehlík čečetka	Aves					NE	NT	
<i>Carduelis flavirostris</i>	stehlík horský	Aves							
<i>Carduelis hornemanni</i>	stehlík polárny	Aves							
<i>Carduelis chloris</i>	zelienka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Carduelis spinus</i>	stehlík čižik	Aves						LC	x
<i>Carpodacus erythrinus</i>	červenák karmínový	Aves					NE	LC	
<i>Cecropis daurica</i>	lastovička červenochrbtá	Aves							
<i>Certhia brachydactyla</i>	kôrovník krátkoprstý	Aves						LC	
<i>Certhia familiaris</i>	kôrovník dlhoprstý	Aves						LC	x
Ciconia ciconia	bocian biely	Aves	§	§			LC		x
Ciconia nigra	bocian čierny	Aves	§	§			NT	LC	x
<i>Cinclus cinclus</i>	vodnár potočný	Aves					LC	LC	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Circaetus gallicus</i>	hadiar krátkoprstý	Aves	§				EN	CR	
<i>Circus aeruginosus</i>	kaňa močiarna	Aves	§				LC	LC	x
<i>Circus cyaneus</i>	kaňa sivá	Aves	§						x
<i>Circus macrourus</i>	kaňa stepná	Aves							
<i>Circus pygargus</i>	kaňa popolavá	Aves	§				VU	EN	
<i>Clamator glandarius</i>	kukavica chochlatá	Aves							
<i>Clangula hyemalis</i>	ľadovka dlhochvostá	Aves							
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	glezg obyčajný	Aves						LC	x
<i>Coloeus monedula</i>	kavka tmavá	Aves					NT	LC	x
<i>Columba oenas</i>	holub plúžik	Aves					LC	LC	x
<i>Columba palumbus</i>	holub hrivnák	Aves						LC	x
<i>Coracias garrulus</i>	krakľa belasá	Aves	§				EN	CR	
<i>Corvus corax</i>	krkavec čierny	Aves							x
<i>Corvus cornix</i>	vrana popolavá	Aves						LC	x
<i>Corvus corone</i>	vrana čierna	Aves						LC	
<i>Corvus frugilegus</i>	havran čierny	Aves						LC	x
<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica poľná	Aves	§				NT	LC	x
<i>Crex crex</i>	chrapkáč poľný	Aves	§	§			CD	LC	x
<i>Cuculus canorus</i>	kukučka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Cyanistes caeruleus</i>	sýkorka belasá	Aves						LC	x
<i>Cyanistes cyanus</i>	sýkorka lazúrová	Aves							
<i>Cygnus atratus</i>	labuť čierna	Aves							
<i>Cygnus columbianus</i>	labuť malá	Aves							
<i>Cygnus cygnus</i>	labuť spevavá	Aves	§	§					
<i>Cygnus olor</i>	labuť veľká	Aves	§	§				LC	x
<i>Delichon urbicum</i>	belorítka obyčajná	Aves							x
<i>Dendrocopos leucotos</i>	ďateľ bielochrbtý	Aves	§				NT	NT	x
<i>Dendrocopos major</i>	ďateľ veľký	Aves						LC	x
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	Aves	§					LC	x
<i>Dendrocopos minor</i>	ďateľ malý	Aves						LC	x
<i>Dendrocopos syriacus</i>	ďateľ hnedkavý	Aves	§					LC	x
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	Aves	§					LC	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
Egretta alba	volavka biela	Aves	§	§					x
Egretta garzetta	beluša malá	Aves	§	§				VU	
<i>Emberiza calandra</i>	strnádka lúčna	Aves					NE	LC	x
<i>Emberiza cia</i>	strnádka cia	Aves					NT	NT	
<i>Emberiza citrinella</i>	strnádka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Emberiza hortulana</i>	strnádka záhradná	Aves					EN	CR	
<i>Emberiza melanocephala</i>	strnádka čiernohlavá	Aves							
<i>Emberiza pusilla</i>	strnádka malá	Aves							
<i>Emberiza schoeniclus</i>	strnádka trstinová	Aves						LC	x
<i>Eremophila alpestris</i>	uškárik vrchovský	Aves							
<i>Erithacus rubecula</i>	červienka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Falco biarmicus</i>	sokol laner	Aves							
Falco columbarius	sokol kobec	Aves	§						x
Falco cherrug	sokol rároh	Aves	§				CR	EN	
<i>Falco naumanni</i>	sokol bielopazúravy	Aves					EX	RE	
Falco peregrinus	sokol sťahovavý	Aves	§				EN	LC	x
<i>Falco subbuteo</i>	sokol lastovičiar	Aves					NT		x
<i>Falco tinnunculus</i>	sokol myšiar (pustovka)	Aves					LC	LC	x
Falco vespertinus	sokol kobcovitý	Aves	§				EN	CR	
Ficedula albicollis	muchárik bieločrký	Aves	§					LC	x
<i>Ficedula hypoleuca</i>	muchárik čiernohlavý	Aves						LC	
Ficedula parva	muchárik malý	Aves	§				NE	LC	x
<i>Fringilla coelebs</i>	pinka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Fringilla montifringilla</i>	pinka severská (ikavec)	Aves							x
<i>Fulica atra</i>	lyska čierna	Aves	§	§				LC	x
<i>Galerida cristata</i>	pipiška chochlatá	Aves	§				NT	NT	x
<i>Gallinago gallinago</i>	močiarnica mekotavá	Aves	§	§			VU	EN	x
Gallinago media	močiarnica tichá	Aves	§						x
<i>Gallinula chloropus</i>	sliepočka vodná	Aves	§	§				LC	x
<i>Garrulus glandarius</i>	sojka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Gavia adamsii</i>	potáplica bieložobá	Aves							
Gavia arctica	potáplica stredná	Aves	§	§					x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Gavia immer</i>	potáplica veľká	Aves							
<i>Gavia stellata</i>	potáplica malá	Aves	§	§					
<i>Gelochelidon nilotica</i>	rybárka krátkozobá	Aves	§						
<i>Glareola nordmanni</i>	prieložník čiernokrídly	Aves							
<i>Glareola pratincta</i>	prieložník stepný	Aves							
<i>Glaucidium passerinum</i>	kuvíčok vrabčí	Aves	§				NE	LC	x
<i>Grus grus</i>	žeriav popolavý	Aves	§	§				NA	x
<i>Grus virgo</i>	žeriav stepný	Aves							
<i>Gyps fulvus</i>	sup bieločlávý	Aves							
<i>Haematopus ostralegus</i>	lastúrníčiak strakatý	Aves							
<i>Haliaeetus albicilla</i>	orliak morský	Aves	§				CR	VU	x
<i>Hieraaetus pennatus</i>	orol malý	Aves					CR	CR	
<i>Himantopus himantopus</i>	šišila bocianovitá	Aves					EN	EN	
<i>Hippoboscus icterina</i>	sedmohlások obyčajný	Aves						LC	x
<i>Hirundo rustica</i>	lastovička obyčajná	Aves							x
<i>Histrionicus histrionicus</i>	kamenárka strakatá	Aves							
<i>Hydrocoloeus minutus</i>	čajka malá	Aves	§	§					x
<i>Hydroprogne caspia</i>	čegrava veľkozobá	Aves							
<i>Charadrius alexandrinus</i>	kulík morský	Aves					DD	NA	
<i>Charadrius dubius</i>	kulík riečny	Aves	§	§			LC	LC	x
<i>Charadrius hiaticula</i>	kulík piesočný	Aves	§	§					
<i>Charadrius morinellus</i>	kulík vrchovský	Aves							
<i>Chen caerulescens</i>	hus snežná	Aves							
<i>Chlamydotis macqueenii</i>	drop hrivnatý	Aves							
<i>Chlidonias hybrida</i>	čorík bahenný	Aves	§	§			EN		
<i>Chlidonias leucopterus</i>	čorík bieločlávý	Aves	§	§			NE	NA	x
<i>Chlidonias niger</i>	čorík čierny	Aves	§	§			VU	EN	x
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	čajka smečivá	Aves		§				LC	x
<i>Iduna pallida</i>	sedmohlások bledý	Aves							
<i>Ichthyaetus melanocephalus</i>	čajka čiernohlavá	Aves	§				CD	NT	
<i>Ixobrychus minutus</i>	bučiacik močiarny	Aves	§	§			VU	LC	x
<i>Jynx torquilla</i>	krutohlav hnedý	Aves	§					LC	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
Lanius collurio	strakoš obyčajný	Aves	§					LC	x
<i>Lanius excubitor</i>	strakoš veľký	Aves	§				NT	LC	x
Lanius minor	strakoš kolesár	Aves	§				VU	EN	x
<i>Lanius senator</i>	strakoš červenohlavý	Aves					CR	RE	
<i>Larus argentatus</i>	čajka striebřistá	Aves						NA	
<i>Larus cachinnans</i>	čajka bielohlavá	Aves	§	§			NE	LC	
<i>Larus canus</i>	čajka sivá	Aves	§	§			NE	NA	x
<i>Larus delawarensis</i>	čajka obrúčkózobá	Aves							
<i>Larus fuscus</i>	čajka tmavá	Aves							x
<i>Larus hyperboreus</i>	čajka bledá	Aves							
<i>Larus marinus</i>	čajka morská	Aves							
<i>Larus michahellis</i>	čajka žltónohá	Aves						LC	
<i>Limicola falcinellus</i>	brehárik ploskozobý	Aves	§	§					
<i>Limosa lapponica</i>	brehár hrdzavý	Aves							
<i>Limosa limosa</i>	brehár čiernochvostý	Aves	§	§			EN	CR	
<i>Locustella fluviatilis</i>	svrčiak riečny	Aves						NT	x
<i>Locustella luscinioides</i>	svrčiak slávikovitý	Aves					LC	LC	
<i>Locustella naevia</i>	svrčiak zelenkavý	Aves						LC	x
<i>Lophodytes cucullatus</i>	potápač prilbatý	Aves							
<i>Lophophanes cristatus</i>	sýkorka chochlatá	Aves						LC	x
<i>Loxia curvirostra</i>	krivonos smrekový	Aves						LC	x
<i>Loxia leucoptera</i>	krivonos bielokřídly	Aves							
Lullula arborea	škovránik stromový	Aves	§					LC	x
<i>Luscinia luscinia</i>	slávik veľký	Aves					LC	NT	
<i>Luscinia megarhynchos</i>	slávik obyčajný	Aves						LC	x
Luscinia svecica	slávik modrák	Aves	§				VU	EN	
<i>Lymnocryptes minimus</i>	močiarnička tichá	Aves	§	§					x
Lyrurus tetrix	tetrov hoľniak	Aves	§				VU	EN	
<i>Melanitta fusca</i>	turpan tmavý	Aves	§	§					
<i>Melanitta nigra</i>	turpan čierny	Aves	§	§					
<i>Meleagris gallopavo</i>	morka divá	Aves							
Mergellus albellus	potápač malý	Aves	§	§					

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Mergus merganser</i>	potápač veľký	Aves	§	§				NA	x
<i>Mergus serrator</i>	potápač prostredný	Aves	§	§					
<i>Merops apiaster</i>	včelárik zlatý	Aves	§				NT	LC	
Microcarbo pygmeus	kormorán malý	Aves	§				NE	NA	
Milvus migrans	haja tmavá	Aves	§				VU	EN	
Milvus milvus	haja červená	Aves	§				EN	EN	
<i>Monticola saxatilis</i>	skalier pestrý	Aves	§				CR	CR	
<i>Monticola solitarius</i>	skalier modrý	Aves							
<i>Montifringilla nivalis</i>	snehárka vrchovská	Aves							
<i>Motacilla alba</i>	trasochvost biely	Aves						LC	x
<i>Motacilla cinerea</i>	trasochvost horský	Aves						LC	x
<i>Motacilla citreola</i>	trasochvost žltohlavý	Aves					NE	NA	
<i>Motacilla flava</i>	trasochvost žltý	Aves					LC	LC	x
<i>Muscicapa striata</i>	muchár sivý	Aves	§					LC	x
<i>Neophron percnopterus</i>	zdochlinár biely	Aves							
<i>Netta rufina</i>	hrdzavka potápavá	Aves	§	§			NE	LC	x
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	orešnica perlavá	Aves						NT	x
<i>Numenius arquata</i>	hvizdák veľký	Aves	§	§			CR	CR	
<i>Numenius phaeopus</i>	hvizdák malý	Aves							
<i>Numenius tenuirostris</i>	hvizdák tenkozobý	Aves							
Nycticorax nycticorax	chavkoš nočný	Aves	§	§			VU	LC	
<i>Oenanthe deserti</i>	skalierik púšťový	Aves							
<i>Oenanthe hispanica</i>	skalierik okrový	Aves							
<i>Oenanthe oenanthe</i>	skalierik sivý	Aves						NT	x
<i>Oriolus oriolus</i>	vlha obyčajná	Aves						LC	x
Otis tarda	drop veľký	Aves	§				CR	EN	
<i>Otus scops</i>	výrik lesný	Aves	§				EN	VU	
<i>Oxyura leucocephala</i>	potápnica bielohlavá	Aves							
Pandion haliaetus	kršiak rybár	Aves	§						x
<i>Panurus biarmicus</i>	fúzatka trstinová	Aves					NT	NT	
<i>Parus major</i>	sýkorka veľká	Aves						LC	x
<i>Passer domesticus</i>	vrabec domový	Aves						LC	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Passer montanus</i>	vrabec poľný	Aves						LC	x
<i>Pastor roseus</i>	pastier ružový	Aves						NA	
<i>Pelecanus crispus</i>	pelikán kučeravý	Aves							
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	pelikán ružový	Aves							
<i>Perdix perdix</i>	jarabica poľná	Aves					NT	EN	
<i>Periparus ater</i>	sýkorka uhliarka	Aves						LC	x
<i>Perisoreus infaustus</i>	škriekavec zlovestný	Aves							
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	Aves	§				LC	LC	x
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	kormorán chochlatý	Aves							
<i>Phalacrocorax carbo</i>	kormorán veľký	Aves	§	§			NE	VU	x
<i>Phalaropus fulicarius</i>	lyskonoh ploskozobý	Aves							x
<i>Phalaropus lobatus</i>	lyskonoh úzkozobý	Aves	§	§					
<i>Phasianus colchicus</i>	bažant obyčajný	Aves						LC	
<i>Philomachus pugnax</i>	bojovník bahenný	Aves	§	§					x
<i>Phoenicopterus roseus</i>	plameniák ružový	Aves							
<i>Phoenicurus ochruros</i>	žltouchvost domový	Aves						LC	x
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	žltouchvost hôrny	Aves	§				NT	VU	x
<i>Phylloscopus bonelli</i>	kolibiarik horský	Aves							
<i>Phylloscopus collybita</i>	kolibiarik čipčavý	Aves						LC	x
<i>Phylloscopus inornatus</i>	kolibiarik žltkastotemenný	Aves							
<i>Phylloscopus proregulus</i>	kolibiarik králikovitý	Aves							
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	kolibiarik sykavý	Aves						LC	x
<i>Phylloscopus trochiloides</i>	kolibiarik zelený	Aves					DD	EN	
<i>Phylloscopus trochilus</i>	kolibiarik spevavý	Aves						LC	x
<i>Pica pica</i>	straka obyčajná	Aves						LC	x
<i>Picoides tridactylus</i>	ďubník trojprstý	Aves	§					LC	x
<i>Picus canus</i>	žlna sivá	Aves	§					LC	x
<i>Picus viridis</i>	žlna zelená	Aves						LC	x
<i>Pinicola enucleator</i>	smrečiar krivonosí	Aves							
<i>Platalea leucorodia</i>	lyžičiar biely	Aves	§	§			EN	EN	
<i>Plectrophenax nivalis</i>	snehuľka severská	Aves							
<i>Plegadis falcinellus</i>	ibisovec hnedý	Aves							

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Pluvialis apricaria</i>	kulík zlatý	Aves	§	§					x
<i>Pluvialis squatarola</i>	kulík bledý	Aves	§						
<i>Podiceps auritus</i>	potápka ušatá	Aves							
<i>Podiceps cristatus</i>	potápka chochlatá	Aves	§	§				LC	x
<i>Podiceps grisegena</i>	potápka červenokrká	Aves	§	§			VU	EN	
<i>Podiceps nigricollis</i>	potápka čiernokrká	Aves	§	§			NT	EN	
<i>Poecile montanus</i>	sýkorka čiernohlavá	Aves						LC	x
<i>Poecile palustris</i>	sýkorka hôrna	Aves						LC	x
<i>Porzana parva</i>	chriašť malý	Aves	§	§			LC	VU	
<i>Porzana porzana</i>	chriašť bodkovaný	Aves	§	§			LC	NT	
<i>Porzana pusilla</i>	chriašť najmenší	Aves							
<i>Prunella atrogularis</i>	vrchárka čiernohrdlá	Aves							
<i>Prunella collaris</i>	vrchárka červenká	Aves					NT	VU	
<i>Prunella modularis</i>	vrchárka modrá	Aves						LC	x
<i>Prunella montanella</i>	vrchárka okrová	Aves							
<i>Pyrhcorax graculus</i>	čavka žltózobá	Aves							
<i>Pyrhcorax pyrrhcorax</i>	čavka červenozobá	Aves							
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	hýľ obyčajný	Aves						NT	x
<i>Rallus aquaticus</i>	chriašťel' vodný	Aves	§	§			NE	LC	x
<i>Recurvirostra avosetta</i>	šabliarka modronohá	Aves	§	§			EN	EN	
<i>Regulus ignicapilla</i>	králik ohnivohlavý	Aves						LC	?
<i>Regulus regulus</i>	králik zlatohlavý	Aves						LC	x
<i>Remiz pendulinus</i>	kúdeľníčka lužná	Aves						LC	x
<i>Riparia riparia</i>	brehuľa hnedá	Aves	§					NT	x
<i>Rissa tridactyla</i>	čajka trojprstá	Aves							
<i>Saxicola rubetra</i>	přhl'aviar červenkastý	Aves					LC	NT	x
<i>Saxicola rubicola (torquata)</i>	přhl'aviar čiernohlavý	Aves	§					LC	x
<i>Scolopax rusticola</i>	sluka hôrna	Aves	§	§			NT	LC	x
<i>Serinus serinus</i>	kanárik poľný	Aves						LC	x
<i>Sitta europaea</i>	brhlík obyčajný	Aves						LC	x
<i>Somateria mollissima</i>	kajka morská	Aves							
<i>Stercorarius longicaudus</i>	pomorník malý	Aves							

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Stercorarius parasiticus</i>	pomorník príživný	Aves							
<i>Stercorarius pomarinus</i>	pomorník stredný	Aves							
<i>Sterna caspia</i>	rybár veľkozobý	Aves	§	§					
<i>Sterna hirundo</i>	rybár riečny	Aves	§	§			CD	LC	x
<i>Sterna paradisaea</i>	rybár dlhochvostý	Aves							
<i>Sternula albifrons</i>	rybár malý	Aves		§			NE	NA	
<i>Streptopelia decaocto</i>	hrdlička záhradná	Aves						LC	x
<i>Streptopelia turtur</i>	hrdlička poľná	Aves	§					LC	x
<i>Strix aluco</i>	sova obyčajná	Aves						LC	x
<i>Strix uralensis</i>	sova dlhochvostá	Aves	§				LC	LC	x
<i>Sturnus vulgaris</i>	škorec obyčajný	Aves						LC	x
<i>Surnia ulula</i>	krahuľa hôrna	Aves							
<i>Sylvia atricapilla</i>	penica čiernohlavá	Aves						LC	x
<i>Sylvia borin</i>	penica slávikovitá	Aves						LC	x
<i>Sylvia communis</i>	penica obyčajná	Aves						LC	x
<i>Sylvia curruca</i>	penica popolavá	Aves						LC	x
<i>Sylvia nisoria</i>	penica jarabá	Aves	§					LC	?
<i>Syrnaticus reevesii</i>	bažant kráľovský	Aves							
<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	labkáň stepný	Aves							
<i>Tadorna ferruginea</i>	kazarka hrdzavá	Aves							
<i>Tadorna tadorna</i>	kazarka pestrá	Aves						NA	
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	potápka malá	Aves	§	§				LC	x
<i>Tachymarpis melba</i>	dážďovník skalný	Aves							
<i>Tetrao urogallus</i>	hlucháň hôrny	Aves	§				VU	EN	
<i>Tetrastes bonasia</i>	jariabok hôrny	Aves	§				NT	LC	x
<i>Tetrax tetrax</i>	drop malý	Aves					EX	RE	
<i>Thalasseus sandvicensis</i>	rybár sivý	Aves							
<i>Threskiornis aethiopicus</i>	ibis posvätný	Aves							
<i>Tichodroma muraria</i>	murárik červenokrídly	Aves	§				NT	CR	
<i>Tringa erythropus</i>	kalužiak tmavý	Aves	§	§					x
<i>Tringa glareola</i>	kalužiak močiarny	Aves	§	§					x
<i>Tringa nebularia</i>	kalužiak sivý	Aves	§	§					x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list3	výskyt
<i>Tringa ochropus</i>	kalužiak perlavý	Aves	§	§					x
<i>Tringa stagnatilis</i>	kalužiak štíhly	Aves	§	§					
<i>Tringa totanus</i>	kalužiak červenonohý	Aves	§	§			VU	EN	
<i>Troglodytes troglodytes</i>	oriešok obyčajný	Aves						LC	x
<i>Turdus iliacus</i>	drozd červenakavý	Aves						NA	x
<i>Turdus merula</i>	drozd čierny	Aves						LC	x
<i>Turdus philomelos</i>	drozd plavý	Aves						LC	x
<i>Turdus pilaris</i>	drozd čvíkota	Aves						LC	x
<i>Turdus torquatus</i>	drozd kolohrivec	Aves					LC	NT	x
<i>Turdus viscivorus</i>	drozd trskota	Aves						LC	x
<i>Tyto alba</i>	plamienka driemavá	Aves					VU	VU	
<i>Upupa epops</i>	dudok chochlatý	Aves	§				VU	NT	x
<i>Vanellus gregarius</i>	cívik stepný	Aves							
<i>Vanellus vanellus</i>	cívik chochlatý	Aves	§	§			LC	VU	x
<i>Xema sabini</i>	čajka vidlochvostá	Aves							
<i>Xenus cinereus</i>	brodník sivý	Aves							

Tabuľka č. 4. 7: Zoznam druhov cicavcov (*Mammalia*) v okrese Poltár

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Alces alces</i>	los mokradový	Artiodactyla	§			§	EN	CR	
<i>Bison bonasus</i>	zubor hrivnatý	Artiodactyla	§*		§		NE	EN	
<i>Capreolus capreolus</i>	srnec lesný	Artiodactyla					LC	NE	x
<i>Cervus elaphus</i>	jeleň lesný	Artiodactyla					LC	NE	x
<i>Cervus nippon</i>	jeleň sika	Artiodactyla						NE	
<i>Dama dama</i>	daniel škvrnitý	Artiodactyla						NE	x
<i>Ovis musimon</i>	muflón hôrny	Artiodactyla						NE	x
<i>Rupicapra rupicapra rupicapra</i>	kamzik vrchovský vrchovský	Artiodactyla					NE	NE	
<i>Rupicapra rupicapra tatrica</i>	kamzik vrchovský tatranský	Artiodactyla	§*		§		CR	EN	
<i>Sus scrofa</i>	diviak lesný	Artiodactyla						NE	x
<i>Canis aureus</i>	šakal obyčajný	Carnivora						NE	
<i>Canis lupus</i>	vlk dravý	Carnivora	§*		§		NT	NT	x
<i>Ursus arctos</i>	medveď hnedý	Carnivora	§*		§		CD	VU	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	Carnivora	§		§		VU	DD	x
<i>Lutra lutra</i>	vydra riečna	Carnivora	§		§		VU	VU	x
<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	Carnivora	§		§		EN	EN	x
<i>Martes foina</i>	kuna skalná	Carnivora					DD	LC	x
<i>Martes martes</i>	kuna lesná	Carnivora					DD	LC	x
<i>Meles meles</i>	jazvec lesný	Carnivora					VU	LC	x
<i>Mustela erminea</i>	hranostaj čiernochvostý	Carnivora				§	DD	LC	x
<i>Mustela eversmanni</i>	tchor stepný	Carnivora	§		§		DD	DD	
<i>Mustela nivalis</i>	lasica obyčajná	Carnivora				§	LC	LC	x
<i>Mustela putorius</i>	tchor tmavý	Carnivora					DD	DD	x
<i>Mustela lutreola</i>	norok európsky	Carnivora	§*		§		EX	RE	
<i>Mustela vison</i>	norok americký	Carnivora					NE	DD	
<i>Nyctereutes procyonoides</i>	psík medvedíkovitý	Carnivora						NA	x
<i>Procyon lotor</i>	medvedík čistotný	Carnivora					NE	NE	
<i>Vulpes vulpes</i>	líška obyčajná	Carnivora							x
<i>Erinaceus europaeus</i>	jež tmavý	Eulipotyphla						LC	
<i>Erinaceus roumanicus (concolor)</i>	jež bledý	Eulipotyphla				§	DD	DD	x
<i>Barbastella barbastellus</i>	uchaňa čierna	Chiroptera	§		§		CD	NT	x
<i>Eptesicus nilssonii</i>	večernica severská	Chiroptera	§		§		LC	NT	x
<i>Eptesicus serotinus</i>	večernica pozdná	Chiroptera	§		§		DD	LC	x
<i>Myotis bechsteinii</i>	netopier Bechsteinov	Chiroptera	§		§		LC	NT	x
<i>Myotis blythii</i>	netopier ostrouchý	Chiroptera	§		§		CD	NT	
<i>Myotis brandtii</i>	netopier Brandtov	Chiroptera	§		§		VU	NT	
<i>Myotis dasycneme</i>	netopier pobrežný	Chiroptera	§		§		VU	NT	
<i>Myotis daubentonii</i>	netopier vodný	Chiroptera	§		§		LC	LC	x
<i>Myotis myotis</i>	netopier veľký	Chiroptera	§		§		CD	LC	x
<i>Myotis emarginatus</i>	netopier brvitý	Chiroptera	§		§		VU	NT	x
<i>Myotis mystacinus</i>	netopier fúzatý	Chiroptera	§		§		VU	LC	x
<i>Myotis nattereri</i>	netopier riasnatý	Chiroptera	§		§		NT	NT	x
<i>Myotis acathoe</i>	netopier nymfin	Chiroptera			§			DD	
<i>Nyctalus lasiopterus</i>	raniak obrovský	Chiroptera	§		§		DD	DD	
<i>Nyctalus leisleri</i>	raniak stromový	Chiroptera	§		§		DD	NT	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Nyctalus noctula</i>	raniak hrdzavý	Chiroptera	§		§		LC	LC	x
<i>Pipistrellus nathusii</i>	večernica parková	Chiroptera	§		§		DD	DD	x
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	večernica hvízdavá	Chiroptera	§		§		LC	LC	x
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	večernica leachova	Chiroptera			§		DD	LC	x
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	večernica južná	Chiroptera			§			DD	
<i>Hypsugo savii</i>	večernica saviho	Chiroptera			§			DD	
<i>Plecotus auritus</i>	ucháč svetlý	Chiroptera	§		§		NT	LC	x
<i>Plecotus austriacus</i>	ucháč sivý	Chiroptera	§		§		NT	LC	x
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	podkovár veľký	Chiroptera	§		§		EN	VU	x
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	podkovár malý	Chiroptera	§		§		CD	LC	x
<i>Rhinolophus euryale</i>	podkovár južný	Chiroptera	§		§		VU	EN	x
<i>Miniotriton schreibersii</i>	lietavec stahovavý	Chiroptera	§		§		CR	EN	
<i>Vespertilio murinus</i>	večernica pestrá	Chiroptera	§		§		DD	DD	x
<i>Lepus europaeus</i>	zajac poľný	Lagomorpha					LC	LC	x
<i>Oryctolagus cuniculus</i>	králik divý	Lagomorpha					LC	DD	
<i>Apodemus agrarius</i>	ryšavka tmavopása	Rodentia						NE	x
<i>Apodemus flavicollis</i>	ryšavka žltohrdlá	Rodentia						LC	x
<i>Apodemus sylvaticus</i>	ryšavka krovinná	Rodentia						LC	x
<i>Apodemus uralensis (microps)</i>	ryšavka malooká	Rodentia						LC	
<i>Arvicola amphibius</i>	hryzec vodný	Rodentia						LC	x
<i>Arvicola scherman</i>	hryzec horský	Rodentia						DD	
<i>Castor fiber</i>	bobor vodný	Rodentia	§		§			LC	?
<i>Cricetus cricetus</i>	chrček poľný	Rodentia			§		DD	VU	
<i>Dryomys nitedula</i>	plch lesný	Rodentia	§		§		NT	LC	?
<i>Eliomys quercinus</i>	plch záhradný	Rodentia	§			§	EX	DD	
<i>Glis glis</i>	plch sivý	Rodentia				§		LC	x
<i>Chionomys nivalis</i>	hraboš snežný	Rodentia	§			§	VU	LC	
<i>Marmota marmota marmota</i>	svišť vrchovský vrchovský	Rodentia					EN		
<i>Marmota marmota latirostris</i>	svišť vrchovský tatranský	Rodentia	§*		§			VU	
<i>Micromys minutus</i>	myška drobná	Rodentia					LC	LC	x
<i>Microtus agrestis</i>	hraboš močiarny	Rodentia						LC	x
<i>Microtus arvalis</i>	hraboš poľný	Rodentia	§*					LC	x

Latinský názov	Slovenský názov	Trieda	§4B	§4C	§6A	§6B	red list1	red list2	výskyt
<i>Microtus oeconomus</i>	hraboš severský	<i>Rodentia</i>			§		EN		
<i>Microtus subterraneus</i>	hraboš podzemný	<i>Rodentia</i>						LC	x
<i>Microtus tatricus</i>	hraboš tatranský	<i>Rodentia</i>	§		§		VU	LC	
<i>Mus musculus</i>	myš domová	<i>Rodentia</i>						LC	x
<i>Mus domesticus</i>	myš západoeurópska	<i>Rodentia</i>							
<i>Mus spicilegus</i>	myš panónska	<i>Rodentia</i>						LC	
<i>Muscardinus avellanarius</i>	píšik lieskový	<i>Rodentia</i>			§		LC	LC	x
<i>Myocastor coypus</i>	nutria riečna	<i>Rodentia</i>						NA	
<i>Myodes glareolus</i>	hrdziak lesný	<i>Rodentia</i>						LC	x
<i>Ondatra zibethicus</i>	ondatra pižmová	<i>Rodentia</i>						NE	x
<i>Rattus norvegicus</i>	potkan hnedý	<i>Rodentia</i>						LC	x
<i>Rattus rattus</i>	potkan tmavý	<i>Rodentia</i>						DD	
<i>Sciurus vulgaris</i>	veverica obyčajná	<i>Rodentia</i>				§	LC	LC	x
<i>Sicista betulina</i>	myšovka horská	<i>Rodentia</i>	§		§		VU	LC	
<i>Sicista subtilis</i>	myšovka stepná	<i>Rodentia</i>	§		§		DD	DD	
<i>Spermophilus citellus</i>	sysel' pasienkový	<i>Rodentia</i>	§		§		EN	VU	
<i>Crocidura leucodon</i>	bieložúbka bielobruchá	<i>Eulipotyphla</i>	§			§	LC	LC	x
<i>Crocidura suaveolens</i>	bieložúbka krpatá	<i>Eulipotyphla</i>	§			§	LC	LC	x
<i>Neomys anomalus</i>	dulovnica menšia	<i>Eulipotyphla</i>	§			§	NT	LC	x
<i>Neomys fodiens</i>	dulovnica väčšia	<i>Eulipotyphla</i>	§			§	NT	VU	x
<i>Sorex alpinus</i>	piskor horský	<i>Eulipotyphla</i>	§			§	VU	VU	x
<i>Sorex araneus</i>	piskor obyčajný	<i>Eulipotyphla</i>				§		LC	x
<i>Sorex minutus</i>	piskor malý	<i>Eulipotyphla</i>				§		LC	x
<i>Talpa europea</i>	krt obyčajný	<i>Eulipotyphla</i>						LC	x

§4B, §4C, §6A, §6B – druh sa nachádza v prílohe vyhlášky č. 170/2021 MŽP SR, ktorou sa vykonáva zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, druh zvýraznený „tučne“ – druh európskeho významu, Redlist1 – BALÁŽ et al. (2001), Redlist2 – KADLEČÍK (ed.), 2014, Redlist3 – DEMKO et al. (2013), Výskyt: vlastné údaje resp. publikované údaje od DANKO et al. (2002), KRIŠTOFÍK & DANKO (2012), ďalej údaje konzultované s odborníkmi na danú triedu stavovcov alebo aj údaje z verejne dostupných databáz napr. ISTB, Biomonitoring, Aves Symfony a pod., pri vtákoch sú v zozname uvedené hniezdiace a pravidelnejšie zimujúce alebo migrujúce druhy.

4.1.1.4 Chránené stromy

Chránené stromy sú stromy s osobitnou legislatívnou ochranou, rozptýlené v krajine na najrozmanitejších miestach, tam kde im prírodné podmienky a starostlivosť ľudských generácií umožnili rásť a dožiť sa súčasnosti. Sú súčasťou poľnohospodárskej krajiny, lesných komplexov ale aj ľudských sídiel, historických záhrad a parkov. Sú to buď jednotlivé exempláre, menej alebo viacpočetné skupiny ale aj rozsiahle stromoradia, náhodne rastúce alebo zámerne vysadené človekom (www.soprs.sk).

Ochranu drevín upravuje zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Podľa evidencie v rámci Katalógu chránených stromov sa v záujmovom území nachádza 3 lokality výskytu chránených stromov.

Dub v Brezničke (EČ S 297). 350 ročný dub letný (*Quercus robur L.*), rastúci v k. ú. Breznička. Je v správe Správa CHKO Cerová vrchovina, 3. stupeň ochrany.

Hradištské gaštany (EČ S 364). 2 jedince 200 ročných gaštanov jedlých (*Castanea sativa Mill.*), rastúcich v k. ú. Hradište. Sú v správe Správa CHKO Cerová vrchovina, 3. stupeň ochrany.

Málinské mablury (EČ S 365). 11 jedincov 150 ročných maklur oranžových (*Maclura pomifera (Raf.) C.K.Schneid.*), rastúcich v k. ú. Málinec. Sú v správe Správa CHKO Cerová vrchovina, 3. stupeň ochrany.

4.1.2 Priemet Generelu nadregionálneho ÚSES SR

Generel nadregionálneho ÚSES SR - GNÚSES, schváleného uznesením vlády SR č. 319 z 27. apríla 1992, vytvára základ pre stratégiu ochrany ekologickej stability, biodiverzity a ochrany genofondu Slovenskej republiky a pre tvorbu nižších úrovní ÚSES.

V roku 2000 bol aktualizovaný a premietnutý do Koncepcie územného rozvoja Slovenska (2001), ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 1033/2001. V ZaD č. 1 KURS 2001 z roku 2011 sa problematika GNÚSES neriešila.

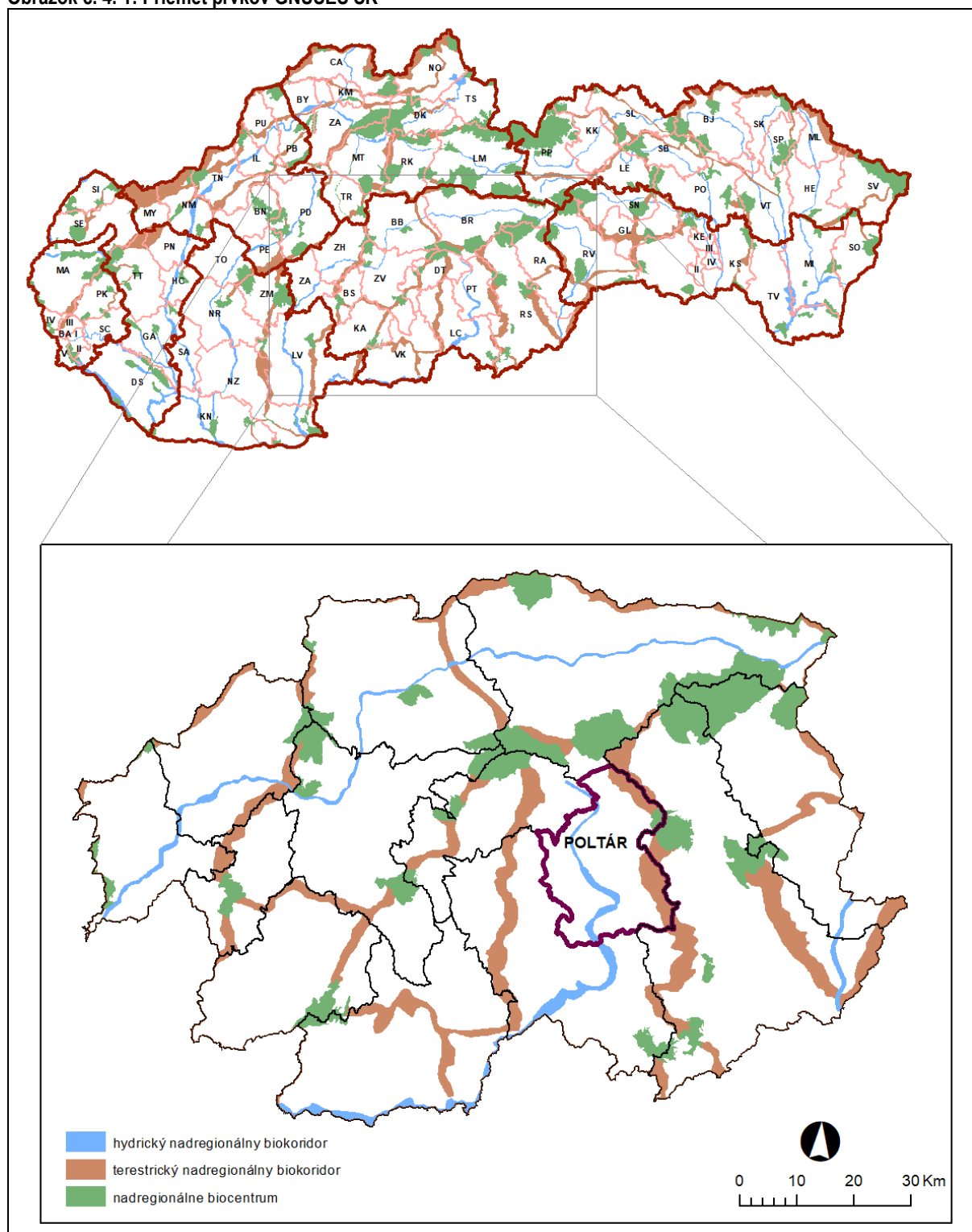
V rámci aktualizovaného GNÚSES je navrhnutých celkovo 138 biocentier o výmere 584 258 ha, čo činí 11,91 % z rozlohy SR.

Podľa aktualizovaného GNÚSES-u do okresu Poltár zasahujú tieto prvky:

- ✓ biocentrá
 - **NRBc Sinec** (cca 4 007 ha, geomorfol. jednotka Stolické vrchy)
- ✓ biokoridory
 - nadregionálny terestrický biokoridor prepájajúci NRBc Sinec s NRBc Cerová vrchovina.
 - nadregionálny terestrický biokoridor prepájajúci NRBc Sinec s NRBc Balocké vrchy.
 - nadregionálny hydrický biokoridor Ipľa.

Podrobnejší popis nadregionálnych biocentier a biokoridorov zasahujúcich do okresu Poltár je uvedený v návrhovej časti tohto dokumentu, v kapitole 6.1 NÁVRH PRVKOV RÚSES.

Obrázok č. 4. 1: Priemet prvkov GNÚSES SR

Upravil: Belčáková L., Zdroj: www.sopsr.sk

4.1.3 Prírodné zdroje

4.1.3.1 Ochrana lesných zdrojov

Ochranu lesných zdrojov upravuje zákon NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch, v ktorom sú lesy z hľadiska využívania ich funkcií kategorizované na

- **ochranné lesy** (lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, s prevažujúcou ochranou pôdy a pod.),
- **lesy osobitného určenia** (lesy v ochranných pásmach vodných zdrojov, lesy so zdravotno-rekreačnou funkciou, prímestské lesy so zdravotno-rekreačnou funkciou a pod.),
- **hospodárske lesy** (lesy s produkciou drevnej hmoty pri súčasnom zabezpečovaní aj ostatných funkcií lesov).

V okrese Poltár je výmera lesných pozemkov 23 102,94 ha, čo predstavuje 48,50 % z celkovej výmery okresu (47 622 ha).

Tabuľka č. 4. 8: Výmera podľa kategórie lesa v okrese Poltár

Kategória lesa	Výmera v ha	% zastúpenie kategórie lesa
H - hospodárske lesy	21 213,94	91,82%
O - ochranné lesy	1 190,85	5,15%
U - lesy osobitného určenia	698,15	3,02%
Spolu	23 102,94	100,00 %

Zdroj: <http://vu.nlcsk.org/lgis/>

V tejto časti sme sa zamerali na ochranné lesy a lesy osobitného určenia.

Tabuľka č. 4. 9: Zastúpenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia v okrese Poltár

Kategória lesa	Subkategória		Výmera v ha	% zastúpenie kategórie lesa
O	a	Lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach	169,71	14,25 %
	d	Ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy	1 021,14	85,75 %
	Spolu		1 190,85	100,00 %
U	a	Lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov	680,72	97,50 %
	e	Lesy v chránených územiach	17,43	2,50 %
	Spolu		698,15	100,00 %

Zdroj: <http://vu.nlcsk.org/lgis/>

✓ ochranné lesy

Ide o lesy, v ktorých funkčné zameranie vyplýva z daných prírodných podmienok. V týchto lesoch sa musí hospodáriť tak, aby plnili účel, na ktorý boli vyhlásené, čím sa zlepšuje ich ochranná funkcia. Tieto lesy členíme na nasledovné subkategórie:

- lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach,
- vysokohorské lesy,
- lesy v pásme kosodreviny,
- ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy.

V záujmovom území sú to lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach (a) a ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy (d). Rozlohou 1 190,85 ha zaberajú 5,16 % z celkovej výmery lesných pozemkov.

✓ lesy osobitného určenia

Lesy plniace osobitné verejnoprospešné funkcie vyplývajúce zo špecifických celospoločenských potrieb, ktoré významne ovplyvňujú (obmedzujú) spôsob ich obhospodarovania. Kategória lesov osobitného určenia sa člení na nasledujúce subkategórie:

- a) lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov,
- b) kúpeľné lesy,
- c) rekreačné lesy,
- d) poľovnícke lesy,
- e) chránené lesy,
- f) lesy na zachovanie genetických zdrojov,
- g) lesy určené na lesnícky výskum a lesnícku výučbu,
- h) vojenské lesy.

V okrese Poltár sa nachádzajú lesy osobitného určenia na ploche 698,15 ha čo predstavuje 3,02 % lesných pozemkov. Sú to lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov (a) a lesy v chránených územiach (e).

4.1.3.2 Ochrana pôdy

Na ochranu poľnohospodárskej pôdy sa uplatňuje zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Tento zákon ustanovuje ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania, ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie, postup pri zmene druhu pozemku ako aj sankcie za porušenie povinností ustanovených zákonom.

Poľnohospodársku pôdu možno použiť na stavebné účely a iné nepoľnohospodárske účely len v nevyhnutných prípadoch a v odôvodnenom rozsahu. V konaniach o zmene poľnohospodárskeho druhu pozemku je orgán ochrany poľnohospodárskej pôdy povinný zabezpečiť ochranu najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v katastrálnom území podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ).

Bonitovaná pôdno-ekologická jednotka (BPEJ) je ustanovená zákonom ako klasifikačný a identifikačný údaj vyjadrujúci kvalitu a hodnotu produkčno-ekologického potenciálu poľnohospodárskej pôdy na danom stanovišti

Vyhláškou MPRV SR č. 59/2013, ktorá mení a dopĺňa vyhlášku č. 508/2004 Z. z. sa vykonáva § 27 zákona NR SR č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Nariadenie vlády SR č. 58/2013 Z. z. v prílohe č. 2 ustanovuje Zoznam najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v príslušnom katastrálnom území podľa kódu bonitovaných pôdnoekologických jednotiek (BPEJ). Tento kód zaraďuje poľnohospodársku pôdu do 9 skupín, pričom najkvalitnejšie patria do 1. bonitnej skupiny a najmenej kvalitné do 9. bonitnej skupiny.

Okres Poltár je mierne poľnohospodársky využívaný, pričom 50% plochy okresu leží na poľnohospodárskom pôdnom fonde (23 666 ha). Pôda zaradená v kategórii najkvalitnejšej ornej pôdy sa v okrese nenachádza. Relatívne kvalitné pôdy sa nachádzajú hlavne v Poltárskej pahorkatine, Novohradských terasách a Málinskej brázde. Väčšie plochy menej kvalitnej poľnohospodárskej pôdy sa nachádzajú hlavne v severnej časti okresu v Stolických vrchoch.

Podľa údajov VÚPOP Bratislava (2010) sa v okrese Poltár nachádzajú pôdy 5. – 9. skupiny BPEJ. V nasledujúcej tabuľke je uvedená výmera pôdy podľa skupín kvality

Tabuľka č. 4. 10: Poľnohospodárska pôda v okrese Poltár podľa skupín BPEJ, výmera v ha a % zastúpenie jednotlivých skupín BPEJ

Výmera	Skupina BPEJ									bez udania kvality
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ha	-	-	-	-	3 579	8 986	2 092	1 054	7 955	-
%	-	-	-	-	15,13	37,97	8,84	4,45	33,61	-

Zdroj: VÚPOP Bratislava, 2010

Podľa zákona č. 220/2004 Z. z. poľnohospodárska pôda je rozdelená do deviatich skupín bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek. Každá obec v okrese Poltár má ustanovenú najkvalitnejšiu poľnohospodársku pôdu na svojom katastrálnom území. Zoznam najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v príslušnom katastrálnom území podľa kódu BPEJ je ustanovený v Nariadení vlády SR č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy. Mapa BPEJ je dostupná v informačnom systéme výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy (VÚPOP), na internetovej stránke <http://www.podnemapy.sk/bpej>.

4.1.3.3 Ochrana vodných zdrojov

Podľa záväzného plánovacieho dokument „Vodný plán Slovenska“, ktorý bol novelizovaný v roku 2015 je ustanovený register chránených území, ktorý obsahuje zoznam chránených území, ktoré sú definované v § 5 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov, pre ktorých ochranu je dôležitým faktorom udržanie alebo zlepšenie stavu vôd.

Register chránených území obsahuje päť chránených oblastí, pre účely spracovania dokumentácie RÚSES sú dôležité nasledujúce dve oblasti registra:

- chránené oblasti určené na odber pitnej vody (ochranné pásma vodárenských zdrojov, povodia vodárenských tokov, chránené vodohospodárske oblasti),
- chránené oblasti citlivé na živiny (citlivé oblasti a zraniteľné oblasti).

✓ ochranné pásma vodárenských zdrojov

V zmysle § 32 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov a vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 29/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o určovaní ochranných pásiem vodárenských zdrojov, o opatreniach na ochranu vôd a o technických úpravách v ochranných pásmach vodárenských zdrojov sú ochranné pásma vodárenských zdrojov určené rozhodnutím orgánu štátnej vodnej správy na základe záväzného posudku orgánu na ochranu zdravia s cieľom zabezpečiť ochranu výdatnosti, kvality a zdravotnej bezchybnosti vody vo vodárenskom zdroji.

Ochranné pásma vodárenských zdrojov sa členia na ochranné pásmo I. stupňa, ktoré slúži na jeho ochranu v bezprostrednej blízkosti miesta odberu vôd, alebo záchytného zariadenia, a na ochranné pásmo II. stupňa, ktoré slúži na ochranu vodárenského zdroja pred ohrozením zo vzdialenejších miest. Na zvýšenie ochrany vodárenského zdroja môže orgán štátnej vodnej správy určiť aj ochranné pásmo III. stupňa.

Tabuľka č. 4. 11: Ochranné pásma vodárenských zdrojov v okrese Poltár

Katastrálne územie	Vodný zdroj	Výmera OP (ha)	Názov vodného zdroja	Číslo rozhodnutia	Poznámka
Kokava nad Rimavicou	prameň	13,84	Prameň 1 až 8		
Ozdín	prameň	24,32	Prameň 1, 2	PLVH 406/87	OP 2.stupňa je spoločné pre obidva zdroje Ozdín (Prameň 1 a 2)

Katastrálne územie	Vodný zdroj	Výmera OP (ha)	Názov vodného zdroja	Číslo rozhodnutia	Poznámka
Rovňany	prameň	13,25	Prameň 1, 2	PLVH 405/87	OP 2.stupňa je spoločné pre obidva zdroje Rovňany (Prameň č.1 a 2)
Krná	prameň	6,45	Horkovičova 1, 2, Polianka	PLVH 824/85-OP	Q _{max} = 1,0 l/s a OP 2.stupňa sú spoločné pre 3 pramene Horkovičova 1,2 a Polianka.
Šoltýska	prameň	11,30	Podkalia, Slančíkov	PLVH 401/1987	OP 2.stupňa je spoločné pre pramene Slančíkov a Podkalia
Málinec	vodná nádrž	4503,40	VN Málinec	1056/2/330/403.1/92-Š (OÚ ŽP B.B.), 265/752/93-OOV zmenené rozhodnutím ŽP č. 265/752/93-OOV z 09. 02.1994 nahradené rozhodnutím KÚŽP . 2006/00220-BE z 11. 12. 2006 v znení rozhodnutia KÚŽP č. 2011/00295-BE z 21. 02. 2011	
	vodná nádrž	263,09	VN Málinec		PHO 2.stupeň - 3299 ha, PHO 3.stupeň - 4787 ha
	vodná nádrž	3130,16	VN Málinec		

Zdroj: VÚVH

Vodná nádrž Málinec je vodárenskou nádržou s nadregionálnym významom. S výstavbou VN Málinec sa začalo v roku 1986. V dôsledku tejto výstavby úplne zanikla osada Hámor, nachádzajúca sa priamo v zátope nádrže, ako i okolité usadlosti Hrozinovo, Chmelná, Šťavica. Dielo pozostáva z dvoch stavieb: vlastná vodárenská nádrž na hornom toku Ipľa a úpravňa vody. Výška hrádze je 53 m a celkový objem nádrže je 26 620 mil. metrov kubických. Do prevádzky bola uvedená 21. januára 1994. Hlavnou funkciou Vodárenskej nádrže Málinec je odstránenie deficitov zdrojov vody v Novohrade, čím sa vytvorili priaznivé podmienky na postupné zásobovanie pitnou vodou okresov Poltár, Lučenec, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš.

Technické údaje:

Nádrž:

- Plocha povodia nádrže: 82,3 km²
- Plocha nádrže: 1,38 km²
Objem vody v nádrži: 26,7 mil. m³
- Množstvo odoberanej vody: 500 l.sec⁻¹

Hrádza:

- sypaná z kameňa so stredovým hlinitým tesnením
- Dĺžka koruny: 620 m
- Výška hrádze: 48 m
- Objem násypu hrádze: 2,2 mil. m³

(<http://www.malinec.sk/index.php/o-obci/32-vn-malinec>)

✓ povodia vodárenských tokov

V SR je vyhlásených 102 vodárenských vodných tokov, ktoré sú využívané, alebo využiteľné ako vodárenské zdroje na odber pitnej vody. Ich zoznam je uvedený vo vyhláške MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

V okrese Poltár sú nasledovné vodárenské toky:

Tabuľka č. 4. 12: Vodárenské toky v okrese Poltár

Tok	Číslo hydrologického poradia	Vodárenský vodný tok v úseku	
		od km	do km
Kokavka	4-31-03-038	1,30	13,60
Ipeľ*	4-30-05-043	193,8	212,333

*- do severnej časti územia okresu zasahuje čiastočne povodie vodárenského toku.

Zdroj: Vyhláška MŽP č. 211/2005

✓ chránené vodohospodárske oblasti (CHVO)

V Slovenskej republike je v zmysle zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov vyhlásených 10 CHVO. Ich zoznam je uvedený v zákone č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Hranice CHVO sú vymedzené nariadením vlády SSR č. 46/1978 Zb. o chránenej oblasti prirodzenej akumulácie vôd na Žitnom ostrove v znení neskorších predpisov a nariadením vlády SSR č. 13/1987 Zb. o niektorých chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd v znení neskorších predpisov.

Do okresu Poltár zasahuje časť chránenej vodohospodárskej oblasti CHVO Horné povodie Ipľa, Rimavice a Slatiny. Chránená vodohospodárska oblasť v dôsledku vhodných prírodných pomerov vytvára priaznivé podmienky akumulácie povrchových a podzemných vôd.

(http://www.umweltbundesamt.at/fileadmin/site/umweltthemen/umweltpolitische/SUP/SK_estrategie2013/Priloha8.pdf)

Tabuľka č. 4. 13: Charakteristika chránených vodohospodárskych oblastí v okrese Poltár

Názov CHVO	plocha (km ²)	využiteľné množstvá vodných zdrojov (m ³ .s ⁻¹)		
		povrchové	podzemné	spolu
Horné povodie Ipľa, Rimavice a Slatiny	375	1,09	0,11	1,20

Zdroj: Vyhláška MŽP č. 211/2005

✓ vodohospodársky významné toky

V SR je vyhlásených 586 vodohospodársky významných vodných tokov. Ich zoznam je uvedený vo vyhláške MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

O výskyte vodohospodársky významných tokoch v okrese Poltár informuje tabuľka č. 4. 14.

Tabuľka č. 4. 14: Vodohospodársky významné toky v okrese Poltár

Tok	Číslo hydrologického poradia
Ipeľ	4-24-01-001, 4-24-01-003, 4-24-01-006, 4-24-01-007, 4-24-01-009, 4-24-01-017, 4-24-01-022, 4-24-01-026
Kokavka	4-31-03-038, 4-31-03-040, 4-31-03-041
Maštinský potok	4-24-01-035
Rimavica	4-31-03-035, 4-31-03-037, 4-31-03-042
Slatinka	4-24-01-085, 4-24-01-087
Suchá	4-24-01-029, 4-24-01-033, 4-24-01-034
Šťavica	4-24-01-038

Zdroj: Vyhláška MŽP č. 211/2005

✓ chránené oblasti citlivé na živiny (citlivé oblasti a zraniteľné oblasti)

V SR sú určené dva druhy oblasti citlivých na živiny, a to citlivé oblasti a zraniteľné oblasti. Za citlivé oblasti sa považujú vodné útvary povrchových vôd na celom území SR. Za zraniteľné oblasti sú považované poľnohospodársky využívané pozemky v katastrálnych územiach obcí, ktoré sú uvedené v prílohe č. 1 nariadenia vlády SR č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti.

Zraniteľné oblasti sú v zmysle vodného zákona poľnohospodársky využívané územia, ktoré sa odvodňujú do povrchových vôd alebo podzemných vôd, pričom koncentrácia dusičnanov v podzemných vodách je vyššia ako 50 mg.l⁻¹, alebo by táto hodnota mohla byť prekročená, ak by sa neurobili potrebné opatrenia na zamedzenie tohto trendu.

V zraniteľných oblastiach sa na základe súboru pôdných, hydrologických, geografických a ekologických parametrov určili pre každý poľnohospodársky subjekt 3 kategórie obmedzení hospodárenia:

- kategória A - produkčné bloky s najnižším stupňom obmedzenia hospodárenia,
- kategória B - produkčné bloky so stredným stupňom obmedzenia hospodárenia,
- kategória C - produkčné bloky s najvyšším stupňom obmedzenia hospodárenia.

Tabuľka č. 4. 15: Zastúpenie kategórií obmedzenia hospodárenia na pôdach vzhľadom na Nitrátovú direktívu v okrese Poltár

Kategória pôd	(% z poľnohospodárskej pôdy)
nezaradené	42,04
kategória A	57,63
kategória B	0,33
kategória C	-

Zdroj: www.podnemap.sk

Pre záujmové územie okresu Poltár sa za zraniteľné oblasti ustanovujú pozemky poľnohospodársky využívané v katastrálnych územiach Breznička 511269, Hrnčiarska Ves 514900, Hrnčiarske Zalužany 514918, Kalinovo 511471, Mládovo 511617, Ozdín 511684, Poltár 511765, Rovňany 511820, Sušany 515591, Uhorské 511978, Veľká Ves 512001.

4.1.3.4 Ochrana zdrojov nerastných surovín

Ochranu a využitie nerastného bohatstva upravuje najmä zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon NR SR č.569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení zákona NR SR č. 515/2008 Z. z., vyhláška MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva geologický zákon a ďalšie právne predpisy.

✓ chránené ložiskové územie (CHLÚ)

CHLÚ zahŕňa územie, na ktorom by stavby a zariadenia, ktoré nesúvisia s dobývaním výhradného ložiska, mohli znemožniť alebo sťažiť dobývanie výhradného ložiska. Banský zákon vymedzuje rozdelenie nerastov na vyhradené a nevyhradené. Zdrojom údajov je ŠGÚDŠ (<http://mapserver.geology.sk/loziska/>).

V okrese Poltár sa nachádza 19 chránených ložiskových území (Tabuľka č. 4. 16.).

Tabuľka č. 4. 16: Chránené ložiskové územia v okrese Poltár

Názov CHLÚ	Nerast	Názov organizácie	Sídlo
Hrabovo	keramické íly	Obec Kalinovo	Kalinovo
Kalinovo IV	azbest	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Kalinovo V	žiaruvzdorné íly	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava

Názov CHLU	Nerast	Názov organizácie	Sídlo
Kalinovo VI	žiaruvzdorné íly	ŽIAROMAT a.s.	Kalinovo
Kalinovo VII	kremence	ŽIAROMAT a.s.	Kalinovo
Kalinovo VIII	kaolín	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Hrabovo I	sklárske piesky	OBEČNÝ PODNIK - KOPÁŇ - Kalinovo	Kalinovo
Hrabovo II	kaolinické piesky	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Hrabovo – Tovík II	kaolinické piesky	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Hrnčiarska Ves - Maštinec	tehliarske hliny		
Kalinovo - Zlámanec	kremenec	ŽIAROMAT a.s.	Kalinovo
Cinobaňa	kaolín		
Uhorské	kaolín	EnviGeo s.r.o.	Banská Bystrica
Pondelok I	kaolín		
Pondelok	keramické íly		
Mládzo	kaolín	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Kalinovo III - Ceriny	kremité piesky	ŽIAROMAT a.s.	Kalinovo
Breznička	kaolín	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Kokava nad Rimavicou II	mastenec	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Kokava nad Rimavicou IV	grafit	ŠGÚDŠ Bratislava	Bratislava
Poltár II. – Červeň	keramické íly		
Poltár IV.	kaolín		
Poltár V.	kaolinické piesky	GRAU s.r.o.	Lučenec
Poltár VI.	tehliarske hliny		
Zelené	tehliarske suroviny	Ipeľské tehelne a.s.	Lučenec

Zdroj: <http://mapserver.geology.sk/loziska>, www.hbu.sk/

4.1.3.5 Ochrana kúpeľných a liečebných zdrojov

Problematiku ochrany kúpeľných a liečebných zdrojov rieši zákon NR SR č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

V rámci dokumentácie RÚSES je potrebné zachytiť nasledovné prvky týkajúce sa ochrany kúpeľných a liečebných zdrojov, ak sa v území nachádzajú:

- prírodný liečivý zdroj,
- prírodný minerálny zdroj,
- kúpeľné miesto,
- kúpeľné územie,
- ochranné pásmo prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov.

Na území okresu Poltár neboli Inšpektorátom kúpeľov a žriadiel a Štátnou kúpeľnou komisiou uznané žiadne prvky týkajúce sa ochrany kúpeľných a liečebných zdrojov.

Vyskytujú sa tu 48 existujúcich minerálnych prameňov s výdatnosťou do 5 l·s⁻¹, ktoré sú bližšie opísané v kapitole

1.1.4.1 Hydrologické pomery.

- ✓ prírodné minerálne zdroje

V okrese je stanovené ochranné pásmo prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd v Maštinci.

Vrt ST-1 s názvom Grácia v obci Hrnčiarška Ves, časť Maštinec v katastrálnom území Pondelok, bol vyhláškou 591/2004 Z. z. vyhlásený za prírodný zdroj minerálnej stolovej vody. Prírodný zdroj minerálnej stolovej vody je prírodná minerálna voda veľmi slabo mineralizovaná, hydrogénuhličitanovo-chloridová, sodno-vápenatá, kyslá, studená, hypotonická, s celkovou mineralizáciou 157 mg.l⁻¹, s teplotou 10, 1 °C, s obsahom plynu CO₂ 770, 36 mg.l⁻¹ a s výdatnosťou 0, 6 l.s⁻¹.

(www.health.gov.sk/Zdroje?/Sources/dokumenty/inspektorat_kupelov_a_zriedel/ikz/04-z591.pdf)

Vrt HM-1 v obci Hrnčiarška Ves, časť Maštinec, v katastrálnom území Pondelok, bol vyhláškou 263/2003 Z. z. vyhlásený za prírodný zdroj minerálnej stolovej vody. Prírodný zdroj minerálnej stolovej vody je prírodná minerálna voda slabo mineralizovaná, uhličitá, hydrogénuhličitanovo-chloridovo-síranová, vápenato-sodno-horečnatá, kyslá, studená, hypotonická, s celkovou mineralizáciou 136 mg.l⁻¹, s teplotou vody 10,4 °C, s obsahom plynu CO₂ 1 781 mg.l⁻¹ a s výdatnosťou 0,8 l.s⁻¹.

(www.health.gov.sk/Zdroje?/Sources/dokumenty/inspektorat_kupelov_a_zriedel/ikz/03-z263.pdf)

4.1.3.6 Ochrana dochovaných genofondových zdrojov

Ochrana lesného reprodukčného materiálu ustanovuje zákon NR SR č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení zákona č. 49/2011 Z. z. a zákona č. 73/2013. Ochrana zveri, rýb a včiel a činnosti s nimi spojené – poľovníctvo, rybárstvo a včelárstvo upravuje najmä zákon NR SR č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve v znení zákona NR SR č. 115/2013 Z. z., zákon NR SR č. 216/2018 Z. z. o rybárstve v znení neskorších predpisov a ďalšie právne predpisy.

Pre účely RÚSES zaradujeme k tejto téme:

- uznané lesné porasty pre zber semenného materiálu kategórie A, B, výberové stromy, génové základne, semenné sady, klonové archívy,
- samostatné zverníky, samostatne bažantnice a uznané poľovne revíry, pre ktoré zákon o poľovníctve stanovuje podmienky na ochranu a zachovanie genofondu zveri,
- chránené rybárske oblasti, ktoré sa vyhlasujú na základe výsledkov ichtyologického prieskumu v záujme ochrany genofondu rýb a skvalitňovania stavu pôvodných druhov rýb.

✓ uznané lesné porasty pre zber semenného materiálu

O zastúpení uznaných lesných porastov v okrese Poltár informuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka č. 4. 17: Uznané lesné porasty v okrese Poltár

Evidenčný kód	Drevina	Latinský názov	Rozloha porastu	Vek dreviny	LHC
aal224PT-001	JD	<i>Abies alba Mill.</i>	3,12	95	Málinec
aal224PT-478	JD	<i>Abies alba Mill.</i>	2,13	100	Málinec
			4,28	90	Málinec
			0,65	100	Málinec
fsy212PT-014	BK	<i>Fagus sylvatica L.</i>	3,85	125	Poltár
fsy212PT-552	BK	<i>Fagus sylvatica L.</i>	11,85	80	Divín
			15,12	95	Divín
fsy213PT-001	BK	<i>Fagus sylvatica L.</i>	16,12	95	Málinec
			13,71	95	Málinec
fsy213PT-002	BK	<i>Fagus sylvatica L.</i>	7,92	90	Málinec
			12,33	75	Málinec
fsy213PT-005	BK	<i>Fagus sylvatica L.</i>	21,14	90	Kalinovo
fsy213PT-007	BK	<i>Fagus sylvatica L.</i>	6,86	100	Málinec
			8,3	120	Málinec
			9,11	120	Málinec
			5,15	110	Málinec
			1,3	130	Málinec

Evidenčný kód	Drevina	Latinský názov	Rozloha porastu	Vek dreviny	LHC
fsy213PT-008	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	3,28	120	Málinec
			8,96	120	Málinec
fsy213PT-009	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	16,57	70	Málinec
fsy213PT-011	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	14,79	65	Málinec
fsy213PT-015	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	3,51	125	Poltár
fsy213PT-551	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	17,83	85	Divín
			17,27	100	Divín
fsy213PT-664	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	4,14	135	Málinec
fsy214PT-012	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	6,06	65	Málinec
			14,32	65	Málinec
fsy214PT-013	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	9,3	100	Málinec
			5,53	100	Málinec
fsy214PT-662	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	9,07	115	Málinec
fsy214PT-663	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	12,46	100	Málinec
fsy214PT-665	BK	<i>Fagus sylvatica</i> L.	11,49	85	Málinec
			7,52	150	Málinec
			3,29	110	Málinec
			8,97	100	Málinec
lde244PT-001	SC	<i>Larix decidua</i> Mill.	14,32	65	Málinec
lde244PT-405	SC	<i>Larix decidua</i> Mill.	7,52	150	Málinec
lde244PT-424	SC	<i>Larix decidua</i> Mill.	11,49	85	Málinec
lde244PT-425	SC	<i>Larix decidua</i> Mill.	2,2	145	Málinec
qpe212PT-002	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	13,55	80	Málinec
qpe212PT-003	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	8,36	100	Málinec
			11,12	105	Málinec
			10,46	125	Málinec
			12,81	95	Málinec
qpe212PT-006	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	16,25	85	Málinec
qpe212PT-008	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	7,26	105	Poltár
			7,79	110	Poltár
qpe212PT-015	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	2,53	100	Kalinovo
qpe212PT-016	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	8,11	70	Kalinovo
qpe212PT-017	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	1,82	125	Poltár
qpe212PT-018	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	5,41	105	Poltár
			11,28	105	Poltár
			9,31	105	Poltár
			11,42	105	Poltár
qpe212PT-463	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	11,85	80	Divín
			11,89	95	Divín
			15,12	95	Divín
qpe212PT-565	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	18,7	95	Málinec
qpe213PT-001	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	17,83	85	Divín
			17,27	100	Divín
qpe213PT-004	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	9,11	120	Málinec
qpe213PT-005	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	5,15	110	Málinec
			1,3	130	Málinec
qpe213PT-007	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	16,12	95	Málinec
			13,71	95	Málinec
qpe213PT-009	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	7,92	90	Málinec
qpe213PT-014	DZ	<i>Quercus petraea</i> (Mattusch.) Liebl.	21,14	90	Kalinovo

Evidenčný kód	Drevina	Latinský názov	Rozloha porastu	Vek dreviny	LHC
qpe213PT-022	DZ	<i>Quercus petraea (Mattusch.) Liebl.</i>	16,57	70	Málinec
qro212PT-603	DL	<i>Quercus robur L.</i>	7,97	80	Kalinovo

Zdroj: NLC, 2018

✓ samostatné zverníky, samostatné bažantnice a uznané poľovné revíry

Podľa údajov z informačného portálu lesov (www.forestportal.sk) Národného lesníckeho centra (NLC) bolo k 10. 3. 2015 na celom území Slovenska evidovaných 1 876 poľovných revírov. Z toho je 42 samostatných zverní a 16 samostatných bažantníc. Okrem toho sa vykázalo v rámci poľovných revírov 47 uznaných zverní (nie sú samostatnými poľovnými revírmi) a 32 uznaných bažantníc. Priemerná výmera poľovných revírov v roku 2014 bola 2 374 ha.

Na území okresu Poltár sa podľa registra farmových chovov s voľne žijúcou zverou vedenom v súlade s §39 ods. 12 zákona č. 39/2007, nachádzajú nasledovné prevádzkarne farmového chovu voľne žijúcej zveri. (http://www.svssr.sk/zvierata/Zoznamy_schvalene.asp?cmd=resetall&Zoznamy=ostatne&Sekcia=37&Cinnost=0&Podsekcia=0).

Tabuľka č. 4. 18: Farmové chovy voľne žijúcej zveri v okrese Poltár

Pridelené číslo	Chované druhy	Názov prevádzkarne
SK-FCH-LC-209	daniel, jeleň, muflón, srnec	Marián Hronec, Kriváň 205, 96204 Kriváň
SK-FCH-PT-82	daniel, muflón	Zverofarma Há

Zdroj: www.svssr.sk

Uznanými poľovnými revírmi v okrese Poltár sú: Cinobaňa, České Brezovo, Dubovo I, Dubovo II, Hradište, Hrnčiarova Ves, Ipeľský Potok, Kalinovo, Kokava Diel, Kokava I, Krná, Málinec, Mládovo, Ozdín, Petrovec, Poltár, Ráztoky, Rovňany, Selce, Suchánska dolina, Uhorské,

Na území okresu Poltár sa nachádza samostatná bažantnica s výmerou 1 000 – 2 000 ha (Bažantnica Petrovec <http://www.potravinyslovenska.sk/lesysr-ozkrivan-petrovec>).
<http://jaspi.justice.gov.sk/jaspidd/vzory/009344Pr1.pdf>

✓ chránené rybárske oblasti

V záujme ochrany genofondu rýb a skvalitňovania stavu pôvodných druhov rýb môže ministerstvo životného prostredia na základe výsledkov ichtyologického prieskumu, po prerokovaní s užívateľom, vyhlásiť časti revíru, prípadne celý rybársky revír za chránenú oblasť.

V chránenej oblasti je zakázané:

- loviť ryby akýmkoľvek spôsobom,
- rušiť neres rýb, vývoj plôdika a násady alebo zimovanie rýb,
- vykonávať ťažbu riečnych materiálov.

Medzi chránené rybárske oblasti v okrese patrí:

CHRO Vodárenská nádrž Málinec.

RO č. 3-5370-1-3- kaprový. Potok Rudávka od obce Rohožník po ústie Rudavy. Správcom je SVP, š. p. Banská Štiavnica. Užívateľom je SVP, š. p. Banská Štiavnica, OZ Banská Bystrica (<http://www.minzp.sk/oblasti/voda/rybarstvo/>).

4.1.4 Významné krajinné prvky bez legislatívnej ochrany

Významný krajinný prvok (VKP) je podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov definovaný ako taká časť územia, ktorá utvára charakteristický vzhľad krajiny alebo prispieva k jej ekologickej stabilite, najmä les, rašelinisko, brehový porast, jazero, mokrad, rieka, bralo, tiesňava, kamenné more, pieskový presyp, park, aleja, remíza.

✓ genofondové lokality (GL)

Problematika genofondových lokalít je riešená v návrhovej časti RÚSES v kapitole 6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky.

✓ významné geologické lokality

Na území okresu Poltár doposiaľ nie je zdokumentovaná žiadna významná geologická lokalita.

4.1.5 Kultúrno-historický hodnotné formy využívania krajiny

Turecký most Zelené (Poltár). Turecký most cez rieku Ipeľ v Poltári, na juhu stredného Slovenska, je tretím najstarším zachovaným mostom svojho druhu na Slovensku. Esteticky pôsobivý kamenný most s tromi oblúkmi sa nachádza v časti mesta Poltár s názvom Zelené. Most pochádza z obdobia tureckej nadvlády nad týmto regiónom v rokoch 1554 až 1593. V tomto prípade však nejde o pôvodnú verziu mosta, pretože ten bol neskôr pri oprave prestavaný. Na opravu boli použité pôvodné kamene a slúži dodnes. Most je turisticky vyhľadávanou atrakciou a ozdobou okolia Poltáru (<http://slovakia.travel/turecky-most-v-poltari>).

Kaštieľ a park Zlatno. Klasicistický kaštieľ, jednopodlažná trojtraktová stavba z rokov 1837 – 1838. Dnes je kaštieľ žiaľ v zlom technickom stave a postupne chátra. Pri kaštieli sa nachádza historický prírodnokrajinný park ([https://sk.wikipedia.org/wiki/Zlatno_\(okres_Polt%C3%A1r\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Zlatno_(okres_Polt%C3%A1r))).

Hrad Ozdín. Pozostatky hradu sa nachádzajú na vrchu kopca s názvom Hrad (589 m. n. m.) severne od obce. Prvou správou o hrade je listina z roku 1275, kde si ho pred súdom delili členovia rodu Turičovcov, čo zodpovedá predpokladanému blokovému utváraniu horného hradu. Hrad bol centrom panstva pri najhornejšom toku rieky Ipeľ a jeho osudy sú známe len málo. Začiatkom 15. storočia hrad patril rodu Ettre z Kalinova. V roku 1451 sa dostal do rúk prohabsburského vojenského zoskupenia Jana Jiskru z Brandýsa a zrejme po smrti kráľa Ladislava Pohrobka (1457) ho zdedili bratrství. Na sneme pri korunovácii kráľa Mateja dňa 29. marca 1464 bol vydaný dekrét, ktorého 10. odstavec pojednáva otázku zbúrania hradov, namierenú proti bratrstvom. Kráľ stanovil termín do turečských sviatkov, no ten sa však v tak krátkej dobe nemohol realizovať. Hrad teda pravdepodobne padol pod velením kráľovských vojsk Osvaldom Rozgonyim.

4.2 Negatívne prvky a javy

Negatívne socioekonomické javy sa často v odbornej literatúre definujú aj ako stresové faktory vytvárané socioekonomickými aktivitami, ktoré negatívne ovplyvňujú prirodzený vývoj ekosystémov a životné prostredie a limitujú ďalšie aktivity.

Prvú samostatnú skupinu tvoria prírodné/prirodzene negatívne prvky a javy (stresové faktory), druhu predstavujú negatívne prvky a javy antropogénne. Na základe genézy možno tieto rozdeliť do dvoch podskupín a to: primárne stresové faktory – pôvodní pôvodcovia stresu a sekundárne stresové faktory – negatívne sprievodne javy realizácie ľudských aktivít v krajine (Izakovičová, 2000).

4.2.1 Prírodné/prirodzené stresové faktory

Dôsledkom pôsobenia prirodzených síl v krajine vznikajú javy, ktoré označujeme ako prírodné stresové faktory. Do ich skupiny zaraďujeme všetky geodynamické procesy, ktoré vznikajú v dôsledku náhleho uvoľnenia potenciálnej energie akumulovanej v seizmických, vulkanických, svahových, gravitačných systémov a podobne. V krajine sa vyskytujú prirodzene a organizmy sa na ne nevedia adaptovať.

Radónové riziko

Radónové riziko predstavuje prirodzenú rádioaktivitu hornín, ktorá je podmienená prítomnosťou prvkov K, U a Th, ktoré emitujú gama žiarenie a podmieňujú vonkajšie ožiarovanie.

V závislosti na objemovej aktivite radónu v pôdnom vzduchu a priepustnosti pôdy možno územie Slovenskej republiky rozdeliť do troch skupín podľa výšky radónového rizika s nasledovným pomerom: 53 % nízke, 46,7 % stredne a len 0,3 % SR s vysokým radónovým rizikom.

Pri hodnotení radónového rizika v záujmovom území sme vychádzali z údajov ŠGÚDŠ Geofyzikálne mapy - Mapy prírodnej rádioaktivity. V okrese Poltár prevláda stredný stupeň radónového rizika. Súvislejšie územie s nízkym radónovým rizikom sa nachádza v strede východnej časti okresu (obce Selce, České Brezovo, Uhorské), vo zvyšnej časti okresu len sporadicky.

Seizmicita

Seizmické ohrozenie vyjadruje pravdepodobnosť neprekročenia seizmického pohybu počas denného časového intervalu na zvolenej záujmovej lokalite.

Územia zaraďujeme na báze izolínie maximálnej nožnej intenzity zemetrasenia. Určuje nám potenciálny výskyt zemetrasenia určitej intenzity. Seizmické ohrozenie sa vyjadruje v hodnotách makroseizmickéj intenzity ($^{\circ}$ MSK 64).

Okres Poltár je približne rovnako zahrnutý v pásme 6. stupňa (nižšie riziko seizmického ohrozenia) medzinárodnej stupnice MSK-64 (Medvedevova-Sponheuerova-Kárnikova stupnica), ktoré pokrýva jeho južnú a východnú časť a pásme 6. – 7. stupňa (vyššie riziko seizmického ohrozenia), ktoré zaberá zvyšok územia – severnú a západnú časť.

Svahové deformácie

Svahové deformácie sa prejavujú narušením stability hornín na svahu, čím vznikajú rôzne typy gravitačných deformácií. Geologická stavba Slovenska vytvára vhodné podmienky pre svahové pohyby a vznik celého radu konkrétnych deformácií svahov, ako sú blokové deformácie, zosuvy, zemné prúdy, a i.

Zosuvné riziko v niektorých regiónoch Slovenska v súčasnosti narastá aj v dôsledku intenzívnejšieho smerovania stavebnej činnosti z rovinných a mierne uklonených území do svahovitých a viac exponovaných oblastí. Tento trend je zrejmý najmä v obciach hornatých oblastí Slovenska. Spôsobuje ho nedostatok vhodných stavebných pozemkov v rovinných územiach, ale často aj cielené umiestnenie stavieb na svahy v dôsledku atraktivity prostredia (www.geology.sk).

Najrozšírenejším typom sú zosuvy, pri ktorých dochádza na svahu ku gravitačným pohybom horninového pokryvu po šmykových plochách.

V okrese Poltár sú svahové deformácie zriedkavým javom. Na niekoľkých malých roztrúsených lokalitách sa prejavujú zosuvmi (k. ú. obce Šoltýska).

Územie ohrozené lavínami

Lavínou označujeme náhly pohyb snehových más s objemom viac ako 100 m³ s dĺžkou viac ako 50 m z odtrhového, cez transportné až po akumulčné pásmo. Pre vznik lavín sú dôležité hlavne tri skupiny faktorov: geomorfologické, meteorologické a zloženie snehovej pokrývky.

Na území okresu Poltár sa nevyskytujú lavinózne svahy.

Inundačné územia, oblasti s existenciou významných povodňových rizík a oblasti, v ktorých možno predpokladať ich pravdepodobný výskyt

Podľa § 20 ods. 1 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov inundačné územie je územie priľahlé k vodnému toku, ktoré je počas povodní zvyčajne zaplavované vodou vyliatou z koryta:

a) záplavová čiara povodne vo vodnom toku, ktorá sa určuje:

1. výpočtom priebehu hladiny vody povodne so strednou pravdepodobnosťou výskytu, ktorej maximálny prietok odhadnutý ústavom sa dosiahne alebo prekročí priemerne raz za 100 rokov,
2. geodetickým meraním priebehu záplavovej čiar v čase kulminácie hladiny vody pri povodni, ktorej maximálny prietok ústav vyhodnotil ako prietok s dobou opakovania dlhšou ako priemerne raz za 50 rokov,

b) líniová stavba, ktorej účelom alebo jedným z účelov je ochrana pred povodňami, ak zabezpečuje ochranu pred povodňami pre maximálny prietok, ktorý sa dosiahne alebo prekročí priemerne raz za 100 rokov.

Rozsah inundačného územia je určený okresným úradom vyhláškou, na základe návrhu na určenie rozsahu inundačného územia, vypracovaného správcem vodohospodársky významných vodných tokov.

V okrese Poltár nie je inundačné územie explicitne vytýčené. Priestorovo je definované len polohou ochranných hrádzi po oboch stranách lpla, od obce Málinec až po vyústenie z okresu.

4.2.2 Antropogénne stresové faktory

Do tejto skupiny patria všetky hmotné i nehmotné prejavy ľudských činností, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú prirodzený vývoj ekosystémov. Stresor v krajine možno definovať ako negatívny faktor, ktorý v rôznom časovom horizonte vyvolá v krajinnom ekosystéme stres, teda zapríčiňuje negatívne, často nezvratné zmeny. Ide o faktor prostredia, ktorý negatívne pôsobí na prirodzený vývoj krajinných ekosystémov. Objektom pôsobenia tu nie je len živý organizmus, ale ekosystém ako celok.

4.2.2.1 Primárne stresové faktory

Primárne antropogénne stresové javy (prvotní pôvodcovia stresu) sa prejavujú plošným záberom prírodných ekosystémov. Charakteristickým znakom týchto stresorov je ich jednoznačné plošné vymedzenie v krajine. Dôsledkom lokalizácie primárnych stresových faktorov je zmena štruktúry a využívania krajiny (zánik prirodzených ekosystémov v dôsledku vývoja antropických aktivít), ako i ohrozenie migrácie bioty v dôsledku bariérového pôsobenia týchto stresorov. Primárne stresové faktory sa podrobnejšie hodnotia v rámci SKŠ. Patria sem nasledujúce antropogénne, resp. poloprírodné prvky:

- areály priemyselných podnikov, výrobných prevádzok a skladov, logistické centrá, dobývacie areály,
- poľnohospodárske areály,
- sídelné plochy,
- rekreačné a športové areály,
- zariadenia technickej infraštruktúry,
- dopravné zariadenia,
- vodohospodárske zariadenia – bariéry na vodných tokoch,
- hydromelioračné opatrenia a zariadenia,
- veľkoblková orná pôda.

Areály priemyselných podnikov, výrobných prevádzok a skladov, logistické centrá, dobývacie areály

Podľa charakteru výroby majú negatívne účinky na kvalitu vody, hlučnosť, prašnosť, zápach, znečistenie ovzdušia a podobne. Súčasným negatívnym trendom je umiestňovanie týchto areálov na najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôde.

Tabuľka č. 4. 19 informuje o priemysle v okrese Poltár a v tabuľke č. 4. 20 sa nachádzajú dobývacie priestory.

Tabuľka č. 4. 19: Prehľad priemyselných podnikov a výrobných prevádzok v okrese Poltár

Odvetvie	Názov firmy	k. ú.	Produkcia
tehliarsky priemysel	IPEL'SKÉ TEHELNE a. s., závod Breznička	Breznička	výroba tehliel
výrobný priemysel	ŽIAROMAT a. s.	Kalinovo	výroba žiaruvzdorných materiálov
sklársky priemysel	R-GLASS Trade s.r.o.	Cinobaňa	výroba skla, výrobkov zo skla a ich úprava
	Poltár Crystal & Steel, a. s.	Poltár	výroba dutého skla, opracovanie a povrchová úprava kovov

Zdroj: www.enviroportal.sk

Tabuľka č. 4. 20: Dobývacie priestory v okrese Poltár

Názov organizácie	Názov DP	Lokalizácia	Surovina	Informácia o ťažbe
organizácia neurčená	Poltár II - Červeň	Breznička - Červeň	tehliarske suroviny	ložisko s predpokladom využívania zásob
organizácia neurčená	Pondelok I - Maštinec	Pondelok	tehliarske suroviny	ložisko s predpokladom využívania zásob
organizácia neurčená	Pondelok	Pondelok	keramické íly	ložiská so zastavenou ťažbou
Obec Kalinovo	Hrabovo	Hrabovo	keramické íly	ložiská so zastavenou ťažbou
ŽIAROMAT, a. s.	Kalinovo III - Ceriny	Kalinovo	keramické íly	ťažné ložisko
organizácia neurčená	Cinobaňa	Cinobaňa	kaolín	ložisko s predpokladom využívania zásob
GRAU s. r. o.	Poltár V	Poltár - Vyšný Petrovec	kaolín	ťažné ložisko
organizácia neurčená	Poltár IV	Poltár - Horná Prievrana	kaolín	ložiská so zastavenou ťažbou
ŽIAROMAT, a. s.	Kalinovo - Zlámanec	Kalinovo - Zlámanec	kremenec	ťažné ložisko
organizácia neurčená	Pondelok II	Pondelok I	kaolín	ložisko s predpokladom využívania zásob
ŽIAROMAT, a. s.	Kalinovo IV	Kalinovo I - Močiar	žiaruvzdorné íly	ťažné ložisko
IPEL'SKÉ TEHELNE a. s.	Zelené	Zelené	tehliarske suroviny	ťažné ložisko
organizácia neurčená	Poltár VI	Poltár - Dráhy	tehliarske suroviny	ložiská so zastavenou ťažbou
organizácia neurčená	Hrabovo I	Hrabovo I	sklárske piesky	ložisko s predpokladom využívania zásob

Zdroj: www.geology.sk

Poľnohospodárske areály

Poľnohospodárske areály bývajú zväčša situované na okraji sídiel. Ich plošný záber a miera sú dominantné predovšetkým pri vidieckych sídlach v porovnaní ich výmery s výmerou samotného sídla. Častým javom býva ich nevhodné umiestňovanie na vizuálne exponovaných miestach, bez akejkoľvek izolácie vegetáciou. Medzi negatívne vplyvy poľnohospodárskych areálov patrí ich plošný záber s optením, zápach zo živočíšnej či inej

výroby, hluk (predovšetkým pri areáloch so zmenenou či pridruženou funkciou), degradácia pôdy, znečistenie vody a podobne.

Areály poľnohospodárskej veľkovýroby boli vybudované takmer v každej obci s výnimkou Utekáča a Zlatna. Pomerne veľa z nich a to hlavne v Lučeneckej kotline je zaniknutá a zdevastovaná, také areály boli mapované v katastroch obcí Málinec, Ozdín, Poltár, Hrnčiarska Ves, Poltár a Kalinovo. V niektorých prípadoch je časť areálu využívaná na drobnú priemyselnú výrobu.

K najväčším poľnohospodárskym areálom patrí Združené poľnohospodárske družstvo Poltár (výroba a predaj poľnohospodárskych produktov, k. ú. Poltár), Poľnohospodárske družstvo so sídlom v Hrnčiarskych Zalužanoch (rastlinná a živočíšna výroba, k. ú. Hrnčiarske Zalužanoch).

V blízkosti poľnohospodárskych areálov sa nachádzajú hnojiská, ktoré sú potenciálnym nebezpečenstvom pre znečisťovanie podzemnej, ale aj povrchovej vody v dôsledku odtokania hnojovky. Hnojiská sa nachádzajú v k. ú. Rovňany, Hradište pri Uhorskom, Zelené, Turíčky, Kalinovo, Veľká Ves, po dve hnojiská v k. ú. Ozdín, České Brezovo a Hrnčiarske Zalužany, 6 hnojísk sa nachádza v k. ú. Veľká Suchá a 3 hnojiská v k. ú. Sušany..

Sídelné plochy

Koncentrácia obytných súborov súvisiaca s infraštruktúrou a vybavením zahŕňa v sebe celý rad negatívneho pôsobenia od zaťaženia hlukom, znečistenia vôd až po východisko pre šírenie invázy druhov rastlín a živočíchov.

Osídlenie je sústredené do 22 sídiel (21 vidieckych obcí a 1 mesto - Poltár) hlavne do Lučeneckej kotliny a údolia Ipľa a jeho hlavných prítokov a údolia Rimavice. Špecifikom Lučeneckej kotliny sú malé usadlosti, ktoré nachádzame hlavne v jej južnej a západnej časti. Pre severnú časť okresu (Stolické vrchy) je typické lazničné osídlenie s niekoľkými väčšími obcami. Zastavané plochy zaberajú 2,8 % plochy okresu. V posledných 10 – 15 rokoch nie je badateľné rozširovanie zastavaného územia obcí.

Mestá a obce majú negatívny vplyv hlavne ako zdroj zaťaženia hlukom, zdroj znečistenia ovzdušia cestnou dopravou a podobne

Rekreačné a športové areály

Stupeň negatívneho vplyvu rekreácie a cestovného ruchu na ekologickú stabilitu je možné hodnotiť nepriamo na základe počtu návštevníkov za rok, materiálno-technického vybavenia, počtu a druhu horských dopravných zariadení, typu rekreačného využitia a podobne. Ich stresový účinok je podľa charakteru využitia celoročný alebo sezónny. Zvlášť negatívny dopad majú lyžiarske areály, ktoré agresívnym záberom zaberajú atraktívne polohy horských masívov.

Významnejšie rekreačné areály sa v okrese Poltár nenachádzajú. Menšie rekreačné areály zahŕňajú najmä lokality rekreačných chalúp či väčších rekreačných objektov, ktoré sú v pomerne hojnom počte vybudované či takto využívané v severnej hornej časti okresu.

Zariadenia technickej infraštruktúry - energetické zariadenia a produktovody

Elektrovody VVN, VN, trafostanice, elektrárne, veterná parky, fotovoltaičné elektrárne, teplárne, ropovod, plynovod a iné predstavujú predovšetkým líniový bariérový efekt rôznemu druhu bioty. Vzhľadom na prítomnosť a distribúciu rôznych druhov energií sú potenciálnym nebezpečenstvom pre človeka i živočíchov v danom území.

Fotovoltaičné elektrárne ako aj elektrické vedenie majú negatívny vplyv hlavne vo forme záberu pôdy a negatívneho estetického účinku. Areály fotovoltaičných elektrární sa nachádzajú v k. ú. Poltár a Kalinovo.

Južným okrajom okresu v úseku Veľká Ves – Pinciná a Rimavská Sobota - Fiľakovo prechádza 110 kV vedenie. Mesto Poltár a časť obcí okresu je plynom zásobovaná z diaľkového plynovodu Lovinobaňa – Utekáč.

Dopravné zariadenia

Cestná sieť, železničná sieť, letiská, prístavy a iné okrem významného bariérového efektu sú výrazným zdrojom hlučnosti.

Doprava (najmä cestná) je celkovo považovaná za hlavný zdroj zhoršenia kvality ovzdušia, výrazný zdroj hluku a vibrácií, vytvára tlak na pôdu. Vo výfukových plynoch motorových vozidiel je zo znečisťujúcich látok okrem prachových častíc (PM_{10} a $PM_{2,5}$) aj oxid dusičitý, oxid uhoľnatý a karcinogény ako benzén a benzo-a-pyrén (polyaromatické uhľovodíky, ktoré pretrvávajú v živých organizmoch) a iné. Negatívny vplyv má aj zimný posyp na komunikáciách, ktorý sa tu vyskytuje často aj viac ako polovicu roka (sekundárna prašnosť). Z významnejších dopravných koridorov možno spomenúť cesty druhej triedy. Na hlavnú komunikačnú sieť riešeného územia nadväzujú cesty tretej triedy, ktoré slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť, resp. na prepojenie jednotlivých obcí a účelové komunikácie slúžiace na prepojenie jednotlivých častí obce. Cestná sieť je doplnená poľnými a lesnými cestami.

Železničná doprava negatívne vplyva najmä: hlukom, znečisťovaním ovzdušia, záberom a znehodnocovaním pôdy, vibráciami, znečisťovaním vôd a odpadmi. Železničná cesta Rimavská Sobota – Poltár bola zrušená v r. 2007. Dodnes funguje železničná cesta Lučenec - Utekáč.

Vodohospodárske zariadenia – bariéry na vodných tokoch

Bariéry na vodných tokoch ako vodné diela, malé vodné elektrárne, hate, úpravy na tokoch a ostatné, predstavujú významné narušenie pozdĺžnej spojitosti riek a biotopov.

V okrese Poltár sa malé vodné elektrárne nachádzajú v k. ú. Malinec, Utekáč a Kokava nad Rimavicou. Okrem negatívneho vplyvu na vodné organizmy (napr. migrácia rýb, zmena druhového zastúpenia rýb, narušenie migračných trás) každá vodná elektrárňa spôsobuje sedimentáciu. Na dne pri zastavení prúdenia v hati sedimentujú dopravené splaveniny, z ktorých je veľká časť biologického pôvodu a následne produkuje množstvo metánu.

Hydromelioračné zariadenia

Ako hydromelioračné zariadenia sú súhrnne označované závlahové a odvodňovacie systémy. V zmysle vodného zákona (č. 364/2004 Z. z.) sa meliorácie definujú ako súbor činností, stavieb a zariadení zaisťujúcich zlepšenie prírodných podmienok využívania pôdy úpravou vodných pomerov v pôde.

Hydromelioračné zariadenia vybudované v rokoch 1960 – 1990 boli určené na reguláciu nepriaznivých vodno-vzdušných pomerov v poľnohospodárskych pôdach a tým zvýšenie, resp. stabilizáciu ich produkčného potenciálu. Závlahové systémy boli na Slovensku vybudované na rozlohe cca 350 000 ha. Odvodňovacie systémy boli vybudované na ploche 450 000 ha so súvisiacou sieťou odvodňovacích kanálov s celkovou dĺžkou 5 844 km, t. j. 6 450 kanálov. Správu a prevádzku závlahových a odvodňovacích vodných stavieb vykonáva podnik Hydromeliorácie, š. p. V roku 2017 Hydromeliorácie, š. p. Bratislava zabezpečovali správu a prevádzku majetku štátu v nasledovnej štruktúre: výmera závlah 319 048,07 ha, 481 závlahových čerpacích staníc, 24 odvodňovacích čerpacích staníc, dĺžka odvodňovacích kanálov 52 596 km, dĺžka závlahových kanálov 254 km, dĺžka závlahovej rúrovej siete 9 503 km. (www.hydromelioracie.sk)

V súčasnosti je časť melioračných zariadení opustená, resp. sa nevyužíva, a to hlavne z ekonomických dôvodov. Všetky tieto nevyužívané zariadenia poškodzujú kvalitu životného prostredia oveľa viac, ako keby sa pravidelne využívali a udržiavali, napr. zanesené malé vodné nádrže, neudržiavané malé vodné toky, nefungujúca drenáž, opustené terasové stupne, rozbité čerpacie stanice atď. (Stredňanský, 1998).

Negatívne javy odvodňovania možno definovať nasledovne:

- defekty fungovania odvodňovacích sústav,
- použitie nevhodného spôsobu hydromeliorácií,
- vysušenie pôdy a vysušovanie krajiny ako celku, čo môže mať za následok pokles výdatnosti prameňov, zníženie retenčnej schopnosti krajiny, ohrozovanie zásobovania obyvateľstva vodou.

Umelé závlahy sa pri intenzívnom obhospodarovaní poľnohospodárskej pôdy v oblastiach s nízkym ročným úhrnom zrážok podieľajú na chemickej degradácii pôdy. Závlahy sú pre udržanie a zvyšovanie produkcie potrebné, ale majú aj negatívne dôsledky:

- negatívne dlhodobé následky na úrodnosť pôd,
- zvýšenia zasoľovania pôd,
- zhoršenie kvality humusu,
- zhoršenie fyzikálno-chemických vlastností,

- zvyšovanie vyplavovania živín,
- vyplavovanie dusičnanov a ich prenikanie do väčších hĺbok v pôdnom profile,
- akútne mikrobiálne znečistenie,
- riziko výstupu ťažkých kovov.

V okrese Poltár sa nachádza jedna čerpacia stanica v k. ú. Uhorské. Okresný úrad Poltár, odbor starostlivosti o životné prostredie v časti I. rozhodnutia č. OU-PT-OSZP-2015/000330-3 z 10. 06. 2015 zrušil povolenie na osobitné užívanie vôd súvisiace s touto čerpacou stanicou, ktoré bolo vydané rozhodnutím Okresného národného výboru Lučenec, odboru poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva č. PLVH 3617/72 – Vod. 498/72 z 24. 11. 1972. V časti II rozhodnutia OU-PT-OSZP-2015/000330-3 z 10. 06. 2015 bola stavba ponechaná pre možnosť jej ďalšieho využitia. Tzn. predmetná stavba čerpacej stanice (bez technológie) súpisné č. 331 stojí, ale nie je možné ju používať ako čerpaciu stanicu.

Celková výmera zavlažovaných plôch je 267,8 ha v k. ú. Veľká Ves, Uhorské a Kalinovo.

Plochy intenzívneho poľnohospodárstva – veľkabloková orná pôda

Ide o makroštruktúry ornej pôdy, ktoré do značnej miery znižujú stabilitu krajiny a javia sa ako významný negatívny prvok pre zníženie priechodnosti krajiny.

Orná pôda obhospodarovaná vo veľkých blokoch vyplňa veľkú časť Lučeneckej kotliny a mierne modelované časti Revúckej vrchoviny v údoliach Ipľa a jeho hlavných prítokov (Banský potok, Poltárca). Bola mapovaná v katastroch obcí Veľká Ves, Kalinovo, Breznička, Poltár, Hrnčiarске Zalužany, Sušany, Hrnčiarска Ves, Selce, České Brezovo, Uhorské, Rovňany, Mládzo, Cinobaňa, Málinec, Kokava nad Rimavicou a výnimočne aj Krná a Hradište. Veľké bloky ornej pôdy vytvárajú homogénny vzhľad krajiny. Ďalším negatívnym vplyvom je pokles druhovej diverzity, zníženie životného priestoru mnohých druhov rastlín a živočíchov. Pre zníženie negatívneho vplyvu je potrebná fragmentácia ornej pôdy t. j. rozdelenie veľkablokovej ornej pôdy na menšie parcely napr. výsadbou nelesnej drevinovej vegetácie. Týmto zároveň zvýšime druhovú diverzitu a umožníme aj migráciu jednotlivým druhom rastlín a živočíchov.

Ostatné prvky

V okrese Poltár sa nenachádzajú žiadne iné prvky s negatívnym vplyvom.

4.2.2.2 Sekundárne stresové faktory

Sekundárne antropogénne stresové javy ako negatívne pôsobiace sprievodné javy ľudských aktivít v krajine nie sú vždy priestorovo ohraničené. Ich pôsobenie sa prejavuje ohrozením resp. narušením prirodzeného vývoja ekosystémov.

Fyzikálna degradácia pôdy

V zmysle zákona NR SR č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy degradáciou pôdy označujeme fyzikálne, chemické a biologické poškodenie a znehodnotenie poľnohospodárskej pôdy, ako je vodná erózia a veterná erózia, zhutnenie, acidifikácia, kontaminácia rizikovými látkami, škodlivými rastlinnými organizmami a živočíšnymi organizmami a mikroorganizmami.

Medzi hlavné prejavy fyzikálnej degradácie pôdy patrí zhutnenie a erózia pôd.

Erózia pôdy

Erózia pôdy patri k sekundárnym stresovým faktorom, ktoré negatívne pôsobia na poľnohospodársky pôdny fond a poľnohospodársku výrobu a to ohrozením, resp. narušením prirodzeného vývoja bioty a narušením pôdneho krytu. Erózia má za následok aj urýchľovanie zanášania vodných nádrží, tokov a kanalizácie. V našich podmienkach sa na nej podieľa najmä vodná, v menšej miere aj veterná, riečna a orbová (antropogénna) erózia. Predmetom riešenia je identifikovať:

- potenciálnu vodnú eróziu, prípadne reálne prejavy výmoľovej erózie

- potenciálnu veternú eróziu

Najrozšírenejšou formou v našich pôdno-klimatických podmienkach je vodná erózia, ktorá je vyvolávaná hlavne mechanickou silou povrchovej tečúcej vody, predstavuje odnos pôdnej hmoty po svahoch stekajúcou vodou, pochádzajúcou z extrémnych zrážok a náhleho topenia snehu, jej translokáciou a akumulovaním na inom mieste.

Dôsledkom tohto procesu je vytváranie nežiaducich foriem (stružky, ryhy, výmole), stenčovanie pôdneho profilu, strata jemnozeme a živín, zhoršovanie textúry a štruktúry pôdy a vodného režimu, znižovanie úrodnosti, poškodzovanie rastlinného krytu, znečisťovanie vodných tokov, zanášanie vodných nádrží a pod.

Reálna erózia vyjadruje intenzitu pôdnych strát alebo postihnutú plochu pôdneho povrchu eróziou, hustotu erózných rýh atď.

Potenciálna vodná erózia

Označuje eróziu, ku ktorej by došlo na povrchu pôdy vplyvom pôsobenia prírodných činiteľov za predpokladu, že by tento povrch nebol porastený žiadnou protierózne odolnou vegetačnou pokrývkou a neboli by na ňom vykonané žiadne protierózne opatrenia. Činiteľmi, ktoré majú vplyv na potenciálnu eróziu, sú najmä náchylnosť pôdy na eróziu (vplyv pôdotvorného substrátu - geologického podložja), sklon svahu, dĺžka svahu a klimatické činitele. Na vyjadrenie erózneho ohrozenia sa využil model stanovenia potenciálnej vodnej erózie RUSLE (Revidovaná univerzálna rovnica straty pôdy), kde najväčší rozdiel oproti USLE je vo využití morfometrického parametra špecifická prispievajúca plocha pri výpočte topografického faktora. Špecifická prispievajúca plocha vo väčšej miere vystihuje potenciál reliéfu k tvorbe sústredeného povrchového odtoku. Potenciálna erózia bola vyhodnotená len na poľnohospodárskom pôdnom fonde, počítaná však bola aj mimo poľnohospodárskej pôdy.

Hodnoty erózneho ohrozenia sme do jednotlivých kategórií zaradili nasledovne:

- žiadna až slabá miera erózie so stratou pôdy 0 – 4 t.ha⁻¹.rok⁻¹,
- stredná miera erózie so stratou pôdy 4 – 10 t.ha⁻¹.rok⁻¹,
- vysoká miera erózie so stratou pôdy 10 – 30 t.ha⁻¹.rok⁻¹,
- extrémna miera erózie so stratou pôdy > 30 t.ha⁻¹.rok⁻¹.

V južnej časti Poltár je ohrozenie potenciálnou eróziou nízke až žiadne, miestami stredné. Relatívne nízke ohrozenie je tu vďaka ťažším pôdam na rovinatom území Juhoslovenskej kotliny, najmä v okolí nív vodných tokov Ipeľ a Suchá. Na nive Ipeľ je nízke erózne ohrozenie aj v Revúckej vrchovine časti Málinská brázda. Naopak v severnej časti okresu v Revúckej vrchovine, Stolických a Veporských vrchoch je poľnohospodárska pôda vysoko až extrémne ohrozená. Dlhé svahy s vyšším sklonom tu majú výraznú predispozíciu na vznik vodnej erózie. K najviac ohrozeným poľnohospodárskym pôdam patria pôdy v katastrálnych územiach obcí Utekáč, Ďubákovo, Krná a Cinobaňa. Naopak k najmenej ohrozeným patria pôdy v Poltári, Kalinove, Veľkej Vsi a Hrnčiariských Zalužanoch. V členitejšom území Juhoslovenskej kotliny a Revúckej vrchoviny je možné pozorovať aj výrazné prejavy reálnej erózie v podobe svahov rozčlenených výmolemi. Výmole možno pozorovať napríklad v obciach Kalinovo, Cinobaňa a Hradište.

Tabuľka č. 4. 21: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou vodnou eróziou

Erózne ohrozenie	Plocha (ha)	Plocha (%)
žiadne až nízke erózne ohrozenie	4 895,3	22,7
stredné erózne ohrozenie	4 339,4	20,1
vysoké erózne ohrozenie	5 340,1	24,8
extrémne vysoké erózne ohrozenie	6 974,1	32,4

Zdroj: Esprit, s. r. o., 2018

Potenciálna veterná erózia

Veterná erózia je degradačným procesom, ktorý spôsobuje škody nielen na poľnohospodárskej pôde a výrobe, odnosom ornice, hnojív, osív a ničením poľnohospodárskych plodín, ale aj zanášaním komunikácií, vodných tokov, vytváraním návejov a znečisťovaním ovzdušia. Veterná erózia pôsobí rozrušovaním pôdneho

povrchu mechanickou silou vetra (abrázia), odnášaním rozrušovaných častíc vetrom (deflácia) a ukladaním týchto častíc na inom mieste (akumulácia). Potenciálna veterná erózia bola vyjadrená pre poľnohospodárske pôdy metodikou podľa STN 75 4501 (2000).

Potenciálnu veternú eróziu možno rozdeliť do nasledovných kategórií:

- žiadna až slabá miera erózie so stratou pôdy do $0,7 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{rok}^{-1}$
- stredná miera erózie so stratou pôdy $0,7 - 22 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{rok}^{-1}$
- vysoká miera erózie so stratou pôdy $22 - 75 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{rok}^{-1}$
- extrémna miera erózie so stratou pôdy $> 75 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{rok}^{-1}$

Na rozdiel od vysokého ohrozenia vodnou eróziou, je ohrozenie veternou eróziou v okrese Poltár veľmi nízke až žiadne. Miera ohrozenia sa môže zvyšovať vplyvom klimatických činiteľov ako je sucho, smer a rýchlosť vetra, ale aj pôsobením človeka najmä obnažením a narušením pôdneho horizontu napríklad po orbe, alebo ťažbe.

Tabuľka č. 4. 22: Ohrozenie poľnohospodárskej pôdy potenciálnou veternou eróziou

Erózne ohrozenie	Plocha (ha)	Plocha (%)
žiadna až slabá erózia	21 535,6	99,9
stredná erózia	13,4	0,1

Zdroj: Esprit, s. r. o., 2018

Zhutnenie pôdy (kompakcia)

Kompakcia je významný proces fyzikálnej degradácie pôdy, ktorý ovplyvňuje produkčnú funkciu pôdy, ale aj jej náchylnosť na iné degradačné procesy pôdy a krajiny (erózia pôdy, záplavy). Náchylnosť pôdy na zhutnenie môže byť podmienená primárne alebo sekundárne. Primárne zhutnenie je podmienené genetickými vlastnosťami pôdy. Trpia ním všetky ťažké pôdy (ílovitohlinité, ílovité, íly), ako aj pôdy s mramorovanými a iluviálnymi luvickými horizontmi (pseudogleje, luvizeme). Sekundárne (technogénne) zhutnenie je spôsobené činnosťou človeka, a to priamo - vplyvom tlaku kolies poľnohospodárskych mechanizmov, alebo nepriamo – znižovaním odolnosti pôd voči zhutneniu nesprávnym hospodárením (nedostatočným organickým hnojením, nevhodným sortimentom hnojív, nedodržiavaním biologicky vyvážených osevných postupov, spôsobov a podmienok obhospodarovania, a pod.).

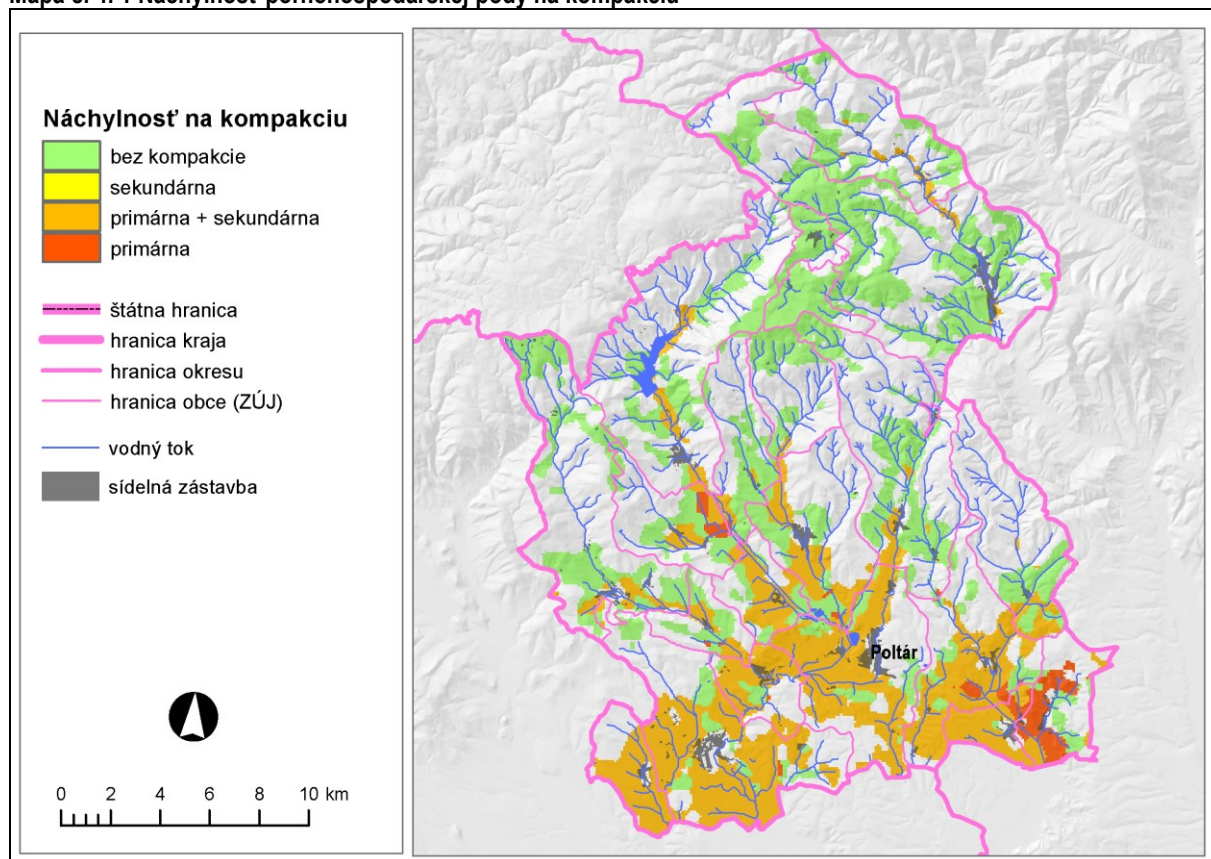
Podľa údajov NPPC je takmer 55 % poľnohospodárskej pôdy náchylnej na zhutnenie, pričom kompakciou rôzneho stupňa sú ohrozené prakticky všetky pôdy v kotlinovej časti okresu. Primárnou kompakciou sú ohrozené hlavne pseudogleje, luvizeme a ťažšie fluvizeme. Zastúpenie kategórií ohrozenosti zhutnením v % z poľnohospodárskej pôdy okresu je v tabuľke č. 4. 23. Detailnejší pohľad na priestorovú diferenciáciu ohrozenosti zhutnením poskytuje mapa č. 4. 1.

Tabuľka č. 4. 23: Zastúpenie kategórií ohrozenosti zhutnením v okrese Poltár

	Náchylnosť na zhutnenie			
	primárna	primárna i sekundárna	sekundárna	bez zhutnenia
% z poľnohospodárskej pôdy	4,87	39,33	0,24	55,56

Zdroj: www.podnemapy.sk

Mapa č. 4. 1 Náchylnosť poľnohospodárskej pôdy na kompakciu

Upravil: D. Kočícký (Zdroj: Zdroj: www.podnemapy.sk)

Chemická degradácia pôdy

Vplyvom rizikových látok anorganickej a organickej povahy pochádzajúcich z prírodných a antropických zdrojov, dochádza ku chemickej degradácii pôd. Určitá koncentrácia týchto látok pôsobí škodlivo na pôdy a vyvoláva zmeny jej vlastností, negatívne ovplyvňuje jej produkčný potenciál, znižuje hodnotu dopestovaných plodín a taktiež môže negatívne vplyvať na vodu, atmosféru a na zdravie ľudí a zvierat. K najzávažnejšej degradácii pôdy patrí kontaminácia pôd ťažkými kovmi a organickými polutantami, acidifikácia, alkalizácia a salinizácia pôdy. Monitoring pôd zabezpečuje Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôd. Sústreďuje sa na monitoring tých prvkov, ktoré sú rizikové z hľadiska bioty ako i zdravia človeka. Limitné hodnoty rizikových prvkov v poľnohospodárskej pôde pre prvky As, Cd, Co, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, Se, Zn, F sú uvedené v prílohe č. 2 zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Hodnoty koncentrácie jednotlivých prvkov pre jednotlivé lokality hodnotené v rámci aktuálneho odberového cyklu čiastkového monitorovacieho systému Pôda (ČMS-P) (4. odberový cyklus za obdobie rokov 2007 – 2011) sú uvedené v tabuľke č. 4. 24.

Tabuľka č. 4. 24: Obsah rizikových prvkov v poľnohospodárskej pôde

číslo lokality	lokalita (kataster)	Obsah hodnoteného prvku v mg.kg ⁻¹									
		As	Cd	Co	Cr	Cu	Ni	Pb	Se	Zn	Hg
400069	Hradište	< 25	< 0,4	>= 15	< 150	< 60	>= 40	< 70		< 100	
400364	Ipel'ský Potok	< 10	< 0,4	< 15	< 100	< 30	< 40	< 25		< 100	< 0,15
400076	Sušany	< 25	< 0,4	< 15	< 150	< 60	< 40	< 70		< 100	

limit prekročený hĺbke 0 -10 cm
 limit prekročený hĺbke 35 -45 cm
 limit prekročený v oboch hĺbkach

Zdroj: www.enviroportal.sk

Monitorovacia sieť v záujmovom území je pomerne riedka, takže hodnotenie doplnené na základe publikácií Granec, Šurina, 1999 a Atlas krajiny SR, 2002 v ktorých boli vytvorené priestorové priemety kontaminácie pôd jednotlivými rizikovými prvkami a pôdy boli zatriedené do nasledovných kategórií:

- 0 – nekontaminované pôdy,
- A, A1 – rizikové pôdy,
- B – kontaminované pôdy,
- C – silne kontaminované pôdy.

Na základe analýzy možno konštatovať, že pôdy okresu sú väčšinou mierne kontaminované cudzorodými látkami. Väčšina územia okresu leží v zóne A, A1, teda pôdy rizikové, s možným negatívnym vplyvom na životné prostredie, čo znamená, že obsah najmenej jednej z rizikových látok prekračuje limit A, A1, až po limit B. Vyšší obsah kontaminujúcich látok v pôde môže byť spôsobený prirodzene zvýšeným obsahom prvkov vplyvom geochemických anomálií (napr. v okolí rudných ložísk. Kontaminované až silne kontaminované pôdy sa nachádzajú len v oblasti Kokavy nad Rimavicou a jedná sa o kontamináciu arzénom. Mierne nadlimitné hodnoty Cd boli zaznamenané v oblasti Utekáča. Priestorový priemet kontaminácie pôd je v mapovom výstupe č. 3 Priemet negatívnych prvkov a javov.

Znečistenie ovzdušia

Kvalitu ovzdušia vo všeobecnosti určuje obsah znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Ochranu ovzdušia upravuje zákon NR SR č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov. Kritéria kvality ovzdušia sú uvedené vo vyhláske MŽP SR č. 244/2016 Z. z. o kvalite ovzdušia. Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje Slovenský hydrometeorologický ústav na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia (NMSKO). Na monitorovanie lokálneho znečistenia ovzdušia bolo v roku 2016 na území SR rozmiestnených 38 automatických monitorovacích staníc, z ktorých väčšina monitoruje základné znečisťujúce látky (SO₂, NO₂, NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}, CO). Takáto stanica sa v okrese Poltár nenachádza. Najbližšia takáto stanica sa nachádza v okrese Rimavská Sobota v k. ú. Hnúšťa.

Od roku 2000 je vývoj hlavných znečisťujúcich látok sledovaný aj prostredníctvom databázy Národného emisného inventarizačného systému (NEIS), ktorý je vyvíjaný za podpory Ministerstva životného prostredia SR a Slovenského hydrometeorologického ústavu. Program NEIS je vyvinutý v súlade s legislatívou platnou v SR a obsahuje najnovšie zmeny legislatívy ochrany ovzdušia realizované v súvislosti s implementáciou smerníc EÚ. Súčasťou projektu sú procedúry zberu údajov o emisiách, ich overovanie na odboroch životného prostredia okresných úradov, ako aj procedúry, zabezpečujúce import týchto údajov do centrálnej databázy a ich prezentáciu na centrálnej úrovni. Ako možno vidieť v tabuľke č. 4. 25, vývoj emisií zo stacionárnych zdrojov (veľké a stredné zdroje znečistenia) je celkom priaznivý. Množstvo tuhých znečisťujúcich látok, oxidu siričitého, oxidov dusíka a množstvo organických látok vyjadrených ako celkový organický uhlík (TOC) klesá, stúpajú iba množstvo oxidu uhoľnatého (NEIS, 2018).

Tabuľka č. 4. 25: Emisie zo stacionárnych zdrojov (veľké a stredné) znečistenia ovzdušia v okrese Poltár

rok	emisie (v t za rok)				
	TZL	SO ₂	NO _x	CO	TOC
2017	3,870	5,756	25,188	50,195	10,217
2016	3,964	5,023	18,476	30,907	6,372
2015	15,684	12,123	39,745	28,845	126,003

Zdroj: <http://neisrep.shmu.sk>

Na znečisťovaní ovzdušia sa v najväčšej miere podieľa priemyselná výroba, vysoká intenzita cestnej dopravy a výroba a rozvoj elektriny, plynu a vody. V okrese Poltár sa nachádza 45 evidovaných zdrojov znečisťovania ovzdušia, z toho 6 radíme k veľkým zdrojom. Sú to BEST MEAT s.r.o.(chov brojlerov), IPEL'SKÉ TEHELNE a.s. (tehliarska výroba), Poltár Crystal &Steel, a.s. (výroba skla a sklárskych výrobkov), R-GLASS Trade s.r.o. (výroba skla a sklárskych výrobkov), STRABAG s.r.o. (obaľovňa bitúmenových zmesí) a

ŽIAROMAT a.s. (výroba žiaruvzdorných materiálov). Zoznam znečisťovateľov v okrese za rok 2018 je v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 4. 26: Zoznam najväčších znečisťovateľov ovzdušia v okrese Poltár za rok 2018

Názov prevádzkovateľa	Obec zdroja	Názov zdroja
AGRORIS, s. r. o.	Sušany	Chov hovädzieho dobytku
		Výkrm ošípaných
AGROSPOL Kalinovo, s.r.o.	Kalinovo	Stredisko Kalinovo
AGROSPOL Mláky s.r.o.	Veľká Ves	Stredisko Veľká Ves
AGROSPOL Nenince, s.r.o.	Uhorské	Chov hovädzieho dobytku
		Poľnohospodárske stredisko Rovňany - chov HD Hradište
		Výkrm ošípaných
Angelika Vajayová	Kokava nad Rimavicou	Čerpacia stanica PHM
BASTAV, s.r.o.	Poltár	Kotolňa na drevnú štiepku
BEST MEAT s.r.o.	Poltár, časť Slaná Lehota	Chov brojlerov - Stredisko Slaná Lehota
ČS-KA Mazorník, s.r.o.	Breznička	Čerpacia stanica PH
Domov dôchodcov a domov sociálnych služieb Sušany	Sušany	Plynová kotolňa
IPEL'SKÉ TEHELNE a.s.	Breznička	Tehliarska výroba
NOPOL s.r.o.	Ďubákovo	Chov oviec
	Kokava nad Rimavicou, oblasť Potočky	Chov hovädzieho dobytku - Potočky
	Poltár	Chov HD - Stredisko Poltár
		Plynová kotolňa - Stredisko Poltár
Obec Utekáč	Utekáč	Plynová kotolňa K2 - Reštaurácia
		Plynová kotolňa K1 - Nad stanicou,
Poľnohospodárske družstvo so sídlom v Hrnčiarskych Zalužanoch	Hrnčiarska Ves	Chov hovädzieho dobytku - Veľká Suchá
	Hrnčiarske Zalužany	Chov HD
		Chov ošípaných
	Selce	Chov ošípaných
Poltár Crystal &Steel, a.s.	Poltár	Energoblok Poltár
		Výroba skla a sklárskych výrobkov
Poltárska energetická, s.r.o.	Poltár	Kotolňa 13. januára
R-GLASS Trade s.r.o.	Cinobaňa, časť Katarínska Huta	Výroba skla a sklárskych výrobkov
Slovak Telekom, a. s.	Poltár	Kotolňa
SLOVNAFT, a.s.	Poltár	Čerpacia stanica PL
Spc Bankruptcy, s.r.o.	Poltár	Plynová kotolňa Poliklinika
Stavebné bytové družstvo Lučenec	Cinobaňa	Kotolňa
	Kokava nad Rimavicou	Plynová kotolňa
Stavebné bytové družstvo Lučenec	Utekáč	Plynová kotolňa
STRABAG s.r.o.	Kalinovo	Obalovňa bitúmenových zmesí
Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s.	Kokava nad Rimavicou	ČOV Kokava nad Rimavicou
	Málinec	Plynová kotolňa - Úpravňa vôd Málinec
Š A M O T K A, výrobné družstvo Hrnčiarske Zalužany	Hrnčiarske Zalužany	Kotolňa
		Výroba keramiky
Základná škola Poltár	Poltár	Plynová kotolňa ZŠ
Základná škola s materskou školou Kokava nad Rimavicou	Kokava nad Rimavicou	Plynová kotolňa ZŠ I

Názov prevádzkovateľa	Obec zdroja	Názov zdroja
ŽIAROMAT a.s.	Kalinovo, časť Močiar	Ložisko žiaruvzdorných ílov Kalinovo IV - Močiar
	Kalinovo	Podniková kotolňa
		Výroba žiaruvzdorných materiálov
		Ložisko kremenca Kalinovo - Zlámanec

Zdroj: OÚ Banská Bystrica, NEIS, 2018

Na území okresu by sme mohli vymedziť aj malé zdroje znečistenia, hlavne tam, kde obce nie sú plynofikované. Z celkového počtu 22 obcí je plynofikovaných 18, 4 obce plynofikáciu nemá (SPP, 2018). K znečisteniu ovzdušia v okrese Poltár negatívne prispieva aj automobilová doprava, ktorej intenzita neustále narastá. K najfrekventovanejším cestám patria cesty II. triedy - II/595 a II/526. Meranie znečisťujúcich látok z dopravy sa zatiaľ nemeria, ale za 90% celkových emisií prchavých organických látok z dopravy zodpovedajú vozidlá s benzínovým motorom. Automobilová doprava okrem zvyšovania plynných emisií z výfukových plynov spôsobuje aj sekundárnu prašnosť.

Zaťaženie prostredia hlukom

V množine stresových faktorov má významné miesto hluk, ktorý zhoršuje kvalitu životného prostredia a nepriaznivo vplyva nielen na faunu a flóru, ale aj na zdravie človeka. Ochrana pred hlukom, o jeho posudzovaní a kontrole vo vonkajšom prostredí zachytáva v našej legislatíve zákon NR SR č. 2/2005 Z. z. o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí v znení neskorších predpisov a od 16. 8. 2007 vo vyhláske MZ SR č. 549/2007 Z. z., ktorou sa stanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí. Vyhláska zhodnocuje intenzitu hluku samostatne vo vonkajšom prostredí, pre cestnú dopravu, pre železničné dráhy, leteckú dopravu a hluk z iných zdrojov ako z dopravy.

Automobilová doprava predstavuje líniový stresový faktor, ktorý vplyva na okolitú krajinu, predovšetkým pozdĺž dopravných koridorov, negatívne zaťažuje prostredie emisiami, hlukom a vibráciami. Podľa interných zdrojov Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Lučenci najzávažnejším zdrojom hluku sú prípady, keď cesty I. a II. triedy prechádzajú v blízkosti obytnej zástavby. K takýmto cestám v okrese patria cesty II/595 a II/526.

Podľa posledného sčítania dopravy v roku 2015 (SSC, 2015) je najväčšia intenzita v okrese Poltár na cestách II. triedy, konkrétne na ceste I/595.

Tabuľka č. 4. 27: Intenzita dopravy v okrese – počet motorových vozidiel/deň za rok 2015

Cesta	Sčítací úsek	Počet áut
II/526	91950	1 054
II/526	91960	556
II/595	93080	1 434
II/595	93082	2 176
II/595	93090	1 645
II/595	93100	4 179
II/595	93106	3 873
II/595	93730	1 833
II/595	95221	4 233
III/2641	93056	630
III/2642	93110	3 256
III/2669	93081	1 966
III/2713	93101	2 423
III/2713	93291	1 816
III/2713	93298	1 584
III/2713	93299	1 584

Cesta	Sčítací úsek	Počet áut
III/2715	93060	1 470
III/2715	93070	428
III/2724	93720	699

Zdroj: www.ssc.sk

Pri železničnej doprave je intenzita hluku závislá na počte, druhu a skladbe vlakov a parametroch trasy. Intenzita hluku je najvýraznejšia na tratiach prechádzajúcimi cez sídelne útvary a na železničných staniciach. Okresom Poltár prechádza neelektrifikovaná trať č.162 Lučenec - Utekáč, ktorou ročne prejde 98 nákladných vlakov a 7 575 osobných vlakov. Ďalšou traťou v okrese je neelektrifikovaná trať č.163 Katarínska Huta - Breznička, ktorá z dôvodu nevyťažnosti bola osobná doprava zastavená od 2. 2. 2003 (ŽSR, 2017).

V území sa nachádzajú aj viaceré stacionárne zdroje hluku ako areály výroby, priemyselné a poľnohospodárske prevádzky, ktoré zaťažujú obyvateľov, ktorí sa ich v blízkosti pohybujú alebo bývajú. Najviac hluk nepriaznivo vplýva na zamestnancov, ktorí v týchto prevádzkach pracujú. Občasnými zdrojmi hluku môžu byť aj športové, kultúrne a rekreačné areály. Na základe materiálov RÚVZ v Lučenci však neboli zistené závažné stacionárne zdroje hluku v okrese.

Znečistenie vôd

Podľa zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) je znečistenie definované ako priame alebo nepriame zavádzanie látok alebo tepla do vzduchu, vody alebo pôdy ako výsledok ľudskej činnosti, ktoré môže byť škodlivé pre ľudské zdravie, kvalitu vodných ekosystémov alebo suchozemských ekosystémov priamo závislých od vodných ekosystémov, a ktoré má za následok poškodenie hmotného majetku, poškodenie alebo narušenie estetických hodnôt životného prostredia a jeho iného oprávneného využívania. Hodnotenie kvality povrchových vôd sa komplexne vykonáva v povodiach, v čiastkových povodiach a v útvaroch povrchových vôd.

Útvar povrchových vôd je vymedziteľný a významný prvok povrchovej vody, ktorý je určený za základnú jednotku smernice 2000/60/ES Rámcovej smernice o vode (RSV). Identifikáciou útvaru povrchovej vody je vymedzenie samostatnej a významnej časti povrchovej vody. Postup a kritéria vymedzenia útvarov povrchovej vody sú uvedené v prílohe č. 1 vyhlášky MPRV SR č. 418/2010 o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona. Zoznam útvarov povrchovej vody je uvedený v prílohe č. 2 menovanej vyhlášky.

Útvary povrchovej vody sa zaraďujú do kategórie:

- rieky,
- rieky so zmenenou kategóriou, najmä vodné nádrže a zdrže,
- jazerá.

Vodné útvary sa členia na:

- prirodzené útvary povrchovej vody,
- výrazne zmenené vodné útvary,
- umelé vodné útvary.

Monitorovanie vôd sa vykonáva v monitorovacích miestach podľa programov monitorovania povrchových vôd, ktoré sa vypracúvajú v súlade s Vodným plánom Slovenska.

Hodnotenie stavu útvarov povrchovej vody sa hodnotí pre každú kategóriu útvarov povrchovej vody a je založené na hodnotení ich ekologického stavu, resp. ekologického potenciálu a chemického stavu.

✓ Stav útvarov povrchových vôd

Z hydrologického hľadiska územie okresu patrí do oblasti povodia Dunaja. Veľká časť územia okresu spadá do čiastkového povodia Ipeľ (číslo hydrologického povodia 4-24). Menšiu severovýchodnú časť radíme do čiastkového povodia Slaná (číslo hydrologického povodia 4-31).

Podrobný popis povrchových vôd okresu je uvedený v kapitole 1.1.4.1 Hydrologické pomery.

Pri povrchových vodách sa hodnotí ekologický a chemický stav a kvalita vody.

Do hodnotenia ekologického stavu patria nasledovné prvky kvality rozdelené do 3 skupín:

- biologické prvky kvality (BPK): bentické bezstavovce; fytobentos a makrofyty; fytoplanktón; ryby
- fyzikálno-chemické prvky kvality (FCHPK): všeobecné FCH ukazovatele; 26 škodlivých a obzvlášť škodlivých látok relevantných pre SR
- hydromorfologické prvky kvality (HMPK)

Výsledné hodnotenie sa určuje v piatich triedach kvality: veľmi dobrý (1), dobrý (2), priemerný (3), zlý (4), veľmi zlý (5).

Pri chemickom stave sa hodnotia prioritné látky a nebezpečné látky. Výsledky hodnotenia sa kategorizujú v dvoch triedach: dosahuje (D) a nedosahuje (ND) dobrý chemický stav.

Ekologický stav / potenciál útvarov povrchovej vody

Základom hodnotenia ekologického stavu útvarov povrchových vôd sú biologické prvky kvality, ktoré majú v súlade so základným princípom a myšlienkou RSV prioritné postavenie. Pre významne zmenené vodné útvary a umelé vodné útvary sa podľa princípov RSV stanovoval ekologický potenciál.

Chemický stav útvarov povrchovej vody

Základom hodnotenia chemického stavu útvarov povrchových vôd sú špecifické znečisťujúce látky, ktoré sú definované ako znečistenie spôsobené prioritnými látkami. Pri ich hodnotení sa uplatňujú smernice EÚ. Hodnotenie chemického stavu vôd pozostávalo z posúdenia výskytu 41 prioritných látok vo vodných útvaroch povrchových vôd. Súlad výsledkov monitorovania s Environmentálnou normou kvality (ENK) predstavuje súlad s požiadavkami pre dobrý chemický stav.

Podľa RSV „dobrý stav povrchovej vody“ znamená stav, ktorý dosahuje úroveň povrchovej vody, ak je jeho ekologický a jeho chemický stav aspoň „dobrý“.

Ekologický a chemický stav útvarov povrchových vôd v okrese Poltár k uvádza nasledovná tabuľka.

Tabuľka č. 4. 28: Ekologický a chemický stav útvarov povrchových vôd v okrese Poltár

Povodie	Kód VÚ	Názov VÚ	Od rkm	Do rkm	Ekologický stav	Chemický stav
Ipeľ	SKI0003	Ipeľ	198,53	172,40	2	D
Ipeľ	SKI0004	Ipeľ	172,40	0,00	3	D
Ipeľ	SKI0005	Suchá	33,80	22,80	4	D
Ipeľ	SKI0006	Suchá	22,80	12,20	4	D
Ipeľ	SKI0042	Maštinský potok	10,50	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0046	Slatinka-1	17,20	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0056	Šťavica	12,50	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0060	Poltárica	17,40	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0063	Banský potok	19,30	10,25	3	D
Ipeľ	SKI0064	Banský potok	10,25	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0065	Selčiansky potok-2	13,10	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0067	Uhorštiansky potok	12,50	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0068	Oždinský potok	7,80	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0069	Polovno	9,90	3,80	3	D
Ipeľ	SKI0070	Polovno	3,80	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0120	Petrovský potok-1	6,20	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0126	Točnica	10,05	0,00	4	D
Ipeľ	SKI0129	Smolná	3,40	0,00	3	D
Ipeľ	SKI0130	Chocholná	9,20	3,75	2	D

Povodie	Kód VÚ	Názov VÚ	Od rkm	Do rkm	Ekologický stav	Chemický stav
Ipeľ	SKI0131	Chocholná	3,75	0,00	2	D
Ipeľ	SKI1001	VN Málinec	183,00	180,20	3	D
Slaná	SKS0031	Kokavka	13,80	0,00	2	D
Slaná	SKS0044	Rimavica	33,60	14,50	2	D
Slaná	SKS0045	Rimavica	14,50	0,00	2	ND
Slaná	SKS0047	Liešnica	7,80	2,90	2	D
Slaná	SKS0048	Liešnica	2,90	0,00	2	D

Zdroj: Vodný plán SR, 2015.

Z tabuľky vyplýva, že ekologický stav útvarov povrchových vôd na území okresu je zlý. Dobrý ekologický stav dosahuje Ipeľ (SKI0003), Chocholná (SKI0130), Chocholná (SKI0131), Kokavka (SKS0031), Rimavica (SKS0044), Rimavica (SKS0045), Liešnica (SKS0047), Liešnica (SKS0048). Zlý ekologický stav dosahuje Suchá (SKI0005), Suchá (SKI0006), Maštinský potok (SKI0042), Slatinka-1 (SKI0046), Šťavica (SKI0056), Poltárca (SKI0060), Banský potok (SKI0064), Selčiansky potok-2 (SKI0065), Uhorštiansky potok (SKI0067), Oždinský potok (SKI0068), Polovno (SKI0070), Petrovský potok-1 (SKI0120), Točnica (SKI0126). Rimavica (SKS0045) nedosahuje dobrý chemický stav. Všetky ostatné útvary povrchových vôd dosahujú dobrý chemický stav.

Znečistenie z komunálnych odpadových vôd

Organické znečistenie obsiahnuté vo vodách je dôsledkom kontaminácie vody organickými látkami pochádzajúcimi z prirodzených a antropogénnych zdrojov. Organické látky prirodzene sa vyskytujúce vo vode pochádzajú hlavne z erózie pôd, rozkladných procesov odumretej fauny a flóry. Sú relatívne nerozpustné a pomaly rozložiteľné. Organické zložky pochádzajúce z rozličných ľudských aktivít patria k najčastejšie sa vyskytujúcim znečisťujúcim látkam vypúšťaným do povrchových vôd.

Znečisťovanie vôd organickým znečistením sa uskutočňuje priamym vypúšťaním odpadových vôd do recipientov a tiež difúznym spôsobom. Za potenciálne významné bodové zdroje znečistenia považujeme:

- komunálne a priemyselné zdroje znečistenia - podliehajúce smernici 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd (transponovaná do zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacích predpisov a zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách); Sú to aglomerácie veľkostnej kategórie nad 2000 EO a aglomerácie pod 2000 EO s vybudovaným zberným systémom, ale bez čistenia odpadových vôd;
- priemyselné zdroje znečistenia - podliehajúce smernici EP a Rady 2010/75/EU o priemyselných emisiách – integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania ŽP (transponovaná do zákona č. 39/2013 Z. z. a Vyhlášky MŽP SR č.183/2013 Z. z.6), alebo Nariadeniu EP a Rady č. 166/2006 (E-PRTR), alebo zákona č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní a šírení informácií o životnom prostredí. Sú to zdroje znečisťovania, ktoré spadajú do Kategórie priemyselných činností uvedených v článku 2 Prílohy I smernice 2010/75/EÚ.

Za významné difúzne zdroje znečistenia sú považované:

- aglomerácie vymedzené podľa smernice Rady 91/271/EHS, ktorých miera odkanalizovania nezodpovedá požiadavkám smernice 91/271/EHS;
- aglomerácie pod 2000 EO bez verejnej kanalizácie.

Znečistenie povrchových vôd živinami z bodových zdrojov znečistenia je dôsledkom vypúšťania nedostatočne čistených alebo nečistených odpadových vôd z aglomerácií, priemyslu a poľnohospodárstva. V súvislosti s redukovaním živín z odpadových vôd má mimoriadnu významnosť technológia ČOV.

V okrese Poltár sú vymedzené 3 aglomerácie s veľkosťou nad 2 000 EO. Zoznam aglomerácií s veľkosťou nad 2 000 EO a spôsob nakladania s odpadovými vodami je uvedený v tabuľke č. 4. 29.

Tabuľka č. 4. 29: Aglomerácie s veľkosťou nad 2 000 EO v okrese Poltár

Kód obce	Názov obce	Názov aglomerácie	Počet obyvateľov (2017)	Spôsob nakladania s OV v % (2011)		
				cez verejnú kanalizáciu	individuálne systémy	iné
511765	Poltár	Poltár	5 698	60,7	37,8	1,5
511315	Cinobaňa	Cinobaňa	2 252			
511471	Kalinovo	Kalinovo	2 194			
511498	Kokava nad Rimavicou	Kokava nad Rimavicou	3 026			

Zdroj: ŠÚSR, 2017, Vodný plán SR, 2015

K aglomeráciám nad 2 000 EO prislúcha 10 144 obyvateľov, čo predstavuje 46,9 % obyvateľov okresu (celkový počet obyvateľov okresu k roku 2017: 21 644). To znamená, že 53,1 % obyvateľov okresov býva v malých obciach tvoriacich aglomerácie pod 2000 EO. Čo sa týka počtu obcí, ktoré sú súčasťou aglomerácií nad 2 000 EO, vo vzťahu k počtu obcí v povodí je situácia nasledovná: celkový počet obcí v okrese je 22, počet obcí v aglomeráciách nad 2 000 EO je 3, t.j. 13,6 % z celkového počtu obcí v okrese.

Z tabuľky vyplýva, že 60,7 % (menej ako celoslovenský priemer – 75,6 %) množstva vyprodukovaného znečistenia (vyjadrené v ekvivalentných obyvateľoch) z aglomerácií nad 2 000 EO je odvádzaných stokovou sieťou a čistených na ČOV. Individuálnymi systémami je riešených 37,8 % EO a zvyšných 1,5 % je bez adekvátneho odvádzania odpadových vôd, ktoré znečisťujú povrchové i podzemné vody difúznym spôsobom.

Znečistenie z významných priemyselných a iných zdrojov znečistenia

Za potenciálne významné priemyselné a iné zdroje znečistenia sú považované zdroje znečistenia

- definované v smernici č. 2010/75/EU o priemyselných emisiách (integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania, transponovaná do zákona č. 39/2013 Z. z. o IPKZ a Vyhlášky MŽP SR č.183/2013 Z. z.), alebo Nariadeniu EP a Rady č. 166/2006 o zriadení Európskeho registra uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok, ktorým sa menia a dopĺňajú smernice Rady 91/689/EHS a 96/61/ES (E-PRTR), alebo zákona č. 05/2004 Z. z. o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií o ŽP a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zdroje znečistenia, v ktorých vypúšťaných odpadových vodách boli identifikované prioritné látky, resp. boli určené v povolení (NV č. 269/2010 Z. z.) - smernica EP a Rady 2008/105/ES o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky a o zmene a doplnení smerníc 82/176/EHS, 83/513/EHS, 84/156/EHS, 84/491/EHS, 86/280/EHS a 2000/60/ES,
- zdroje znečistenia, ktoré majú v povolení na vypúšťanie OV resp. sú v ich odpadových vodách identifikované látky relevantné pre SR,
- pomer odpadových vôd (OV) k prietoku v recipiente na úrovni Q_{355} , Q_{zar} : (1:1 a viac).

Tieto kritéria významnosti platia i pre znečisťovanie vôd živinami a prioritnými látkami a relevantnými látkami. Na území okresu Poltár sa vyskytuje nasledovný významný priemyselný zdroj znečistenia povrchových vôd.

Tabuľka č. 4. 30: Významné priemyselné a ostatné zdroje znečistenia v okrese Poltár

ID	IPKZ KOM	Prevádzkovateľ	Sídlo	Zameranie	Kód VÚ	Názov toku	rkm
1	IPKZ	Žiaromat a.s. Kalinovo	Kalinovo	Výroba žiaruvzdorných keramických výrobkov	SKI0046	Slatinka-1	12,7

ID	Množstvo odpad. vôd (tis.m ³ .rok ⁻¹)	Spôsob čistenia	Režim vypúšťania	BSK ₅	ChSK _{Cr}	N _{celk}	P _{celk}	NL	iné
1	24,128	M-B	24/365	0,207	0,72	-	-	0,302	

IPKZ- prevádzka spadajúca pod IPKZ alebo nariadenie EP a Rady E-PRTR

Spôsob čistenia: M – mechanické, B – biologické, CH – chemické, BČ – bez čistenia

Zdroj: Vodný plán SR, 2015

Znečistenie z poľnohospodárstva

Medzi kľúčové poľnohospodárske zdroje organického znečistenia a znečistenia živinami patrí vypúšťanie odpadových vôd zo zariadení intenzívneho chovu hydiny a ošipáných do povrchových vôd prípadne šírenie znečistenia difúznym spôsobom pôsobením klimatických faktorov. Ďalším významným zdrojom znečistenia živinami je používanie minerálnych a organických hnojív, ktoré významne prispieva k znečisťovaniu vôd živinami - difúznym odtokom (prostredníctvom drenáže), vplyvom vetra pri postrekoch a povrchovým odtokom.

Na území okresu Poltár sa podľa registra prevádzkarní pre hydinu vedenom v súlade s §39 ods. 12 zákona č. 39/2007, nachádzajú nasledovné prevádzkarne chovu hydiny.

(<https://www.svps.sk/zvierata/Zoznamyschvalene.asp?cmd=resetall&Zoznamy=ostatne&Sekcia=35&Cinnost=EF&Podsekcia=0>).

Tabuľka č. 4. 31: Prevádzkarne pre hydinu v okrese Poltár

Pridelené číslo	Chované druhy	Názov prevádzkarne
SK-VH-LC-02	výkrm kurčiat	Farma BEST MEAT s.r.o. - Slaná Lehota, 987 01 Poltár
VH - LC - 06	bažantnica Petrovec	Lesy SR, š.p. Banská Bystrica

Zdroj: <https://www.svps.sk>

Na území okresu sa nenachádzajú veľkochovy ošipáných s vydaným IPKZ (<http://ipkz.enviroportal.sk>).

Vybrané lesohospodárske prvky a javy so stresujúcim účinkom

Poškodenie vegetácie

Poškodenie vegetácie odráža negatívne pôsobenie prírodných ako aj antropogénnych faktorov na vegetáciu. K abiotickým faktorom, ktoré spôsobujú poškodenie vegetácie, vo všeobecnosti patria: vietor, sneh, námraza, sucho, požiare a pod. Z biotických faktorov ide predovšetkým o pôsobenie podkôrneho a drevokazného, listožravého a cicavého hmyzu, hnilôb, tracheomýkóz a poľovnej zveri. Monitorovanie sa vykonáva obdobne ako pri poľnohospodárskej pôde na trvalých monitorovacích plochách v rámci Čiastkového monitorovacieho systému Lesy – monitoring lesa a environmentálnych interakcií. Monitoring vykonáva podľa stanovenej periodicity Národné lesnícke centrum vo Zvolene. Na základe straty asimilačných orgánov stromov – defoliácie sa poškodenie hodnotí v piatich základných stupňoch:

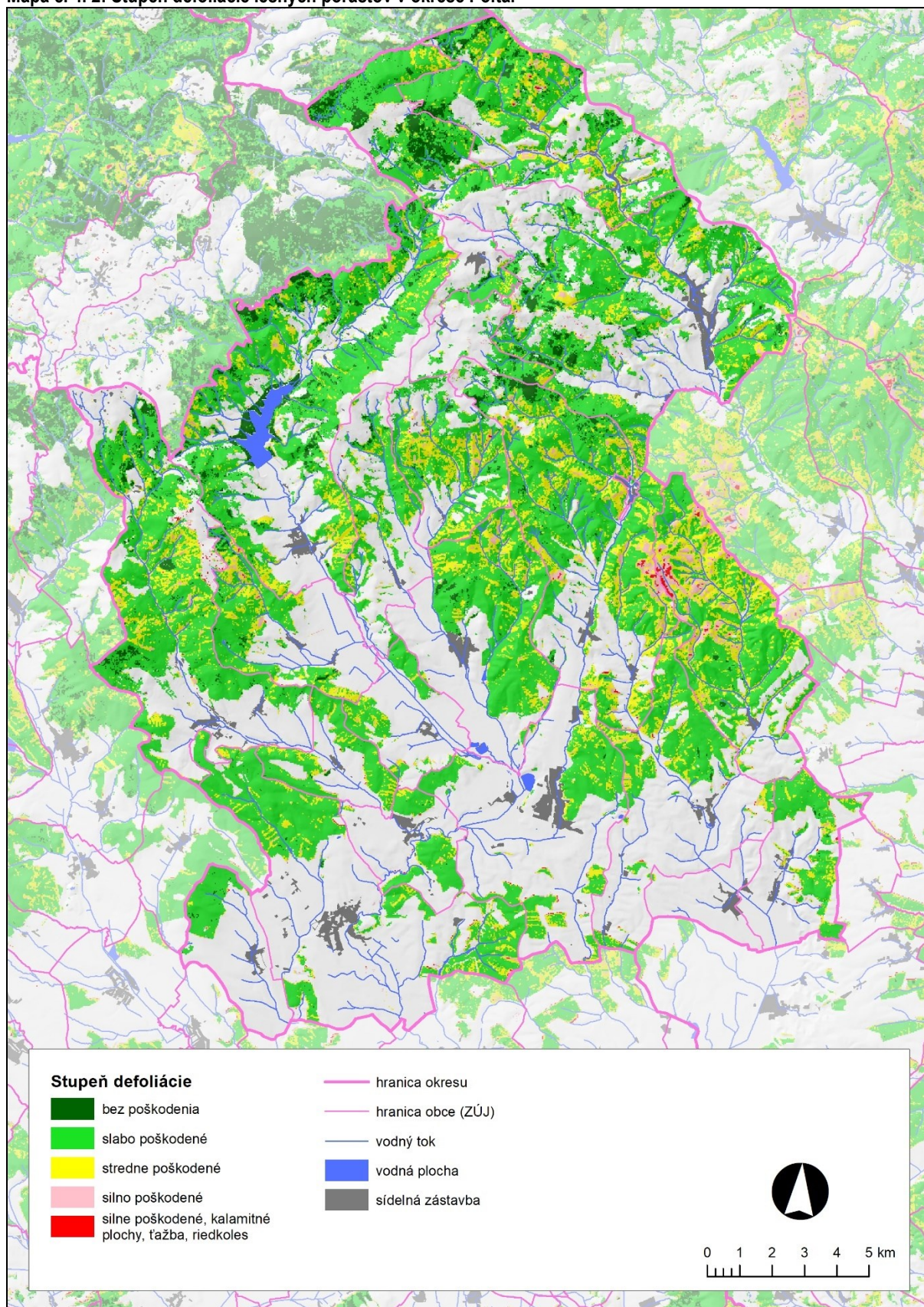
- bez poškodenia – defoliácia 0 – 10 %
- slabo poškodené – defoliácia 11 – 30 %
- stredne poškodené – defoliácia 31 – 60 %
- silne poškodené – defoliácia 61 – 90 %
- silne poškodené, kalamitné plochy, ťažba, riedkoles – defoliácia viac ako 90 %

Rastrové vrstvy defoliácie lesných porastov pripravuje NLC každoročne na podklade satelitných snímok Landsat, Sentinel (z vrcholu vegetačného obdobia) a terestrických hodnotení defoliácie. Vrstva neodráža len zdravotný stav porastov – na satelitných snímkach vykazujú vyššiu defoliáciu aj porasty riedke, nezapojené (napr. na strmých skalnatých svahoch), porasty v obnove (vyťažené plochy, veľmi mladé a ešte nezapojené porasty), okraje porastov a pod., ktoré však v skutočnosti môžu mať nulovú alebo len veľmi slabú defoliáciu. Tieto na satelitných snímkach vzhľadom na ich priestorové rozlíšenie nie je možné odlišiť od porastov so skutočne zhoršeným stavom. Defoliácia je zväčša výsledkom pôsobenia klimatických faktorov.

Mapa č. 4. 2 ukazuje stupeň defoliácie lesných porastov (priemer za r. 2015 – 2017) v okrese Poltár. Medziročne môže, najmä pri listnatých drevinách, defoliácia značne variovať a preto sme použili priemerné hodnoty z rokov 2015 – 2017 (NLC, 2018).

Najviac poškodené lesy sa nachádzajú v k. ú. obcí Selce a České Brezovo. Celkovo možno povedať, že vegetácia a lesy v okrese Poltár sú vo zvýšenej miere vystavené tlaku komplexu faktorov, spojených so znečisteným ovzduším a pôdou, ktoré sú ďalej zosilnené nepriaznivým vplyvom biotických a abiotických škodlivých činiteľov.

Mapa č. 4. 2: Stupeň defoliácie lesných porastov v okrese Poltár

Upravil: B. Ivanič (Zdroj: NLC Zvolen, 2018)

Výskyt smrekových monokultúr

Smrekové monokultúry sú zvyčajne rovnovým umelo vysadeným lesným porastom tvoreným smrekom. Smrek má plytkú koreňovú sústavu, je preto náchylný na vyvrátenie vetrom. Často je napádaný podkônym hmyzom – lykožrútkami, ktoré v monokultúre smreka nachádzajú neúmerne veľké možnosti na rozmnoženie. Pri rozmnožení lykožrútkov dochádza k masovému úhynu smrekov. Do tejto kategórie patria smrekové monokultúry, ktoré sa stanovištné nachádzajú na nevhodnom mieste a netvoria potenciálne prirodzenú jednotku v danom území. Za monokultúru považujeme porast s podielom smreka väčším ako 90 %.

Údaje o výskyte smrekových monokultúr sa nachádzajú v podkapitole 2.2 Lesné pozemky. V okrese Poltár sa vyskytujú najmä v severnej časti, vo Veporských vrchoch, v menšej miere v Stolických vrchoch.

Environmentálne záťaž

Environmentálna záťaž (EZ) je v zmysle aktuálneho znenia zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) zadefinovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody. Ide o široké spektrum území kontaminovaných priemyselnou, vojenskou, banskou, dopravnou a poľnohospodárskou činnosťou, ale aj nesprávnym nakladaním s odpadom.

Environmentálne záťaž boli predmetom riešenia geologickej úlohy „Systematická identifikácia environmentálnych záťaž na území SR“, realizovanej v rokoch 2006 – 2008 v gescii MŽP SR, v zmysle ktorej boli vypracované čiastkové záverečné správy a registre environmentálnych záťaž v jednotlivých okresoch SR. V roku 2010 bol uznesením vlády prijatý Štátny program sanácie environmentálnych záťaž (ŠPS EZ) na roky 2010 – 2015, na ktorý nadväzuje ŠPS EZ 2016 - 2021. Ide o strategický plánovací dokument pre oblasť environmentálnych záťaž na Slovensku, ktorý určuje rámcové úlohy na postupné znižovanie negatívnych vplyvov environmentálnych záťaž na zdravie človeka a životné prostredie. Stanovuje priority, ciele a programové opatrenia rozdelené do krátkodobých, strednodobých a dlhodobých časových horizontov, definuje časový a vecný harmonogram realizácie prác v oblasti riešenia environmentálnych záťaž na obdobie rokov 2016-2021, s určením najrizikovejších environmentálnych záťaž navrhnutých na riešenie z hľadiska potreby prieskumu pravdepodobných environmentálnych záťaž a potreby vypracovania rizikovej analýzy, z hľadiska potreby monitoringu environmentálnych záťaž a z hľadiska potreby realizácie sanácie environmentálnych záťaž (www.enviro.sk).

Informačný systém environmentálnych záťaž (IS EZ)

Informačný systém zabezpečuje zhromažďovanie údajov a poskytovanie informácií o environmentálnych záťažach a je súčasťou informačného systému verejnej správy. Informačný systém zriaďuje, prevádzkuje a údaje z neho s výnimkou údajov o pravdepodobných environmentálnych záťažach sprístupňuje MŽP SR podľa osobitného predpisu.

Register environmentálnych záťaž pozostáva z nasledujúcich častí:

- časť A obsahuje evidenciu pravdepodobných environmentálnych záťaž,
- časť B obsahuje evidenciu environmentálnych záťaž,
- časť C obsahuje evidenciu sanovaných a rekultivovaných lokalít.

Výskyt environmentálnych záťaž v okrese Poltár je znázornený v tabuľke č. 4. 32.

Tabuľka č. 4. 32: Výskyt environmentálnych záťaž v okrese Poltár

Názov EZ - Poltár	Register	Identifikátor	Obec
Kalinovo - fenolová jama (Žiaromat)	B	SK/EZ/PT/720	Kalinovo
Kokava nad Rimavicou - Bohaté	A	SK/EZ/PT/721	Kokava nad Rimavicou
Málinec- Stupník	A	SK/EZ/PT/722	Málinec
Poltár - Slaná Lehota	A	SK/EZ/PT/723	Poltár
Poltár - Slaná Lehota	C	SK/EZ/PT/723	Poltár
Cinobaňa - Hanová	C	SK/EZ/PT/1457	Cinobaňa
Kokava nad Rimavicou - Chorepa	C	SK/EZ/PT/1458	Kokava nad Rimavicou

Názov EZ - Poltár	Register	Identifikátor	Obec
Utekáč - bývalé sklárne Clara	B	SK/EZ/PT/1786	Utekáč

Zdroj: www.envirozataze.enviroportal.sk

Invázne druhy rastlín a živočíchov

Na Slovensku legislatívne upravuje problematiku nepôvodných a invázných druhov živočíchov, rastlín, húb a mikroorganizmov zákon č. 150/2019 Z.z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a zmene a doplnení niektorých zákonov (platnosť od 3.6.2019, účinnosť od 1.8.2019). Zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky bol vydaný nariadením vlády č. 449/2019 Z.z. a spôsoby ich odstraňovania invázných nepôvodných druhov živočíchov a rastlín vzbudzujúcich obavy Európskej únie a invázných nepôvodných druhov živočíchov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky a nakladanie s biomasou sú uvedené vo vyhláške č. 450/2019 Z.z.. Vlastník, správca, užívateľ pozemku je povinný sa starať o pozemok tak, aby nedochádzalo k rozšíreniu týchto druhov na jeho pozemku a v prípade výskytu invázných druhov je povinný ich odstraňovať.

Výskyt invázných druhov bylín a drevín je roztrúsený po celom okrese, hlavne v južnej, juhovýchodnej a východnej časti.

Pásma hygienickej ochrany a technické pásma

Pásma hygienickej ochrany (PHO) sa vyčleňujú zvyčajne v okolí technických prvkov s cieľom ochrany okolia pred ich nepriaznivými účinkami. Možno ich považovať za zóny negatívneho vplyvu daných objektov na okolité prostredie. Patria sem PHO priemyselných areálov, ČOV, skládok odpadu, poľnohospodárskych areálov, vojenské zóny.

Pásma hygienickej ochrany a ochranné pásma v okolí technických prvkov (PHO TP) sa určujú s cieľom ochrany okolia pred ich nepriaznivými účinkami – sú to PHO priemyselných, poľnohospodárskych areálov, skládok odpadov, ČOV, ochranné pásma líniových objektov (železníc, ciest a diaľnic, letísk, rozvodov elektrickej energie, zariadení rozvodov plynu) a iné ochranné pásma, napr. OP pre káblové vedenia, OP vojenských objektov. Okrem PHO TP sa vyčleňujú tiež technické a bezpečnostné pásma, cieľom ktorých je ochrana technických prvkov pred negatívnymi vplyvmi okolia.

Spoločnou črtou uvedených pásiem je limitujúci a obmedzujúci vzťah k rozvoju jednotlivých socioekonomických aktivít a z toho vyplývajúci obmedzujúci a limitujúci účinok využitia potenciálu územia.

PHO priemyselných areálov

Vyčleňujú sa podľa potreby v okolí jednotlivých prevádzok v rôznych veľkostiach na základe ich negatívneho pôsobenia na okolie, pričom charakter negatívneho vplyvu priamo závisí od charakteru výroby. Okolo závodov a ostatných priemyselných zariadení sa podľa potreby zriaďujú PHO nasledujúcich širok:

- nad 500 m – ťažko obťažujúce a ohrozujúce výrobné procesy,
- 100 – 500 m – stredne obťažujúce a mierne ohrozujúce výrobné procesy,
- do 100 m – mierne ohrozujúce výrobné procesy.

Väčšie priemyselné areály sú sústredené do okolia Poltára, Kalinova, Katarínskej Huty a Brezničky. Menšie výrobné a priemyselné prevádzky sa nachádzajú v niektorých obciach. K najväčším výrobným podnikom v okrese patria R-GLASS Trade s. r. o. Lučenec (závod Katarínska Huta), ŽIAROMAT a. s. Kalinovo, Ipeľské tehelne, a. s. Lučenec (závod Breznička).

PHO skládok odpadov, odkalísk a zariadení na úpravu odpadov

Vyčleňuje sa do vzdialenosti od 300 do 500 m. Cieľom je ochrana okolia pred negatívnymi vplyvmi skladovania odpadov ako sú prašnosť, bakteriologické zdroje nákaz, zdroje emisií, pach a pod. Podľa vyhlášky MŽP SR č. 382/2018 Z. z. o skládkovaní odpadov a uskladnení odpadovej ortuti, je pri výbere lokality na skládku odpadov nutné zohľadniť tieto kritériá:

- bezpečnú vzdialenosť hranice budúcej skládky odpadov od obytných a rekreačných oblastí, vodných tokov, vodných nádrží a vodných zdrojov,

- ochranu prírody a krajiny a kultúrne dedičstvo v danej oblasti,
- únosné zaťaženie územia,
- možné extrémne meteorologické vplyvy a ich dôsledky.

PHO pre čistiare odpadových vôd sú určené danou legislatívou, t. j. stavebno-technickými normami (STN 75 6401 a STN 75 6402). Medzi ČOV a súvislou bytovou výstavbou sa PHO vymedzuje podľa zloženia odpadových vôd (OV), technológie čistenia OV, kalového hospodárstva, miery zakrytia objektov ČOV, úrovne zabezpečenia objektov ČOV dezodorizačnými technológiami, spôsobu vzniku a šírenia (úniku) aerosólov, prevládajúceho smeru vetrov, hluku vznikajúceho prevádzkou ČOV, aj vlastností ovplyvňovaného prostredia (napríklad konfigurácie terénu, druhu a rozmiestnenia zelene, účelu využitia okolitého prostredia).

Z tohto hľadiska sú určené orientačné hodnoty na vymedzenie pásiem hygienickej ochrany podľa spôsobu čistenia odpadových vôd:

Tabuľka č. 4. 33: Vymedzenie PHO podľa spôsobu čistenia odpadových vôd

Najmenšia vzdialenosť v m	Spôsoby čistenia odpadových vôd
25	s komplexne uzavretou zakrytou technológiou s čistením odvádzaného 25 vzduchu
25	mechanicko-biologické bez kalového hospodárstva s úplne zakrytými objektmi alebo so zakrytým kalovým hospodárstvom s čistením vzduchu
100	mechanicko-biologické s pneumatickou aeráciou, s kalovým hospodárstvom
200	mechanicko-biologické s mechanickou povrchovou aeráciou alebo biofiltráciami, s kalovým hospodárstvom
200	ostatné (špeciálne úpravy kalu, medzidepónie kalov, zhrabkov, piesku)

V okrese je prevádzkovaná len jedná skládka odpadov a to „Skládka odpadov na odpad ktorý nie je nebezpečný Poltár“, prevádzkovateľa - Združenie obcí pre likvidáciu odpadu Poltár, ktorá je v blízkosti mesta Poltár i obce Brezničky. Neprevádzkovaná, neuzavretá a nezrekultivovaná skládka odpadov sa nachádza aj v obci Veľká Ves.

V okrese Poltár má vybudovanú ČOV mesto Poltár a 7 obcí (Málinec, Uhorské, Zlatno, Cinobaňa, Hrnčiarске Zalužany, Kokava nad Rimavicou, Utekáč) a niekoľko priemyselných prevádzok a zariadení (napr. Žiaromat, a. s.).

PHO poľnohospodárskych areálov

PHO sa vyčleňujú vo vzdialenosti od 300 do 1000 m za účelom ochrany pred nepriaznivými vplyvmi ako je hlučnosť, prašnosť, zápach a pod. Za hlavné kritérium vyčlenenia ochranného pásma sa považuje druh a početnosť hospodárskych zvierat, ako aj spôsob zhromažďovania, odstraňovania a využívania exkrementov.

V týchto zónach podobne ako u PHO priemyselných objektov sa vylučuje rozvoj aktivít závislých od hygienických parametrov prostredia. Ide o aktivity súvisiace s rozvojom bytovej výstavby, výstavby zariadení občianskej vybavenosti, zariadení rekreácie a športu, detských zariadení a škôlok. Optimálne je tento priestor možné využiť na rozšírenie prevádzkových poľnohospodársko-technických objektov, prípadne na rastlinnú výrobu, alebo vysadiť ich pásom izolačnej vegetácie.

Areály poľnohospodárskej veľkovýroby boli vybudované takmer v každej obci s výnimkou Utekáča a Zlatna. Pomerne veľa z nich a to hlavne v Lučeneckej kotline je zaniknutých a zdevastovaných, také areály boli mapované v katastroch obcí Málinec, Ozdín, Poltár, Hrnčiarска Ves, Poltár a Kalinovo. V niektorých prípadoch je časť areálu využívaná na drobnú priemyselnú výrobu.

Ochranné pásma ciest a diaľnic

Hranicu cestných ochranných pásiem určujú podľa vyhlášky č. 35/1984 Zb. v § 15 zvislé plochy vedené po oboch stranách komunikácie vo vzdialenosti:

- 100 metrov od osi vozovky príslušného jazdného pásu diaľnice a cesty budovanej ako rýchlostná komunikácia,
- 50 metrov od osi vozovky cesty I. triedy,
- 25 metrov od osi vozovky cesty II. triedy a miestnej komunikácie, ak sa buduje ako rýchlostná komunikácia,

- 20 metrov od osi vozovky cesty III. triedy,
- 15 metrov od osi vozovky miestnej komunikácie I. a II. triedy.

Na smerovo rozdelených cestách a miestnych komunikáciách sa tieto vzdialenosti merajú od osi príľahlej vozovky.

Z významnejších dopravných koridorov možno spomenúť cesty druhej triedy – hlavne II/595 (Tomášovce – Kokava nad Rimavicou), okrajovo aj cestu druhej triedy II/526 (Stará Huta – Rožňavská Baňa) prechádzajúcu severom okresu. Na hlavnú komunikačnú sieť riešeného územia nadväzujú cesty tretej triedy, ktoré slúžia na napojenie jednotlivých obcí na nadradenú cestnú sieť, resp. na prepojenie jednotlivých obcí a účelové komunikácie slúžiace na prepojenie jednotlivých častí obce. Cestná sieť je doplnená poľnými a lesnými cestami.

Ochranné pásma železníc

Ochranné pásmo dráhy v zmysle zákona NR SR č. 513/2009 Z. z. o dráhach v znení neskorších predpisov, je priestor po obidvoch stranách obvodu dráhy, vymedzený zvislými plochami vedenými v určenej vzdialenosti od hranice obvodu dráhy; zriaďuje sa na ochranu dráhy, jej prevádzky a dopravy na nej. Hranica ochranného pásma dráhy je:

- pre železničnú dráhu 60 m od osi krajnej koľaje, najmenej však 30 m od vonkajšej hranice obvodu dráhy,
- pre visutú lanovú dráhu 15 m od nosného alebo dopravného lana,

Železničná cesta Rimavská Sobota – Poltár bola zrušená v r. 2007, Železničná cesta Rimavská Sobota – Poltár bola zrušená v r. 2007, dodnes funguje železničná cesta Lučenec - Utekáč.

Ochranné pásma rozvodov elektrickej siete

Ochranné pásmo vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia je vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na vedenie krajného vodiča podľa § 43 zákona NR SR č. 656/2004 Z. z. o energetike v znení zákona NR SR č. 251/2012 Z. z.. Vzdialenosť obidvoch rovín od krajných vodičov je pri napätí:

- pri napätí od 1 kV do 35 kV vrátane,
- pre vodiče bez izolácie 10 m, v súvislých lesných priesekoch 7 m,
- pre vodiče so základnou izoláciou 4 m, v súvislých lesných priesekoch 2 m,
- pre zavesené káblové vedenie 1 m,
- pri napätí od 35 kV do 110 kV vrátane 15 m,
- pri napätí od 110 kV do 220 kV vrátane 20 m,
- pri napätí od 220 kV do 400 kV vrátane 25 m,
- pri napätí nad 400 kV 35 m,
- ochranné pásmo zaveseného kábového vedenia s napätím od 35 kV do 110 kV vrátane je 2 m od krajného vodiča na každú stranu.

V ochrannom pásme vonkajšieho elektrického vedenia a pod elektrickým vedením je, okrem prípadov podľa odseku 14, zakázané:

- zriaďovať stavby, konštrukcie a skládky,
- vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m,
- vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m vo vzdialenosti do 2 m od krajného vodiča vzdušného vedenia s jednoduchou izoláciou,
- uskladňovať ľahko horľavé alebo výbušné látky,
- vykonávať činnosti ohrozujúce bezpečnosť osôb a majetku,
- vykonávať činnosti ohrozujúce elektrické vedenie a bezpečnosť a spoľahlivosť prevádzky sústavy,
- vysádzať a pestovať porasty s výškou presahujúcou 3 m, vo vzdialenosti presahujúcej 5 m od krajného vodiča vzdušného vedenia možno len vtedy, ak je zabezpečené, že tieto porasty pri páde nemôžu poškodiť vodiče vzdušného vedenia.

Južným okrajom okresu v úseku Veľká Ves – Pinciná prechádza 110 kV vedenie V7782 a V7897 Rimavská Sobota – Filákov.

Ochranné pásma zariadení rozvodov plynu

Podľa § 79 zákona NR SR č. 656/2004 Z. z. o energetike v znení zákona č. 251/2012 Z. z. sa pod ochranným pásmom rozumie priestor v bezprostrednej blízkosti priameho plynovodu alebo plynárenského zariadenia vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi priameho plynovodu alebo od pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia meraný kolmo na os plynovodu alebo na hranu pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia. Vzdialenosť na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia je:

- 4 m pre plynovod s menovitou svetlosťou do 200 mm,
- 8 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 201 mm do 500 mm,
- 12 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 501 mm do 700 mm,
- 50 m pre plynovod s menovitou svetlosťou nad 700 mm,
- 1 m pre plynovod, ktorým sa rozvádza plyn na zastavanom území obce s prevádzkovaným tlakom nižším ako 0,4 MPa,
- 8 m pre technologické objekty,
- 150 m pre sondy,
- 50 m pre iné plynárenské zariadenia zásobníka a ťažobnej siete neuvedených vyššie,
- vlastníci pozemkov, ktoré sa nachádzajú v lesných priesekoch, cez ktoré sú vedené plynárenské zariadenia prevádzkované s tlakom nad 0,4 MPa, sú povinní umožniť prevádzkovateľovi siete a prevádzkovateľovi ťažobnej siete zachovať voľné pásy v šírke 2 m na obe strany od osi plynovodu distribučnej siete a ťažobnej siete a v šírke 5 m na obe strany od osi plynovodu prepravnej siete a plynovodu, ktorý je súčasťou zásobníka.

Bezpečnostné pásmo je určené na zabránenie porúch alebo havárií na plynárenských zariadeniach, alebo na zmiernenie ich dopadov na ochranu života, zdravia a majetku osôb. Bezpečnostným pásmom na účely tohto zákona sa rozumie priestor vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi plynovodu alebo od pôdorysu plynárenského zariadenia meraný kolmo na os, alebo na pôdorys. Vzdialenosť na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu plynárenského zariadenia je:

- 10 m pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa, prevádzkovaných na voľnom priestranstve a na nezastavanom území,
- 20 m pri plynovodoch s tlakom od 0,4 MPa do 4 MPa a s menovitou svetlosťou do 350 mm,
- 50 m pri plynovodoch s tlakom od 0,4 MPa do 4 MPa s menovitou svetlosťou nad 350 mm,
- 50 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 150 mm,
- 100 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 300 mm,
- 150 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 500 mm,
- 200 m pri plynovodoch nad 4 MPa s menovitou svetlosťou nad 500 mm,
- 50 m pri regulačných staniciach, filtračných staniciach, armatúrnych uzloch,
- 250 m pre iné plynárenské zariadenia zásobníka a ťažobnej siete neuvedených vyššie,
- pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa, ak sa nimi rozvádza plyn v súvislej zástavbe a pri regulačných staniciach so vstupným tlakom nižším ako 0,4 MPa, lokalizovaných v súvislej zástavbe, bezpečnostné pásma určí v súlade s technickými požiadavkami prevádzkovateľ distribučnej siete.

Mesto Poltár a časť obcí okresu je zásobovaných plynom z diaľkového plynovodu Lovinobaňa – Utekáč.

V mapovom výstupe č. 3 Priemet negatívnych prvkov a javov vyznačujeme OP a PHO všetkých prvkov väčších ako 100 m.

II SYNTÉZOVÁ ČASŤ

5 SYNTÉZA ANALYTICKÝCH VSTUPOV A HODNOTENIA

Základom syntéz je tvorba homogénnych priestorových jednotiek. Ide o jednotky s približne rovnakými krajinnoeologickými vlastnosťami krajiny. Výsledkom je vyčlenenie typov krajinnoeologických komplexov, ktoré sa navzájom rozlišujú rôznymi kombináciami hodnôt vlastností jednotlivých krajinotvorných zložiek (Izakovičová et al., 2000).

Úlohou syntetickej časti dokumentu RÚSES je posúdenie štrukturálnych, funkčných a procesných vzťahov v krajine, čo predstavuje:

- hodnotenie ekologickej stability,
- hodnotenie plošného a priestorového usporiadania pozitívnych a negatívnych prvkov/javov v krajine, t. j. posúdenie miery izolácie, spojitosti (konektivity) prvkov,
- hodnotenie typov biotopov (rozmanitosť typov biotopov, druhova rozmanitosť, výskyt chránených a ohrozených druhov),
- hodnotenie ekostabilizačnej významnosti, reprezentatívnosti a unikátnosti biotopov a prvkov krajinej štruktúry v území (porovnanie aktuálneho stavu s potenciálnou prirodzenou vegetáciou, hodnotenie stupňa ekologickej stability, vymedzenie ekologicky významných prírodných prvkov),
- hodnotenie environmentálnych problémov,
- hodnotenie krajinej štruktúry (diverzita krajiny, typ a vývoj krajinej štruktúry, historické krajinné štruktúry, krajinný obraz a krajinný ráz).

5.1 Hodnotenie ekologickej stability

Jednou z kľúčových, ale najproblematickejších častí spracovania dokumentov RÚSES je klasifikácia územia. Predstavuje diferenciaciu územia podľa vybraných kritérií. Jej cieľom je vyčlenenie plôch s približne rovnakým stupňom ekologickej stability.

Klasifikácia územia na základe biotických prvkov – určuje sa vnútorná ekologická stabilita prvkov krajinej štruktúry, vzhľadom na plnenie ekostabilizačnej funkcie.

Základom klasifikácie územia na základe biotickej významnosti je stanovenie vnútornej ekologickej stability prvkov súčasnej krajinej štruktúry (reálnej vegetácie) a ich ekostabilizačné účinky podľa fyziognomicko-ekologickej charakteristiky prvkov SKŠ (Miklós, 1991). Stupeň biotickej významnosti je možné stanoviť len relatívne. Vychádza sa z predpokladu, že relatívny stupeň ekologickej stability je nepriamo úmerný intenzite antropogénneho ovplyvnenia ekosystému.

Ekologická stabilita je schopnosť ekosystému vyrovnávať vonkajšie rušivé vplyvy vlastnými spontánnymi mechanizmami (Michal, 1992), jej opakom je ekologická labilita, ktorú definujeme ako neschopnosť ekosystému odolávať vonkajším rušivým vplyvom alebo neschopnosť vrátiť sa do pôvodného stavu. Odolávanie ekosystému voči vonkajším rušivým vplyvom sa deje dvomi základnými spôsobmi:

- a) rezistencia – ekosystém je odolný voči vonkajším rušivým vplyvom a nemení sa,
- b) reziliencia – ekosystém sa pôsobením vonkajších vplyvov mení, ale po jeho odznení sa pomocou vlastných autoregulačných mechanizmov navracia do pôvodného stavu.

Výsledkom hodnotenia ekologickej stability je vyjadrenie ekologickej stability riešeného územia jednotlivých prvkov kvantifikovateľnými ukazovateľmi (stupňom stability jednotlivých prvkov SKŠ a koeficientom ekologickej stability).

Pri hodnotení významu prvkov SKŠ z hľadiska ekologickej stability možno použiť 6-stupňovú stupnicu pre hodnotenie významu krajinného segmentu z hľadiska ekologickej stability (Low a kol., 1995).

Tabuľka č. 5. 1: Stupnica pre hodnotenie významu prvkov SKŠ krajinného segmentu

Stupeň ekologickej stability	Hodnotenie významu prvkov SKŠ z hľadiska ekologickej stability
0	bez významu (napr. zastavané plochy a komunikácie, hospodárske areály)
1	veľmi malý význam (orná pôda veľkoplošná)
2	malý význam (orná pôda maloplošná, intenzívne sady, vinice, intenzifikované lúky, cintoríny)
3	stredný význam (extenzívne využívané lúky, líniová NDV)
4	veľký význam (lúky a lesy s prevahou prirodzene rastúcich druhov, prirodzené sukcesné spoločenstvá)
5	výnimočne veľký význam (prirodzené a prírodné lesy, prírodné travné spoločenstvá, mokrade, rašeliniská, neregulované vodné toky a pod.)

Zdroj: Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES, SAŽP, 2014

Orientačné hodnoty ekologickej stability prvkov SKŠ na základe biotickej významnosti reálnej vegetácie RÚSES sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č. 5. 2: Stupeň stability jednotlivých prvkov SKŠ

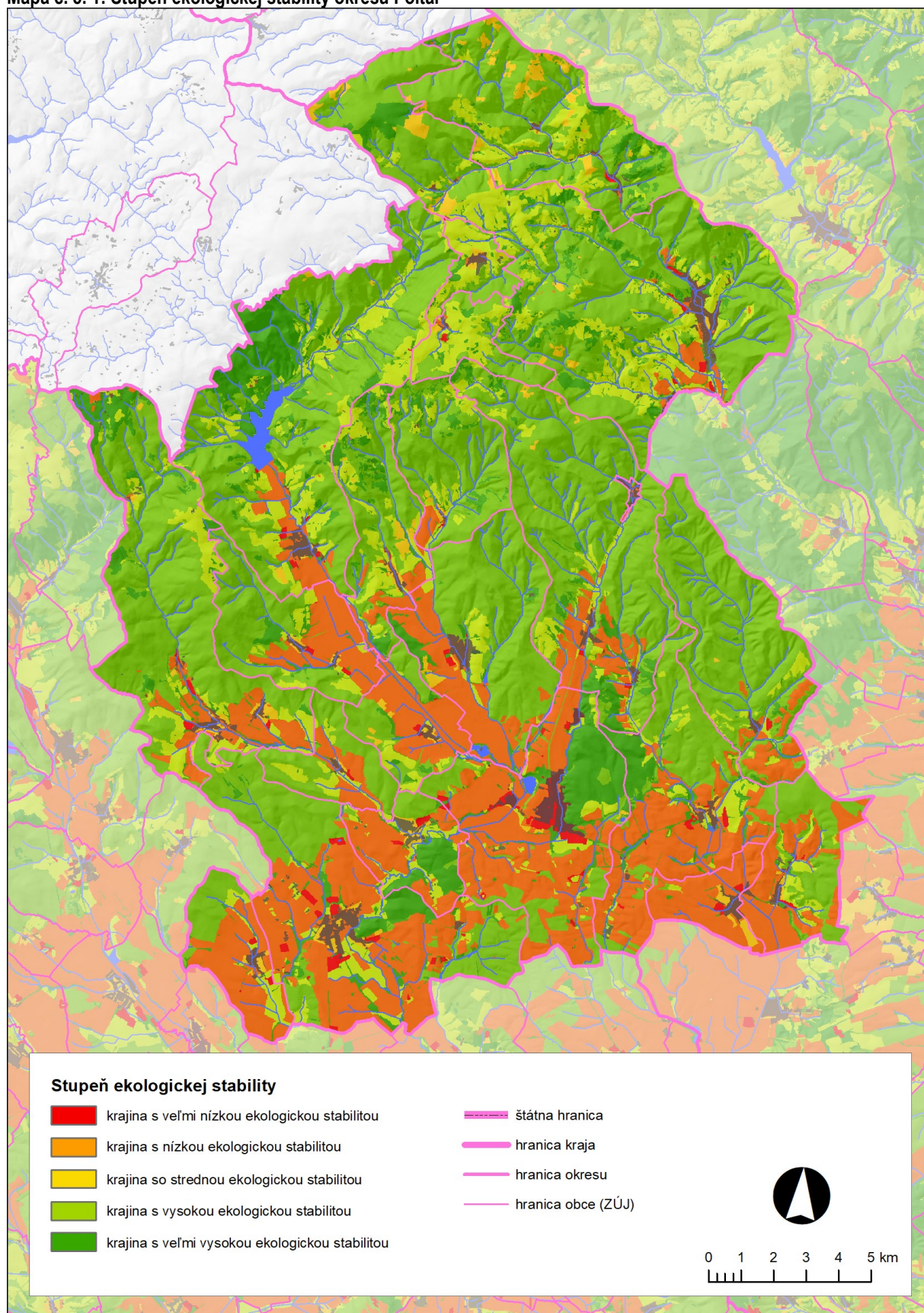
Prvky (kategórie) súčasnej krajinej štruktúry	Stupeň ekologickej stability
Orná pôda - veľkoblková	1
Orná pôda - maloblková	2
Trvalé trávne porasty intenzívne využívané	3
Trvalé trávne porasty extenzívne využívané	4 – 5
Trvalé trávne porasty s NDV	4 – 5
Trvalé trávne porasty sukcesne zarastajúce	4
Subalpínske a alpínske lúky	5
Ovocný sad	2 – 3
Vinice	1 – 2
Chmeľnice	1
Záhrady	3
Energetické porasty	2
Ihličnaté lesy	4
Listnaté lesy	4
Zmiešané lesy	4
Smrekové monokultúry	2 – 3
Kosodrevina	5
Vodná plocha	3 – 4
Sídelná zástavba	0 – 2
Rekreačné a športové areály	1 – 2
Záhradkárské osady	2
Chatové osady	2
Priemyselné areály a priemyselné parky	0
Ťažobné areály	0
Areály fotovoltaických elektrární	0
Spaľovne, bioplynové stanice a kompostárne	0
Areály poľnohospodárskych podnikov funkčné alebo s čiastočne zmenenou funkciou	0

Prvky (kategórie) súčasnej krajiny štruktúry	Stupeň ekologickej stability
Areály poľnohospodárskych podnikov nefunkčné	0
Areály lesných závodov, dielní, manipulačných a expedičných skladov	0
Suchý polder	2 – 3
Letisko	0
Prístav	0
NDV	4
Brehové porasty	4 – 5
Park a ostatná verejná a vyhradená zeleň v zastavanom území	3 – 4
Cintorín	1
Mozaikové štruktúry s ornou pôdou, TTP, NDV so sídlom	3 – 4
Mozaikové štruktúry s TTP, NDV so sídlom	3 – 4
Mozaikové štruktúry s ornou pôdou, TTP, NDV	3 – 4
Prirodzené skalné útvary bez, resp. minimálne pokryté vegetáciou	5
Vojenské areály	0
Odkalisko	0
Skládka odpadu	0
Hrádza	1 – 2
Močiar, podmáčaná plocha	5
Rašeliniská	5
Polom	1 – 2
Hnojisko	0
Transformovne	0
Čistička odpadových vôd	0
Dopravné areály	0

Zdroj: Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES, SAŽP, 2014

Jednotlivým zmapovaným plochám súčasnej krajiny štruktúry sa v zmysle danej tabuľky prisúdi príslušný stupeň ekologickej stability a výstupom tejto interpretácie je mapka (kartogram) znázorňujúca riešené územie v šiestich kategóriách stupňa ekologickej stability v hraniciach plôch súčasnej krajiny štruktúry. Výstupom je diferenciácia krajiny podľa stupňa ekologickej stability (0 – 5), vid' nasledujúca mapa.

Mapa č. 5. 1: Stupeň ekologickej stability okresu Poltár

Upravil: Rákayová R., 2019

Koeficient ekologickej stability

Koeficient ekologickej stability (KES) vyjadruje sprostredkované stupeň prirodzenosti územia na základe kvality (stupeň ekologickej stability) a kvantity (plošná výmera) jednotlivých prvkov súčasnej krajinnej štruktúry v konkrétnej obci. Výpočet KES je možný viacerými spôsobmi (Tekel, 2002).

Pre výpočet KES bol použitý nasledovný vzťah:

$$KES = (\sum S_i * P_i) / P_z$$

kde:

P_i – plocha jednotlivého druhu pozemku (plocha všetkých prvkov krajinnej štruktúry s rovnakým stupňom biotickej stability),

S_i – stupeň stability jednotlivého druhu pozemku,

P_z – plocha hodnotenej ZUJ (hranice obce).

Výsledkom je hodnotenie ekologickej stability podľa KES jednotlivých obcí (ZUJ) riešeného územia podľa stupňov uvedených v tabuľke.

Tabuľka č. 5. 3: Stupne ekologickej stability podľa KES

Stupeň ekologickej stability	Typ ekologickej stability krajiny	KES
1.	veľmi nízka ekologická stabilita	< 0,50
2.	nízka ekologická stabilita	0,51 – 1,50
3.	stredná ekologická stabilita	1,51 – 3,00
4.	vysoká ekologická stabilita	3,01 – 4,50
5.	veľmi vysoká ekologická stabilita	> 4,50

Zdroj: Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES, SAŽP, 2014

Hodnota KES riešeného územia – okresu Poltár je **3,27** – krajina s vysokou ekologickou stabilitou. V riešenom území je najnižšia hodnota ekologickej stability v sídlach a najvyššia v oblastiach s lesmi. Je však potrebné poznamenať, že táto hodnota má zníženú výpovednú schopnosť, lebo obsahuje iba kvantitatívne hodnotenie z pohľadu súčasnej krajinnej štruktúry v celom priestore územia okresu. Hodnoty ekologickej stability nezahŕňajú kvalitatívny rozmer (znečistenie prírodného prostredia, horizontálne interakčné väzby krajinnej štruktúry...).

Tabuľka č. 5. 4: Koeficient ekologickej stability (KES) pre jednotlivé administratívne územia obcí riešeného územia

Obec	KES
Breznička	2,46
Cinobaňa	3,49
České Brezovo	3,59
Ďubákovo	3,46
Hradište	3,37
Hrnčiarska Ves	2,53
Hrnčiarske Zalužany	1,21
Kalinovo	2,50
Kokava nad Rimavicou	3,62
Krná	3,76
Málinec	3,63
Mládzo	3,15
Ozdín	2,89
Poltár	2,11
Rovňany	2,38
Selce	3,65

Obec	KES
Sušany	2,52
Šoltýska	3,30
Uhorské	3,16
Utekáč	3,65
Veľká Ves	2,12
Zlatno	1,85

Koeficient ekologickej stability pre celé riešené územie okresu, je aritmetický priemer koeficientov ekologickej stability všetkých obcí.

5.2 Plošné a priestorové usporiadanie pozitívnych a negatívnych prvkov a javov v krajine

Identifikácia a kategorizácia pozitívnych a negatívnych faktorov je uvedená v Analytickej časti v kap. 4.1 a 4.2. V tejto kapitole hodnotíme vzájomný vzťah a pôsobenie pozitívnych prvkov a stresových faktorov.

Medzi plošné pozitívne pôsobiace prvky krajinej štruktúry patria lesy, nelesná drevinová vegetácia, trvalé trávne porasty, mokrade, sady a záhrady, mozaikové plochy, zachovalé historické krajinné štruktúry a prirodzené vodné plochy. Z pozitívnych líniových sú to prirodzené vodné toky.

Medzi plošné negatívne pôsobiace prvky v zmysle metodiky ÚSES sú zaradené spevnené a degradované plochy (obytné, priemyselné a dobývacie areály), veľkoplošná orná pôda, odprírodnené vodné plochy. Líniové negatívne prvky predstavujú dopravné siete a infraštruktúra, regulované a odprírodnené vodné toky.

Javy a prvky nie sú v krajine izolované, vstupujú do rôznych vzťahov a podľa toho sa ich účinok zosilňuje, prípadne zoslabuje, často dochádza aj k tzv. synergickému efektu. Syntézovým vyjadrením vplyvu antropogénnych aktivít na krajinu je existencia reálnych ekologických bariér v krajine. Pod pojmom „ekologická bariéra“ rozumieme akýkoľvek negatívny antropogénny zásah do krajiny, pretože v konečnom dôsledku znamená zásah do prirodzeného vývoja ekosystémov.

Bariérový efekt socioekonomických javov v krajine vychádza:

- z existencie daného antropogénneho objektu v krajine (primárne stresové faktory),
- z funkcie daného objektu v krajine (sekundárne stresové faktory).

Z antropogénnych prvkov SKŠ predstavujú pre migráciu živočíchov a ich možné ohrozenie najväčší bariérový efekt v okrese Poltár nasledovné prvky:

Tabuľka č. 5. 5: Antropogénne prvky – bariérový efekt v okrese Poltár

Typ prvku	Umiestnenie bariérového efektu
Bariérové prvky vo vodných tokoch	Celkove sa na tokoch okresu vyskytuje* 19 hatí, prahov, alebo stupňov 4 malé vodné elektrárne
Cestné a železničné komunikácie	Na území okresu sa celkovo nachádza*: 154,67 km ciest II. a III. triedy 68,03 km železníc
Sídla, areály a ich oplotenia	Na území okresu sa celkovo nachádza*: 10,66 km ² sídelnej zástavby 0,35 km ² rekreačných a športových areálov 1,01 km ² priemyselných areálov 0,2 km ² ťažobných areálov 1,35 km ² areálov poľnohospodárskych podnikov funkčných alebo so zmenenou funkciou 0,26 km ² areálov poľnohospodárskych podnikov nefunkčných 0,09 km ² záhradkárskeho osád

Typ prvku	Umiestnenie bariérového efektu
	0,16 km ² skládok odpadov a 4 skládok odpadov bez udanej rozlohy

*dĺžka a plocha bariérových prvkov je vypočítaná z GIS databázy

Zdroj: Databáza SKS

Syntézou primárnych a sekundárnych negatívnych prvkov je možné vyčleniť v území oblasti, kde sa plošne prekrýva viacero negatívnych prvkov a javov. Tieto územia majú plošný, alebo líniový charakter.

Rozčleňujeme ich na:

- centrá stresových faktorov,
- prechodné oblasti stresových faktorov,
- koridory (línie) stresových faktorov.

Z hľadiska intenzity pôsobenia je možné rozčleniť nasledovné kategórie:

- so slabou intenzitou pôsobenia stresových faktorov,
- so strednou intenzitou stresových faktorov,
- so silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov.

Centrá so silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Zaraďujeme sem takmer celé územie mesta Poltár, všetky priemyselné a technické prevádzky, poľnohospodárske a dobývacie areály. Patria sem tiež časti sídiel, ktoré sú pod vplyvom dopravných ťahov s vysokou intenzitou dopravy.

Centrá so stredne silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Patria sem ostatné časti sídiel s menej kvalitným životným prostredím, ktoré nie sú zaradené v prvej kategórii, ďalej sídla so stredne vysokou intenzitou dopravy.

Centrá so slabou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Patria sem najmä vidiecke sídla so slabou intenzitou premávky a s kvalitným životným prostredím.

Koridory so silnou intenzitou stresových faktorov

Do tejto kategórie koridorov zaraďujeme silne zaťažené dopravné ťahy spolu so silne znečistenými a odprírodnenými tokmi. Patria sem dopravný koridor Poltár – Lučenec, upravené toky so zlým až veľmi zlým stavom kvality vôd a to najmä toky Suchá (SKI0005), Suchá (SKI0006), Maštinský potok (SKI0042), Slatinka-1 (SKI0046), Šťavica (SKI0056), Poltárca (SKI0060), Banský potok (SKI0064), Selčiansky potok-2 (SKI0065), Uhorštiansky potok (SKI0067), Oždinský potok (SKI0068), Polovno (SKI0070), Petrovský potok-1 (SKI0120), Točnica (SKI0126), Rimavica (SKS0045).

Koridory so stredne silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Zaraďujeme sem stredne zaťažené dopravné ťahy, prípadne kumuláciu dopravných koridorov s menej znečistenými vodnými tokmi. Patrí sem dopravný koridor s osou Poltár – Cinobaňa, Poltár – Kokava nad Rimavicou.

Koridory s nízkou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Zaraďujeme sem hlavne miestne a účelové komunikácie s malou intenzitou premávky a slabo znečistené vodné toky. Nachádzajú sa rozptýlene po celom území okresu.

Veľkoplošné prechodné oblasti so silnou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Zaraďujeme sem veľkoplošné oblasti, kde sa kumuluje viac stresových faktorov (znečistenie ovzdušia, veľkoplošná orná pôda, nízka kvalita podzemnej vody, rozširovanie zastavaných území). Jedná sa o oblasť v okolí Poltára.

Veľkoplošné prechodné oblasti so strednou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Patria sem hlavne oblasti s výskytom veľkoplošnej ornej pôdy, oblasti so stredne silným znečistením ovzdušia, súvislejšie plochy rekreačných areálov.

Veľkoplošné prechodné oblasti so slabou intenzitou pôsobenia stresových faktorov

Zaraďujeme sem plochy rekreačného zázemia, oblasti slabého znečistenia ovzdušia.

Environmentálne problémy

Priestorová superpozícia pozitívnych a negatívnych javov na území okresu vymedzuje nasledovné environmentálne problémy:

- **Environmentálne problémy typu 1** – stret negatívnych prvkov a javov s prvkami **ochrany prírody a krajiny** podľa zákona č. 543/2002 Z. z. Zákon o ochrane prírody a krajiny
- **Environmentálne problémy typu 2** - stret s ochranou a využitím **nerastného bohatstva** podľa zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva
- **Environmentálne problémy typu 3** - stret s ochranou **vodných zdrojov** podľa zákona č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a podľa zákona č. 364/2004 Z. z. Vodný zákon
- **Environmentálne problémy typu 4** - stret s ochranou **lesa** podľa zákona č. 326/2005 Z. z. zákon o lesoch
- **Environmentálne problémy typu 5** - stret s ochranou **pôdneho fondu** podľa zákona č. 220/2004 Z. z. zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy

V zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. Zákon o ochrane prírody a krajiny patria medzi ohrozené prvky **typu 1** environmentálnych problémov:

- Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability,
- chránené vtáčie územie,
- národná sústava chránených území,
- ochrana dochovávaných genofondových zdrojov,
- územie európskeho významu (ÚEV),
- lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov,
- chránené rybie oblasti,
- chránené stromy,
- kultúrno-historicky hodnotné formy využívania krajiny,
- mokrade.

Zákon upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, ako aj práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri ochrane prírody a krajiny s cieľom dlhodobo zabezpečiť zachovanie prírodnej rovnováhy a ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života, prírodných hodnôt a krás a utvárať podmienky na trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a na poskytovanie ekosystémových služieb, berúc do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne potreby, ako aj regionálne a miestne pomery.

Ochranou prírody a krajiny sa podľa tohto zákona rozumie starostlivosť o voľne rastúce rastliny, voľne žijúce živočíchy a ich spoločenstvá, prírodné biotopy, ekosystémy, nerasty, skameneliny, geologické a geomorfologické útvary, ako aj starostlivosť o vzhľad a využívanie krajiny. Ochrana prírody a krajiny sa realizuje najmä obmedzovaním a usmerňovaním zásahov do prírody a krajiny, podporou a spoluprácou s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, ako aj spoluprácou s orgánmi verejnej správy.

V zmysle zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva patria medzi ohrozené prvky **typu 2** environmentálnych problémov:

- chránené ložiskové územie,
- prírodný minerálny zdroj.

Ochranu a využitie nerastného bohatstva upravuje najmä zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon NR SR č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení zákona NR SR č. 515/2008 Z. z., vyhláška MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva geologický zákon a ďalšie právne predpisy. Za nerasty sa podľa zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení zákona SNR č. 498/1991 Zb. považujú tuhé, kvapalné a plyné časti zemskej kôry. Ložiskom nerastov je prírodné nahromadenie

nerastov, ako aj základka v hlbinej bani, opustený odval, výsypka alebo odkalisko, ktoré vznikli banskou činnosťou a obsahujú nerasty.

V zmysle zákona č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a podľa zákona č. 364/2004 Z. z. Vodný zákon patria medzi ohrozené prvky **typu 3** environmentálnych problémov:

- chránené vodohospodárske oblasti,
- ochranné pásma vodárenských zdrojov,
- povodia vodárenských tokov.

Zákon č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd: Tento zákon ustanovuje chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (ďalej len "chránená vodohospodárska oblasť"), činnosti, ktoré sú na ich území zakázané, a opatrenia na ochranu povrchových vôd a podzemných vôd prirodzene sa vyskytujúcich v chránenej vodohospodárskej oblasti.

Chránená vodohospodárska oblasť je vymedzené významné územie prirodzenej akumulácie povrchových vôd a podzemných vôd, na ktorom sa prirodzeným spôsobom tvoria a obnovujú zásoby povrchových vôd a podzemných vôd.

Zákon č. 364/2004 Z. z. Vodný zákon: Tento zákon upravuje práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb k vodám a nehnuteľnostiam, ktoré s nimi súvisia pri ich ochrane, účelnom a hospodárnom využívaní, oprávnenia a povinnosti orgánov štátnej vodnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností podľa tohto zákona.

Tento zákon vytvára podmienky na:

- a) všestrannú ochranu vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov v krajine,
- b) zachovanie alebo zlepšovanie stavu vôd,
- c) účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd,
- d) manažment povodí a zlepšenie kvality životného prostredia a jeho zložiek,
- e) znižovanie nepriaznivých účinkov povodní a sucha,
- f) zabezpečenie funkcií vodných tokov,
- g) bezpečnosť vodných stavieb.

V zmysle zákona č. 326/2005 Z. z. zákon o lesoch patria medzi ohrozené prvky **typu 4** environmentálnych problémov:

- ochrana lesných zdrojov.

Účelom tohto zákona je:

- a) zachovanie, zveľaďovanie a ochrana lesov ako zložky životného prostredia a prírodného bohatstva krajiny na plnenie ich nenahraditeľných funkcií,
- b) zabezpečenie diferencovaného, odborného a trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch,
- c) zosúladenie záujmov spoločnosti a vlastníkov lesov,
- d) vytvorenie ekonomických podmienok na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch,
- e) vykonávanie osobitného predpisu v oblasti zákonného pôvodu dreva vyťaženého na lesných pozemkoch.

V zmysle zákona č. 326/2005 Z. z. zákon o lesoch sa jedná predovšetkým o: lesný ekosystém, lesný porast vrátane svojich ekologických funkcií, produkčnými a mimo produkčnými funkciami.

V zmysle zákona č. 220/2004 Z. z. zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy patrí medzi ohrozené prvky **typu 5** environmentálnych problémov:

- ochrana pôdy.

Tento zákon ustanovuje ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania, ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ktorými sú: produkcia biomasy, filtrácia, neutralizácia a premena látok v prírode, udržiavanie ekologického a genetického potenciálu živých organizmov v prírode a v neposlednom rade ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie, a to hlavne poľnohospodárskej pôdy zaradenej podľa kódu bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky do 1. - 4. kvalitatívnej skupiny uvedenej v prílohe č. 3 predmetného zákona.

Podľa údajov VÚPOP Bratislava (2010) sa v okrese Poltár nachádzajú pôdy 5. – 9. skupiny BPEJ, z tohto dôvodu sme priestorovú superpozíciu ohrozených a ohrozujúcich prvkov environmentálne problémy typu 5 neriešili.

Pre potreby hodnotenia významných stretov pozitívnych a negatívnych prvkov okresu sme zvolili nasledovné charakteristiky (*grafická reprezentácia je znázornená v mape 4 – Environmentálne problémy*) :

Tabuľka č. 5. 6: Významné environmentálne problémy typu 1 v okrese Poltár

Ohrozený prvok	Ohrozujúci prvok	Počet
<ul style="list-style-type: none"> - Generel nadregionálneho ÚSES - Chránené vtáčie územie - Národná sústava chránených území - Ochrana dochovávaných genofondových zdrojov - Územie európskeho významu - Lokality vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov - Chránené rybne oblasti - Mokrade 	Letisko	-
	Skládka odpadu	-
	ČOV	8
	Environmentálna záťaž	4
	Kompostáreň, spaľovňa, bioplynová stanica	-
	Hnojisko	-
	Zdroj znečistenia ovzdušia	-
	Zdroj znečistenia vôd	-
	Vodná elektrárňa	4
	Hať/prah/stupeň	12
	Ohrozujúci prvok	Dĺžka (km)
	Diaľnica	-
	Cesty 1. triedy	-
	Cesty 2. a 3. triedy	36,55
	Železnica	8,25
	Lyžiarsky vlek	-
	Ropovod	-
	Ohrozujúci prvok	Plocha (km²)
	Inundačné územie	6,41
	Kontaminovaná pôda	-
	Orná pôda veľkobloková	20,62
	Vodná erózia extrémna, veľmi silná	22,53
	Sídelná plocha	1,69
	Priemyselný areál	0,06
	Poľnohospodársky areál funkčný	0,16
	Poľnohospodársky areál nefunkčný, so zmenenou funkciou	0,06
	Rekreačný a športový areál	0,11
	Smreková monokultúra	1,82
	Ťažobný areál	-

Tabuľka č. 5. 7: Významné environmentálne problémy typu 2 v okrese Poltár

Ohrozený prvok	Ohrozujúci prvok	Počet
<ul style="list-style-type: none"> - Chránené ložiskové územie - Ochranné pásmo prírodného minerálneho zdroja a prírodného liečivého zdroja - Kúpeľné územie - Kúpeľné miesto 	Skládka odpadu	-
	ČOV	4
	Environmentálna záťaž	-
	Transformovňa	-
	Kompostáreň, spaľovňa, bioplynová stanica	-
	Hnojisko	-
	Zdroj znečistenia ovzdušia	-
	Zdroj znečistenia vôd	-
	Ohrozujúci prvok	Dĺžka (km)
	Cesty 1. triedy	-
	Cesty 2. a 3. triedy	4,06
	Železnica	5,23
	Elektrické vedenie	12,77
	Ropovod	-
	Ohrozujúci prvok	Plocha (km²)
	Kontaminovaná pôda	0,45
	Orná pôda veľkobloková	7,39
	Vodná erózia extrémna, veľmi silná	4,74
	Svahové deformácie	0,04
	Ťažobný areál	0,06

Tabuľka č. 5. 8: Významné environmentálne problémy typu 3 v okrese Poltár

Ohrozený prvok	Ohrozujúci prvok	Počet
- Chránené vodohospodárske oblasti - Ochranné pásma vodárenských zdrojov - Povodia vodárenských tokov	Skládka odpadu	-
	ČOV	-
	Environmentálna záťaž	-
	Kompostáreň, spaľovňa, bioplynová stanica	-
	Zdroj znečistenia vôd	-
	Vodná elektrárň	4
	Hať/prah/stupeň	7
	Ohrozujúci prvok	Dĺžka (km)
	Cesty 1. triedy	-
	Cesty 2. a 3. triedy	-
	Železnica	-
	Lyžiarsky vlek	1,23
	Ropovod	-
	Ohrozujúci prvok	Plocha (km²)
	Kontaminovaná pôda	-
	Orná pôda veľkobloková	1,25
	Vodná erózia extrémna, veľmi silná	45,28
	Svahová deformácia	0,55
	Sídelná plocha	0,83
	Priemyselný areál	0,02
	Poľnohospodársky areál funkčný	0,06
	Rekreačný a športový areál	0,02
	Záhradkárska osada	0,02
	Ťažobný areál	-

Tabuľka č. 5. 9: Významné environmentálne problémy typu 4 v okrese Poltár

Ohrozený prvok	Ohrozujúci prvok	Počet
- Les	Skládka odpadu	1
	Environmentálna záťaž	2
	Zdroj znečistenia ovzdušia	-
	Zdroj znečistenia vôd	-
	Ohrozujúci prvok	Dĺžka (km)
	Cesty 1. triedy	-
	Cesty 2. a 3. triedy	-
	Železnica	14,90
	Lyžiarsky vlek	-
	Elektrické vedenie	24,40
	Ropovod	-
	Ohrozujúci prvok	Plocha (km²)
	Kontaminovaná pôda	6,46
	Vodná erózia extrémna, veľmi silná	43,98
	Svahová deformácia	0,30
	Smreková monokultúra	3,46

5.3 Ekostabilizačná významnosť, reprezentatívnosť a unikátnosť

Hodnotenie typov biotopov

Spracovanie priaznivého stavu zachovania biotopov a druhov, ich hodnotenie a všeobecné zásady manažmentu sú realizované s podporou dvoch projektov a to projektu PHARE Twinning – „Implementácia smernice o biotopoch a smernice o vtákoch“, v rámci ktorého sa spracovávajú druhy živočíchov a projektu

DANCEE - „Natura 2000 na Slovensku – Preklenutie medzier v implementačnom procese“, v rámci ktorého sa spracovávajú druhy rastlín a typy biotopov. V súvislosti s týmito projektmi bol v roku 2005 vypracovaný Štátnou ochranou prírody Slovenskej republiky, Manuál k programom starostlivosti o územia NATURA.

Z dôvodu zložitosti a časovej náročnosti metodiky hodnotenia biotopov v tomto manuáli, sme biotopy hodnotili v tabuľkovej forme na prehľad rozmanitosti biotopov na úrovni okresu, hodnotenie ich súčasného výskytu, stupňa ohrozenia, hodnotenie redukcie rozlohy biotopu k referenčnému stavu a spoločenskej hodnoty biotopu, v rámci celého územia okresu Poltár (Tabuľka č. 5. 10).

Tabuľka č. 5. 10: Hodnotenie rozmanitosti a výskytu biotopov okresu Poltár

Kód biotopu	Kód biotopu NATURA 2000	Názov biotopu	Biotop prioritný (P), európskeho významu (EV) a národného významu (NV)	Súčasný výskyt biotopu	Stupeň ohrozenia	Biogeografický status	Redukcia biotopu	Spoločenská hodnota (€/m ²)
Vo1	3130	Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried <i>Littorelletea uniflorae</i> a/alebo <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	EV	1	0	4	1	12,28
Br5	3270	Rieky s bahňitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov <i>Chenopodion rubri</i> p.p. a <i>Bidention</i> p.p.	EV	1	2	4	4	9,62
Br6	6430	Brehové porasty deväťsilov	EV	1	0	1	2	9,62
Kr8	-	Vřbové kroviny stojatých vôd	NV	1	4	1	4	6,63
Kr9	-	Vřbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek	NV	1	4	1	4	6,63
Tr1	6210	Suchomilné trvinno-bylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte	EV	1	1	1	4	24,56
Tr6	-	Teplomilné lemy	NV	1	1	1	4	11,61
Tr7	-	Mezofilné lemy	NV	2	4	1	2	9,62
Tr8	6230*	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom podklade	P	1	1	2	4	14,93
Lk1	6510	Nížinné a podhorské kosné lúky	EV	4	2	1	4	21,24
Lk3	-	Mezofilné pasienky a spásané lúky	NV	4	2	1	4	3,65
Lk5	6430	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	EV	1	1	4	4	9,62
Lk6	-	Podmäčkané lúky horských a podhorských oblastí	NV	1	1	1	3	9,62
Lk7	-	Psiarkové aluviálne lúky	NV	1	1	1	4	8,63
Lk10	-	Vegetácia vysokých ostríc	NV	1	2	1	4	7,30
Ra3	7140	Prechodné rašeliniská a trasoviská	EV	1	1	2	2	139,41
Pr2		Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách	NV	1	1	4	?	18,92
Ls1.2	91F0	Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy	EV	0	-	4	5	23,23
Ls1.3	91E0*	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	P	2	3	4	4	17,92
Ls2.1	-	Dubovo-hrabové lesy karpatské	NV	5	4	3	3	14,60
Ls2.2	91G0*	Dubovo-hrabové lesy panónske	P	1	2	3	4	20,58
Ls3.1	91H0*	Teplomilné submediteránne dubové lesy	P	0	-	3	5	69,04
Ls3.3	91I0*	Dubové nátržníkové lesy	P	0	-	3	5	28,54
Ls3.4	91M0	Dubovo-cerové lesy	EV	5		3	3	20,58
Ls3.51	-	Sucho a kyslomilné dubové lesy – časť A	NV	1	3	4	1	17,92
Ls4	9180*	Lipovo-javorové sutinové lesy	P	2	2	4	2	17,92
Ls5.1	9130	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	EV	5	4	1	2	19,25
Ls5.2	9110	Kyslomilné bukové lesy	EV	3	2	3	4	19,25

EV – biotopy európskeho významu

P – prioritný biotop európskeho významu

NV – biotopy národného významu

Súčasný výskyt biotopu – vyjadruje súčasnú plošnú výmeru príslušného biotopu:

1. veľmi vzácny; v okrese výmera typu biotopu je menej ako 50 ha,
2. vzácny; v okrese výmera typu biotopu je 51 až 250 ha,
3. zriedkavý; v okrese výmera typu biotopu je 251 až 500 ha,
4. bežný; v okrese výmera typu biotopu je 501 až 1 000 ha,
5. hojný; v okrese výmera typu biotopu je viac ako 1001 ha.

Stupeň ohrozenia typu biotopu – je hodnotený na základe reálneho ohrozenia za posledných 50 rokov a trendu výměry biotopu:

- 0 - prirodzene vzácny biotop bez výraznejšieho ohrozenia a bez poklesu výměry,
- 1 - vzácny typ biotopu, ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, bez ochranných opatrení akútne ohrozený zánikom,
- 2 - vzácny typ biotopu, ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, jeho výmera klesá, nie je zatiaľ akútne ohrozený zánikom,
- 3 - vzácny až zriedkavý typ biotopu, ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, v súčasnosti nie je trend poklesu jeho výměry významný alebo je jeho výmera stabilizovaná alebo mierne vzrastá,
- 4 - bežný typ biotopu, ohrozený jedným alebo viacerými faktormi, ktoré sa neprejavujú dosiaľ významnou mierou, trend poklesu jeho výměry nevýrazný,
- 5 - bežný typ biotopu, bez ohrozenia alebo s minimálnym ohrozením, bez poklesu výměry.

Ohrozenie predstavuje: zmena vodného režimu, sekundárna sukcesia, stavebná činnosť, poľnohospodárska a lesnícka činnosť.

Biogeografický status – vyjadruje rozšírenie biotopu v SR a okolitých krajinách, pri biotopoch európskeho významu je status prevzatý z pracovných postupov v rámci prípravy sústavy NATURA 2000 (území európskeho významu):

1. biotop je hojne rozšírený v SR a hojne rozšírený aj v iných krajinách,
2. biotop sa v SR vyskytuje na okraji areálu rozšírenia, alebo je vzácny v SR a hojne rozšírený v iných krajinách,
3. biotop je hojne rozšírený v SR a vzácny v iných krajinách,
4. biotop je vzácny v SR a vzácny aj v iných krajinách,
5. biotop sa vyskytuje len v SR a je vzácny.

Redukcia biotopu – vyjadruje úbytok z predpokladanej rozlohy biotopu k referenčnému stavu. V prípade nelesných biotopov za taký považujeme stav v prvej polovici 20. storočia, kedy bola diverzita nelesných biotopov najvyššia, teda stav pred intenzifikáciou poľnohospodárstva, vodného hospodárstva a rozmachu sídel. V prípade lesných biotopov považujeme za referenčný stav rozšírenie rekonštruovanej prirodzenej vegetácie podľa Geobotanickej mapy ČSSR (Michalko a kol. 1986):

- 0 - žiadny úbytok
- 1 - úbytok od 1 do 25 % plochy predpokladaného výskytu v okrese
- 2 - úbytok od 26 do 50 % plochy predpokladaného výskytu v okrese
- 3 - úbytok od 51 do 75 % plochy predpokladaného výskytu v okrese
- 4 - úbytok od 76 do 100 % plochy predpokladaného výskytu v okrese

Spoločenská hodnota je stanovená v zmysle prílohy č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 158/2014 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

Nehodnotili sme ruderalne typy biotopov z dôvodu ich dynamického vývoja a malej významnosti pre ekologickú stabilitu. V okrese Poltár zaberajú najväčšiu výmeru biotopy X7 Intenzívne obhospodarované polia, X5 Úhory a extenzívne obhospodarované polia, X1 Rúbaniská s prevahou bylín a tráv a X2 Rúbaniská s prevahou drevín. Najväčšie ohrozenie pre biodiverzitu predstavujú biotopy skupiny X8 Porasty invázičných neofytov.

Nelesné biotopy

Nelesné biotopy označiť také, na ktorých sa nenachádza zapojený porast drevín, sú teda bezlesé. Z hľadiska ich vzniku a aj vývoja ich môžeme rozdeliť na dva typy. Prvým sú prirodzené nelesné biotopy. Sú to také, ktorých vznik a existencia nie je podmienená ľudskými aktivitami. V stredoeurópskej krajine boli v rôznej miere zastúpené už pred príchodom človeka. V porovnaní s lesnými biotopmi boli rozšírené v omnoho menšej miere. V prírodných podmienkach stredného Slovenska, kde patrí aj územie okresu Poltár do úvahy pripadajú

iba niektoré mokrade a vodné plochy, v prípade severu okresu aj skalné útvary. Bezlesie nad hornou hranicou lesa nie je v okrese prítomné.

Druhým typom sú sekundárne, poloprirodzené nelesné biotopy. Tie sú v dnešnej krajine zastúpené nepomerne väčšou mierou a predstavujú ich v prvom rade kosné lúky a pasienky. Stáročným využívaním tradičným obhospodarovaním týchto plôch sa tu vyvinula typická vegetácia s veľkým bohatstvom rastlinných druhov. Na tieto biotopy je svojím výskytom viazané veľké množstvo rastlinných druhov, významné je zastúpenie druhov čeľade *Orchidaceae*. Najväčšie plošné rozšírenie tieto biotopy zaznamenali už počas stredoveku až do druhej polovice 18. storočia, kedy došlo k veľkoplošnému odlesneniu krajiny za účelom získania pasienkov, lúk ale aj ornej pôdy. Po priemyselnej revolúcii začal nielen plošný úbytok nelesných poloprirodzených biotopov, ale najmä v druhej polovici uplynulého storočia došlo i k ich kvalitatívnym zmenám. V porovnaní so severnejšími oblasťami Slovenska, kde došlo k plošne rozsiahlej rekultivácii a intenzifikácii lúk, v teplých, nižšie položených miestach nižin a pahorkatín, kde patrí aj juh okresu Poltár, boli prakticky všetky premenené na polia. Malé zvyšky, zväčša na poľnohospodársky nevyužiteľných pôdach (mokrade) prípadne inak nevyhovujúcich ako vzdialenosť od obcí alebo príliš strmé svahy ostali opustené a postupne tu dochádza k strate ich pôvodne vysokej biodiverzity. Ak neboli tieto miesta hneď zalesnené, nelesné biotopy v takomto prípade zanikli procesom sekundárnej sukcesie – postupnou expanziou tráv a následne zarastaním drevinami.

Medzi nelesné biotopy podľa katalógu biotopov (Stanová, Valachovič 2002) zaraďujeme aj vodné biotopy (rieky, vodné plochy a ich brehy), ktoré najmä v prípadoch brehových porastov riek tvoria prechod medzi lesnými a nelesnými biotopmi.

V nasledujúcom texte je stručné zhodnotenie zachovalosti jednotlivých typov nelesných biotopov, ich druhová rozmanitosť a výskyt chránených a ohrozených druhov.

Poloprirodzené a primárne, suchomilné a teplomilné biotopy (skaly, pionierske porasty, xerotermy)

Skaly a pionierske porasty

Tieto biotopy v okrese Poltár prakticky nie sú vyvinuté. Miestami, v starších kameňolomoch sa nachádza iba jeden sekundárny biotop.

Sekundárne sutinové a skalné biotopy (Sk7) – biotop viazaný na sekundárne stanovišťa, najmä opustené lomy alebo haldy po banskej činnosti, najmä na vápencoch a dolomitoch, zriedkavejšie aj melafýrov. Vegetácia je otvorená, štruktúrne jednoduchá s prevahou sukulentov. Často sú prítomné aj ruderalné druhy. V riešenom území biotop nachádzame roztrúsene, v nepoužívaných, zarastajúcich kameňolomoch.

Teplá a suchomilné travinno-bylinné porasty (xerotermy)

Tieto biotopy sú v okrese vytvorené mimoriadne vzácné, z okresu sú udávané len tri biotopy patriace do tejto skupiny, z toho jeden iba z jedinej lokality.

Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápniťom substráte (Tr1 – 6210) - Biotop sa v niektorých oblastiach Slovenska vyskytoval aj prirodzene, ide teda čiastočne o prirodzené nelesné spoločenstvá, častejšie ale ide o sekundárne spoločenstvá vzniknuté vyklčovaním a vypálením pôvodných lesov a udržiavaný predovšetkým pastvou. V tomto biotope sa rozlišuje viacero typov, ktoré sa odlišujú geologickým podložím a spôsobom využívania. Ide o travinno-bylinné spoločenstvá s dominanciou teplomilných druhov tráv, ostríc a bylín. Typický je v jarných mesiacoch výskyt viacerých efemérnych jarných terofytov. Biotop je v podmienkach okresu Poltár veľmi vzácny, len bodovo v okolí Hrnčiarskej Vsi v južnej časti okresu.

Teplomilné lemy (Tr6) – porasty tohto biotopu národného významu preferujú polotienisté, ale výhrevné miesta na svahoch najčastejšie s južnou expozíciou. Vyskytujú sa na vápencoch, dolomitoch, bázických vyvrelinách a najčastejšie na sprašiach. Vznikli po čiastočnom odlesnení, vyskytujú sa na ekotónových stanovištiach okrajov teplomilných dubín, na lesných svetlinách a lemujú komplexy krovín na lúkach a pasienkoch v kontakte s lesom. Tvoria mozaiku s travinno-bylinnými porastami, viaceré druhy prenikajú aj hlbšie smerom do lesných porastov. V okrese Poltár je tento biotop veľmi vzácny, nájsť ho môžeme ojedinele v južnej časti okresu. Jeho presnejšie rozšírenie nie je známe.

Sukcesné štádiá s borievkou obyčajnou (Kr3) – biotop je viazaný na mezofilné stanovišťa na kyslom podloží silikátov alebo na flyši. Vzniká na chudobných, extenzívnych, psicových pasienkoch a druhové zloženie sa mení od stupňa zarastania borievkou. V minulosti bol tento biotop zrejme viac rozšírený,

v súčasnosti iba veľmi ojedinele napr. v okolí Hrnčiarkej Vsi na lokalite biotopu Tr1 alebo v okolí Ďubákova či Utekáča – časť Drahová.

Biotopy viazané na vodné toky (akvatické biotopy a brehové porasty)

Ďalšou skupinou nelesných biotopov sú biotopy svojim výskytom viazané na vodné toky. Či už na samotné vodné toky, alebo na ich brehy. Ide o aj sekundárne primárne spoločenstvá, vo viacerých prípadoch do značnej miery ovplyvnené ľudskou činnosťou. V rámci okresu Poltár boli biotopy v prevažnej miere zničené, najmä v povodiach riek (napr. Rimavica, Ipeľ) v poľnohospodársky intenzívne využívaných územiach. V súčasnosti ich nachádzame vzácné, často už iba na sekundárnych stanovištiach vodných nádrží.

Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried *Littorelletea uniflorae* a/alebo *Isoëto-Nanojuncetea* (Vo1 – 3130) – Veľmi vzácny biotop, ktorý predstavuje štruktúrne a druhovo veľmi chudobné rastlinné spoločenstvá plytkých, stojatých alebo mierne tečúcich vôd. Predpokladom vzniku porastov je striedanie litorálnej a limózne ekofázy pri poklese vodnej hladiny. V okrese Poltár je biotop vzácny, je udávaný zo sekundárnych stanovišť, z obnažovaných brehov v rybníku Uhorské, pravdepodobne sa vyskytuje aj inde, napr. na obnažovaných brehoch vodnej nádrže Málinec.

Mezo- až eutrofné poloprirodzené a umelé vodné nádrže so stojatou vodou a plávajúcimi a/alebo ponorenou vegetáciou (Vo6) – biotop obsadzuje vodné nádrže antropogénneho pôvodu, intenzívne obhospodarované rybníky, nádrže alebo zaplavené materiállové jamy, pieskovne a štrkoviská. Z cievnatých rastlín sú najčastejšie zastúpené formácie ponorených rastlín a na hladine plávajúce porasty druhov rodu *Lemna*. V okrese Poltár ho nachádzame v niektorých umelých nádržiach.

Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou (Vo8) – biotop tvoria bylinné spoločenstvá trvaliek a dvojročných, prevažne obojživelných druhov rastlín. Počas klíčenia je v prvých fázach vegetácia zaplavená, neskôr hladina voda poklesne. Biotop nachádzame v mŕtvych ramenách, terénnych depresiách, ale aj v sekundárnych stanovištiach, ako sú v lete vypúšťané rybníky alebo kanále. Na biotop nie je viazaný výskyt vzácných druhov, zo zaujímavejších je častý výskyt *Butomus umbellatus* alebo *Sagittaria sagittifolia*. V okrese Poltár sa vyskytuje vzácné roztrúsene, najmä v nižšie položených častiach okresu.

Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov (Vo9) – biotop tvoria spoločenstvá výlučne antropogénnych stanovišť, ako sú okraje obrábaných polí a depresie uprostred poľnohospodárskych kultúr. Pôdy sú hlinitoilovité až ílovité, ťažké a nepriepustné, bohaté na dusík a periodicky podmáčané. V lete vplyvom rýchleho výparu vody môžu byť mierne zasolené. Vegetácia patrí do zväzu *Nanocyperion flavescens* a vyskytuje sa tu viacero vzácnějších druhov rastlín. V území okresu Poltár sa biotop nachádza zriedkavo, najmä v južnej časti. Vyskytujú sa v ňom vzácnější druhy napr. v okolí Poltára *Lythrum hyssopifolia*.

Nelesné brehové porasty

Rieky s bahňitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov *Chenopodion rubri* p.p. a *Bidention* p.p. (Br5 – 3270) – biotop európskeho významu tvoria rastlinné spoločenstvá jednoročných rastlín na stanovištiach so zvýšeným obsahom živín. Optimum vývoja je v neskorom lete. Vegetácia sa vyvíja na obnažených bahňitých aj piesočnatých brehoch tečúcich vôd, pričom v závislosti od dĺžky obnaženia brehov sa nemusia vytvoriť každoročne. Vegetačný kryt je charakterizovaný dominanciou druhov náročných na živiny, najmä čeľade *Chenopodiaceae*, rodu *Persicaria* a viacerých druhov tráv. V území okresu Poltár je výskyt biotopu udávaný z brehov Rimavice medzi obcami Kokava nad Rimavicou a Lehota nad Rimavicou. Tento typ vegetácie nachádzame aj na periodicky obnažovaných brehoch vodnej nádrže Málinec.

Brehové porasty deväťsilov (Br6 – 6430) – biotop predstavujú príbrežné spoločenstvá s dominanciou deväťsilov (*Petasites hybridus*, *P. kablikianus*), často sa vyskytuje aj štiav alpínsky (*Rumex alpinus*), tvoriace husté, zapojené porasty. Vyskytujú sa jednak na prirodzených ale aj poloprirodzených až ruderalizovaných stanovištiach v horských oblastiach. Okrem brehov vodných tokov biotop zriedkavejšie nachádzame aj na prameniskách a na zamokrených, nívnych lúkach či v úzkych pásach v priekopách popri cestách. Na území okresu Poltár ide o zriedkavejší biotop vyskytujúci sa popri neregulovaných vodných tokoch v hornatejších územiach severnej časti okresu.

Bylinné brehové porasty tečúcich vôd (Br8) – biotop je tvorený spoločenstvami s monodominanciou tráv rodov *Glyceria*, *Leersia* a *Catabrosa*. Sprievodné druhy sú prevažne hygrofyt s plazivými a zakoreňujúcimi podzemkami. Porasty vyžadujú trvalo zamokrené stanovištia na hlinitých aj piesčitých pôdach s obsahom

organických častíc. Predpokladom vývoja je preplavovanie substrátu a stály prísun živín. Často sú kontakte s vegetáciou biotopu Vo8. V okrese Poltár nie príliš, len pomiestne rozšírený biotop.

Vrbové kroviny stojatých vôd (Kr8) – biotop národného významu tvoria uzavreté porasty krovitých vrb bochníkovitého tvaru (*Salix cinerea*, *Salix aurita*), ktoré dorastajú do výšky 2–5(–7) m. Významným ekologickým faktorom je stagnujúca voda. Ak v porastoch nestagnuje, vyskytujú sa v podraсте hygrofilné až mezické druhy. Druhové zloženie závisí od vlhkostných a pôdnych pomerov, na základe ktorých vznikajú kroviny s odlišným podrastom, časté sú vysoké ostrice. V biotope sa až na výnimky nevyskytujú žiadne vzácne a ohrozené druhy rastlín. V okrese Poltár nachádzame biotop veľmi vzácne napríklad v okolí Brezničky.

Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek (Kr9) – tento typ biotopu je tvorený uzavretými alebo aj rozvoľnenými porastmi 2 – 5 m vysokých krovín, predovšetkým vrb. Na mladých riečnych usadeninách lemujú brehy vodných tokov, ojedinele aj brehy vodných nádrží. Bylinný podrast je v prípade uzavretých porastov vyvinutý iba slabo, naopak, v rozvoľnenejších porastoch je relatívne druhovo bohaté. Porasty sú výrazne podmáčané pod vplyvom prúdiacej vody, v jarných mesiacoch zaplavované. Vplyvom regulácie riek nie je tento biotop v rámci Slovenska príliš rozšírený, v okrese Poltár a vyskytuje vzácne, doložený je napríklad z Alúvia Rimavice pod Kokavou nad Rimavicou.

Kosné lúky, pasienky a trvalé trávne porasty

V súčasnosti sú lúčne a pasienkové spoločenstvá v okrese Poltár zastúpené nerovnomerne. Po rozsiahlych melioráciách a intenzifikácii ostali v južnej a v strednej okrese na poľnohospodársky využiteľných miestach zachované len zvyšky lúčnych porastov, často druhovo ochudobnených. V severnej časti okresu najmä vo vyšších polohách sa do súčasnosti miestami zachovali lúčne porasty. V mnohých prípadoch ukončením tradičného využívania vplyvom sekundárnej sukcesie zarastajú.

Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510) – biotop európskeho významu predstavujú jedno až dvojkosné, často prihnojované hospodárske lúky s dominanciou vysokosteblových, hospodársky zaujímavých druhov tráv a širokolistých bylín. Biotop sa vyskytuje v širokom spektre ekologických podmienok, od vlhších a chladnejších až po suchšie a teplejšie, čo je dané nadmorskou výškou a aj oblasťou Slovenska, v ktorej sa nachádza. S týmito súvisí aj pomerne značná variabilita druhovo bohatej vegetácie, ktorú navyše ovplyvňuje aj spôsob hospodárenia. Biotop sa vyskytuje na slabo kyslých až neutrálnych, stredne hlbokých až hlbokých pôdach s vysokým obsahom živín od nížin až do horského stupňa. Zachované kosné lúky majú vysokú biodiverzitu s vysokým počtom vzácných a chránených rastlinných druhov, nezriedka sa vo veľmi početných populáciách vyskytujú viaceré druhy čeľade vstavačovitých. Ešte pred niekoľkými desaťročiami išlo o najrozšírejší sekundárny nelesný biotop európskeho významu na území Slovenska. V druhej polovici 20-teho storočia boli rozsiahle plochy, najmä v poľnohospodársky využívaných oblastiach, ale aj v podhorí intenzifikované a nedajú sa preto dnes zaradiť do tohto biotopu. Toto sa v plnej miere týka aj územia okresu Poltár. Ak neboli lúky premenené na poľnohospodársku pôdu, ostali opustené a dnes sú zarastené náletovými drevinami a expanzívnymi a inváznymi druhmi rastlín. V súčasnosti sa nachádza už len roztrúsene, viac v severnej časti okresu, napríklad vo vyšších polohách, napríklad v území medzi Málincom až Kokavou nad Rimavicou.

Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3) - v rámci značnej variability závisiacej od ekologických podmienok v tomto biotope národného významu rozoznávame niekoľko typov. Intenzívne spásané, často oplôtkovým spôsobom, krátkosteblové pasienky na hlbších pôdach dobre zásobených živinami na nere kultivovaných plochách. Extenzívne, nízkosteblové kvetnaté pasienky. Obidva typy sa vyskytujú od (nížin) pahorkatín do horského stupňa, v druhom prípade sú pred pasením raz kosené. V súčasnosti sa tento biotop v okrese Poltár skôr zriedkavý, mnohé pasienky boli opustené. Ak sa pasie, zväčša na rekultivovaných a intenzifikovaných pasienkoch.

Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430) – biotop európskeho významu tvoria vysokobylinné lúky s prevahou širokolistých bylín na celoročne vlhkých až mokrých stanovištiach v alúviách vodných tokov a v terénnych depresiách. V jarných mesiacoch môžu byť krátkodobu zaplavované. Druhové zloženie je veľmi variabilné a závisí od ekologických podmienok na konkrétnom stanovišti. Výrazné aspektotvorné druhy najmä v čase kvitnutia sú *Filipendula ulmaria*, *Geranium palustre* a *Lysimachia vulgaris*. V okrese Poltár bol v minulosti bežnejší, v súčasnosti je nepomerne vzácnejší, vyskytuje sa veľmi vzácne, len bodovo napríklad je udávaný z alúvia Rimavice poniže Kokavy nad Rimavicou. Tento biotop býva často v mozaike s nasledujúcim biotopom.

Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6) – biotop národného významu nachádzame v alúviách vodných tokov alebo v okolí pramenísk, tiež v kontakte so slatinnými rašeliniskami. Vegetácia je značne variabilná a závisí od vodného režimu, obsahu báz, fyzikálnych vlastností pôdy, klímy a aj spôsobu obhospodarovania, v minulosti bývali (dnes už iba veľmi vzácné) raz až dva razy ročne kosené. Najčastejšie sa tento biotop nachádza v pahorkatinách a podhorskom stupni, často v mozaike s inými typmi lúk. V okrese Poltár veľmi vzácné, je udávaný spoločne z predchádzajúcim biotopom z alúvia Rimavice poniže Kokavy nad Rimavicou, vyskytuje sa aj v lokalite CHA Jasenina.

Psiarkové aluviálne lúky (Lk7) – biotop národného významu tvorí vegetácia dvoj až trojkosných, vlhkých lúk v krátkodobu zaplavovaných alúviách menších riek a v podmáčaných depresiách. Porasty sú druhovo pomerne chudobné, charakteristické spoločným výskytom vlhkomilných a suchomilných druhov. Veľmi citlivo reagujú na zmeny vodného režimu, čo sa prejavuje vo veľkej premenlivosti druhového zloženia v rámci jednej lokality ale aj v rámci jednotlivých rokov. Tento typ lúk je v súčasnosti, tak ako všetky ostatné typy lúk, veľmi vzácný. V okrese Poltár sa z kedysi rozsiahlych lúk zachovali len malé fragmenty v alúviu Rimavice, na viacerých miestach v okolí Brezničky a ojedinele i Kalinova v alúviu Ipľa (Hrabovo).

Vegetácia vysokých ostríc (Lk10) – biotop národného významu zahŕňa druhovo chudobné porasty s dominanciou vysokých ostríc silne ovplyvňované podzemnou aj povrchovou vodou. Biotop vyžaduje zaplavenie v jarňoch mesiacoch, naopak, neskôr v lete dochádza často k presychaniu povrchovej vrstvy pôdy. V súčasnosti sa vyskytuje v území okresu roztrúsene, najčastejšie v širších alúviách niektorých vodných tokov (Rimavica, Ipeľ).

Trstinové spoločenstvá mokradí (*Phragmites*) (Lk11) – biotop tvoria veľkoplošné porasty vysokých trstín formované predovšetkým dominantnými druhmi. Vyvíjajú sa v eutrofných až mezotrofných mokradiach v zazemnených riečnych ramenách a terénnych zníženiach, na brehoch vodných nádrží a pomaly tečúcich tokoch. Zonácia homogénnych porastov na stanovištiach odráža predovšetkým dĺžku a výšku záplav. Biotop je dôležitý pre faunu, najmä vodné vtáky a obojživelníky. V okrese Poltár sa ako ostatné mokradné biotopy vyskytuje vzácné, na viacerých miestach, zväčša ide o zvyšky mokradí, ktoré sa nepodarilo celkom odvodniť a ostali bez využívania, prípadne v litoráli niektorých vodných nádrží (napr. Zeleniansky rybník).

Mezofilné lemy (Tr7) – porasty tohto biotopu národného významu obsadzujú polozatienené, stredne vlhké miesta na svahoch a v blízkosti lesných porastov, na podložie nemajú vyhranené nároky. Vegetačný kryt tvoria druhy lúk, krovín ale aj lesov a sú pomerne druhovo bohaté. V okrese Poltár je biotop vzácné rozšírený vo vyšších polohách na lesných okrajoch.

Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (Tr8 – 6230*) – patrí medzi veľmi vzácné biotopy v rámci celého Slovenska. Ide o sekundárne rastlinné spoločenstvá horských polôh, ktoré po ukončení obhospodarovania (pasenia) degradujú (zarastanie čučoriedkou, smľom a smrekom), niektoré časti boli umelo zalesnené kosodrevinou a smrekom. Sú to fyziognomicky jednotvárne aj kvetnaté, jedno-, zriedkavejšie viacvrstvové, uzavreté, floristicky chudobné aj bohaté, prevažne sekundárne spoločenstvá pasienkov, prípadne lúk. Popri *Nardus stricta* v nich miestami prevláda *Avenella flexuosa*, na vhodných stanovištiach aj *Deschampsia caespitosa*. Rastú na kyslých substrátoch, prípadne na hlbokých odvápnených pôdach v podhorskom a horskom (subalpínskom) stupni. Ich aktuálne floristické zloženie je okrem podmienok stanovišťa výsledkom pôsobenia aj ďalších faktorov (zloženie im predchádzajúcich lesných porastov, spôsob či absencia využívania a i.). Na území okresu Poltár a je biotop vzácný, vo vyšších polohách, v severnej časti okresu (široké okolie Kokavy nad Rimavicou, Ďubákova). Po ukončení obhospodarovania (pastvy) rýchlo degraduje.

Rašeliniská a prameniská

Vzhľadom na prírodné podmienky okresu Poltár sú rašeliniská a prameniská veľmi vzácné, v súčasnosti zachované rašelinisko v okrese neexistuje. Z okolia Ďubákova je známych niekoľko rašelinísk s nízkym obsahom báz, zväčša vo vyšších sukcesných štádiách smerom k vlhkým lúkam. Vo vyšších polohách je zriedkavo vyvinutý biotop Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách, jeho presné rozšírenie nie je známe.

Prechodné rašeliniská a trasoviská (Ra3 – 7140) – biotop európskeho významu predstavujú druhovo chudobné spoločenstvá s vysokým zastúpením machorastov a vyžadujúce stabilnú a vysokú hladinu podzemnej vody. Biotop predstavuje z pohľadu vegetácie prechod medzi vrchoviskami a slatinnými rašeliniskami.

Biotop zahŕňa niekoľko typov slatín s nízkym obsahom báz, spoločným rysom je skutočnosť, že vodný režim je závislý od podzemnej vody, ktorá je chudobná na živiny a s mierne kyslou až neutrálnou reakciou. Vegetácia je druhovo relatívne chudobná (v niektorých prípadoch môže byť i bohatšia) a v biotope sa vyskytuje viacero druhov veľmi vzácných a ohrozených druhov rastlín. V okrese Poltár je tento biotop veľmi vzácny, v pokročilejších sukcesných štádiách je známy z okolia Ďubákova.

Sukcesne zmenené slatiny (Ra7) – biotop predstavuje ľudskými aktivitami degradované štádiá slatín a ich rastlinných spoločenstiev. Degradácia spočíva predovšetkým v poškodení vodného režimu (odvodnenie) a následným zmenám vegetácie, kedy na úkor nízkobylinných, konkurenčne slabých spoločenstiev nastupujú vysokobylinné druhy, najčastejšie bezkolenec belasý (*Molinia caerulea*), túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), trst' (*Phragmites australis*) ale aj iné druhy. Spoločne s poškodením vodného režimu sa negatívne prejavuje sekundárna sukcesia, teda zarastanie lokality drevinami a hromadenie stariny. V okrese Poltár mimoriadne vzácny biotop, do ktorého by mohla patriť časť porastov v okolí minerálneho prameňa v lokalite Vápno pri Hrnčiarskych Zalužanoch.

Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách (Pr2) – biotop národného významu tvoria spoločenstvá tienistých pramenísk a potôčikov lesného stupňa. Asociácie tvoria navzájom prechodné typy, ale vždy ich charakterizuje vyššia pokryvnosť cievnatých rastlín ako machorastov. Okolité lesné spoločenstvá tvoria najčastejšie jelšiny, dubohrabiny prípadne bučiny. V záujmovom území sa biotop vyskytuje vzácnne, na veľmi malých plochách, jeho presnejšie rozšírenie nie je známe.

Osobitnú skupinu tvoria **synantropné biotopy** rúbanísk, nitrofilná vegetácia v sídlach aj mimo sídiel, úhory, intenzívne obrábaná poľnohospodárska pôda, rúbaniská a podobne. Jej zastúpenie v rámci okresu Poltár je značné, z pohľadu záujmov ochrany prírody nemajú význam.

Lesné typy biotopov

Zachovalosť lesných biotopov je potrebné hodnotiť z dvoch aspektov. Jednak z pohľadu zachovalosti lesa ako takého a jednak z pohľadu zachovalosti základných charakteristík jednotlivých biotopov.

Les, ktorý pred začiatkom exploatačného pôsobenia človeka pokrýval odhadom približne 90-95 % územia okresu Poltár (vrátane riedkolesov), dnes nájdeme na cca 49,6 % územia (lesné porasty na LPF). Časť bývalej poľnohospodárskej využívannej pôdy sa po jej opustení v dôsledku sekundárnej sukcesie opäť mení na les. Rozsah týchto plôch je v podmienkach riešeného územia veľký (cca 4 128 ha), takmer 8,7% z výmery okresu.

Miera odlesnenia jednotlivých typov biotopov nebola rovnomerná a závisela od mnohých faktorov. Z nich azda najvýznamnejšiu úlohu zohrával postup osídľovania územia, ktorý úzko súvisel s premenou lesa na poľnohospodársku pôdu. Následne zrejme rozhodovala prístupnosť a bonita získanej pôdy. Najskôr došlo k premene lesov na najúrodnejších pôdach v kotlinách, v údoliach väčších riek a ich významnejších prítokov, pahorkatinách, na plochom či mierne zvlnenom reliéfe, na produkčnejších pôdach. V blízkosti sídiel boli na lúky či pasienky premenené aj menej vhodné polohy.

V riešenom území bola najvýraznejšie odlesnená Lučenecká kotlina, les tu pokrýva približne 19%. Nasleduje ju Rimavská kotlina, kde les v riešenom území dnes zaberá takmer 43%. Podstatne vyššiu lesnatosť majú pohoria Stolické vrchy (53%), Revúcka vrchovina (60%) a Veporské vrchy (76%). Z uvedeného je zjavné, že odlesnením a premenou na poľnohospodársku pôdu či zastavaním boli najviac postihnuté biotopy viažuce sa nižšie polohy s ťažiskom výskytu v Lučeneckej a Rimavskej kotline, značne utrpeli aj lesné biotopy naviazané svojim výskytom na ploché tvary reliéfu v okolitých pohoriach (napr. nátržníkové dubové lesy).

Okrem priamej likvidácie boli lesné biotopy zhruba od začiatku 18. storočia výrazne ovplyvňované aj zmenou drevinového zloženia. Výrazne zvýšila svoje zastúpenie borovica lesná a smrekovec opadavý, ktoré sú umelo vnášané na mnohé miesta, kde dovtedy nerástli, alebo rástli len veľmi výnimočne. Smrek, ktorý rástol v severných častiach okresu pôvodne zriedkavo až veľmi zriedkavo dnes dosahuje zastúpenie takmer 11%. Časť bývalých pasienkov bola opätovne zalesnená, zvyčajne nepôvodnými alebo stanovištno nepôvodnými druhmi drevín ako sú smrekovec, borovica lesná ale hlavne smrek. Dreviny prípravného lesa (breza, jarabiny, osika...) sú desaťročia systematicky potláčané, naopak niektoré dreviny v tomto území sa pôvodne nevyskytujúce boli do porastov úmyselne vnesené (okrem už menovaných napr. smrek pichľavý, duglaska tisolistá, borovica hladká, dub červený...). V podmienkach okresu Poltár predstavuje výskyt nepôvodných či inváznych druhov drevín zatiaľ vážny problém len v kotlinách a okrajových častiach pohorí, zastúpenie agátu dosahuje necelých 1,42%.

Z porastov výrazne ustúpila jedľa, bresty, tis vymizol úplne, k zmenám došlo aj v rozšírení niektorých ďalších akcesorických drevín (lipy, jaseň, javory, osika, breza, jarabiny ...), tieto sa však vždy uplatňovali len ako prímies popri dominantnom postavení hlavných porastotvorných drevín (buk, jedľa, dub, hrab). Zmena drevinového zloženia nepostihla jednotlivé typy lesných biotopov rovnako, najviac utrpeli biotopy Ls2.1 - dubovo-hrabové lesy karpatské Ls2.2 - Dubovo-hrabové lesy panónske, Ls5.1 - Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, Ls4 - Lipovo-javorové sutinové lesy, najmenej sa zmena drevinového zloženia prejavila v biotopoch Ls3.5.1 - Sucho a kyslomilné dubové lesy.

Posúdenie prirodzenosti vegetácie

V tejto časti sme porovnávali potenciálnu prirodzenú vegetáciu s aktuálnym stavom vegetácie. Analýza vegetácie daného okresu je uvedená v kapitole 1.2.1.2. a 1.2.1.3 tohto dokumentu.

Vývoj vegetácie prebiehal na začiatku výlučne v úzkej závislosti od zmien vonkajšieho prostredia, najmä od klímy a pôd, ale iba dovtedy, kým sa začalo cieľavedomé a rozsiahle ovplyvňovanie a menenie rastlinného krytu človekom - poľnohospodárom. Pri osídľovaní krajiny poľnohospodárom prebiehalo rozsiahle kľčovanie lesov, premena primárnych lesných ekosystémov na náhradné ekosystémy lúk, pasienkov a polí a v poslednom čase potom tvorba druhotných lesných ekosystémov. Poslednú etapu v poľnohospodárskom využití poznačila stredoveká a valašská kolonizácia (Michalko, 1986).

Územie okresu bolo v dávnej minulosti až na zanedbateľné výnimky súvisle zalesnenou krajinou. Osídlenie významne ovplyvnilo pôvodný charakter zvyškov lesnej vegetácie a to najmä v Lučeneckej kotline v údolí toku Ipľe a jeho širších prítokov ako tiež v západnej časti Málinských vrchoch, kde postupne došlo k takmer úplnému odlesneniu.

Aktuálna, oficiálne udávaná lesnatosť okresu Poltár je 49,6 % (ÚGKK SR, 2018). Tento údaj vyjadruje podiel lesných pozemkov na výmere okresu. Hoci súčasťou lesných pozemkov sú aj plochy, na ktorých dreviny nerastú (lesná infraštruktúra), skutočná lesnatosť v biologickom zmysle slova, teda podiel plochy zapojených formácií stromov k výmeru okresu je ešte vyššia. Odhadujeme ju na viac ako 57 % a významnou mierou sa na nej podieľajú lesy v poľnohospodárskej krajine vzniknuté spontánne.

V nasledujúcom texte je stručné zhodnotenie zachovalosti jednotlivých typov lesných biotopov, ich druhová rozmanitosť a výskyt chránených a ohrozených druhov.

Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (zväz *Alnenion incanae* Pawlowski et al. 1928, podzväz *Alnenion glutinoso-incanae* Oberd. 1953, Ls1.3 - kód Natura2000 91E0*) - Ide síce o maloplošné biotopy, ale zvyčajne o druhovo veľmi pestré (flóra, avifauna, obojživelníky, drobné zemné cicavce, mäkkýše...). V minulosti vyplňali tieto typy lesných spoločenstiev nivy horných úsekov potokov v orografických celkoch Stolické vrchy, Revúcka vrchovina a zriedkavejšie aj v okrajových častiach Lučeneckej a Rimavskej kotliny, kde na ne nadväzovali dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy. Polohy, v ktorých sa vyskytovali boli priaznivé pre poľnohospodárske využitie (orná pôda, lúky), osídlenie a situovanie dopravných koridorov a preto boli v záujmovom území mnohé z nich prakticky zlikvidované. Vo väčšine zostávajúcich prípadov sa zredukovali na sprievodné brehové porasty vodných tokov. Iba veľmi výnimočne si toky zachovali širšie nivy pokryté rozsiahlejšími lesmi. Najzachovalejšie ukážky tohto typu biotopu dnes nájdeme v katastroch obcí Kalinovo v alúviu Petrovského potoka a jeho pravostranného prítoku a v alúviu potoka Slatinka, v katastri obce Selce v alúviu Ploského potoka, Hradište v alúviu potoka Slatina, na viacerých miestach v katastri obce Málinec (alúvia potokov Prierazka, Chmeľná a niektorých menších pravostranných prítokov Ipľe), České Brezovo v alúviách potokov Hroznica a Poltarica, v menšom rozsahu aj v katastroch obcí Kokava nad Rimavicou, Cinobaňa, Hrnčiarka Nová Ves. Ich súčasná výmera je niečo viac ako 101 ha, čo predstavuje 0,44% z výmery lesných porastov na LPF. Ich skutočná výmera je iste vyššia nakoľko pomerne často dochádza k postupnej obnove tohto biotopu v nivách potokov po ukončení poľnohospodárskeho obhospodarovania týchto plôch. Mapovaním boli zistené takéto plochy najmä v alúviách potokov Rimavica, Uhorštiansky potok a Vyholomský potok. Porasty tvorili najmä jelša lepkavá, prímies tvoria topoľ osika, breza previsnutá, čremcha obyčajná, jaseň štíhly, javor mliečny, čerešňa vtáčia, borovica lesná, vrba krehká, javor horský, v horských polohách aj smrek a jelša sivá, v nížinách dub letný a introdukované topole, všade aj dreviny okolitých iných biotopov. Biotop je veľmi náchylný na prienik invázných druhov drevín aj bylín.

Slatinné jelšové lesy (zväz *Alnion glutinosae* Malcuit 1929) – v dávnej minulosti sa v maloplošnej forme vyskytovali v terénnych zníženinách s celoročne stagnujúcou vodou alebo na miestach, ktoré boli pravidelne a dlhodobo zaplavované. Ich pôvodné rozšírenie nie je ani celkom známe nakoľko krajina riešeného územia prešla výraznými zmenami (odlesnenie, regulácie riek, odvodnenie, rozoranie). Zanikli odvodnením alebo zasypaním a do súčasnosti sa nezachovala pôvodnejšia ukážka. Pri vytvorení alebo obnove vhodných podmienok môže tento typ lesa pomerne rýchlo regenerovať alebo sa vytvoriť, a to najmä vo vtokových častiach vodných nádrží alebo na neobhospodarovateľných slatinných lúkach (formuje sa napr. východne od obce Breznička). Vzhľadom na extrémnosť stanovišťa, na ktorom sa vyskytujú (trvalo alebo dlhodobo podmáčané/zapľavené pôdy) sa zachovávajú relatívne prirodzené drevinové zloženie. Pôvodné slatinné jelšiny boli druhovo veľmi bohaté, v súčasnosti sú z časti druhovo ochudobnené z dôvodu prerušenia kontinuity ich vývoja.

Dubovo-hrabové lesy karpatské (zväz *Carpinion* Issler 1931, podzväz *Caricopilosae-Carpinenion* J. et M. Michalko – Ls2.1, kód Natura2000 -) - Takmer štvrtinový plošný podiel z lesných typov biotopov dosahujú dubovo-hrabové lesy karpatské. Ide o druhý najrozšírenejší typ biotopu v riešenom území. Aj napriek tomu rozsiahle plochy boli premenené na poľnohospodársku pôdu alebo boli zastavané. Plochy čo ostali lesmi boli v minulosti a sú aj v súčasnosti intenzívne lesohospodársky využívané, čo sa prejavilo zmenou pomeru zastúpenia hlavných drevín tvoriacich toto spoločenstvo a to duba (dubov) a hrabu, na vlhších a chladnejších miestach aj buka, znížením zastúpenia vtrúsených drevín (*Tilia cordata*, *Acer campestre*, niektorých druhov rodu *Quercus*, drevín prípravného lesa). Biotop je výrazne ohrozený prienikom agátu bieleho, pri jeho zastúpení väčšom ako 10% nie je možné tieto porasty podľa platnej metodiky klasifikovať ako biotop národného významu. Prítomnosť agátu negatívne ovplyvňuje pôvodnú diverzitu vegetácie. Hospodárením bola výrazne zmenená aj štruktúra týchto lesov. Výskyt sa sústreďuje najmä do orografického celku Revúcka vrchovina, na menších plochách aj v susedných orografických celkoch. Drevinovo zachovalejšie ukážky týchto typov lesov môžeme dnes vzácné nájsť v k. ú. Cinobaňa, Kalinovo, Mládzo, Uhorské, České Brezovo, Hrnčiarica Ves a Selce. Aj tieto však majú výrazne zmenenú štruktúru. Druhá diverzita týchto spoločenstiev je priemerná.

Dubovo-hrabové lesy panónske (zväz *Carpinion* Issler 1931, podzväz *Quercus robur-Carpinenion* J. et M. Michalko 1985 – Ls2.2, kód Natura2000 – 91G0*) - Výskyt tejto jednotky je edaficky podmienený, viazaný predovšetkým na treťohorné a štvrtohorné piesočnaté a štrkovité terasy pokryté sprašovými hlinami alebo náplavovými kuželmi. Pôdy to boli veľmi úrodné aj preto rozsiahle plochy tohto typu biotopu boli premenené na poľnohospodársku pôdu alebo boli zastavané. Podľa dát bolo do tejto jednotky zaradených iba cca 54 ha lesov. Plochy čo ostali lesmi boli v minulosti a sú aj v súčasnosti intenzívne lesohospodársky využívané, čo sa prejavilo zmenou pomeru zastúpenia hlavných drevín tvoriacich toto spoločenstvo a to duba (dubov) a hrabu, znížením zastúpenia vtrúsených drevín (*Tilia cordata*, *Sorbus torminalis*, *Fraxinus angustifolia*, *Acer campestre*, *A. tataricum*, niektoré druhy rodu *Quercus*, dreviny prípravného lesa). Biotop je výrazne ohrozený prienikom agátu bieleho. Hospodárením bola výrazne zmenená aj štruktúra týchto lesov. V riešenom území sa zachovali iba veľmi vzácné v Lučeneckej kotline a okrajových údolných častiach Revúckej vrchoviny a to v katastroch obcí Ozdín, České Brezovo, Poltár a Kalinovo. Aj tieto však majú výrazne zmenenú štruktúru. Zvyčajne bývajú tieto biotopy druhovo pomerne bohaté, v riešenom území ide však o zvyšky, ktoré sú druhovo ochudobnené.

Dubovo-cerové lesy (zväz *Quercion cocciferae* Horvat 1954 - Ls3.4, kód Natura2000 91M0) - Ťažisko výskytu má tento biotop v Lučeneckej a Rimavskej kotline, zasahuje však aj na južný okraj orografického celku Revúcka vrchovina. Najzachovalejšie ukážky týchto teplomilných dubovo-cerových lesov nájdeme v katastri obcí Veľká Ves, Kalinovo, Poltár, Uhorské a Sušany. Tie sú však už len zvyškom ich pôvodnej výmery nakoľko aj tento typ biotopu sa vyskytuje na plochách, ktoré sú vhodné na poľnohospodárske využívanie a zástavbu, čo sa prejavilo jeho výraznou plošnou redukciou. Napriek tomu v súčasnosti ide o tretí najrozšírenejší typ lesného biotopu v okrese Poltár s výmerou takmer 2237 ha (9,7% z LPF). V pôvodných spoločenstvách prevládal dub cerový, bohato bola vyvinutá krovinná vrstva. Intenzívne využívanie a obhospodarovanie dubovo-cerových lesov spôsobilo výrazné zmeny v štruktúre týchto lesov ako aj ich drevinové zloženie (ústup niektorých druhov dubov – *Quercus delechampii*, *Q. pedunculiflora*, *Q. polycarpa*, javora tatárskeho či jarabiny brekyne). Výraznou hrozbou pre tento typ biotopu je intenzívny prienik invázneho

agátu bieleho do týchto druhovo pomerne bohatých spoločenstiev. Pri jeho zastúpení väčšom ako 10% nie je možné tieto porasty podľa platnej metodiky klasifikovať ako biotop európskeho významu.

Sucho a kyslomilné dubové lesy (zväz *Genisto germanicae-Quercion* Neuhausl et Neuhauslová-Novotná 1967, zväz *Quercion petraeae* Zólyomi et Jakucs ex Jakucs 1960 - Ls3.5.1, kód Natura2000) - Ich výskyt sa viaže na extrémnejšie až extrémne reliéfové tvary (ostré hrebienky, vystupujúce skaly, sutiny..) a extrémne chudobný horninový (kremence) aj pôdny substrát...V riešenom území sa vyskytujú iba výnimočne (4 lokality) na ploche necelých 25 ha aj to v nie celkom typickej forme. Ich štruktúra a drevinové zloženie bola narušená ťažbou dreva (ide o mladšie porasty), v porastoch chýbajú stromy blízko fyzického veku. Ide o druhovo veľmi chudobné spoločenstvá výrazne ochranného rázu. Diverzita vyšších rastlín v týchto spoločenstvách je nízka, veľmi bohatá býva vrstva machov lišajníkov, na niektorých miestach môžu úplne prevládať. Vzhľadom na nedostatok hrubého odumretého a odumierajúceho dreva (najmä stojaceho) a nedostatok hniezdných príležitostí pre dutinové hniezdiče nemajú v riešenom území ani vysokú diverzitu bezstavovcov a vtákov. Sú tiež vyhľadávanými miestami pre veľké cicavce (jeleň, nepôvodný muflón, rys...).

Lipovo-javorové lesy (zväz *Tilio-Acerenion* Klika 1955 - Ls4, kód Natura2000 9180*) - Rozsiahlejšie plochy tohto biotopu nájdeme severozápadne od obce Zlatno (kóta Kečka), v dolinách Smolná a Chocholná severozápadne od VN Málinec, v okolí osady Ďurkova (k. ú. Utekáč) a okolí osady Kotoška (k. ú. Kokava nad Rimavicou), menšie plochy nájdeme na viacerých lokalitách hlavne v orografických celkoch Veporské a Stolické vrchy. Celkovo zaberajú sutinové lesy necelých 83 ha. Tieto lokality zostali až dodnes lesom, pretože nie sú vhodné na poľnohospodárske využívanie, ale prevažne bolo pozmenené ich drevinové zloženie a štruktúra. Len výnimočne vytvára toto spoločenstvo súvislejšie plochy, často tvorí len úzke alebo maloplošné enklávy uprostred iných typov lesov (skalnaté dolinky, sutiny pod skalami, sutiny). Maloplošné výskytu zanikli/zanikajú najmä preto, že plochy by si vyžadovali špecifický manažment, na čo nie sú obhospodarovatelia lesov nastavení. Lokality patriace do tohto biotopu vykazujú nadpriemernú úroveň diverzity organizmov.

Bukové a jedľové lesy kvetnaté (zväz *Fagion* Luquet 1926, podzväz *Eu-Fagenion* Oberd. 1957 - Ls5.1, kód Natura2000 9130) - Tento typ biotopu je najrozšírenejším lesným biotopom na Slovensku a nie je tomu inak ani v okrese Poltár a to s 38% podielom z výmery lesných porastov. Vyskytujú sa v orografických celkoch Veporské vrchy, Stolické vrchy a Revúcka vrchovina, kde zaberajú súvislé plochy. V severnej polovici okresu sú dominantným typom biotopu. Časť plôch, ktoré v minulosti tieto biotopy zaberali bola premenená na poľnohospodárske pozemky (hlavne lúky) alebo bola zastavaná. Na takmer všetkých plochách výskytu došlo vplyvom hospodárenia v lesoch k čiastočnej zmene drevinového zloženia. Okrem buka sa v týchto porastoch výrazne uplatňovala aj jedľa, ktorá má v súčasnosti v tomto biotope veľmi nízke zastúpenie, čo je dôsledok holorubného systému hospodárenia, vysokých stavov veľkých kopytníkov, ale aj plošného spracovávania plôch po disturbanciách. Niektoré dreviny ako napr. topoľ osika, breza ovisnutá, vrba rakyta sú predmetom dlhodobého intenzívneho odstraňovania z porastov. O niečo lepšie sú na tom ďalšie primiešané dreviny ako javor horský, javor mliečny, jaseň štíhly, čerešňa vtáčia, brest horský. Naopak veľmi výrazne sa zvýšili zastúpenie smreka a smrekovca. Diverzita týchto lesov je mierne nadpriemerná.

Kyslomilné bukové lesy (zväz *Luzulo-Fagion* Lohmeyer et R.Tx. in R.Tx. 1954, Ls5.2 - 9110). - V riešenom území ide o vzácny typ biotopu s výmerou cca 313 ha. Podobne ako prechádzajúci typ aj kyslomilné bučiny sa vyskytujú iba v orografických celkoch Veporské vrchy, Stolické vrchy a Revúcka vrchovina, kde zaberajú malé enklávy uprostred iných typov lesov. Pomerne často boli do tohto typu biotopov vnášané nepôvodné ihličnaté dreviny, najmä smreka a smrekovec, naopak ustúpila jedľa a výrazne bola zmenená štruktúra týchto porastov. Mnohé porasty boli zmenené na monokultúry smreka. Zachovalejšie ukážky môžeme nájsť napr. na hranici katastrálnych území Ďubákovo a Šoltýska, katastrov Utekáč a Kokava nad Rimavicou, juhovýchodne od VN Málinec, severozápadne od obce České Brezovo. Druhovú diverzitu tohto typu lesov bola, v porovnaní s inými typmi, pomerne nízka.

K najvýraznejším zmenám v prirodzenom drevinovom zložení došlo v dubinách (Ls2.2, Ls3.4), bučinách (Ls5.2) a lipovo-javorových sutinových lesoch (Ls4).

Reprezentatívnoš', unikátnoš'

Hodnotenie reprezentatívnošti biotopov z hľadiska USES znamená posúdenie biogeografického významu daného krajinného segmentu, resp. biotopov. Toto posúdenie zahŕňa posúdenie miery reprezentatívnošti daného segmentu v rámci biogeografickej jednotky (členenia), ale i identifikáciu unikátnych, výnimočných ekosystémov v danej biogeografickej jednotke, ktorých vznik je podmienený špecifickými ekologickými podmienkami.

Biogeografické členenie vychádza z abiotických podmienok a potenciálnej vegetácie na danom stanovišti. Potenciálne biotopy indikuje Geobotanická mapa Slovenska (Michalko a kol., 1986). Keďže v SR neexistuje diferenciacia územia na chórickej úrovni (biochóry), pri posudzovaní reprezentatívnošti zastúpených druhov spoločenstiev daného segmentu a biotopov vychádzame z REPGES.

Typy REPGES SR majú charakter potenciálnych geoeosystémov, boli vyčlenené na základe abiotických podmienok a potenciálnej vegetácie.

Tabuľka č. 5. 11: Zoznam REPGES v geologických regiónoch a subregiónoch okresu Poltár

Fytogeografická oblasť	Fytogeografický obvod	Geoeologický región	Geoeologický subregión	Kód REPGES
CARPATICUM OCCIDENTALE	predkarpatská flóra	Revúcka vrchovina	Cinobanské predhorie	5, 23, 25, 31, 33, 34, 69, 71
			Máľinská brázda	5, 25
		Stolické vrchy	Ipelská brázda	25, 92
			Klenovské vrchy	71, 73, 92
			Kokavská brázda	25
			Máľinské vrchy	39, 69, 71, 92
		Veporské vrchy	Balocké vrchy	72
			Sihľianska planina	39, 71
PANNONICUM	eupanónska flóra	Košická kotlina	Novohradské terasy	5, 7, 8
			Poltárska pahorkatina	5, 20, 21
	oblasť Matricum	Juhoslovenská kotlina	Gemerské terasy	7
			Oždianska pahorkatina	20, 23

- 5 - riečne nivy v kotlinách a dolinách pohorí pôvodne s lužnými lesmi
- 7 - riečne terasy a prolúviálne kužele pôvodne s dubovo-cerovými lesmi
- 8 - riečne terasy a prolúviálne kužele pôvodne s dubovými lesmi
- 20 - sprašové pahorkatiny pôvodne s dubovo-cerovými lesmi
- 21 - sprašové pahorkatiny pôvodne s dubovými lesmi
- 23 - polygénne pahorkatiny a rozčlenené pedimenty pôvodne s dubovo-cerovými lesmi
- 25 - polygénne pahorkatiny a rozčlenené pedimenty pôvodne s dubovo-hrabovými lesmi
- 31 - nízke plošinové predhoria pôvodne s dubovo-cerovými lesmi
- 33 - nízke plošinové predhoria pôvodne s dubovo-hrabovými lesmi
- 34 - nízke plošinové predhoria pôvodne s dubovo-bukovými lesmi
- 39 - nerozlišené vrchovinové planiny pôvodne s bukovými lesmi
- 69 - členité vrchoviny na kryštalických horninách pôvodne s dubovo-hrabovými lesmi
- 71 - členité vrchoviny na kryštalických horninách pôvodne s bukovými lesmi
- 72 - členité vrchoviny na kryštalických horninách pôvodne s jedľovo-smrekovými lesmi
- 73 - hornatinové planiny nerozlišené pôvodne s bukovými lesmi
- 92 - členité nižšie hornatiny na kryštalických horninách pôvodne s bukovými lesmi

Jednotlivé typy REPGES SR boli určené na základe:

- zonálnych (bioklimatických) podmienok, v krajine ich vyjadrujú predovšetkým vegetačné pásma. Charakterizované sú podľa bioklimatických podmienok, ktoré sú komplexne vyjadrené v 9 zónach potenciálnej vegetácie,
- azonálnych podmienok - primárne najmä kvartérno-geologického podkladu a reliéfu, druhotne pôdami a výškou hladiny podzemných vôd. Na základe týchto podmienok sa definovalo 37 typov.

Tabuľka č. 5. 12: Typy potenciálnych reprezentatívnych geoeosystémov v okrese Poltár

Abiotické podmienky (typy abiotických komplexov)	Bioklimatické podmienky charakterizované zonálnymi spoločenstvami						Azonálne spoločenstvá
	dubovo-cerové lesy	dubové lesy	dubovo-hrabové lesy	dubovo-bukové lesy	bukové lesy	jedľovo-smrekové lesy	lužné lesy
riečna niva v kotline alebo v doline pohoria							5
riečna terasa alebo proluviálny kuzeľ	7	8					
sprašová pahorkatina	20	21					
polygénna pahorkatina alebo rozčlenené pedimenty	23		25				
nízke plošinné predhorie	31		33	34			
vrchovinná planina nerozlíšená					39		
členitá vrchovina na kryštallických horninách			69		71	72	
hornatinná planina nerozlíšená					73		
členitá nižšia hornatina na kryštallických horninách					92		

Tabuľka č. 5. 13: Početnosť výskytov typu REPGES

5	typ REPGES (číslo uvádzane na mape č.13 v kap. VII. v Atlase krajiny SR, 2002)
Početnosť výskytov typu REPGES	
	veľmi častý výskyt (reprezentatívny pre 10 – 32 subregiónov)
	častý výskyt (reprezentatívny pre 6 – 10 subregiónov)
	zriedkavý výskyt (reprezentatívny pre 2 - 5 subregiónov)
	jediný výskyt (reprezentatívny pre 1 subregión)

Mapa č. 5. 2: REPGES okresu Poltár

Upravil: Špilárová I., 2019

5.4 Hodnotenie krajinnej štruktúry

Priestorová diferenciácia súčasnej krajinnej štruktúry je výsledkom pôsobenia ľudskej činnosti na prírodné faktory. Ľudská činnosť modifikovala prírodnú krajinnú štruktúru do mozaiky prírodných, poloprírodných a urbánných prvkov.

Reálny stav krajiny je výsledkom postupných zmien pôvodnej prírodnej krajiny pod vplyvom človeka a jeho aktivít. Prírodné podmienky výrazne modifikovali aktivity človeka a ich usporiadanie v krajine. Napriek tomu priestorovú organizáciu krajiny ovplyvňovali predovšetkým spoločenské hodnoty, vychádzajúce z tradícií, kultúr a spôsobu života. To sa odrazilo v hľadaní harmónie prírodných a spoločenských hodnôt, materializovaných v štruktúre krajiny.

Priestorová heterogenita (štruktúra krajiny) má rozhodujúci vplyv na funkčné vlastnosti krajiny. Funkčnosť krajiny a vzhľad krajiny sú vzájomne úzko prepojené.

Krajinná štruktúra okresu Poltár je pestrá, aj pre pestré morfometrické pomery. Georeliéf prechádza z hornatinového (Stolické vrchy) cez vrchovinový (Revúcka vrchovina) k pahorkatinnému (Lučenecká kotlina) smerom k juhu. Z hľadiska geomorfologických pomerov patrí územie okresu do alpsko-himalájskej sústavy, do podsústavy Karpaty, k provincii Západné Karpaty, subprovincii Vnútorne Západné Karpaty. Severnú a strednú časť okresu zaberajú pohoria Slovenského rudohoria s celkami Veporské vrchy, Stolické vrchy a Revúcka vrchovina. Južnú časť tvorí Lučensko-košická zníženina s celkom Juhoslovenská kotlina, kde dominuje Lučenecká kotlina, len malou plochou v juhovýchodnej časti zasahuje Rimavská kotlina. Z vizuálneho hodnotenia krajiny sa georeliéf smerom na sever postupne dvíha a zväčšujú sa relatívne rozdiely medzi dnami a nivami v dolinách a vrcholovými časťami pohorí.

V severnej časti okresu sa vyskytuje hornatinový reliéf spolu s typickými planinami, V centrálnej časti sa nachádza vrchovinový reliéf s reliéfom erózných brázd (Revúcka vrchovina). V južnej časti územia ho dopĺňa reliéf kotlinových pahorkatín. Najvyššiu kótu tvorí vrchol Drahová vo Veporských vrchoch na Sihlianskej planine – 1 117,9 m n. m. Najnižšie miesto okresu je hladina rieky Ipľ pri výtoku z okresu neďaleko obce Kalinovo - 195 m n. m.

Okresom pretekajú viaceré vodné toky, prislúchajúce k povodiam riek Ipľ a Slaná, patriace k povodiu Dunaja. V centrálnej časti okresu preteká na juh Ipľ prameniáci vo Veporských vrchoch – okres Brezno. Rieka Suchá predstavuje dôležitý ľavostranný prítok Ipľa (vlieva sa pri Holiši v Lučeneckom okrese), prameniáci v Revúckej vrchovine. K významnejším ľavostranným prítokom Ipľa na území patrí Poltarica. Z pravostranných prítokov majú významné postavenie Banský potok i Slatinka. Vo vyššie umiestnených častiach povodí sa toky viac zarezávajú do povrchu, v nižších častiach blízko Okresného sídla sa energia tokov zmierňuje. Na Ipľi sa nachádza vodná nádrž Málinec.

Z hľadiska usporiadania štruktúr v krajine v krajinom priestranstve okresu Poltár temer polovicu tvoria lesné plochy, za nimi nasledujú poľnohospodárske areály (45,1 %) s vyrovnaným podielom ornej pôdy (OP) a trvalých trávnych porastov (TTP). Zastavané územie v okrese Krupina je zvyčajne viazané na líniový prvok ciest, resp. vodných tokov a tvorí necelé 3 % územia.

Celkový charakter krajiny determinuje georeliéf a dlhodobejšie aktivity ľudí – vo vyšších polohách na severe sa zachovalo množstvo lesov (Stolické vrchy, Veporské vrchy, vyššie Revúcke vrchoviny) a mozaika trvalých trávnych porastov spolu s charakteristickým lazníckym osídlením. V južnej časti gravitujúcej do Lučeneckej kotliny prevažuje zornenie a rozvoj sídiel.

Mesto Poltár vzniklo zo staršieho slovanského osídlenia, i keď územie okresu bolo osídlené už skôr. S príchodom novoveku sa obec delila na Horný a Dolný Poltár obyvatelia sa zaoberali malo výnosným poľnohospodárstvom, debnárstvom, kolárstvom a najmä hrnčiarstvom. Na konci 19. stor. sa začali stavať

tehelne, ešte počas ČSR ľudia pracovali najmä v poľnohospodárstve. Mestské výsady získal Poltár až v r. 1969. Významné postavenie v minulom stor. mali sklárne od r. 1971.

Špecifikom osídľovania vyššie položených častí krajiny bola Kopaničiarska kolonizácia, ktorá nastúpila v 16. Storočí, vychádzala už z existujúcich sústredených sídiel a mala preto sekundárny charakter, nadviazala na valašskú kolonizáciu. V horských oblastiach po vyklčovaní a vypálení stromov, boli sprístupnené plochy na pasenie. Spôsob chovu oviec na vyššie položených horských pasienkoch sa rýchlo ujal aj na feudálnych veľkostatkoch. Pričom mozaika kultúrnych a prírodných zložiek krajiny bola úzko diferencovaná na základe reliéfu a únosnosti krajiny pre určité formy hospodárenia. Aj v okrese Poltár boli primárne odlesňované dostupnejšie lokality a z nich boli vytvárané pasienky. Z lokalít morfológicky prístupnejších, vyznačujúcich sa kvalitnejšími pôdami, vznikli roľnícke pozemky. Lesné fragmenty krajiny sa zachovali len na lokalitách nedostupných s nevyhovujúcimi polohami a s väčšou dynamikou reliéfu od vrchovín až po hornatiny. Územia v blízkosti vodných tokov boli využívané ako pasienky a kosené lúky.

V okrese, vzhľadom na morfológicko-morfometrický typ reliéfu, dochádzalo k výraznému odlesňovaniu v nižších polohách. Vo vyšších, nedostupnejších polohách, zostali zachované veľké fragmenty lesov.

Medzník v zmene hospodárenia nastal v nižšie umiestnených obciach v čase kolektívizácie a socializácie. Kolektívizácia odštartovala proces sceľovania pozemkov, vytváranie veľkoblokovej oráčinovej krajiny, likvidovanie ekostabilizačnej vegetácie, likvidáciu remíz, čo viedlo k vytváraniu monofunkčne intenzívne poľnohospodársky využívananej krajiny s nízkym stupňom ekologickej stability. Založením jednotlivých roľníckych družstiev (JRD) dochádzalo k vyvlastňovaniu poľnohospodárskej pôdy súkromných osôb a sceľovaniu jednotlivých drobných políčk do veľkoplošných blokov ornej pôdy a TTP a do mezo- a makroštruktúr. Tento spôsob klasifikácie sceľovania pôdy sa udial v podstate vo všetkých obciach, no v najväčšej miere v západných, južných a východných častiach.

Krajinné typy a ich identifikácia na základe využitia krajiny

Každú krajinu je možné na základe určitého hodnotenia teoreticky klasifikovať a umiestniť do určitého typu a to na základe podielu prvkov prírodných a prvkov človekom vytvorených, resp. ovplyvnených. Každý krajinný typ je možné ďalej deliť podľa podrobnejších alebo ďalších kritérií. Napr. podľa percentuálneho plošného podielu prevažujúceho typu krajinej pokrývky, resp. ekosystémov (prírodných, poľnohospodárskych, priemyselných a sídelných). Pri takomto plošnom delení je možné ďalej kombinovať krajinné typy.

V rámci typizácie krajiny Slovenska boli vyčlenené tri základné kategórie – nížinná krajina, kotlinová a horská krajina, ktoré boli ešte podrobnejšie členené na subkategórie. Celkovo bolo vyčlenených 18 subkategórií. V rámci nížinnej krajiny bolo vyčlenených 5 základných subkategórií, v type kotlinovej krajiny 3 a v rámci horskej krajiny až 10 subkategórií. Na území Slovenska dominuje horská krajina, ktorá zaberá až 53 % územia, na nížinnú krajinu pripadá 29 %. Najmenší podiel pripadá na kotlinovú krajinu, ktorá zaberá 18 % z výmery Slovenska. Syntézou uvedených čiastkových podkladov boli vytvorené reprezentatívne typy krajiny SR.

Celkovo bolo identifikovaných 126 základných jednotiek – reprezentatívnych typov krajiny. K dominantným typom patrí oráčinová nížinná, oráčinová kotlinová krajina a horská lesná krajina.

Orná pôda dominuje v nížinných typoch krajiny, kde je sústredená viac ako polovica jej rozlohy. Lúky a pasienky sú zastúpené najmä v oblasti pahorkatín, vrchovín a hornatín, kde sa viažu predovšetkým na plošiny a brázdy. V horskej krajine dominujú lesy rôzneho druhového zloženia. Koncentrované sídla sú sústredené najmä v nížinných a kotlinových typoch krajiny, rozptýlené sídla sa viažu na pahorkatiny, vrchoviny a hornatiny.

Krajinné typy podľa prevažujúceho typu krajinej pokrývky a morfológicko-morfometrického typu reliéfu:

Na základe analýz vplyvu členitostných a polohových charakteristík reliéfu na súčasnú krajinnú štruktúru a využitie zeme možno v riešenom území vyčleniť nasledovné krajinné typy:

- **horská lesná krajina** – naviazaná na polohy s vyššou energiou georeliéfu a územie vyšších častí Slovenského rudohoria, Veporských vrchov a Stolických vrchov, pričom v území zostali zachované celistvé fragmenty lesnej krajiny.
- **horská krajina roztrateného osídlenia ako súčasť lesnej krajiny** – vplyvom kolonizácie vznikli v lesnej krajine priestory s osídlením a ku nim sa pridružili pasienky a lúky (TTP) Plochy TTP sú vzhľadom na blízkosť napojenosť na sídlo väčšinou ešte zachované. Typickým príkladom lazov je Slopovo v blízkosti Kokavy nad Rimavicou.
- **prechodné ekotónové pásmo** – predstavuje pásmo smerujúce z horskej lesnej krajiny do poľnohospodárskej krajiny. Prechod medzi nimi bol v minulosti viac zreteľný, obhospodarované plochy TTP a menšie pásiky OP plynulo nastupovali do plôch lesa v nižších častiach vrchovín (Revúcka vrchovina). Vzhľadom na rozmanitosť reliéfu a ťažšiu dostupnosť tieto polohy počas kolektívizácie neboli vhodnými územiami a začal sa proces prirodzenej sukcesie. Tieto polohy s extenzívnym využívaním sú charakteristické významným zastúpením nelesnej drevinovej vegetácie v striedaní s TTP a aj sídelnými jednotkami roztrateného osídlenia (samôť).
- **horská a kotlinová poľnohospodárska krajina s roztrateným osídlením** – tvoria ju zachované polohy roztrateného osídlenia a príslušajúcej poľnohospodárskej krajiny. V kotlinovej forme tvorí krajinný typ s miestami vyvinutým roztrateným osídlením na menej členitej Revúckej vrchovine. Štruktúrna diverzita súčasnej krajinej pokrývky s maloblokovými plochami a roztrateným osídlením, bola značne pozmenená počas kolektívizácie. Zachovaná je len v katastrálnych územiach obce, kde proces kolektívizácie buď neprebehol alebo kvôli geomorfologickému usporiadaniu obce prebehol len v malej miere.
- **kotlinová sídelno-poľnohospodárska krajina** – vystupuje na mierne modelovanom reliéfe pahorkatín v okolí okresného mesta Poltára a obciach Veľká Ves, Breznička, Kalinovo, Hrnčiarka Ves, Hrnčiarske Zalužany. Tento typ krajiny bol najviac pozmenený počas kolektívizácie a komunistického režimu, ktorý zaznamenal reorganizáciu poľnohospodárskeho pôdneho fondu a vnášanie umelých prvkov do prirodzenej osídlenej krajiny (JRD).

Priestorové usporiadanie krajinných typov v rámci katastrálnych území:

Podľa zastúpenia zložiek súčasnej krajinej štruktúry (SKŠ), ich usporiadania a plošnej výmery v rámci katastrálnych území, možno jednotlivé obce a ich katastrálne územia rozdeliť podľa určeného vedúceho prvku (pomer medzi lesnými porastmi, TTP a OP) do nasledujúcich kategórií, ktoré sú uvedené v Tabuľke č. 5. 14.

Tabuľka č. 5. 14: Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery katastrálnych území okresu Poltár

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery katastrálnych území okresu Poltár							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OP	TTP
Katastrálne územie charakterizované výraznou prevahou lesných pozemkov							
České Brezovo	3 866,54	2 842,13	2 751,36	48,67	1 024,41	383,42	617,52
% zastúpenie v k. ú.			71,16	1,26		9,92	15,97
Krná	1 402,38	881,72	843,89	27,19	520,66	66,99	438,5
% zastúpenie v k. ú.			60,18	1,94		4,78	31,27
Selce	2 440,38	1 991,51	1 957,78	26,85	449,09	260,77	182,53
% zastúpenie v k. ú.			80,22	1,1		10,68	7,48
Utekáč	2 688,07	1 832,63	1 740,55	27,54	855,44	4,24	835,32
% zastúpenie v k. ú.			64,75	1,02		0,16	31,07

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery katastrálnych území okresu Poltár							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OP	TTP
Katastrálne územie charakterizované miernou prevahou lesných pozemkov a poľnohospodárskym pôdnym fondom, kde dominujú TTP							
Cinobaňa	3 923,39	2 423,01	2 246,12	99,01	1 500,38	387,12	1 027,05
% zastúpenie v k. ú.			57,25	131,02		9,87	26,18
Kokava nad Rimavicou	6 627,01	3 620,29	3 289,41	131,02	3 006,72	231,9	2722
% zastúpenie v k. ú.			49,64	1,98		3,5	41,07
Málenec	4 999,53	3 293,66	2 927,24	148,83	1 705,87	290,6	1 344,21
% zastúpenie v k. ú.			58,55	2,98		5,81	26,89
Uhorské	2 460,58	1 552,5	1467,3	43,45	908,08	381,46	501,42
% zastúpenie v k. ú.			59,63	1,77		15,5	20,38

Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu s vyšším pomerom TTP nad OP							
Ďubákovo	639,22	144,86	129,13	11,67	494,37	0	490,15
% zastúpenie v k. ú.			20,2	1,83		0	76,68
Hradište	1 451,33	530,98	485,35	33,28	920,35	215,02	644,42
% zastúpenie v k. ú.			33,44	2,29		14,82	44,4
Šoltýska	439,04	116,77	91,41	22,17	322,27	0	313,17
% zastúpenie v k. ú.			20,82	5,05		0	71,33
Zlatno	36,13	22,62	4,84	15,08	13,51	1,39	4,99
% zastúpenie v k. ú.			13,39	41,74		3,85	13,82

Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu, kde dominuje OP							
Brezníčka	921,13	380,62	296,74	53,86	540,51	410,27	114,21
% zastúpenie v k. ú.			32,21	5,85		44,54	12,4
Hrnčiarska Ves	2 577,56	1 065,14	926,83	86,78	1 512,42	1 005,62	475,18
% zastúpenie v k. ú.			35,96	3,37		39,01	18,44
Hrnčiarske Zalužany	609,94	62,4	4,16	54,47	547,54	432,45	84,13
% zastúpenie v k. ú.			0,68	8,93		70,90	13,79
Kalinovo	3 941,69	1 730,68	1 456,54	144,44	2 211,01	1 547,94	610,73
% zastúpenie v k. ú.			36,95	3,66		39,27	15,49
Poltár	3 052,92	1 130,59	774,82	202,02	1 922,33	1 545,33	306,53
% zastúpenie v k. ú.			25,38	6,62		50,62	10,04
Rovňany	960,59	309,96	267,7	28,12	650,63	467,34	176,35
% zastúpenie v k. ú.			27,87	2,93		48,65	18,36
Sušany	1 292,72	586,26	510,01	27,46	724,46	542,67	152,28
% zastúpenie v k. ú.			39,45	2,12		41,98	11,78
Veľká Ves	980,32	291,55	237,17	46,7	688,77	494,37	184,34
% zastúpenie v k. ú.			24,19	4,76		50,43	18,8
Katastrálne územie charakteristické miernou prevahou lesných pozemkov a poľnohospodárskym pôdnym fondom, kde dominuje OP							
Mládovo	797,84	485,51	456,43	23,14	312,33	224,69	80,52
% zastúpenie v k. ú.			57,21	2,9		28,16	10,09

Plošné a percentuálne výmery vybraných zložiek SKŠ z celkovej výmery katastrálnych území okresu Poltár							
Obec	Výmera k. ú. (ha)	Nepoľnohosp. pôda celkom	Lesné pozemky	Zast. plochy	Poľnohosp. pôda celkom	OP	TTP
Ozdín	1 521,72	802,09	746,98	32,35	719,63	459,77	240,86
% zastúpenie v k. ú.			49,09	2,13		30,21	15,83

Katastrálne územie charakterizované výraznou prevahou lesných pozemkov – k. ú. České Brezovo, Krná, Selce, Utekáč – územia obcí sú charakteristické rozsiahlymi lesnými celkami s prevažujúcim krajinným horským typom s miestnym roztrateným osídlením a zachovanou maloblokovou štruktúrou a vyše polovicou podielu poľnohospodárskej pôdy. Diverzita a priestorové usporiadanie krajinných zložiek v tomto prípade úzko súvisí s hornatinovým a vrchovinovým charakterom reliéfu.

Katastrálne územie charakterizované miernou prevahou lesných pozemkov a poľnohospodárskym pôdnym fondom, kde dominujú TTP – k. ú. Cinobaňa, Kokava nad Rimavicou, Málinec, Uhorské: charakteristickým znakom je viac ako 50 % podiel lesných pozemkov z celkovej výmery k. ú. a sídelná štruktúra je miestne i roztrateného charakteru. Pomer medzi lesnou a poľnohospodárskou krajinou je však prakticky vyrovnaný vzhľadom na polohu v horskej oblasti okresu a zmeny využívania ornej pôdy, ktorá dosahuje v súčasnosti oveľa menšiu rozlohu z poľnohospodárskeho fondu (v %).

Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu s vyšším pomerom TTP nad OP – Ďubákovo, Hradište, Šoltýska, Zlatno vytvára typickú mozaiku krajinných štruktúr v rôznych vidieckych obciach. Pomer medzi krajinnými zložkami je závislý na energii a morfológii reliéfu. V poľnohospodárskom pôdnom fonde sa viac uplatňujú TTP (viac ako 40 % z výmery k. ú.) a menej orná pôda (0 – 15 %).

Katastrálne územie s prevahou poľnohospodárskeho fondu, kde dominuje OP – k. ú. Breznička, Hrnčiarska Ves, Hrnčiarske Zalužany, Kalinovo, Poltár, Rovňany, Sušany, Veľká Ves, v štruktúre poľnohospodárskeho fondu dominuje OP (nad 41%), ktorá je na relatívne plochých formách reliéfu, TTP na menej strmých svahoch a lesné fragmenty v nedostupnejších častiach a v nižšom % zastúpení. Sídla majú zvyčajne kompaktný charakter a sú naviazané na líniový prvok.

Katastrálne územie charakteristické miernou prevahou lesných pozemkov a poľnohospodárskym pôdnym fondom, kde dominuje OP – Mládzo, Ozdín dosahujú temer polovicu lesných areálov a zastúpení OP okolo 29 %. OP je naviazaná na miernejšie sklony a bližšie k areálom sídiel.

Diverzita krajiny

Súčasná krajina je výsledkom dlhodobého pôsobenia prírodných podmienok a spoločenského využívania. Usporiadanie a organizáciu súčasnej krajiny možno hodnotiť z viacerých aspektov, napr. vizuálneho, ekonomického, avšak z hľadiska harmonického rozvoja krajiny je stále významnejší environmentálny aspekt. Analýza vzťahu prírodnej a humánnej vrstvy krajiny je kľúčová aj pri hodnotení usporiadania a stability krajiny. Jedným z nástrojov na poznanie priestorovej diferenciácie (usporiadania) krajiny je koncept entropie a jej interpretácia spojená s teóriou informácie (Oťahel a kol., 2006). Najvhodnejšou matematickou formulou na výpočet množstva informácie ako miery entropie je Shannonov index (Shannon, Weaver, 1949), ktorý sa môže použiť aj na výpočet diverzity krajiny:

$$H' = - \sum_{i=1}^n P_i \times \log P_i$$

kde: H' – Shannonov index,

P_i – podiel rozlohy i -teho polygónu k celkovej rozlohe analyzovanej priestorovej jednotky reprezentovanej n polygónmi.

Konečný výsledok indexu dosahuje kladné hodnoty od nuly, pričom horná hranica je bezlimitná. Krajina obsahujúca len jeden prvok bude mať hodnotu nula (žiadnu diverzitu). Zo zvyšujúcim sa množstvom prvkov

krajinnej štruktúry alebo ich pomerným rozšírením v území (prípadne oboma alternatívami), hodnota indexu stúpa a krajina sa stáva viac vyrovnaná. So zvyšujúcou sa hodnotou indexu stúpa aj diverzita krajiny v určitom čase (McGarigal, Marks, 1995).

Shannonov index stanovuje diverzitu krajiny založenú na dvoch komponentoch: počte rôznych typov prvkov v krajine a ich pomerným rozložením v krajine. Tieto dva komponenty môžeme označiť ako bohatstvo a rovnomernosť. Spoločne tieto 2 komponenty sa často označujú aj ako pestrosť (richness) a vyrovnanosť (evenness). Pestrosť hovorí o počte typov plôšok – jednotlivých tried (tzv. kompozičná zložka) a vyrovnanosť vyjadruje plošné rozloženie typov plôšok (tzv. štruktúrna zložka). Úmerne sa zvyšuje rozložením územia medzi jednotlivé prvky krajinnej štruktúry. Umožňuje porovnanie medzi rozdielnymi typmi krajín alebo porovnávanie daného územia v rôznych časových obdobiach (Eiden a kol., 2000).

Shannonov index diverzity v prípade diverzity krajiny sa zvyšuje s rastúcim počtom rôznych typov plôšok (prvkov jednotlivých tried) a/alebo s rastúcou vyrovnanosťou pomerného rozloženia plochy medzi typy plôšok. Pre daný počet plôšok jednotlivých tried, maximálna hodnota Shannonovho indexu diverzity sa dosiahne, keď všetky typy plôšok majú rovnaké plošné zastúpenie. Shannonov index diverzity môže byť použitý ako relatívny index, ktorý umožňuje porovnanie rôznych krajinných jednotiek alebo ich porovnanie v rôznych časových horizontoch. Je ho však vhodné porovnávať s maximálnou možnou diverzitou H_{max} . Faktormi, ktoré ovplyvňujú výslednú hodnotu sú počet kategórií využitia krajiny (počet prvkov krajinnej štruktúry) a pomerné zastúpenie kategórií využitia krajiny (čím je pomer prvkov v krajine vyvázenejší, tým je výsledná hodnota indexu vyššia).

Ďalším ukazovateľom, ktorý možno použiť pri hodnotení priestorovej diferenciácie prvkov je index ekvitality (vyrovnanosti) J' (Shannon's evenness index), ktorý v geobotanike vyjadruje vyrovnanosť rozdelenia druhov práve podľa pokryvnosti v rastlinnom spoločenstve. Stanovuje sa porovnaním hodnoty diverzity s maximálnym možným - ideálnym rozdelením druhov (v krajine plôšok).

Na hodnotenie diverzity krajiny vychádzajúce z hodnotenia kapitoly Súčasná krajinná štruktúra sme použili štatistiku extenzie Patch Analyst. Extenzia Patch Analyst umožňuje priestorové analýzy krajiny, podporuje modelovanie stanovišť, zachovanie biodiverzity a lesného managementu. Patch Analyst pre ArcGIS je dostupný tiež vo dvoch verziách: Patch pre spracovanie polygónových vrstiev a Patch Grid pre rastrové (grid) vrstvy. Menu Patch Analyst verzie 3.12 tvoria 15 funkcií, ktoré sú rozdelené do štyroch tematických skupín. Prvá skupina zahŕňa tvorbu nových vrstiev, druhá skupina sa zaoberá nastavením parametrov, tretia skupina robí atribútové modelovanie a štvrtá skupina pracuje s priestorovými operáciami.

Prvý krok je definovanie analýzy podľa typu krajina. Následne sú spracované krajinno-ekologické indexy v nasledovných kategóriách:

1. **indexy veľkosti plôšok** Number of Patches (NumP), Mean Patch Size (MPS), Median Patch Size (MedPS), Patch Size Coefficient of Variance (PSCoV), Patch Size Standard Deviation (PSSD),
2. **indexy dĺžky hrán** (okrajov) Total Edge (TE), (Edge Density (ED), Mean Patch Edge (MPE)),
3. **indexy tvaru plôšok** Mean Shape Index (MSI), Area Weighted Mean Shape Index (AWMSI), Mean Perimeter-Area Ratio (MPAR), Mean Fractal Dimension (MFRACD), Area Weighted Mean Patch Fractal Dimension (AWMPFD),
4. **indexy diverzity** (Shannon's Diversity Index (SDI), Shannon's Evenness Index (SEI), Richness, Dominance).

Tabuľka č. 5. 15: Hodnotenie diverzity krajiny v okrese Poltár

Analyse By Landscape		Hodnota
Patch Density & Size Metrics	Number of Patches	6 125
	Mean Patch Size	7,7714
	Median Patch Size	0,819393
	Patch Size Coefficient of Variance	1 024,53
	Patch Size Standard Deviation	79,6202
Edge Metrics	Total Edge	8 070 230
	Edge Density	169,543

Analyse By Landscape		Hodnota
	Mean Patch Edge	1 317,59
Shape Metrics	Mean Shape Index	4,26043
	Area Weighted Mean Shape Index	2,14112
	Mean Perimeter-Area Ratio	11 335,5
	Mean Patch Fractal Dimension	1,43697
	Area Weighted Mean Patch Fractal Dimension	1,35963
Diversity Metrics	Shannon's Diversity Index	1,8623
	Shannon's Evenness Index	0,528107

V okrese Poltár sú najviac zastúpené lesné pozemky (cca 50 %), potom poľnohospodárska pôda (cca 45 % s toho 20 % orná pôda a 24 % trvalé trávne porasty) a zastavaná plocha (cca 3 %). Celkový charakter a rozloženie prvkov súčasnej krajiny štruktúry závisí predovšetkým od reliéfu, vývoja osídlenia, historického využívania krajiny, charakteru pôd, čo vytvorilo charakteristickú štruktúru krajiny. V okrese Poltár je možné vyčleniť dva výrazne odlišné typy krajiny. Južnú časť okresu patriacu do orografického celku Lučenecká kotlina a priľahlých častí Revúckej vrchoviny (údolia Ipľa a jeho hlavných prítokov) s nízkou lesnatosťou a absolútnou dominanciou veľkoblukovej ornej pôdy v štruktúre poľnohospodárskych pozemkov. Prevažnú časť okresu (Stolické vrchy, Veporské vrchy, vyššie polohy Revúckej vrchoviny) charakterizuje vysoká lesnatosť (listnaté porasty), nízky stupeň zornenia a vysoký podiel trvalých trávnych porastov (hlavne oblasť Stolických vrchov). V okrese Poltár zaberajú pravidelné obhospodarované trvalé trávne porasty rozsiahlejšie súvislejšie plochy iba v orografických celkoch Stolické vrchy, Veporské vrchy a Revúcka vrchovina, v Lučeneckej kotline sú lúky a pasienky veľmi vzácne, väčšie plochy dnes nájdeme iba výnimočne, napr. v nive Ipľa. Orná pôda obhospodarovaná vo veľkých blokoch vyplňa veľkú časť Lučeneckej kotliny a mierne modelované časti Revúckej vrchoviny v údoliach Ipľa a jeho hlavných prítokov (Banský potok, Poltárca). Osídlenie je sústredené do 22 sídiel (21 vidieckych obcí a 1 mesto) hlavne do Lučeneckej kotliny a údolia Ipľa a jeho hlavných prítokov a údolia Rimavice. Pre severnú časť okresu (Stolické vrchy) je typické laznícke osídlenie s niekoľkými väčšími obcami. Poloha okresu na kontakte Lučeneckej kotliny, Revúckej vrchoviny a Stolických vrchov, v kontexte prevládajúcich lesných porastov a trvalých trávnych porastov ovplyvnila výšku Shannonovho indexu diverzity v hodnote 1,86 čo je hodnota na úrovni slovenského priemeru. Zvýšenie tejto hodnoty je podmienené výraznejšou fragmentáciou krajiny, doplnením nových ekostabilizačných prvkov (biokoridory, aleje, zasakovacie pásy) hlavne v Lučeneckej kotline.

Identifikácia krajinného obrazu a vizuálnych znakov krajiny

Pri pomenovaní vlastností krajiny z aspektu vizuálnych a hodnotových atribútov je potrebné mať na zreteli kritériá, ktoré ju vymedzujú. Charakteristický vzhľad krajiny môže byť determinovaný práve percepciou prostredia (psychosociálnym prístupom), resp. hodnotením jeho vizuálnej kvality (estetizujúci prístup). Oba prístupy vychádzajú z identifikácie vlastností krajiny a ich hodnotenia, kedy sú stanovené základné a reprezentatívne charakteristické znaky krajiny a následne je identifikovaný krajinný obraz a hodnotený krajinný ráz (charakteristické črty krajiny). Hodnotenie vizuálnych vplyvov na krajinu je možné až následne, po stanovení hodnôt, ktorými krajina „disponuje“.

Krajinný obraz (KO) je vizuálny vzhľad krajiny. Krajinný obraz je prejavom hmotných, vizuálne identifikovateľných priestorových vlastností krajiny. Súvisí s krajinnými typmi. Krajinný obraz je nositeľom rozhodujúcich, vizuálne prenosných informácií o charakteristických črtách krajiny. Javí sa ako kombinácia tvarov reliéfu (konfigurácie) a usporiadania zložiek štruktúry krajiny pokrývky (kompozície) so spolupôsobením geo-klimatických podmienok.¹

¹ Poznámka: termín krajinný obraz používame pri identifikácii vizuálnych znakov krajiny.

Krajinný obraz je vnímaný ako priestorová charakteristika a štruktúrne prvky krajiny, tzv. výraz krajiny, krajinná scenéria je vyjadrená pohybmi a zmenami v krajine a krajinný ráz vyjadruje lokálne špecifiká krajinného obrazu, krajinnú originalitu, neopakovateľnosť formy usporiadania jednotlivých znakov, krajinných zložiek.

Krajina je zložená z krajinných zložiek, znakov, ktoré sú v procese hodnotenia krajinného obrazu identifikované. Identifikácia a určovanie znakov v krajine je dôležitým krokom pri diferencovaní základných jednotiek krajinného obrazu. Pri charakteristike vizuálnych vlastností krajiny je určujúca kombinácia znakov, reliéfu k zložkám štruktúry krajiny pokrývky (land cover).

Krajina ako súbor charakteristických znakov – celkové vnímanie krajinného obrazu, charakteru krajiny a identifikácia jednotlivých znakov

Komplexné vnímanie krajinného obrazu z hľadiska identifikácie znakov – typizácia krajiny, podľa stupňa premeny, popis krajiny a KO, rozlíšenie základných diferenčných jednotiek, z ktorých sa krajina skladá, zložiek, prvkov (objektov), interpretovaných ako znaky.

Znak je nositeľom informácií o krajine. Je univerzálnym pojmom pre vyjadrenie základných diferenčných jednotiek (zložiek, prvkov), ktoré v krajine rozlíšime ako entity. Za znak môžeme považovať fyzické, hmotné jednotky (prvky) tak reliéfu, ako aj štruktúry krajinného povrchu (land cover), ako sú lesy, lúky, polia, sídla, cesty a i., prípadne objekty v krajine, stavby, dominanty a podobne. Znak môže reprezentovať aj vlastnosti, významové vzťahy a súvislosti.

Tabuľka č. 5. 16 ponúka komplexné vnímanie krajinného obrazu.

Tabuľka č. 5. 16: Komplexné hodnotenie krajinného obrazu, základné komponenty

Komplexné vnímanie krajinného obrazu		
Základné komponenty		Rozpis súboru atribútov základných komponentov, tak ako ich vidí a identifikuje pozorovateľ v krajine.
Krajinný obraz	Reliéf Konfigurácia terénnych tvarov	Celkový pomer hmôt v krajinnom priestore.
		Výšková amplitúda geomorfologických jednotiek, disekcia reliéfu.
		Pôsobenie krajinných plánov, svetelná perspektíva, osvetlenie.
		Pôsobenie dominant v priestore.
	Krajinná pokrývka Kompozícia zložiek krajiny pokrývky	Zastúpenie, prítomnosť a výskyt zložiek krajiny pokrývky.
		Usporiadanie, kompozícia a proporčný pomer zložiek krajiny pokrývky.
		Parametre a proporcie zložiek krajiny pokrývky.
Textúra zložiek krajiny pokrývky.		

Znaky prírodnej charakteristiky

Sú dané prírodnými podmienkami, môžu byť zakotvené v prítomnosti, charaktere, štruktúre a vizuálnom prejave prvkov a javov prírodnej povahy (reliéf, lesy, porastové plášte okrajov lesov, rozptýlená drevitá zeleň, lúky, mokrade, vodné toky, vodné nádrže a jazerá – brehové porasty, vodné plochy).

Vlastnosti reliéfu – vo vzťahu k identifikácii krajinného obrazu je možno územie charakterizovať z hľadiska vlastností relatívnej vertikálnej členitosti reliéfu geomorfologických jednotiek:

- **hornatiny** – definované ako vypuklé územie (geomorfologický tvar) s veľmi silne členitým georeliéfom a s prevládajúcou výškovou (vertikálnou) členitosťou od 311 do 640 m („nižšia hornatina“ 311 – 470 m, „vyššia hornatina“ 471 – 640 m) – sú zastúpené v rámci priestorovej štruktúry okresu Poltár prevažne v hraničných polohách na severe okresu. Zastupujú ju vyššie partie

Stolické vrchy Slovenského rudohoria. Najvyššie položená obec okresu je Ďubákovo s 820 m n. m. K vyššie položeným zaraďujeme Šoltýsku 743 m n. m., České Brezovo 451 m n. m.

- **vyššie vrchoviny** (181 – 310 m), ktoré plynulo nastupujú so zmenšovaním energie reliéfu z hornatín a tvoria v okrese Poltár zastúpené v jeho centrálnej polohe (Revúcka vrchovina). Z obcí sa nachádzajú v tomto type reliéfu napríklad Utekáč 402 m n. m., Zlatno 370 m n. m., Kokava nad Rimavicou 329 m n. m., Krná 320 m n. m., Hradište 302 m n. m.
- **nižšie vrchoviny** (101 – 180 m) sa nachádzajú v mierne modelovanom reliéfe v kotlinách na kontakte s pohoriami alebo v pohoriach (Revúcka vrchovina), kde predstavujú menej rozčlenené zarovnané povrchy. Málinec 298 m n. m., Cinobaňa 288 m n. m., Ozdín 286 m n. m., Selce 267 m n. m., Uhorské 271 m n. m.
- **pahorkatiny** (31 – 100 m) až **nerozčlenené roviny** (0 – 30 m) predstavujú najviac zastúpený prvok v južne položenej časti okresu začleňovanej do Lučeneckej kotliny. Najnižšie položenou obcou je Veľká Ves (204 m n. m.). V tomto type reliéfu sú Breznička 227 m n. m., Hrnčiarska Ves 236 m n. m., Hrnčiarske Zalužany 223 m n. m., Kalinovo 207 m n. m., Mládzo 235 m n. m., Poltár 240 m n. m., Rovňany 237 m n. m., Sušany 219 m n. m.

Z hľadiska **morfometrie v krajinnom priestore** (scény) je možné rozdeliť zeleň na:

- **plošnú** – vegetácia lesov, hájov a remízok. Vzniká buď samovoľne sukcesiou alebo výsadbou – antropogénne a je charakteristická plošným usporiadaním. V území je plošná zeleň zastúpená lesnými komplexmi na úbočiach svahov Stolických vrchov a Revúckej vrchoviny. Následne na juhovýchode okresu v rámci Lučeneckej kotliny sú zachované výrazné lesné celky v oblastiach okolo Poltára, Mládzo, Brezničky. Lesné fragmenty sa nachádzajú aj uprostred poľnohospodárskych krajinných priestorov na juhu okresu. Vďaka výskytu plošnej NDV je celková plocha porastená drevinnými väčšia ako polovica územia.
- **líniovú** – vegetácia nachádzajúca sa v území v jednom alebo viacerých pásoch, prípadne bez zreteľných radov, ale tvorená líniovým usporiadaním. Krásne čitateľnú líniovú vegetáciu tvoria v okrese Poltár zelené pásy, sprevádzajúce líniové prvky, akými sú dopravné koridory (cesty všetkých kategórií, vlakové trate) a vodné toky z ich brehovou vegetáciou.
- **bodovú** – vegetácia bez výrazného zapojenia, bez zreteľného vnútorného a vonkajšieho lemu, tvorená 1 – 3 jedincami umiestnenými pri sebe. V území je takáto zeleň zastúpená uprostred ornej pôdy a je tvorená solitérnymi jedincami, často s doplnkovým historickým významom. Bodová zeleň s vyšším sakrálnym významom je často umiestnená pri božích mukách a pri zastaveniach roztrúsených v krajine.
- **vegetácia sídelnej (mestskej – urbanizovanej) krajiny** v hodnotenom území – je v nej zastúpená verejná, vyhradená a súkromná zeleň v sídelných útvaroch obcí. Morfometrická charakteristika v hodnotenom území sa odvíja od delenia podľa polyfunkčného poslania a charakteru využitia zelene na – parky, parkové nádvorie, vegetačné pásy, vegetačné pruhy, aleje, stromoradia, živé ploty, steny, skupiny, zhluky, háje a solitéry. Sídelná vegetácia ovplyvňuje krajinný ráz svojím charakterom priamo na území sídla. Zeleň determinuje výraz sídla z hľadiska pôsobenia na krajinný ráz. V obciach sú zvyčajne zeleným prvkom obecné námestia, zeleň cintorínov, zeleň futbalových ihrísk, drobných parčíkov, resp. sprievodná zeleň líniových prvkov a často aj bodové stromy, ktoré sú sprievodným znakom drobnej sakrálnych architektúry.

Počas historického vývoja človek výrazne zasahuje do krajinnej štruktúry, čo sa výrazne prejavovalo najmä odlesnením, zásahom do lesných ekosystémov a premenou na poľnohospodársky využívané územia, predovšetkým ornú pôdu. Z hľadiska celkového vývoja krajinnej štruktúry sa pôvodný rastlinný kryt zachoval nerovnomerne. Prevládajú subxerofilné a mezofilné druhy v nižších polohách. Podhorský stupeň je typický bučninami na svahoch Stolických vrchov a Revúckej vrchoviny. Klimazonálne dubovo-hrabové lesy karpatské hodne ustúpili poľnohospodárstvu počas kolektívizácie a socializácie. Najmä vo vyšších polohách sa vykytujú i hospodársky pozmenené ihličnaté lesné typy.

Akýmsi subtypom, resp. prechodovým typom medzi lesným celkom a TTP, sú okraje porastov, tie však z hľadiska komplexného krajinného vnímania a popisu krajinného obrazu nie sú výrazným určujúcim znakom.

Často sa nachádzajú len v územiach naviazaných na špecifický horský reliéf, kde dochádza k postupnej prirodzenej sukcesii.

Rozptýlená drevinová zeleň – NDV predstavuje významný krajinotvorný a ekostabilizačný prvok krajiny. Patrí sem najmä sprievodná vegetácia komunikácií, vodných tokov, porasty poľných medzí, remízky, jednotlivé stromy, kry a ich skupiny. Je charakteristická pre vidiecku a poľnohospodársku krajinu a v horskej krajine má svoje zastúpenie, pričom tvorí špecifické krajinné prvky. V území zastúpená remízkami uprostred obhospodarovanej OP a ako medze medzi TTP, háje (do 2 ha).

Charakteristický vzhľad riek (Ipeľ) a ich prítokov bol počas 20. st. výrazne ovplyvnený naprávaním a úpravou koryt. Mimo územia obcí a miest je možné pozorovať meandrovitosť jednotlivých vodných prvkov a na ne nadviazanú líniovú sprievodnú vegetáciu. Vodné toky zo sprievodnou vegetáciou sú výrazovým prvkom určujúcim charakter krajinného obrazu.

Znaky priestorových vzťahov a usporiadania krajinskej scény môžu byť zakotvené v prítomnosti, charaktere, štruktúre a vizuálnom prejave nasledujúcich prvkov a javov a nadväzujú na identifikovanú mozaiku krajinných zložiek, plošná štruktúra krajiny, líniová štruktúra krajiny, bodová štruktúra krajiny, farebnosť v krajinskej scéne, kontrast hraníc krajinných zložiek, geometrizácia krajinných zložiek, horizonty a priestorové vymedzenie krajinskej scény. Sú úzko prepojené s identifikovaným krajinnými typmi (viď podkapitola 5.5.1 Krajinné typy a ich identifikácia na základe využitia krajiny).

Vlastnosti štruktúry krajinskej pokrývky

Štruktúra krajiny reprezentuje charakteristické usporiadanie krajinskej štruktúry vzhľadom na miestne, individuálne a originálne špecifiká prírodných i socioekonomických procesov. Zdrojom pre pomenovanie krajinskej pokrývky je SKŠ, na základe ktorej sa následne definuje štruktúra krajinskej pokrývky (ŠKP). Celková krajinná štruktúra je založená na spôsobe striedania a rozmiestnenia krajinných elementov v priestore.

Základné členenie okresu Poltár na krajinné typy podľa štruktúry:

- urbanizovaná krajina – zastavané územie – 2,9 %
- lesná krajina – 49 %
- poľnohospodárska krajina – 45,1 %.

Z hľadiska štruktúry krajinskej pokrývky je možné charakterizovať krajinu okresu Poltár ako poľnohospodársko-lesnú, kde usporiadanie zložiek krajinskej matrice je úzko prispôbené prírodným podmienkam vrchoviny a pomer hmôt v krajine je aj napriek prevahe poľnohospodárskych pozemkov, pomerne vyrovnaný (zachovaná malá fragmentácia krajiny, bez výrazných makroštruktúr).

Hodnotenie krajinného rázu – historické krajinné štruktúry

Historické krajinné štruktúry (HKŠ) predstavujú špecifický dobovo ohraničený a priestorovo neustále sa zmenšujúci subtyp krajinných štruktúr ako celku. Vznikli zámernou činnosťou človeka v priebehu histórie, až do jeho nedávnej minulosti, ktorou človek pretváral prírodu alebo vytváral nové dosiaľ zachované štruktúry. HKŠ tvoria neodmysliteľnú súčasť každej krajiny, predstavujú jeho časové horizonty a často sa javia ako izolované relikt „pamäte krajiny alebo miesta“. Možno ich chápať ako súčasť kultúrneho dedičstva, kde predstavujú identifikovateľné artefakty (objekty) v krajine alebo ako zložky krajinskej štruktúry s historickým kontextom. Ich hodnotu nevyjadruje len časový faktor, ale i zachovanosť, pôvodnosť a významnosť v krajinnom merítku.

Významné siluety a panorámy (zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu) sú charakteristické siluety kultúrnych pamiatok, pamiatkových zón a mestských rezervácií. Súvisia s typickou siluetou historických pamiatok na obzore alebo v rámci jednotlivých horizontov v krajine majú špecifické proporcie a rytmus.

HKŠ v území je možné zafinovať pod základné kategórie:

- reliéfné a povrchové formy usporiadania
- agroštruktúry, tvarové usporiadanie polí
- pôdorysný typ sídla
- reprezentatívne stavby, regionálne typy architektúry a usporiadanie usadlostí
- technické pamiatky a inžinierske diela pamiatky.

Znaky kultúrnej a historickej charakteristiky (HKŠ)

Sú dané spôsobmi využívania krajiny a môžu byť zakotvené v charaktere, štruktúre a vizuálnom prejave prvkov a javov.

Oblasť okresu Poltár je spojená s tradičnými formami využívania zeme, historické agroštruktúry (viazané na horský typ krajiny) vytvárajú typickú nezameniteľnú mozaiku krajiny s úzkymi lánmi polí, pasienkov a lúk (v severnej časti okresu). V minulosti bola časť mozaikovej formy obhospodarovania menej deštruovaná počas kolektívizácie, kedy sa scelením pozemkov premenili mikro plochy na makroštruktúry parcely. Vo zvyšných k. ú. sa mikroštruktúry zachovali len vo fragmentoch alebo ako plochy nadväzujúce na obec, resp. plochy nedostupné uprostred fragmentov lesov. V okrese sa zachovali charakteristické fragmenty poľnohospodárskych agroštruktúr rozptýleného osídlenia na členitejšom reliéfe i v rámci intenzifikovanej krajiny. V súčasnosti sú plochy HKŠ ohrozované najmä zníženým intenzitou obhospodarovania a následným sukcesným zarastaním.

Súčasťou HKŠ sú aj zachované pôdorysné usporiadania obcí. V oblasti Hontu a v nemeckej Krupine vznikali obce s líniovým usporiadaním osídlenia. Zvyčajne je možné charakterizovať osídlenia do typu:

- **Cestná radová dedina**, ktorá je tvorená z jedného alebo dvoch radov domov, ktoré nestoja vedľa seba tak tesne, aby tvorili súvislú ulicu (ako pri ulicovkách), ani neležia pri hlavnej cestnej komunikačnej línii (ako obec pri hradskej). Tento subtyp je charakteristický pre hornaté oblasti Slovenska. Príkladmi sú Ďubákovo, Krná, osada Hrnčiarky.
- **Dedina pri hradskej** – má zväčša lineárny pôdorys. Domy sú v tesnejšom zápoji, zriedka voľnejšie, spravidla po oboch stranách hradskej. Napr. Hradište, Ozdín, Mládzo, České Brezovo.

Štruktúry obcí v strednej a nižšej oblasti okresu sú poznačené veľkoplošnými JRD. Pôvodný ráz daný existenciou drobných členitých plôch polí s medzami sa vo veľkej miere nedochoval. Obce nesú čiastočne pozmenených charakter aj vplyvom výstavby nových častí, bez urbanistického naviazania na pôvodný charakter. Najzachovalejšie pôdorysné usporiadanie obcí je práve uprostred reliéfu s vyššou mierou energie a v uzavretých krajinných priestoroch.

V dôsledku rozrastania sa rodiny, pôvodný dom a hospodársky dvor na kopaniciach nestačil. Preto z jedného pôvodného majetku a domu delením vzniklo niekoľko majetkov a domov pri dome starom. Tak vznikla skupinová forma osád. Rozptýlené sídla majú svoje miestne názvy ako **kopanica**, ktorý je odvodený od pojmu kopať a teda obrábať pôdu. V okolí Poltára je používaný termín lazy. Každé kopaničiarske sídlo má svoj názov, ktorý vyjadruje najčastejšie meno zakladateľa rodiny alebo vyjadruje fyzicko-geografické, historické alebo iné vlastnosti lokality.

Miesta duchovného významu sú buď sakrálné stavby v obciach, dotvárajúce celkový charakter obce a zreteľné vnímateľné z pozorovacích miest alebo drobné sakrálné stavby identifikovateľné v širšej krajine. Duchovná sféra kultúrnej krajiny rozptýleného osídlenia je spojená s vizualizáciou viery v podobe **malých sakrálnych pamiatok**.

Krajinné priestory ako vizuálne determinované miesta v krajine

Krajinný priestor predstavuje vizuálne oddelené a zreteľne vnímateľné miesto v krajine s homogénnym charakterom, ktoré je vymedzené prirodzenými vizuálnymi hranicami reliéfu a často pozadovými reliéfmi. Spravidla je miesto v krajine determinované prostredníctvom morfometrických parametrov reliéfu a na to

nadviazanou štruktúrou krajinej pokrývky. Každé miesto v krajine (krajinný priestor) má individuálne vizuálne vlastnosti, ktoré ho charakterizujú.

Zaefinovanie krajinných miest – Stolické vrchy majú vysočinový až hornatinový vzhľad, v najvyšších polohách na území okresu dosahujú 1 117,9 m n. m. Od severu sa postupne výška pohorí znižuje, Revúcka vrchovina dosahuje v území výšku až okolo 800 m n. m. Územím preteká rad paralelných vodných tokov, ktoré majú doliny vrezané do jednotnej plošiny. Južná časť územia ako súčasť Lučeneckej kotliny patrí k najnižšie položeným regiónom v okolí, najnižší bod dosahuje 195 m n. m.

Krajinná scenéria (KS) ako špecifický vzhľad krajiny, súvisiaci s „náladou“ a aktuálnym počasím, časťou dňa, ročnými obdobiami, charakteristickými geo-klimatickými pomermi alebo ako krajinný priestor (scéna), ktorý vytvára krajinnú kulisu priestoru a je spájaný s konkrétnou výhľadovou lokalitou, odkiaľ môžeme krajinu vnímať.

Krajinný priestor Stolických vrchov i Revúckej vrchoviny tvorí vizuálne neprepojenú krajinu. Nie je možné celkovo miesto krajinného rázu kvôli jej usporiadaniu pozorovať z jedného bodu. Krajinné priestory sú kotlinové a v nich sa nachádzajú sídla.

Priestorovo determinované miesta v lesnom type krajiny – v krajine Stolických vrchov – sú uzavreté miesta – Šoltýska - s dochovanou krajinnou štruktúrou a malou mierou prejavu sa kolektívizácie.

Priestorovo determinované miesta v krajine Lučeneckej kotliny sú hlavne uzavreté miesta vďaka relatívnej plochosti reliéfu a miestnym výskytom lesov.

S priestorovou determinovanosťou krajinných miest súvisí aj **Vizuálna exponovanosť lokality**, vizuálna prepojenosť s okolím, znamená výraznosť a viditeľnosť krajinného priestoru alebo objektu v krajine, z ľahko prístupného a frekventovaného stanoviska. Tak, ako je popísané vyššie, v priestore okresu Poltár, vizuálna exponovanosť súvisí s plochosťou georeliéfu a krajinnými štruktúrami (lesnými celkami).

Identifikované znaky, či už prírodné alebo vychádzajúce z HKŠ, môžu mať tak pozitívny, ako aj negatívny význam v charaktere krajiny a sú vnímateľné pri vizuálne exponovaných priestoroch.

Vizuálne exponovaný priestor (VEP) – výrazne viditeľný priestor so špecifickým významom a výskytom reprezentatívnych znakov krajiny. VEP sa vyskytujú aj s kontextom chránených častí krajiny a prítomnosťou vzácných prvkov v krajine. Výber VEP je podmienený vzhľadom na hodnotovo-významové vlastnosti a prírodno-historické hodnoty krajiny.

Okres Poltár má menej vyhliadkových miest, z ktorých by bolo možné pozorovať krajinnú scénu. Sú to najmä odlesnené vrcholy pohorí.

Hodnotenie krajinného rázu – klasifikácia obsahu a významu znakov

Typický súbor dominantných, hlavných a sprievodných znakov danej oblasti krajinného rázu (KR) vytvára základný vzťahový rámec pre hodnotenie miery narušenia, či naopak zachovania krajinného rázu v danom mieste. (Löw, Míchal, 2003).

Každá krajina má svoj ráz. Každú krajinu je možné popísať pomocou prírodných, kultúrnych a historických charakteristík. KR je však v rôznych oblastiach a lokalitách (miestach KR) rôzne výrazný, rôzne čitateľný. V určitých situáciách sú znaky jednotlivých charakteristík KR dobre zreteľné a spoluvytvárajú jedinečnosť a nezameniteľnosť krajinné scény – vizuálne vnímaného obrazu krajiny. V iných typoch krajiny sú znaky KR nezreteľné a tie výraznejšie nie sú príliš čitateľné a celkovo vzniká krajina, ktorá nie je zdanlivo ničím špecifická ani zaujímavá.

Význam znakov v krajine, hierarchia znakov a ich neopakovateľnosť v nadväznosti na krajinné typy

Krajinné typy výstižne popisujú „obsah krajiny“. Vyjadrujú, z akých primárnych zložiek sa krajina skladá a v akom pomere sú zastúpené jednotlivé zložky.

Základná identifikácia jednotlivých znakov a ich skupín ako zložiek štruktúry krajinej pokrývky – horizontálny priemet je popísaná vyššie v analýze krajinej pokrývky, kde boli stanovené jednotlivé znaky krajiny v nadväznosti na krajinné typy.

V podstate je možné rozdeliť identifikované znaky okresu Krupina do podkategórií:

Referenčné (rozlišovacie) znaky sú základné rozlišovacie jednotky:

- terénny hornatinový reliéf Stolických vrchov,
- terénny vrchovinový reliéf Revúckej vrchoviny
- relatívne plochý reliéf Lučeneckej kotliny
- roztratené osídlenie typické svojim usporiadaním pre horskú a kotlinovú poľnohospodársku krajinu.

Typické znaky vytvárajú krajinné špecifiká:

- prítomnosť lesných celkov bez výraznej členitosti a rozdrobovania (Stolické vrchy),
- prítomnosť lesných plôch a lesných okrajov lemujúcich poľnohospodárske plochy,
- prítomnosť mimolesnej zelene nadväzujúcej na osídlenia,
- prírodné znaky rieky Ipel', rieky Suchá a na ne nadväzujúce prítoky,
- prítomnosť prírody blízkej líniovej zelene v nadväznosti na vodné toky,
- scelené lány poľnohospodárskeho fondu,
- členenie pozemkov a vedenie komunikácií vyplývajúcich z historických krajinných štruktúr,
- technické línie elektrického vedenia a bodové štruktúry stožiarov,
- technické a poľnohospodárske stavby veľkoplošného charakteru na okraji obcí.

Špecifické znaky vytvárajúce krajinné špecifiká, krajinný svojráz:

- uzavretosť krajinných priestorov - Stolické vrchy,
- územie bez výraznej vizuálnej exponovanosti,
- harmónia merítka jednotlivých krajinných štruktúr (najmä usporiadania lesných prvkov, poľnohospodárskej pôdy a zastavaného územia),
- uzavreté TTP a lúky uprostred lesných celkov vytvárajúci špecifický charakter krajiny Hontu,
- významné a dominantné objekty sakrálnej architektúry (veže kostolov),
- drobná sakrálna architektúra – Božie muky pri cestách, Kríže a ďalšie drobné pamiatky,

Pri popise krajinného rázu sú podstatné **Symbols**, viacvrstvé znaky ako nositelia významov a symbolov, hlavne v súvislosti s kultúrnymi a sakrálmi (religióznymi) objektmi v krajine.

Rovnako dôležité je aj popísanie **Symptómov krajiny** ako „negatívnych“ znakov v krajine, ktoré signalizujú poruchy jej fungovania alebo reprezentujú prítomnosť cudzorodých prvkov. Takými sú v prípade okresu Krupina najmä na poľnohospodársky využívanom území veľkoplošné formy obhospodarovania pôdy bez sprievodnej zelene a absentujúcich deliacich prvkov zelene (remíz) podporujúcich celkovú stabilitu územia. V niektorých častiach územia (poľnohospodársky typ krajiny na juhu) chýba kontinuita vegetačných prvkov vytvárajúcich ucelený systém zelenej infraštruktúry, nadväzujúci na okolité prírodné krajinné celky.

Pre komplexné vnímanie krajinného obrazu je potrebné vyhodnotiť krajinu z hľadiska harmonického pôsobenia.

Estetická hodnota krajiny

Hodnoty okresu Poltár z hľadiska estetického pôsobenia, vytvárajú znaky prírodnej a kultúrnej krajiny so zachovaným proporčným merítkom, ktoré v súlade pôsobia na pozorovateľa a ovplyvňujú jeho emocionálne hodnoty.

Esteticky pozitívne pôsobiace na pozorovateľa sú zachované krajinné štruktúry menších polí v harmónii s lesnými celkami Stolických vrchov. Vo vegetačnom období pôsobí orná pôda s plodinami pozitívne a dotvára hodnotný charakter krajinného obrazu v Lučeneckej kotline. Celkovo pozitívne na návštevníka pôsobí krajinné usporiadanie Revúckej vrchoviny s drobnou roztratenou zeleňou, ale aj zeleným plochami a líniovými prvkami a medzi nimi umiestnenými obcami..

Z hľadiska celkového priestorového usporiadania a vzťahov mierne negatívne pôsobí chýbajúca nelesná drevinová vegetácia uprostred intenzívne využívaných území OP. Jej doplnenie by harmonizovalo celkové vnímanie v drobnom krajinnom merítku okresu.

Znaky harmonických vzťahov

Sú zakotvené hlavne v súlade ľudských činností v krajine a jej harmonickom merítku, teda v súlade znakov a javov prírodnej charakteristiky na jednej strane, v kultúrnej a historickej charakteristike na strane druhej. V okrese Krupina sú založené na merítku celku a merítku jednotlivých prvkov, v priestorových formách a v zastúpení prírodných a prírode blízkych zložiek a prvkov krajiny. Pozorovaním miest krajinného rázu je možné popísať harmonické pôsobenie rady území naviazaných na úbočia Stolických vrchov alebo Revúckej vrchoviny. Lesné územia harmonicky nadväzujú na TTP a v nižších miestach ornú pôdu.

V podstate až na niekoľko negatívne pôsobiacich prvkov – veľkoplošné lány ornej pôdy, veľkoplošné areály JRD a priemyselné areály, premietajúce sa do krajinnej scenérie, môžeme konštatovať vyrovnané a harmonické vzťahy na území okresu Poltár.

ZÁVEREČNÉ ODPORÚČANIE HODNOTENIA KRAJINNEJ ŠTRUKTÚRY

Celkovú harmóniu krajiny by pozitívne doplnila najmä plošná a líniová zeleň, ktorá by podporila existujúce krajinné štruktúry, biocentrá a biokoridory regionálneho významu. Za veľmi dôležité sa považuje ochrana zachovaným historických krajinných štruktúr, ktoré vytvárajú jedinečný raz našej krajiny. Rovnako vytvárajú charakteristický ráz jednotlivých krajinných miest, predstavujú špecifický dobovo ohraničený a priestorovo neustále sa zmenšujúci subtyp krajinných štruktúr ako celku. Vznikli zámernou činnosťou človeka v priebehu histórie až do jeho nedávnej minulosti, ktorou človek pretváral prírodu alebo vytváral nové dosiaľ zachované štruktúry. Rovnako tvoria neodmysliteľnú súčasť každej krajiny, predstavujú jeho časové horizonty a často sa javia ako izolované relikt „pamäte krajiny alebo miesta“. Možno ich chápať ako súčasť kultúrneho dedičstva, kde predstavujú identifikovateľné artefakty (objekty) v krajine alebo ako zložky krajinnej štruktúry s historickým kontextom.

Vďaka doplneniu nových línii a plôch zelene môžeme vytvoriť ekologicky stabilnejšiu krajinu a podporiť tak stabilitu a jedinečný ráz Slovenska.

III NÁVRHOVÁ ČASŤ

6 NÁVRH REGIONÁLNEHO ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY

6.1 Návrh prvkov RÚSES

Jedným z podkladov pre vypracovanie predmetnej dokumentácie RÚSES okresu Poltár bol Generel nadregionálneho ÚSES, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 319/1992. V ňom boli vyčlenené nadregionálne biocentrá, v rámci nich jadrá a prechodné zóny. V rámci prác na RÚSES okresu Poltár boli prehodnotené aj prvky aktualizovaného G-NÚSES (KURS 2001) a navrhnuté zmeny vo vymedzení nadregionálnych prvkov. Zároveň boli spresnené hranice všetkých prvkov, prevažne v mierke 1 : 10 000 a väčšej. Časť hraníc bola spresnená až na hranicu jednotiek priestorového rozdelenia lesa, parciel, hraníc prvkov SKŠ alebo podľa ortofotomáp na prirodzené (hrebene, vodné toky, vegetačné línie, ...) alebo antropogénne hranice (cesty, železnice, odvodňovacie kanále...). Zastavané a urbanizované plochy (intravilány, rekreačné oblasti, chatová zástavba, využívané lomy, skládky...) neboli do jednotlivých prvkov ÚSES začleňované, resp. ak boli ich súčasťou boli pri spresňovaní hraníc vypustené. Prehodnotili sme všetky regionálne biocentrá a biokoridory, ktoré boli vymedzené v rámci RÚSES bývalého okresu Lučenec (APS – ECOS s.r.o., 1994), s prihliadnutím na platný územný plán VÚC Banskobystrického kraja (1998 v znení zmien a doplnkov). Pri viacerých prvkoch bolo spresnené ich priestorové vymedzenie, niektoré, ktoré nespĺňali požadované parametre alebo boli začlenené do prvkov ÚSES vyššej hierarchickej úrovne, sme vylúčili alebo predefinovali.

Pri vymedzovaní prvkov RÚSES (hlavne biocentier a biokoridorov) sa prihliadalo na nasledovné skutočnosti:

- zachovalosť prirodzených a sekundárnych poloprirodných stanovišť (biotopov), ktorá je predpokladom zachovania diverzity pôvodných druhov,
- pestrosť jednotlivých typov stanovišť na určitej ploche,
- unikátnosť výskytu niektorých typov biotopov v rámci okresu alebo Slovenska,
- výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov s osobitným dôrazom na tzv. dáždňíkové druhy,
- celistvosť jednotlivých lokalít,
- priestorová distribúcia jednotlivých centier pôvodnej biodiverzity,
- dostatočná veľkosť lokality navrhovanej za biocentrum,
- migračné koridory terestrických, akvatických a semiakvatických druhov fauny.

Pri návrhu kostry RÚSES bola zohľadňovaná existujúca sieť chránených území a sústavy NATURA2000 (vrátane navrhovaných doplnkov).

Kostra RÚSES bola podľa platnej metodiky vymedzená v štruktúre:

- biocentrá,
- biokoridory,
- ostatné ekostabilizačné prvky (ekologicky významné segmenty krajiny a genofondové lokality).

Pri realizácii a starostlivosti o prvky ÚSES je potrebné dodržiavať aj rezortnú legislatívu. V prípade hydrických prvkov ÚSES je potrebné postupovať podľa platných legislatívnych predpisov Zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách a Zákona NR SR č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov a ich vykonávacích vyhlášok. Podobne, v prípade tých prvkov ÚSES, ktoré susedia so železničnou dráhou je potrebné dodržiavať v súlade so Zákomom NR SR č. 513/2009 Z.z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ochranné pásma (§3 – §6). V rámci dokumentu RÚSES je nevyhnutné, aby boli rešpektované činnosti prevádzkovateľa dráhy, ktoré sú vykonávané na základe

uvedenej platnej legislatívy. Projektovú dokumentáciu navrhovaných zámerov je potrebné vopred odsúhlasit' s príslušnými zodpovednými organizáciami.

6.1.1 Biocentrá

Biocentrá ÚSES majú spĺňať ekologické nároky celého súboru rastlín a živočíchov typických pre celý ekosystém, príp. taxónov zvlášť ohrozených alebo chránených. Pri výbere biocentier boli uplatnené nasledovné kritéria:

- reprezentatívnosť - biocentrá reprezentujú celé spektrum biotopov, charakteristických pre každú biogeografickú jednotku,
- unikátnosť krajinných prvkov,
- kvalita biotopov - ochrana prírodných prvkov s vysokým zastúpením prirodzených ekosystémov,
- stupeň biodiverzity (ochrana oblastí vyznačujúcich sa veľkou genetickou, druhovou a ekosystémovou rozmanitosťou),
- výskyt endemických alebo kriticky ohrozených druhov (ochrana endemických, ohrozených, vzácnych a ustupujúcich druhov),
- význam pre migráciu príp. rozptyl druhov,
- plošné a priestorové parametre,
- stupeň ohrozenia prípadne degradácie biotopu,
- pôsobenie bariér voči prvkom ÚSES.

Biocentrá vymedzujeme z ekologicky významných segmentov krajiny definovaných v syntetickej časti dokumentu.

Okrem výmery a vnútornej kvality biotopov rozhoduje o osude voľne žijúcich organizmov taktiež miera izolovanosti od najbližšieho podobného biotopu a kvalita okolia z hľadiska daného organizmu. Pre plánovanie ÚSES dôležité tieto zásady (Ružičková, Šíbl, 2000):

- biocentrá je potrebné udržiavať / zakladať v takej podobe, aby rýchlosť vymierania voľne žijúcich organizmov bola, pokiaľ je to možné, znížená na nulu. Táto minimálna veľkosť je pre rôzne biotopy značne rozdielna. Úlohou biocentier je zabezpečiť dostatočne početné populácie tak, aby aspoň v ťažiskových priestoroch vznikali populačné "prebytky" a podporila sa tak opätovná kolonizácia opustených území,
- jednotlivé biocentrá musia byť navzájom rozmiestnené tak, aby výmena génov (t.j. aspoň príležitostná výmena jedincov druhov typických pre biotop) mohla prebiehať bez veľkých problémov,
- tam, kde také spojenie nie je možné za súčasného stavu dosiahnuť, je potrebné izolačné pôsobenie bariér aspoň tlmieť vymedzením maloplošných prvkov (miestnych biocentier) alebo líniových prvkov (biokoridorov),
- škodlivé vplyvy na systém z vonku je potrebné čo najviac redukovať buď reguláciou ľudských činností (kontrolou sprevádzanou sankciami a vyhlasovaním ochranných pásiem), alebo celoplošnou optimalizáciou využívania územia.

Biocentrá vymedzujeme aj v rámci hydrických biokoridorov v najhodnotnejších úsekoch toku a brehových porastov v alúviách riek a potokov.

6.1.2 Biokoridory

Biokoridory sú dynamickými prvkami v krajine, ktoré zo siete biocentier vytvárajú vzájomne sa ovplyvňujúci systém, je preto dôležité zamerať sa na poznanie dynamiky rozmanitých vzťahov v regióne.

Za základné kritéria pre návrh biokoridorov možno považovať:

- veľkosť spájaných jadrových oblastí,
- vzdialenosť medzi ekvivalentnými typmi biotopov,
- charakter biokoridoru, šírka, prítomnosť bariér,
- tlak na biokoridor (napr. urbanizácia, poľnohospodárstvo),

- stupeň degradácie biokoridoru.

Pri návrhu biokoridorov možno zohľadniť aj nasledovné špeciálne požiadavky (SMITH, HELLMUND eds., 1993):

- Prepojenie izolovaných plôch, ktoré boli spojené pred osídlením krajiny koridormi s podobnými typmi biotopov. Takýmito plochami môžu byť aj chránené územia rôzneho typu, ktorým hrozí izolácia.
- Identifikovanie existujúcich migračných trás či koridorov pohybu (napr. brehové porasty ako tradičné koridory pre voľne žijúce organizmy).
- Zvýraznenie prepojenia biotopov (napr. starých lesných porastov), kde žijú druhy citlivé na rozdrobovanie vzhľadom na obmedzené možnosti disperzie, alebo iné faktory. Na druhej strane minimalizovať spojenie umele narušených stanovišť (napr. zaburinené cesty). Tak isto nie je vhodné spájať plochy s veľkým podielom zaburinených okrajových stanovišť s veľkými plochami prirodzených spoločenstiev.
- Smerovanie širokých koridorov pozdĺž výškových a dĺžkových gradientov tak, aby umožňovali diaľkové migrácie cieľových druhov organizmov.
- Vyhnutie sa dlhým koridorom s nedostatkom vhodných miestnych biocentier pokiaľ koridor nie je dostatočne široký.
- Zahnutie celej škály biotopov (napr. v topografickom gradiente od rieky k vrcholu pohoria). Ak to nie je možné, zahrnúť všetky typy biotopov do celej ekologickej siete.
- Vyhnutie sa cestám, alebo iným potenciálnym bariéram pre pohyb živočíchov. Ak je to možné, vložiť významné územia bez komunikácií do ekologickej siete.
- Vytvorenie vhodnej SKŠ tak, aby mohla fungovať ako koridor, pomocou prirodzenej NDV, čo umožní zriedkavé disperzie druhov, ktoré nevyužívajú lineárne štruktúry.
- Projektovanie viacnásobnej siete koridorov tak, aby bola zabezpečená rezerva a viacnásobný pohyb. Takáto sieť bude zvlášť dôležitá v krajine s vysokým stupňom disturbance spôsobenej napr. vetrom či ohňom.

6.1.3 Ostatné ekostabilizačné prvky

Genofondovo významné lokality (GL)

GL predstavujú územia s výskytom vzácných a chránených druhov flóry a fauny. Významné sú pre zachovanie autochtónnej biodiverzity.

Ekologicky významné segmenty krajiny (EVSK)

Ekologicky významné segmenty krajiny sú časti krajiny, ktoré sú tvorené alebo v nich prevažujú ekosystémy s relatívne vyššou ekologickou stabilitou (ES). Vyznačujú sa trvalosťou bioty a ekologickými podmienkami umožňujúcimi existenciu druhov prirodzeného genofondu krajiny (Low, 1995). Ich súčasťou sú vzácné prirodzené a prírode blízke biotopy z hľadiska ochrany genofondu, ako aj územia, ktoré plnia vyrovnávaciu funkciu (tlmia negatívne dôsledky ľudskej činnosti), ochranu významných zložiek krajiny a ochranu krajinného systému proti negatívnym degradačným a destabilizačným procesom (Ružička, Ružičková, 1992).

6.2 Návrh manažmentových opatrení pre existujúce a navrhované prvky RÚSES

V nasledujúcom texte sú uvedené

- a) charakteristika biocentier podľa hierarchickej úrovne (osobitne nadregionálne a regionálne biocentrá), ohrozenia biocentra a návrh ekostabilizačných a manažmentových opatrení; údaje o biocentrách sú uvedené v nasledovnej štruktúre:
 - názov biocentra,

- kategória biocentra v rámci ÚSES,
 - výmera biocentra v okrese – existujúca/navrhovaná (celková výmera biocentra),
 - lokalizácia vo vzťahu ku katastrálnemu územiu,
 - krátka charakteristika a opis biocentra,
 - stav biocentra,
 - genofondové lokality , ktoré sú súčasťou biocentra
 - legislatívna ochrana
 - zoznam výskytu vzácnych, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny, ohrozenosť je kategorizovaná podľa IUCN nasledovne: *CR – kritický ohrozený, EN – ohrozený, VU – zraniteľný, LC – najmenej ohrozený, NT – takmer ohrozený, RE – pravdepodobne regionálne vyhynutý*
 - zoznam biotopov národného a európskeho významu,
 - ohrozenia biocentra,
 - navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia,
- b) charakteristika biokoridorov podľa hierarchickej úrovne (osobitne nadregionálne a regionálne biokoridory), ohrozenia biokoridoru a návrh ekostabilizačných a manažmentových opatrení; údaje o biokoridorocho sú uvedené v nasledovnej štruktúre:
- názov biokoridoru,
 - kategória biokoridoru,
 - dĺžka, šírka existujúca/navrhovaná
 - príslušnosť k ZUJ (k. ú.),
 - krátka charakteristika a trasa biokoridoru,
 - stav biokoridoru,
 - genofondové lokality,
 - legislatívna ochrana,
 - ohrozenia biokoridoru, konfliktne uzly, bariéry
 - navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia.
- c) charakteristika genofondových lokalít v nasledovnej štruktúre:
- názov genofondovej lokality,
 - príslušnosť k ZUJ (k. ú.),
 - charakteristika genofondovej lokality,
 - výskyt biotopov,
 - zastúpenie chránených živočíšnych a rastlinných druhov,
 - legislatívna ochrana,
 - ohrozenia genofondovo významnej lokality (všeobecné a špecifické ohrozenia),
 - navrhované manažmentové opatrenia (všeobecné a špecifické opatrenia),
- d) charakteristika ekologicky významných segmentov krajiny v nasledovnej štruktúre:
- názov ekologicky významného segmentu krajiny,
 - výmera ekologicky významného segmentu krajiny,
 - lokalizácia vo vzťahu ku katastrálnemu územiu,
 - charakteristika ekologicky významného segmentu krajiny.

6.2.1 Charakteristika biocentier a návrh manažmentových opatrení

RBc1 Poiplie

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 447 ha/447 ha

Lokalizácia: k. ú. Poltár, Breznička, Kalinovo (presahuje do okresu Lučenec, Veľký Krtíš a Levice)

Krátka charakteristika a opis biocentra: Územie predstavuje výrazne pozmenený zvyšok rozsiahleho mokradového ekosystému povodia Ipľa na juhu stredného Slovenska. Ide o pomerne rozsiahlu aluviálnu nivu s prevažne pôvodným korytom rieky Ipľ, sprevádzaným pobrežnou vegetáciou prirodzeného druhového zloženia. V alúviu sa miestami zachovali močiare, mokré lúky, zvyšky ramien, kosné lúky a pasienky mezofilného charakteru. Súčasťou biocentra sú aj dubové lesy pokrývajúce pahorky dvíhajúce sa z nivy. Okrem typických druhov podobný stanovišť sa tu vyskytuje viacero zriedkavých a ohrozených druhov flóry a fauny.

Stav biocentra: nevyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra sú GL CHA Pod Šťavicou a okolie, Niva Ipľa, PR Hrabovo a okolie, Hrabovo-Rovne, Borček – Hrádok, Niva Ipľa – Kalinovo, Niva Ipľa – Breznička (Čereň), Cicvár, Niva Ipľa – Breznička

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: malú časť územia tvorí PR Hrabovo a CHA Pod Šťavicou

SKUEV: v okrese Poltár neboli vymedzené (iba v okresoch Lučenec, V. Krtíš a Levice)

CHVÚ: v okrese Poltár neboli vymedzené (iba v okresoch Lučenec, V. Krtíš a Levice)

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 1: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu paprad'orastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Poiplie

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Aconitum moldavicum</i>	prilbica moldavská	LC	§
<i>Achillea ptarmica</i>	rebríček bertrámový	NT	§
<i>Allium angulosum</i>	cesnak hranatý	NT	-
* <i>Anacamptis morio</i>	červenohlav obyčajný	NT	§
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	slezinník čierny	NT	§
<i>Asplenium platyneuron</i>	slezinník	CR	
<i>Butomus umbellatus</i>	okrasa okolkatá	LC	-
<i>Carex buekii</i>	ostrica Buekova	LC	-
<i>Carex disticha</i>	ostrica dvojradová	NT	-
<i>Carex caespitosa</i>	ostrica trsnatá	NT	-
* <i>Cephalanthera longifolia</i>	prilbovka dlholistá	NT	§
<i>Crocus discolor</i>	šafan spišský	LC	-
<i>Doronicum hungaricum</i>	kamzičník podlhovastolistý	EN	§
<i>Fritillaria meleagris</i>	korunkovka strakatá	VU	§
<i>Gagea minima</i>	krivec najmenší	VU	§
<i>Hottonia palustris</i>	perutník močiarny	NT	§
<i>Iris sibirica</i>	kosatec sibírsky	NT	§
<i>Limosella aquatica</i>	blatnička vodná	LC	-
<i>Peucedanum palustre</i>	smlďník močiarny	NT	-
<i>Potentilla rupestris</i>	nátržník skalný	NT	-
<i>Scilla bifolia</i> subsp. <i>buekkensis</i>	scila severská bukovská	LC	§
<i>Veronica scutellata</i>	veronika štítovitá	NT	-
<i>Waldsteinia geoides</i>	valdštajinka kuklíkovitá	LC	§

Tabuľka č. 6. 2: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Poipile

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	CD	§
<i>Bufo bufo</i>	ropucha bradavičnatá	CD	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Hyla arborea</i>	rosnička zelená	NT	§
<i>Natrix natrix</i>	užovka obojková	LC	§
<i>Natrix tessellata</i>	užovka fľkaná	VU	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Ciconia cinoria</i>	bocian biely	LC	§
<i>Crex crex</i>	chrapkáč poľný	LC	§
<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica poľná	NT	§
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bielokrky	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Saxicola rubicola (torquata)</i>	pŕhľaviar čiernohlavý	LC	§
<i>Saxicola rubetra</i>	pŕhľaviar červenkastý	NT	
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Vanellus vanellus</i>	cibik chochlatý	VU	§
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 3: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Poipile - nelesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Vo4	Nížinné a horské vodné toky s vegetáciou zväzu <i>Ranunculion fluitantis</i> a <i>Callitriche-Batrachion</i>	3260
Lk1	Nížinné a podhorské kosné lúky	6510
Lk3	Mezofilné pasienky a spásané lúky	
Lk5	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	6430
Lk6	Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí	-
Lk7	Psiarkové aluviálne lúky	-
Lk9	Zaplavované travinné spoločenstvá	-
Lk10	Vegetácia vysokých ostríc	-
Lk11	Trstinové spoločenstvá mokradí (<i>Phragmites</i>)	-
Kr8	Vŕbové kroviny stojatých vôd	-

Tabuľka č. 6. 4: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Poipile - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls1.3	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	91E0*
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.3	Dubové nátržníkové lesy	9110*
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0
Ls3.51	Sucho a kyslomilné dubové lesy	-
Ls3.52	Sucho a kyslomilné dubové lesy	9110*
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Ls7.4	Slatinné jelšové lesy	-

Ohrozenia biocentra

- intenzívne poľnohospodárstvo v okolí biocentra (splach živín a stým súvisiaca eutrofizácia, možnosť prieniku ďalších chemických látok využívaných v poľnohospodárstve),
- negatívne zásahy do vodného toku,

- výstavba MVE, hatí a iných prekážok v toku,
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania až zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...) alebo až naopak príliš intenzívne obhospodarovanie, hlavne pastva,
- prirodzená sukcesia spôsobujúca nežiadúce zarastanie travinno-bylinných porastov,
- vytváranie nelegálnych skládok odpadu, zasýpanie mokradí,
- prirodzené či antropogénne zníženie hladiny podzemnej vody,
- regulácia lpla, meliorácie,
- rozoranie lúk,
- pytlactvo,
- vyrušovanie.
- urbanizácia.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia

- zabrániť urbanizácii územia, výstavbe MVE a iných priečných prekážok v toku,
- zabrániť znečisťovaniu územia,
- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- eliminovať invázne a ruderalné druhy,
- zabrániť rozoraniu lúk, melioráciám, reguláciám lpla,
- všade tam, kde je to možné obnoviť morfológiu toku,
- vytvárať mokrade za účelom podpory biodiverzity,
- tam kde je to vhodné obnoviť lužné lesy,
- optimalizovať vodný režim územia vzhľadom na predmet ochrany.

RBc2 Kozí vrch

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 448 ha/448 ha

Lokalizácia: k. ú. Uhorské

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex teplomilných dubových lesov rôznych typov a kvetnatých bučín na rozhraní Revúckej vrchoviny a Lučeneckej kotliny s typickou flórou a faunou, vrátane vzácnych a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Kozí vrch

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácnych, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 5: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu paprad'orastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Kozí vrch

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	slezinník čierny	NT	§

Tabuľka č. 6. 6: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Kozí vrch

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Ficedula parva</i>	muchárik malý	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 7: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Kozi vrch - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0
Ls3.51	Sucho a kyslomilné dubové lesy	-
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- šírenie inváznych druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírodu blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dozretie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- cielené odstraňovanie inváznych a nepôvodných druhov,
- vytvárať podmienky pre usmernené turistické a rekreačné využívanie územia,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBC3 Kúpna hora

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 387 ha/387 ha

Lokalizácia: k. ú. Poltár, Hrnčiarska Ves

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex teplomilných dubových lesov rôznych typov a kvetnatých bučín na rozhraní Revúckej vrchoviny a Lučeneckej kotliny s typickou flórou a faunou, vrátane vzácných a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Kamenná stráň, Bukovina

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: malú časť tvorí CHA Kúpna hora

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácnych, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 8: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papradňorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Kúpna hora

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Crocus discolor</i>	šafan spišský	LC	-

Tabuľka č. 6. 9: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Kúpna hora

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	d'ateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Ficedula parva</i>	muchárik malý	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 10: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Kúpna hora - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls2.2	Dubovo-hrabové lesy panónske	91G0*
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírodu blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dozretie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného

zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,

- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- cielené odstraňovanie inváznych a nepôvodných druhov,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc4 Zeleniansky rybník

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 30 ha/30 ha

Lokalizácia: k. ú. Poltár

Krátka charakteristika a opis biocentra: Umelá vodná nádrž z dobre vyvinutou litorálnou zónou, ktorá je významným hniezdiskom a migračnou lokalitou avifauny, s typickou flórou a faunou, vrátane vzácných a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Zeleniansky rybník

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 11: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Zeleniansky rybník

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Eleocharis ovata</i>	bahnička vajcovitá	NT	-
<i>Leersia oryzoides</i>	Tajnička ryžovitá	LC	-
<i>Limosella aquatica</i>	blatnička vodná	LC	-
<i>Pulicaria vulgaris</i>	blšník obyčajný	LC	-
<i>Trapa natans</i>	kotvica plávajúca	LC	§
<i>Utricularia australis</i>	bublinatka južná	LC	-

Tabuľka č. 6. 12: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Zeleniansky rybník

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Bufo bufo</i>	ropucha bradavičnatá	CD	§
<i>Hyla arborea</i>	rosnička zelená	NT	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Natrix natrix</i>	užovka obojková	LC	§
<i>Actitis hypoleucos</i>	kalužiačik malý	LC	§
<i>Ardea cinerea</i>	volavka popolavá	LC	§
<i>Aythya fuligula</i>	chochlačka vrkočatá	LC	§
<i>Aythya ferina</i>	chochlačka sivá	LC	§
<i>Circus aeruginosus</i>	kaňa močiarna	LC	§
<i>Cygnus olor</i>	labuť veľká	LC	§
<i>Egretta garzetta</i>	beluša malá	VU	§
<i>Emberiza schoeniclus</i>	strnádka trstinová	LC	
<i>Fulica atra</i>	lyska čierna	LC	§
<i>Gallinula chloropus</i>	sliepočka vodná	LC	§

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Locustella fluviatilis</i>	svrčiak riečny	NT	
<i>Luscinia megarhynchos</i>	slávik obyčajný	LC	
<i>Podiceps cristatus</i>	potápka chochlatá	LC	§
<i>Rallus aquaticus</i>	chriaštel' vodný	LC	§
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	potápka malá	LC	§
<i>Lutra lutra</i>	vydra riečna	VU	§
<i>Myotis daubentonii</i>	netopier vodný	LC	§
<i>Nyctalus noctula</i>	raniak hrdzavý	LC	§

Tabuľka č. 6. 13: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Zeleniansky rybník - nelesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Vo2	Pridodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu <i>Magnopotamion</i> alebo <i>Hydrocharition</i>	3150
Vo9	Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov	-
Lk10	Vegetácia vysokých ostríc	-
Lk11	Trstinové spoločenstvá mokradí	-

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne poľnohospodárstvo v okolí biocentra (zazemňovanie depresie, splach živín a stým súvisiaca eutrofizácia, možnosť prieniku ďalších chemických látok využívaných v poľnohospodárstve)
- prirodzená sukcesia spôsobujúca nežiadúce zarastanie mokradí,
- pytlactvo,
- vyrušovanie,
- vytváranie nelegálnych skládok odpadu,
- likvidácia litorálnych porastov,
- intenzívny chov rýb,
- športové rybárstvo,
- prirodzené či antropogénne zníženie hladiny podzemnej vody.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- optimalizovať vodný režim územia vzhľadom na predmet ochrany,
- zabrániť urbanizácii územia a blízkeho okolia,
- zabrániť znečisťovaniu územia,
- zabrániť vyrušovaniu počas obdobia hniezdenia,
- zabrániť likvidácii litorálnych a plávajúcich porastov,
- ponechať v režime chovného rybníka a zamedziť premene na revír v režime športového rybolovu.

RBc5 Smolná – Chocholná

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 295 ha/295 ha

Lokalizácia: k. ú. Málinec

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex bučín a teplomilných dubových lesov rôznych typov s typickou flórou a faunou, vrátane vzácných a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Smolná - Chocholná

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 14: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Smolná - Chocholná

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Rosalia alpina</i>	fúzač alpský	EN	§
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	CD	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Aegolius funereus</i>	pôtik kapcavý	LC	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Aquila pomarina</i>	orol krikľavý	NT	§
<i>Bubo bubo</i>	výr skalný	LC	§
<i>Columba oenas</i>	holub plúžik	LC	
<i>Ciconia nigra</i>	bocian čierny	LC	§
<i>Dendrocopos major</i>	ďateľ veľký	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dendrocopos minor</i>	ďateľ malý	LC	
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Ficedula parva</i>	muchárik malý	LC	§
<i>Glaucidium passerinum</i>	kuvíčok vrabčí	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	žltouchvost hôrny	VU	§
<i>Picus canus</i>	žlna sivá	LC	§
<i>Scolopax rusticola</i>	sluka hôrna	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Strix uralensis</i>	sova dlhochvostá	LC	§
<i>Tetrastes bonasia</i>	jariabok hôrny	LC	§
<i>Glis glis</i>	plch sivý		§
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§
<i>Canis lupus</i>	vlk dravý	NT	§
<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	EN	§
<i>Ursus arctos</i>	medveď hnedý	CD	§

Tabuľka č. 6. 15: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Smolná - Chocholná - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.51	Sucho a kyslomilné dubové lesy	-
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130
Ls5.2	Kyslomilné bukové lesy	9110

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- stavebná činnosť,
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- vysoké stavy kopytníkov,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia

minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,

- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc6 Ráztoky – Ďurov vrch

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 872 ha/872 ha

Lokalizácia: k. ú. Utekáč, Kokava nad Rimavicou (presahuje do okresu Brezno)

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší rozsiahlejší komplex bukových lesov rôznych typov s typickou flórou a faunou, vrátane vzácných a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Ráztoky – Ďurov vrch – horný tok Rimavice

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 16: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Ráztoky – Ďurov vrch

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Rosalia alpina</i>	fúzač alpský	EN	§
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	CD	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Aegolius funereus</i>	pôtik kapcavý	LC	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Aquila pomarina</i>	orol krikľavý	NT	§
<i>Bubo bubo</i>	výr skalný	LC	§
<i>Columba oenas</i>	holub plúžik	LC	
<i>Dendrocopos major</i>	ďateľ veľký	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dendrocopos minor</i>	ďateľ malý	LC	
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchařík bieločrý	LC	§
<i>Ficedula parva</i>	muchařík malý	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	žltouchvost hôrny	VU	§
<i>Picus canus</i>	žlna sivá	LC	§
<i>Scolopax rusticola</i>	sluka hôrna	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Strix uralensis</i>	sova dlhochvostá	LC	§

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Tetrastes bonasia</i>	jariabok hôrny	LC	§
<i>Glis glis</i>	plch sivý		§
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§
<i>Canis lupus</i>	vlk dravý	NT	§
<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	EN	§
<i>Ursus arctos</i>	medveď hnedý	CD	§

Tabuľka č. 6. 17: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Ráztoky – Ďurov vrch - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130
Ls5.2	Kyslomilné bukové lesy	9110

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov ...),
- rozširovanie inváznych a expanzívnych druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírodu blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dozretie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc7 Skalica

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 161 ha/161 ha

Lokalizácia: k. ú. Veľká Ves (presahuje do okresu Lučenec)

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex teplomilných dubových lesov rôznych typov na rozhraní Revúckej vrchoviny a Lučeneckej kotliny s typickou flórou a faunou, vrátane vzácnych a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Skalica

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácnych, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 18: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Skalica

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Caprimulgus europaeus</i>	lelek lesný	NT	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárík bieločrý	LC	§
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 19: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Skalica - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- rozširovanie inváznych a expanzívnych druhov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechať stromy na dozretie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- cielene odstraňovať invázne a nepôvodné druhy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc8 Široká dolina

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 481 ha/481 ha

Lokalizácia: k. ú. Kalinovo, Poltár

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex teplomilných dubových lesov rôznych typov v Lučeneckej kotline s typickou flórou a faunou, vrátane vzácných a chránených druhov. Územie biocentra dopĺňa vodný tok s prítokovými jelšami a niekoľko umelých vodných nádrží.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Široká dolina

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 20: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Široká dolina

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Caprimulgus europaeus</i>	lelek lesný	NT	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 21: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Široká dolina - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls1.3	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	91E0*
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dozretie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest

minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,

- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- cielene odstraňovať invázne a nepôvodné druhy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra a zamedziť otváranie povrchových lomov pokiaľ nebudú posúdené podľa zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvom na životné prostredie
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc9 Veľká Skalica

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 420/420 ha

Lokalizácia: k. ú. Kalinovo, Mládzovo

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex teplomilných dubových lesov rôznych typov a kvetnatých bučín na juhozápadnom okraji Revúckej vrchoviny s typickou flórou a faunou, vrátane vzácných a chránených druhov. Územie biocentra dopĺňa vodný tok s prítoknými jelšami a niekoľko umelá vodná nádrž.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra je GL Veľká Skalica

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 22: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Veľká Skalica

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Falco subbuteo</i>	sokol lastovičiar	LC	
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 23: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Veľká Skalica

- lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls1.3	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	91E0*
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	-
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),

- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...),
- šírenie inváznych druhov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- cielene odstraňovať invázne a nepôvodné druhy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť zásahy do prirodzených tokov,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc10 Neklenská dolina – Tri chotáre

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 1212 ha/1212 ha

Lokalizácia: k. ú. Krná, Uhorské, České Brezovo

Krátka charakteristika a opis biocentra: Rozsiahly zachovalejší komplex karpatských dubohrábin, kvetnatých bučín a ojedinele aj sutinových lesov na rozhraní Stolických vrchov a Revúckej vrchoviny s typickou flórou a faunou vrátane viacerých vzácných, ohrozených a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra sú GL Bradlo, Neklenská dolina, Tri chotáre

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 24: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Neklenská dolina - Tri chotáre

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Rosalia alpina</i>	fúzač alpský	EN	§
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	CD	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Aquila pomarina</i>	orol krikľavý	NT	§
<i>Columba oenas</i>	holub plúžik	LC	
<i>Dendrocopos major</i>	ďateľ veľký	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Ficedula parva</i>	muchárik malý	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	žltouchvost hôrny	VU	§
<i>Picus canus</i>	žlna sivá	LC	§
<i>Scolopax rusticola</i>	sluka hôrna	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Glis glis</i>	plch sivý		§
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§
<i>Canis lupus</i>	vlk dravý	NT	§
<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	EN	§
<i>Ursus arctos</i>	medveď hnedý	CD	§

Tabuľka č. 6. 25: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Neklenská dolina - Tri chotáre - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálnej možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- cielene odstraňovať invázne a nepôvodné druhy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc11 Holubín

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 271 ha/271 ha

Lokalizácia: k. ú. Selce

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex karpatských dubohrabín a kvetnatých bučín na juhozápadnom okraji Revúckej vrchoviny s typickou flórou a faunou vrátane viacerých vzácných, ohrozených a chránených druhov.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra sú GL Holubín

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 26: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Holubín

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§
<i>Ficedula parva</i>	muchárik malý	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§

Tabuľka č. 6. 27: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Holubín - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálnej miere priblížiť prirodzenej

štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,

- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBc12 Starý vršok

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 166 ha/166 ha

Lokalizácia: k. ú. Málinec

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex kvetnatých bučín a sutinových lesov na juhozápadnom okraji Stolických vrchov s typickou flórou a faunou vrátane viacerých vzácných, ohrozených a chránených druhov. Územie biocentra dopĺňa menší komplex rašelinných a vlhkých lúk.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra sú GL Starý vršok, Kláňa

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 28: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Starý vršok

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Achillea ptarmica</i>	rebríček bertramový	NT	§
<i>Carex canescens</i>	ostrica sivastá	LC	-
<i>*Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>malajlis</i>	vstavačovec májový pravý	NT	§
<i>Menyanthes trifoliata</i>	vachta trojlístá	NT	§
<i>Veronica scutellata</i>	veronika štítovitá	NT	§
<i>Viola palustris</i>	fialka močiarna	NT	-

Tabuľka č. 6. 29: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Starý vršok

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Rosalia alpina</i>	fúzač alpský	EN	§
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	CD	§
<i>Rana temporaria</i>	skokan hnedý	LC	§
<i>Anguis fragilis</i>	slepúch lámavý	NT	§
<i>Accipiter gentilis</i>	jastrab veľký	NT	
<i>Accipiter nisus</i>	jastrab krahulec	LC	
<i>Aquila pomarina</i>	orol krikľavý	NT	§
<i>Columba oenas</i>	holub plúžik	LC	
<i>Ciconia nigra</i>	bocian čierny	LC	§
<i>Dendrocopos major</i>	ďateľ veľký	LC	
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný	LC	§
<i>Dendrocopos minor</i>	ďateľ malý	LC	
<i>Dryocopus martius</i>	tesár čierny	LC	§
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bieločrý	LC	§

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Ficedula parva</i>	muchárik malý	LC	§
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný	LC	§
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	žltouchvosť hôrny	VU	§
<i>Picus canus</i>	žlna sivá	LC	§
<i>Strix aluco</i>	sova lesná	LC	
<i>Glis glis</i>	plch sivý		§
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá	VU	§
<i>Canis lupus</i>	vlk dravý	NT	§
<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	EN	§
<i>Ursus arctos</i>	medveď hnedý	CD	§

Tabuľka č. 6. 30: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Starý vršok - nelesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Lk5	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	6430
Lk6	Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí	-
Ra3	Prechodné rašeliniská a trasoviská	7140
Ra6	Sukcesne zmenené slatiny	-

Tabuľka č. 6. 31: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Starý vršok - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130

Ohrozenia biocentra

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania až zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...) alebo až naopak príliš intenzívne obhospodarovanie, hlavne pastva,
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.
- prirodzená sukcesia spôsobujúca nežiadúce zarastanie travinno-bylinných porastov,
- vytváranie nelegálnych skládok odpadu, zasýpanie mokradí,
- prirodzené či antropogénne zníženie hladiny podzemnej vody,
- rozoranie lúk.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,

- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

RBC13 Matúška - Jelenie

Kategória: regionálne biocentrum

Výmera (existujúca/navrhovaná): 321 ha/321 ha

Lokalizácia: k. ú. Sušany

Krátka charakteristika a opis biocentra: Zachovalejší ucelenejší komplex dubových lesov, pasienkov a xerothermných strání na západnom okraji Rimavskej kotliny s typickou flórou a faunou vrátane viacerých vzácných, ohrozených a chránených druhov. Územie biocentra dopĺňa menší komplex rašelinných a vlhkých lúk.

Stav biocentra: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: súčasťou biocentra sú GL Matúška - Jelenie

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Výskyt vzácných, ohrozených a chránených druhov a druhov európskeho významu flóry a fauny:

Tabuľka č. 6. 32: Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu a prioritných druhov rastlín, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, chránených druhov rastlín a druhov zaradených do Červeného zoznamu papraďorastov a vyšších rastlín Slovenska (5. vydanie) vyskytujúcich sa v biocentre Matúška - Jelenie

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>*Anacamptis morio</i>	červenohlav obyčajný	NT	§
<i>*Cephalanthera damasonium</i>	prilbovka biela	NT	§
<i>*Cephalanthera longifolia</i>	prilbovka dlholistá	NT	§
<i>*Epipactis microphylla</i>	kruštík drobnolistý	LC	§
<i>Lilium martagon</i>	ľalia zlatohlavá	LC	-
<i>Melampyrum barbatum</i>	čermel' bradatý	NT	-
<i>Nigella arvensis</i>	černuška roľná	NT	-
<i>*Orchis purpurea</i>	vstavač purpurový	NT	§
<i>Pseudolysimachion orchideum</i>	veronikovec vstavačovitý	NT	-

Tabuľka č. 6. 33: Zoznam vybraných chránených druhov živočíchov a druhov zaradených do Červených zoznamov jednotlivých taxonomických skupín vyskytujúcich sa v biocentre Matúška - Jelenie

Vedecký názov	Slovenský názov	Ohrozenosť druhu	Chránený druh
<i>Lucanus cervus</i>	roháč obyčajný	VU	§
<i>Lacerta agilis</i>	jašterica obyčajná		§
<i>Lacerta viridis</i>	jašterica zelená	VU	§
<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica poľná	NT	§
<i>Emberiza calandra</i>	strnádka lúčna	LC	
<i>Lanius collurio</i>	strakoš obyčajný	LC	§
<i>Lullula arborea</i>	škvrník stromový	LC	§
<i>Saxicola rubicola (torquata)</i>	prhľaviar čiernohlavý	LC	§
<i>Upupa epops</i>	dudok chochlatý	NT	§

Tabuľka č. 6. 34: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Matúška - Jelenie - nelesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
--------	--------	------------

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Lk3	Mezofilné pasienky a spásané lúky	-
Tr1	Suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte	6210

Tabuľka č. 6. 35: Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v biocentre Matúška - Jelenie - lesné biotopy

Kód SK	Biotop	Kód NATURA
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0

Ohrozenia biocentra:

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania až zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...) alebo až naopak príliš intenzívne obhospodarovanie, hlavne pastva,
- rozširovanie invázných a expanzívnych druhov,
- stavebná činnosť,
- ťažba nerastných surovín.
- prirodzená sukcesia spôsobujúca nežiadúce zarastanie travinno-bylinných porastov,
- nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov,
- rozoranie lúk.

Navrhované ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dozretie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

6.2.2 Charakteristika biokoridorov a návrh manažmentových opatrení

NRBk1 lpeľ

Katégoria: nadregionálny biokoridor

Dĺžka/šírka/výmera: cca 25 000m/ od 20 do 850 m

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Málinec, Ozdín, Hradište, Rovňany, Poltár, Breznička, Kalinovo

Krátka charakteristika a opis biokoridora: Nadregionálny hydricko – terestrický biokoridor prechádzajúci od Revúckej vrchoviny (Malinská brázda) do Juhoslovenskej kotliny (Lučenecká kotlina), kde opúšťa okres v časti Novohradské terasy. V širšom kontexte spája vnútro karpatské pohoria (Veporské vrchy, Stolické vrchy, Revúcku vrchovinu a Poľana) a kotliny s Panónskym biogeografickým regiónom. Predstavuje

významné miesto výskytu viacerých ohrozených a vzácných druhov organizmov, ktoré sa vyskytujú v širokom spektre biotopov ako napr. Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Zaplavované travinné spoločenstvá (Lk9), Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*), Vrbové kroviny stojatých vôd (Kr8), Slatinné jelšové lesy (Ls7.4), Nížinné a horské vodné toky s vegetáciou zväzu *Ranunculion fluitantis* a *Callitriche-Batrachion* (Vo4 – 3260), Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3). Koridor na migráciu využívajú predovšetkým akvatické a semiakvatické druhy organizmov.

Stav biokoridora: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: GL6 – CHA Pod Štavicou a okolie, GL7 – PR Hrabovo a okolie, GL9 – Niva Ipľa, PT11 – Niva Ipľa – Breznička, lúka pod Hrádkom (Červeň)

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: –

MCHÚ: PR Hrabovo, CHA Pod Štavicou

SKUEV: -

CHVÚ: –

Ohrozenia, konfliktné uzly, bariéry:

- výstavba MVE,
- výstavba iných priečných bariér v toku (napr. stavidlá, stupne, sklzy, hate, hrádze a pod.),
- výstavba väčších urbanizovaných komplexov ako priemyselné areály, rekreačná infraštruktúra, bytová zástavba (individuálna, hromadná),
- likvidácia väčších komplexov nelesnej drevinovej a sprievodnej vegetácie najmä líniová vegetácia ako vetrolamy, remízky, sprievodná zeleň,
- intenzívne poľnohospodárstvo a využívanie krajiny,
- rozorávanie lúk,
- veľkoplošné oploštenie poľnohospodárskych kultúr a trvalých trávnych porastov,
- regulácia toku a napriamovanie toku a deštrukcia toku nevhodnými technickými zásahmi (napr. betónové brehy a pod.),
- likvidácia štrkových lavíc, ostrovov a iných naplavenín ťažbou štrku a úpravou toku pre MVE,
- likvidácia a výruby brehových a sprievodných porastov,
- šírenie invázných druhov,
- znečisťovanie brehov skládkami odpadov,
- zarybňovanie nepôvodnými druhmi,
- znečistenie vody (priemyselné a komunálne znečistenie, znečistenie z poľnohospodárskej výroby, dopravy),
- intenzívne rybárske obhospodarovanie,
- urbanizácia v okolí toku a výstavba infraštruktúry

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- eurbanizovať plochy biokoridoru a jeho bezprostrednú blízkosť,
- zachovať alebo obnoviť krajinnú štruktúru s vysokým podielom heterogénnych prvkov ŠKŠ,
- minimalizovať akékoľvek ľudské zásahy do samotného toku a do brehovej vegetácie, minimalizovať reguláciu toku, vylúčiť výstavbu MVE a ďalších priečných prekážok v toku,
- vylúčiť komerčnú ťažbu štrku v koryte,
- vyvinúť úsilie na spriechodnenie a odstránenie bariér v toku,
- všade tam kde je to možné obnoviť pôvodnú morfológiu toku a vodný režim, napr. napojením odstavených riečnych ramien, obnovou meandrov, obnovou periodických záplav,
- minimalizovať úmyselný výrub drevín v biokoridore, tam, kde to je možné rozšíriť plochy brehových a sprievodných porastov,
- vylúčiť aplikáciu chemických látok,
- regulovať zarybňovanie nepôvodnými druhmi, snažiť sa o obnovu prirodzeného druhového spektra ichtyofauny,
- regulovať rekreačné využívanie (vrátane rybárskeho využívania).

RBk1 Rimavica

Kategória: regionálny biokoridor

Dĺžka/šírka/výmera: cca 13 000 m/ od 20 do 120 m

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Utekáč, Kokava nad Rimavicou

Krátka charakteristika a opis biokoridora: Regionálny hydrický biokoridor prechádzajúci od Stolických vrchov (Máľinské a Klenovské vrchy) do Kokavskej brázd. Predstavuje významné miesto výskytu viacerých ohrozených a vzácných druhov organizmov, ktoré sa vyskytujú v širokom spektre biotopov ako napr. Brehové porasty deväťsilov (Br6 – 6430), Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510), Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3), Vysokobylinné spločenstvá na vlhkých lúčach (Lk5 – 6430), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Vŕbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek (Kr9), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*). Koridor na migráciu využívajú predovšetkým akvatické a semiakvatické druhy organizmov.

Stav biokoridora: čiastočne vyhovujúci

Genofondové lokality: GL3 – Alúvium Rimavice

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Ohrozenia, konfliktné uzly, bariéry:

- výstavba MVE,
- výstavba iných priečných bariér v toku (napr. stavidlá, stupne, sklzy, hate, hrádze a pod.),
- regulácia toku a napriamovanie toku a deštrukcia toku nevhodnými technickými zásahmi (napr. betónové brehy a pod.),
- likvidácia štrkových lavíc, ostrovov a iných naplavenín ťažbou štrku a úpravou toku pre MVE,
- likvidácia a výruby brehových a sprievodných porastov,
- šírenie invázných druhov,
- znečisťovanie brehov skládkami odpadov,
- zarybňovanie nepôvodnými druhmi,
- znečistenie vody (priemyselné a komunálne znečistenie, znečistenie z poľnohospodárskej výroby, dopravy),
- intenzívne rybárske obhospodarovanie,
- urbanizácia v okolí toku a výstavba infraštruktúry.

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- minimalizovať akékoľvek ľudské zásahy do samotného toku a do brehovej vegetácie, minimalizovať reguláciu toku, vylúčiť výstavbu MVE a ďalších priečných prekážok v toku (opatrenie neregulovať sa netýka intravilánov obcí),
- vylúčiť komerčnú ťažbu štrku v koryte,
- vyvinúť úsilie na spriechodnenie a odstránenie bariér v toku,
- všade tam kde je to možné obnoviť pôvodnú morfológiu toku a vodný režim, napr. napojením odstavených riečnych ramien, obnovou meandrov, obnovou periodických záplav,
- minimalizovať úmyselný výrub drevín v biokoridore, tam, kde to je možné rozšíriť plochy brehových a sprievodných porastov,
- neurbanizovať plochy biokoridoru a jeho bezprostrednú blízkosť,
- vylúčiť aplikáciu chemických látok,
- regulovať zarybňovanie nepôvodnými druhmi, snažiť sa o obnovu prirodzeného druhového spektra ichtyofauny,
- regulovať rekreačné využívanie (vrátane rybárskeho využívania).

RBk2 Kalinovo – Breznička

Kategória: regionálny biokoridor

Dĺžka/šírka/výmera: cca 3800 m/ do 1700 do 2500 m

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kalinovo, Breznička

Krátka charakteristika a opis biokoridora: Terestrický biokoridor ležiaci v Revúckej vrchovine prepájajúci migračné trasy veľkých kopytníkov smerom do Juhoslovenskej kotliny (Lučenecká kotlina).

Stav biokoridora: vyhovujúci

Genofondové lokality: GL38 – Chrásť

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Ohrozenia, konfliktné uzly, bariéry:

- výstavba väčších urbanizovaných komplexov ako priemyselné areály, rekreačná infraštruktúra, bytová zástavba (individuálna, hromadná),
- výstavba líniových stavieb najmä diaľnice, rýchlostné cesty a cesty 1. triedy, železnice regionálnej a nadregionálnej dopravnej infraštruktúry,
- likvidácia väčších komplexov nelesnej drevinovej a sprievodnej vegetácie najmä líniová vegetácia ako vetrolamy, remízky, sprievodná zeleň,
- likvidácia väčších komplexov lesných porastov,
- intenzívne poľnohospodárstvo a využívanie krajiny,
- rozorávanie lúk,
- veľkoplošné oploštenie poľnohospodárskych kultúr a trvalých trávnych porastov,
- otváranie povrchových lomov,
- zakladanie oplotených zverníc,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- neurbanizovať plochy biokoridoru a jeho bezprostrednú blízkosť,
- vylúčiť akékoľvek trvalé a nepriechodné oploštenie pozemkov v biokoridore,
- zabezpečiť výstavbu vhodných priechodov a ekoduktov pre migráciu rôznych skupín fauny (obojživelníky, malé cicavce, stredne veľké cicavce, veľké cicavce),
- zachovať alebo obnoviť krajinnú štruktúru s vysokým podielom heterogénnych prvkov ŠKŠ,
- minimalizovať úmyselný výrub drevín v priestore koridoru a zvýšiť podiel nelesnej drevinovej vegetácie,
- zamedziť otváraniu povrchových lomov,
- minimalizovať svetelné znečistenie priestoru biokoridoru.

RBk3 Uhorské – Poltár

Kategória: regionálny biokoridor

Dĺžka/šírka/výmera: cca 1800 m/ 2000 m

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Uhorské, Poltár

Krátka charakteristika a opis biokoridora: Terestrický biokoridor ležiaci v Revúckej vrchovine (Cinobanské predhorie) zahrňujúci migračné trasy veľkých kopytníkov smerom do Juhoslovenskej kotliny (Lučenecká kotlina).

Stav biokoridora: vyhovujúci

Genofondové lokality: -

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Ohrozenia, konfliktné uzly, bariéry:

- výstavba väčších urbanizovaných komplexov ako priemyselné areály, rekreačná infraštruktúra, bytová zástavba (individuálna, hromadná),
- výstavba líniových stavieb najmä diaľnice, rýchlostné cesty a cesty 1. triedy, železnice regionálnej a nadregionálnej dopravnej infraštruktúry,
- likvidácia väčších komplexov nelesnej drevinovej a sprievodnej vegetácie najmä líniová vegetácia ako vetrolamy, remízky, sprievodná zeleň,
- likvidácia väčších komplexov lesných porastov,
- intenzívne poľnohospodárstvo a využívanie krajiny,
- rozorávanie lúk,
- veľkoplošné oplatenie poľnohospodárskych kultúr a trvalých trávnych porastov,
- otváranie povrchových lomov,
- zakladanie oplatených zverníc,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- neurbanizovať plochy biokoridoru a jeho bezprostrednú blízkosť,
- vylúčiť akékoľvek trvalé a nepriechodné oplatenie pozemkov v biokoridore,
- zabezpečiť výstavbu vhodných priechodov a ekoduktov pre migráciu rôznych skupín fauny (obožživelníky, malé cicavce, stredne veľké cicavce, veľké cicavce),
- zachovať alebo obnoviť krajinnú štruktúru s vysokým podielom heterogénnych prvkov ŠKŠ,
- minimalizovať úmyselný výrub drevín v priestore koridoru a zvýšiť podiel nelesnej drevinovej vegetácie,
- zamedziť otváraníu povrchových lomov,
- minimalizovať svetelné znečistenie priestoru biokoridoru.

RBk4 Selce – Sušany

Kategória: regionálny biokoridor

Dĺžka/šírka/výmera: cca 10 000 m/ od 500 do 2000 m

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Selce, Sušany

Krátka charakteristika a opis biokoridora: Terestrický biokoridor ležiaci vo východnej časti okresu zahŕňajúci migračné trasy veľkých kopytníkov z Revúckej vrchoviny (Cinobanské predhorie) do Juhoslovenskej kotliny (Lučenecká kotlina a Rimavská kotlina).

Stav biokoridora: vyhovujúci

Genofondové lokality: -

Legislatívna ochrana:

VCHÚ: -

MCHÚ: -

SKUEV: -

CHVÚ: -

Ohrozenia, konfliktné uzly, bariéry:

- výstavba väčších urbanizovaných komplexov ako priemyselné areály, rekreačná infraštruktúra, bytová zástavba (individuálna, hromadná),
- výstavba líniových stavieb najmä diaľnice, rýchlostné cesty a cesty 1. triedy, železnice regionálnej a nadregionálnej dopravnej infraštruktúry,
- likvidácia väčších komplexov nelesnej drevinovej a sprievodnej vegetácie najmä líniová vegetácia ako vetrolamy, remízky, sprievodná zeleň,
- likvidácia väčších komplexov lesných porastov,
- intenzívne poľnohospodárstvo a využívanie krajiny,
- rozorávanie lúk,
- veľkoplošné oplatenie poľnohospodárskych kultúr a trvalých trávnych porastov,
- otváranie povrchových lomov,
- zakladanie oplatených zverníc,

Ekostabilizačné a manažmentové opatrenia:

- neurbanizovať plochy biokoridoru a jeho bezprostrednú blízkosť,

- vylúčiť akékoľvek trvalé a nepriechodné oplotenie pozemkov v biokoridore,
- zabezpečiť výstavbu vhodných priechodov a ekoduktov pre migráciu rôznych skupín fauny (obojživelníky, malé cicavce, stredne veľké cicavce, veľké cicavce),
- zachovať alebo obnoviť krajinnú štruktúru s vysokým podielom heterogénnych prvkov ŠKŠ,
- minimalizovať úmyselný výrub drevín v priestore koridoru a zvýšiť podiel nelesnej drevinovej vegetácie,
- zamedziť otváraniu povrchových lomov,
- minimalizovať svetelné znečistenie priestoru biokoridoru.

Veľké šelmy intenzívne využívajú na pohyb a migráciu zalesnené či prevažne zalesnené hrebene pohorí (vrátane bočných hrebeňov) či už pri vyhľadávaní nových teritórií, potravných migráciách, pri označovaní teritórií atď. Je preto nevyhnutné zachovať prírodný/poloprírodný charakter týchto koridorov, obmedziť až vylúčiť urbanizáciu hrebeňových polôh.

V súčasnosti sa na Slovensku, a aj v okrese Poltár, realizujú viaceré projekty, ktorých cieľom je identifikácia nadregiónálne a regionálne významných koridorov migrácie fauny, najmä väčších stavovcov (napr. projekt DANUBE DTP 2014 -2020//DTP2-072-2.3-ConnectGREEN). Ich výstupy sú v súčasnosti v štádiu schvaľovania. Z už spracovaných dát je zrejmé, že pre migráciu väčších stavovcov sú významné aj priestory v oblasti lokality Brezina na rozhraní okresov Lučenec a Poltár (k.ú. Točnica a Cinobaňa), priestor lokality Vysoký vrch (461 m n.m.) na hranici k.ú. Cinobaňa/Turčičky a Ozdín najmä cez cestu II. triedy č. 2641a prepojenie medzi RBc3, GL20, GL26 a Rbc8. Navrhujeme pri usmerňovaní rozvoja územia zohľadniť aj tieto priestory ako významné koridory pre migráciu fauny.

6.2.3 Charakteristika ostatných ekostabilizačných prvkov a návrh manažmentových opatrení

Genofondové lokality:

GL1 Kláča

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Ipeľský Potok

Krátka charakteristika: komplex rašelinných a vlhkých lúk

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Prechodné rašeliniská a trasoviská (Ra3 – 7140), Sukcesne zmenené slatiny (Ra7)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Dactylorhiza majalis*, *Achillea ptarmica*, *Carex canescens*, *Viola palustris*, *Veronica scutellata*, *Menyanthes trifoliata*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL2 Horný Ipeľ

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Ipeľský Potok

Krátka charakteristika: Komplex mezofilných a vlhkých lúk, rašelinísk, bočníkových vrbových porastov a slatinných jelšín

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510), Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3), Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Prechodné rašeliniská a trasoviská (Ra3 – 7140), Sukcesne zmenené slatiny (Ra7), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*), Vrbové kroviny stojatých vôd (Kr8), Slatinné jelšové lesy (Ls7.4), Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (Tr8 – 6230*), Bylinné brehovité porasty tečúcich vôd (Br8),

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Dactylorhiza majalis*, *Carex canescens*, *C. hartmannii*, *Viola palustris*, *Gymnadenia conopsea*, *Carex bukkii*, *Platanthera bifolia*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bombina variegata*, *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Natrix natrix*, *Crex crex*, *Cinclus cinclus*, *Alcedo atthis*, *Neomys fodiens*, *Lutra lutra*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL3 Alúvium Rimavice

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Utekáč, Kokava nad Rimavicou

Krátka charakteristika: údolie meandrujúcej Rimavice so slatinnými ostricovými lúkami a zachovanými prirodzenými brehovými porastmi.

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Brehové porasty deväťsilov (Br6 – 6430), Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510), Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3), Vysokobylinné spločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek (Kr9), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Matteuccia struthiopteris*, *Carex bukkii*.

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bombina variegata*, *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Natrix natrix*, *Crex crex*, *Cinclus cinclus*, *Alcedo atthis*, *Neomys fodiens*, *Lutra lutra*, *Castor fiber*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL4 Kozí vrch

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Uhorské

Krátka charakteristika: Lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0), Sucho a kyslomilné dubové lesy (Ls 3.51).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Asplenium adiantum - nigrum*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Lucanus cervus*, *Ficedula albicollis*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos medius*, *Ficedula parva*, *Strix aluco*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Felis silvestris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL5 VN Uhorské

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Uhorské

Krátka charakteristika: Umelá vodná nádrž s obnažovanými brehmi.

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov (Vo9)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Limosella aquatica*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Natrix natrix*, *Lutra lutra*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL6 CHA Pod Šťavicou a okolie

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Hrabovo

Krátká charakteristika: vlhké lúky a močiare

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Trstinové spoločenstvá mokradí (Lk11), Vřbové kroviny stojatých vód (Kr8), Psiarkové aluviálne lúky (Lk7).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Iris sibirica*, *Fritillaria meleagris*, *Carex buekii*.

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bombina variegata*, *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Natrix natrix*, *Saxicola rubetra*, *S. torquata*, *Crex crex*, *Vanellus vanellus*, *Ciconia ciconia*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: prevažnú časť územia tvorí CHA Pod Šťavicou

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL7 PR Hrabovo a okolie

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kalinovo, Hrabovo

Krátká charakteristika: vlhké lúky s výskytom vzácného druhu *Fritillaria meleagris*.

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Fritillaria meleagris*, *Iris sibirica*, *Carex disticha*.

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bombina variegata*, *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Coturnix, coturnix*, *Saxicola rubetra*, *S. torquata*, *Vanellus vanellus*, *Crex crex*, *Ciconia ciconia*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: časť územia tvorí PR Hrabovo

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL8 Hrabovo, Rovne

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Hrabovo

Krátká charakteristika: vlhké lúky a močiare v zazemnených mŕtvych ramenách rieky Ipel'

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Trstinové spoločenstvá mokradí (Lk11).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Fritillaria meleagris*, *Iris sibirica*, *Allium angulosum*.

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bombina variegata*, *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Coturnix, coturnix*, *Saxicola rubetra*, *S. torquata*, *Vanellus vanellus*, *Crex crex*, *Ciconia ciconia*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL9 Niva Ipľa

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár, Breznička, Hrabovo, Kalinovo

Krátká charakteristika: rieka, vlhké aluviálne lúky, močiare v zazemnených ramenách, brehové porasty, mokrade, fragmenty otvorených vodných plôch

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Zaplavované travinné spoločenstvá (Lk9), Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1 – 6510), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*), Vřbové kroviny stojatých vód (Kr8), Slatinné jelšové lesy (Ls7.4), Nížinné a horské vodné toky s vegetáciou zväzu *Ranunculion fluitantis* a *Callitriche-Batrachion* (Vo4 – 3260), Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Fritillaria meleagris* (viac lokalít), *Hottonia palustris*, *Peucedanum palustre* (oba - Breznička, jelšina pri železničnom

priecestí), *Achillea ptarmica*, *Iris sibirica*, *Veronica scutellata*, *Carex caespitosa*, *C. buekii*, *Batrachium aquatile* agg., *Butomus umbellatus*, *Limosella aquatica*, *Orchis morio*.

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Bombina variegata*, *Bufo Bufo*, *Rana temporaria*, *Natrix natrix*, *N. tessellata*, *Hyla arborea*, *Coturnix, coturnix*, *Saxicola rubetra*, *S. torquata*, *Vanellus vanellus*, *Crex crex*, *Ciconia ciconia*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL10 Breznička, lúka pod Bôrčekom

Krátka charakteristika: rieka, vlhké aluviálne lúky, močiare

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10),

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Fritillaria meleagris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL11 Breznička, lúka pod Hrádkom (Červeň)

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Breznička

Krátka charakteristika: rieka, vlhké aluviálne a mezofilné lúky, močiare

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6), Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Fritillaria meleagris*, *Hottonia palustris*, *Iris sibirica*, *Carex caespitosa*, *C. buekii*, *Orchis morio*, *Achillea ptarmica*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL12 Breznička, za kostolom

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Breznička

Krátka charakteristika: rieka, vlhké aluviálne a mezofilné lúky, močiare

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Zaplavované travné spoločenstvá (Lk9)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Fritillaria meleagris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL13 Kalinovo, jelšový lesík a lúka v meandri

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kalinovo

Krátka charakteristika: rieka, vlhké aluviálne a mezofilné lúky, slatinné jelšiny

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Psiarkové aluviálne lúky (Lk7), Slatinné jelšové lesy (Ls7.4)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Veronica scutellata*, *Fritillaria meleagris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL14 Ipeľský Potok

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Ipeľský Potok

Krátka charakteristika: slatinná jelšina

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Slatinné jelšové lesy (Ls7.4)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov:

Bombina variegata, Rana temporaria, Bufo Bufo, Natrix natrix,

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL15 Kokava - Háj

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kokava nad Rimavicou

Krátka charakteristika: slatinné pramenisko a vlhké lúky

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Vysokobylinné spločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430), Prechodné rašeliniská a trasoviská (Ra3 – 7140)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Dactylorhiza majalis, Carex canescens*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL16 CHA Jasenina

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Ďubákovo

Krátka charakteristika: horské kosené lúky, rašelinné a vlhké lúky s výskytom vzácnych druhov rastlín.

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Mezofilné pasienky a spásané lúky (Lk3), Slatinné jelšové lesy (Ls7.4), Horské jelšové lužné lesy (Ls1.4 – 91E0*), Vrbové kroviny stojatých vôd (Kr8), Vysokobylinné spločenstvá na vlhkých lúkach (Lk5 – 6430), Trnkové a lieskové kroviny (Kr7), Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte (Tr8 – 6230), Prechodné rašeliniská a trasoviská (Ra3 – 7140), Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí (Lk6).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Dactylorhiza majalis, D. sambucina, Drosera rotundifolia, Viola palustris, Carex canescens, Parnassia palustris, Juncus filiformis, Gymnadenia conopsea, Platanthera bifolia, Carex hartmanni, Achillea ptarmica*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Crex crex, Coturnix coturnix, Lanius collurio*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: malú časť tvorí CHA Jasenina

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL17 Kúpna hora

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Slaná Lehota, Poltár, Pondelok

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0), Dubovo-hrabové lesy panónske (Ls2.2. – 91G0*).

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Crocus discolor*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Ficedula albicollis, Dryocopus martius, Dendrocopos medius, Ficedula parva, Strix aluco, Accipiter gentilis, A. nissus, Pernis apivorus, Felis silvestris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: malú časť tvorí PR Kúpna hora

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL18 Zeleniansky rybník

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár, Zelené

Krátká charakteristika: rybník z bohato vyvinutou litorálnou vegetáciou

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Trstinové spoločenstvá mokradí (Lk11), Pridodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (Vo2 – 3150), Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov (Vo9)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Eleocharis ovata*, *Pulicaria vulgaris*, *Trapa natans*, *Utricularia australis*, *Limosella aquatica*, *Leersia oryzoides*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Rana temporaria*, *Bufo bufo*, *Hyla arborea*, *Emberiza schoeniclus*, *Locustella fluviatilis*, *Rallus aquaticus*, *Podiceps cristatus*, *Fulica atra*, *Gallinula chloropus*, *Ardea cinerea*, *Circus aeruginosus*, *Tachybaptus ruficollis*, *Acrocephalus arundinaceus*, *Acrocephalus schoenobaenus*, *Acrocephalus palustris*, *Alcedo atthis*, *Gygis olor*, *Luscinia megarhynchos*, *Aythya fuligila*, *A. ferina*, *Actitis hypoleucos*, *Ergetta garzetta*, *Lutra lutra*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL19 Rovnianské rybníky

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Uhorské, Rovňany

Krátká charakteristika: rybník s bohato vyvinutou litorálnou vegetáciou

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Pridodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (Vo2 – 3150), Ruderalizované porasty v zamokrených depresiách na poliach a na obnažených dnách rybníkov (Vo9), Trstinové spoločenstvá mokradí (Lk11)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Trapa natans*, *Limosella aquatica*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Rana temporaria*, *Bufo bufo*,

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL20 Biska

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár

Krátká charakteristika: lesy

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Doronicum hungaricum*, *Potentilla rupestris*, *Potentilla alba*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Lucanus cervus*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL21 Borček - Hrádok

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Breznička, Kalinovo, Hrabovo

Krátká charakteristika: lesy rôznych typov, skaly

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 -9180*), Sucho a kyslomilné dubové lesy (Ls 3.52 – 9110*), Dubové nátržníkové lesy (Ls3.3 – 9110*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Doronicum hungaricum*, *Gagea minima*, *Asplenium adiantum-nigrum*, *Cephalanthera longifolia*, *Potentilla rupestris*, *Asplenium platyneuron*, *Scilla buekensis*, *Waldsteinia geoides*, *Cephalanthera longifolia*, *Crocus discolor*,

zaujímavý je i výskyt viacerých horskejších druhov na dolnej výškovej hranici rozšírenia (*Aconitum moldavicum*, *Scilla kladnii*, *Dentaria glandulosa*, *Lunaria rediviva*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Lucanus cervus*, *Ficedula albicollis*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopus medius*, *Dendrocopus minor* *Strix aluco*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Felis silvestris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL22 Cicvár

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Breznička

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0), Sucho a kyslomilné dubové lesy (Ls 3.51), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 – 9180*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Lucanus cervus*, *Ficedula albicollis*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopus medius*, *Dendrocopus minor* *Strix aluco*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Felis silvestris*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL23 Smolná - Chocholná

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár, Málinec, Látky

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 -9180*), Kyslomilné bukové lesy (Ls5.2 – 9110), Sucho a kyslomilné dubové lesy (Ls 3.51)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Columba oenas*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula parva*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Dendrocopus medius*, *Dendrocopus leucotos*, *Dryocopus martius*, *Picus canus*, *Scolopax rusticola*, *Strix aluco*, *S. uralensis*, *Glaucidium passerinum*, *Aegolius funereus*, *Bubo bubo*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Tetrastes bonasia*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Glis glis*, *Felis silvestris*, *Lynx lynx*, *Ursus arctos*, *Canis lupus*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL24 Ráztoky - Ďurov vrch - horný tok Rimavice

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kokava nad Rimavicou, Utekáč

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1 – 9130), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 -9180*), Kyslomilné bukové lesy (Ls5.2 – 9110)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Columba oenas*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula parva*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Dendrocopus medius*, *Dendrocopus leucotos*, *Dryocopus martius*, *Picus canus*, *Scolopax rusticola*, *Strix aluco*, *S. uralensis*, *Glaucidium passerinum*, *Aegolius funereus*, *Bubo bubo*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Tetrastes bonasia*, *Glis glis*, *Felis silvestris*, *Lynx lynx*, *Ursus arctos*, *Canis lupus*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL25 Skalica

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Veľká Ves

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov:
Lucanus cervus, Ficedula albicollis, Dendrocopus medius, Dendrocopus minor, Caprimulgus europaeus, Strix aluco

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL26 Široká dolina

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár, Hrabovo

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov, lúky, umelé vodné nádrže

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov:
Lucanus cervus, Ficedula albicollis, Dryocopus martius, Dendrocopus medius, Ficedula parva, Strix aluco, Accipiter gentilis, A. nissus, Pernis apivorus, Felis silvestris

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL27 Veľká Skalica

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Mládzovo, Kalinovo

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov, umelá vodná nádrž

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0), Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov:
Lucanus cervus, Ficedula albicollis, Dryocopus martius, Dendrocopus medius, Strix aluco, Falco subbuteo, Felis silvestris

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL28 Farkaška

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Utekáč, Kokava nad Rimavicou

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 -9180*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL29 Neklenská dolina

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kmá

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 -9180*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Columba oenas*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula parva*, *Dendrocopus medius*, *Dryocopus martius*, *Strix aluco*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Glis, glis*, *Felis silvestris*, *Lynx lynx*, *Ursus arctos*, *Canis lupus*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL30 Bradlo

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): České Brezovo

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 -9180*),

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL31 Tri chotáre

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kmá, Uhorské

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Columba oenas*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula parva*, *Dendrocopus medius*, *Dryocopus martius*, *Strix aluco*, *Accipiter gentilis*, *A. nissus*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Glis, glis*, *Felis silvestris*, *Lynx lynx*, *Ursus arctos*, *Canis lupus*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL32 Holubín

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Selce v Gemeri

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL33 Suchá

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Val'kovo

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL34 Starý vršok

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Ipeľský Potok

Krátka charakteristika: bučiny

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4 – 9180*)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL35 Repisko

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Cinobaňa

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (Ls5.1–9130), Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Kyslomilné bukové lesy (Ls5.2 – 9110),

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL36 Poltárica - Machulina

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár

Krátka charakteristika: komplex vodných a močiarnych biotopov

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Vegetácia vysokých ostríc (Lk10), Trstinové spoločenstvá mokradí (Lk11), Pridodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (Vo2 – 3150), Zaplavované travinné spoločenstvá (Lk9), Spoločenstvá bylín a šachorín eutrofných mokradí s kolísajúcou vodnou hladinou (Vo8)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Trapa natans*, *Utricularia australis*, *Ceratophyllum submersum*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Hyla arborea*, *Bufo bufo*, *Locustella fluviatilis*, *Vanellus vanellus*, *Emberiza schoeniclus*, *Lutra lutra*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL37 Matúška - Jelenie

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Sušany

Krátka charakteristika: lesy rôznych typov, xerotermy, pasienky

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Dubovo-hrabové lesy karpatské (Ls2.1), Dubovo-cerové lesy (Ls3.4 – 91M0)

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Orchis morio*, *O. purpurea*, *Pseudolysimachion orchideum*, *Nigella arvensis*, *Melympyrum barbatum*, *Cephalanthera longifolia*, *C. damosonium*, *Epipactis microphylla*, *Lilium martagon*

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov: *Lucanus cervus*, *Ficedula albicollis*, *Jynx torquilla*, *Upupa epops*, *Saxicola torquata*, *Lululla arborea*, *Lanius collurio*, *Falco subbuteo*, *Coturnix coturnix*, *Miliaria calandra*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL38 Chrásť

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kalinovo

Krátka charakteristika: rieka, vlhké lúky, jelšina

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (Ls1.3 – 91E0*),

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: *Achillea ptarmica*, *Iris sibirica*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL39 Kokava nad Rimavicou - štôľňa

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Kokava nad Rimavicou

Krátka charakteristika: staré banské dielo

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov:

Rhinolophus hipposideros

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

GL40 Poltárca

Príslušnosť k ZUJ (k. ú.): Poltár, České Brezovo, Slaná Lehota,

Krátka charakteristika: podhorský vodný tok

Výskyt biotopov európskeho a národného významu: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov rastlín: -

Výskyt vybraných druhov európskeho významu, chránených a ohrozených druhov živočíchov:

Astacus astacus, *Cinclus cinclus*

Príslušnosť k VCHÚ a ich OP: -

Príslušnosť k MCHÚ: -

Príslušnosť k územiám sústavy NATURA 2000: -

Ohrozenia genofondovo významných plôch*

Lesné typy biotopov

- intenzívne lesné hospodárstvo (zmena drevinového zloženia porastov, zmena porastovej štruktúry, zánik prirodzených štruktúr, intenzívna ťažba starých porastov nad 100 rokov, chemizácia, znečisťovania odpadmi rôzneho druhu, budovanie lesných ciest, erózia, úmyselné rozširovanie alebo spontánny prienik nepôvodných druhov ...),
- nadmerné stavy kopytníkov,
- ťažba nerastných surovín.
- urbanizácia.

Nelesné typy biotopov

- intenzívne poľnohospodárstvo v okolí biocentra (splach živín a stým súvisiaca eutrofizácia, možnosť prieniku ďalších chemických látok využívaných v poľnohospodárstve),
- nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania až zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácných a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderalných druhov, ...) alebo až naopak príliš intenzívne obhospodarovanie, hlavne pastva,
- prirodzená sukcesia spôsobujúca nežiadúce zarastanie trvinno-bylinných porastov,
- rozoranie lúk,
- urbanizácia.

Vodné typy biotopov

- negatívne zásahy do vodného toku, regulácie, meliorácie,
- výstavba MVE, hatí a iných prekážok v toku,
- vytváranie nelegálnych skládok odpadu, zasýpanie mokradí,
- prirodzené či antropogénne zníženie hladiny podzemnej vody alebo prietoku,
- likvidácia litorálnych porastov,
- intenzívny chov rýb,
- športové rybárstvo,
- intenzívne poľnohospodárstvo v okolí biocentra (splach živín a stým súvisiaca eutrofizácia, možnosť prieniku ďalších chemických látok využívaných v poľnohospodárstve),
- priemyselné a komunálne znečistenie vôd,
- šírenie inváznych druhov.

Navrhované manažmentové opatrenia*

Lesné typy biotopy

- uplatňovať prírode blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálne možnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa, eliminovať invázny druh,
- vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

Nelesné typy biotopov

- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,
- eliminovať invázne druhy,
- nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry.

Vodné typy biotopov

- zabrániť urbanizácií územia, výstavbe MVE a iných priečných prekážok v toku,
- eliminovať invázne a ruderálne druhy,
- zabrániť rozoraniu lúk, melioráciám, reguláciám lp'a,
- všade tam, kde je to možné obnoviť morfológiu toku,
- vytvárať mokrade za účelom podpory biodiverzity,
- tam kde je to vhodné obnoviť lužné lesy,
- optimalizovať vodný režim územia vzhľadom na predmet ochrany.
- zabrániť znečisťovaniu územia,
- podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva,
- optimalizovať vodný režim územia vzhľadom na predmet ochrany,
- zabrániť urbanizácií územia a blízkeho okolia,
- zabrániť znečisťovaniu územia,
- zabrániť vyrušovania počas obdobia hniezdenia,

- zabrániť likvidácii litoránnych a plávajúcich porastov,
- ponechať v režime chovného rybníka a zamedziť premene na revír v režime športového rybolovu.

* špecifické prípady sú opísané priamo pri jednotlivých lokalitách

Ekologicky významné segmenty krajiny

EVSK1 Okolie Hradiska

Výmera: 122 ha/122 ha

Lokalizácia: k. ú. Dráhová – vrchol (presahuje do okresu Detva)

Krátka charakteristika a opis: Komplex lúk s rozptýlenou drevinnou vegetáciou

Stav: čiastočne vyhovujúci

EVSK2 Beračka

Výmera: 194 ha/194 ha

Lokalizácia: k. ú. Kokava nad Rimavicou, Utekáč

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex lazničkeho osídlenia v okolí obce Dráhová, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými poličkami a usadlosťami.

Stav: čiastočne vyhovujúci

EVSK3 Cisárska hoľa

Výmera: 153 ha/153ha

Lokalizácia: k. ú. Utekáč

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex lazničkeho osídlenia v okolí obce Dráhová, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými poličkami a usadlosťami.

Stav: čiastočne vyhovujúci

EVSK4 Žihľava

Výmera: 240 ha/240 ha

Lokalizácia: k. ú. Cinobaňa (presahuje do okresu Detva a Lučenec)

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex lazničkeho osídlenia na juhozápadnom okraji Veporských vrchov, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými poličkami a usadlosťami.

Stav: vyhovujúci

EVSK5 Sebenina

Výmera: 240 ha/240 ha

Lokalizácia: k. ú. Cinobaňa (presahuje do okresu Lučenec)

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex lazničkeho osídlenia na juhozápadnom okraji Stolických vrchov, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými poličkami a usadlosťami.

Stav: vyhovujúci

EVSK6 Farkačka - Brložno

Výmera: 2024 ha/2024 ha

Lokalizácia: k. ú. Utekáč, Šoltýska, Ďubákovo, Krná, Hradište, Málinec, České Brezovo

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex lazničkeho osídlenia na juhozápadnom okraji Stolických vrchov, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými poličkami a usadlosťami.

Stav: čiastočne vyhovujúci

EVSK7 Šutova jama

Výmera: 166 ha/166 ha

Lokalizácia: k. ú. Cinobaňa, Málinec

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex laznického osídlenia na juhozápadnom okraji Stolických vrchov, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými políčkami a usadlosťami

Stav: vyhovujúci

EVSK8 Horný lpeľ

Výmera: 282 ha/282 ha

Lokalizácia: k. ú. Málinec

Krátka charakteristika a opis: Zachovalý komplex laznického osídlenia v nive horného lpeľa, kde dominujú kosné lúky, pasienky, menšie lesíky, porasty krovín, ktoré sú doplnené ovocnými sadiami, malými políčkami a usadlosťami.

Stav: čiastočne vyhovujúci

Súčasťou územia sú aj GL Horný lpeľ, lpeľský Potok

Vybrané návrhy manažmentových opatrení pre jednotlivé prvky RÚSES sú premietnuté do **Mapy č. 5 Návrh RÚSES** ako body, ktoré zahŕňajú skupinu opatrení pre navrhnutý prvok RÚSES (viď nasledujúca tabuľka).

Tabuľka č. 6. 36: Manažmentové opatrenia v okrese Poltár

Kód manažmentového opatrenia	Číslo opatrenia	Prvok RÚSES
MO1	1, 2, 3, 4, 5, 6	RBc13
MO2	1, 2, 3, 5, 6	RBc12
MO3	1, 2, 4, 5, 6	RBc8
MO4	1, 2, 5, 6	RBc5
MO5	1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18	RBc1
MO6	15, 16, 17	RBk5
MO7	15, 17, 17	RBk2
MO8	5, 7, 18, 21	RBc4
MO9	9, 10, 11, 12, 13, 14, 18	RBk1

Vysvetlivky:

- 1 - uplatňovať prírodu blízke hospodárenie v lesoch – vylúčenie holorubov, na maximálnej ploche hospodáriť pri zachovaní trvalosti lesa (účelový výber, trvalo etážové porasty), pri rúbaňovom spôsobe hospodárenia minimalizovať veľkosť obnovovaných plôch a voliť nesymetrické tvary obnovných prvkov, optimalizovať výstavbu lesnej cestnej siete, maximálne využívať prirodzenú obnovu lesa, postupne obnoviť prirodzené drevinové zloženie porastov, v porastoch ponechávať stromy na dožitie, dutinové a hniezdne stromy, dostatok odumretého dreva, štruktúru porastov v maximálnej miere priblížiť prirodzenej štruktúre lesa, udržiavať stavy kopytníkov na úrovni neohrozujúcej obnovu žiadnej z drevín pôvodného zloženia, minimalizovať alebo vylúčiť použitie chemických látok, systematickou údržbou lesných ciest minimalizovať vodnú eróziu, využívať šetrné technológie ťažby a približovania dreva, využívať pôvodný genofond drevín na obnovu lesa,
- 2 - vyčleniť dostatočne veľké územia ponechané na samovývoj, prednostne chrániť prirodzené lesy,
- 3 - podporiť resp. obnoviť primerané obhospodarovanie nelesných biotopov (lúky, pasienky) – kosenie, pastva, vypaľovanie
- 4 - cielene odstraňovať nepôvodné predovšetkým invázne druhy,
- 5 - nepripustiť ťažbu nerastných surovín a vylúčiť umiestnenie objektov banskej infraštruktúry na území biocentra,

- 6 - nepripustiť urbanizáciu územia a výstavbu nadradenej infraštruktúry,
- 7 - vytvárať podmienky pre usmernené turistické a rekreačné využívanie územia,
- 8 - realizovať schválené programy starostlivosti o chránené územia,
- 9 - minimalizovať akékoľvek ľudské zásahy do samotného toku a do brehovej vegetácie, minimalizovať reguláciu toku, vylúčiť výstavbu MVE a ďalších priečných prekážok v toku,
- 10 - vylúčiť komerčnú ťažbu štrku v koryte,
- 11 - vyvinúť úsilie na spriechodnenie a odstránenie bariér v toku,
- 12 - všade tam kde je to možné obnoviť pôvodnú morfológiu toku a vodný režim, napr. napojením odstavených riečnych ramien, obnovou meandrov, obnovou periodických záplav,
- 13 - minimalizovať úmyselný výrub drevín v biokoridore, tam, kde to je možné rozšíriť plochy brehových a sprievodných porastov.
- 14 - vylúčiť aplikáciu chemických látok,
- 15 - vylúčiť akékoľvek trvalé a nepriechodné oplotenie pozemkov v biokoridore,
- 16 - zabezpečiť výstavbu vhodných priechodov a ekoduktov pre migráciu rôznych skupín fauny (obojživelníky, malé cicavce, stredne veľké cicavce, veľké cicavce) osobitne v prípade budovania nových migračných bariér, opatrenie číslo 9
- 17 - zachovať alebo obnoviť krajinnú štruktúru s vysokým podielom heterogénnych prvkov ŠKŠ,
- 18 – zachovať vodný režim územia, resp. v prípade jeho narušenia ho optimalizovať
- 19 – zabezpečiť pravidelnú strážnu službu
- 20 – ponechať na samovývoj
- 21 – zachovať litorálne porasty.

6.3 Návrh opatrení na zvýšenie ekologickej stability krajiny

Návrhy manažmentových opatrení pre jednotlivé existujúce a navrhované prvky nadregionálneho a regionálneho RÚSES sú podrobne uvedené pri ich opise v kapitole 6.1 „Návrh prvkov regionálneho územného systému ekologickej stability“. Jednotlivé prvky ÚSES nie sú v krajine izolované, s okolitou krajinou ich spája množstvo väzieb a prebieha medzi nimi množstvo interakcií. Hlavné pre vymedzovanie terestrických biokoridorov neexistuje dostatok dát na jednoznačné vyčlenenie koridorov, ktoré sú navyše pre rôzne skupiny živočíchov výrazne odlišné. Často sú známe len úseky prechodov stavovcov či obojživelníkov cez komunikácie (diaľnice, cesty I. triedy, železnice, toky, ...) aj to len na základe nepriamych indícií (napr. frekvencia úhynov na cestách). Okrem toho sú známe rôzne typy migrácií (napr. potravné, teritoriálne, sezónne ...), ktoré sa líšia napr. frekvenciou, dĺžkou, trvaním a podobne. Pohyb, hlavne dobre pohyblivých druhov, ktoré nie sú prísne viazané na špecifické biotopy, je často len do určitej miery opakovateľný a predpovedateľný. Tam, kde migrácií nebránia prirodzené či antropogénne bariéry prebieha migrácia mnohých druhov často rozptýlene, bez zjavného sústredenia do úzkych koridorov. S postupujúcou urbanizáciou, napr. výstavbou diaľnic či rýchlostných ciest a ich oplotení sa často výrazne zmenia aj migračné možnosti a koridory v dôsledku vytvorenia novej bariéry. Preto je nevyhnutné venovať pozornosť všetkým typom biotopov, ktoré udržiavajú či zvyšujú biologickú hodnotu krajiny čím priamo prispievajú k jej stabilite. Z tohto dôvodu prinášame v tejto kapitole prehľad všeobecných manažmentových opatrení pre jednotlivé skupiny, či komplexy biotopov, pričom pozornosť sme sústredili najmä na identifikáciu faktorov, ktoré ohrozujú existenciu či dobrý stav biotopov a na opatrenia na jeho udržanie alebo zlepšenie. Samostatne sú uvedené návrhy opatrení na elimináciu negatívnych, najmä bariérových prvkov (návrh technických opatrení, ako sú rybochody, ekodukty, podchody a pod.), ktoré významne ovplyvňujú funkčnosť ÚSES, najmä biokoridorov. Navrhované manažmentové opatrenia pre komplexy biotopy, ako i návrhy na elimináciu stresových faktorov, je možné uplatňovať aj v návrhoch pre miestne územné systémy ekologickej stability (MÚSES).

Diferencovaná starostlivosť o biotopy európskeho a národného významu

V nasledujúcom prehľade sú uvedené všeobecné manažmentové opatrenia pre jednotlivé skupiny biotopov európskeho a národného významu.

A.1 Starostlivosť o komplexy lesných biotopov

Typy biotopov Ls1.3, Ls2.1, Ls2.2, Ls3.4, Ls3.51, Ls4, Ls5.1, Ls5.2, Ls5.4, Ls7.4

Navrhované opatrenia

- v maximálnej miere uplatňovať prírode blízke spôsoby obhospodarovania lesov (princípy programu *Pro silva*), využívať čo najjemnejšie spôsoby obhospodarovania (podrastový hospodársky spôsob na čo najmenších obnovných prvkoch, účelový výber),
- maximalizovať podiel prirodzenej obnovy, pri umelej obnove smerovať k obnove prirodzeného drevinového zloženia,
- zachovávať alebo obnovovať pôvodné drevinové zloženie porastov, nezakladať monokultúry ihličnatých či nepôvodných drevín,
- cielene odstraňovať invázne druhy drevín,
- obnovu lesov realizovať tak, aby nedochádzalo k prieniku alebo zvýšeniu početnosti inváznych druhov drevín, vhodnými spôsobmi odstraňovať tieto dreviny z lesov,
- v ochranných lesoch uplatňovať nepretržitú obnovnú dobu, v lesoch osobitného určenia hospodárenie podriaďovať účelu, pre ktoré boli vyhlásené,
- ponechávať dostatočné množstvá starých porastov, skupín stromov i jednotlivých starých a dutinových stromov, stojace a ležiace mŕtve drevo v dostatočnom objeme a štruktúre (najmä hrubé),
- minimalizovať poškodenie porastov, pôdneho a vegetačného krytu, vodných tokov a špecifických biotopov voľbou vhodných technológií ťažby, približovania a dopravy dreva,
- minimalizovať použitie chemických látok,
- optimalizovať hustotu lesnej dopravnej siete, zabezpečovať dôslednú a včasnú údržbu lesných ciest s cieľom minimalizácie erózie a urýchľovania odtoku ,
- hospodárske opatrenia plánovať a realizovať tak, aby boli minimalizované resp. vylúčené negatívne vplyvy na vzácne druhy fauny a flóry,
- vyčleniť a rešpektovať reprezentatívnu sieť dostatočne veľkých území s vylúčením akýchkoľvek úmyselných ľudských zásahov (NPR a PR a jadrá biocentier),
- zachovať vodný režim v lokalitách lužných lesov,
- podporovať realizáciu vodozádržných opatrení v lesnej krajine.

A.2 Starostlivosť o komplexy biotopov mezofilných a suchomilných lúk, pasienkov a krovín

Typy biotopov: Kr3, Kr7, Tr1, Tr6, Tr7 - suchomilné lúky a pasienky, Lk1, Lk3, Lk7 – mezofilné lúky, pasienky a komplexy krovín

Navrhované opatrenia

- zabezpečiť primerané obhospodarovanie (kosenie, pastva) čo najväčšej plochy týchto typov biotopov,
- pravidelne odstraňovať náletové dreviny a výmladky,
- nepoužívať minerálne hnojivá ani prisievanie kultúrnych tráv na zvýšenie výnosov,
- v okolí napájadiel zabrániť erózií,
- pravidelne prekladať košiare a stojiská tak, aby nedošlo k erózií a nitrifikácií stanovišťa; likvidovať plochy nitrofilnej vegetácie,
- kosenie lúčnych priestorov realizovať tak, aby sa minimalizoval úhyn živočíchov,
- umelo nezalesňovať tieto typy biotopov, hlavne s výskytom vzácných a chránených druhov.

A.3 starostlivosť o komplexy rašelinových a vodou ovplyvnených lúčnych biotopov (rašeliniská, slatiny, prameniská, podmáčané plochy)

Typy biotopov : Lk5, Lk6, Lk10, Ra3, Ra7, Kr8

Navrhované opatrenia

- pokiaľ je to možné zahrnúť tieto typy biotopov do bežného systému obhospodarovania a udržiavať ich výrubmi sukcesných drevín, kosením prípadne regulovanou pastvou; v prípade nezáujmu o obhospodarovania realizovať udržiavací manažment,
- zabrániť urbanizácii, fragmentácii, odvodňovaniu, zalesňovaniu (nelesné typy biotopov),
- zabrániť pohybu ťažkých mechanizmov v týchto typoch biotopoch,
- zabrániť rozšľapavaniu a eutrofizácii plôch priehonmi dobytky (občasné extenzívne prepasenie však paušálne nevylučovať),
- na miestach z narušeným vodným režimom zabezpečiť hydrologický a hydrogeologický výskum a navrhnúť a realizovať opatrenia na zlepšenie vodného režimu lokalít,
- odstraňovať invázne druhy rastlín v okolí,
- podporovať realizáciu vodozádržných opatrení.

A.4 Starostlivosť o komplexy skalných biotopov

Typy biotopov: Sk7

Navrhované opatrenia

- regulovať rekreačné využívanie týchto typov biotopov (horolezectvo, pešia turistika) z dôvodu ochrany vzácnych druhov flóry a fauny viazaných na tieto typy biotopov (dravé vtáky, ...) ako aj citlivosti týchto biotopov na narušenia (zošľapávanie, erózia, ...),
- neurbanizovať tieto typy biotopov, nezakladať lomy,
- ponechať plochy týchto biotopov bez obhospodarovania.

A.5 starostlivosť o komplexy biotopov vodných tokov, mŕtvych ramien a ich sprievodnej vegetácie

Typy biotopov: Vo1, Vo6, Vo8, Vo9, Br5, Br6, Br8, Kr8, Kr9, Lk10, Lk11

Navrhované opatrenia

- odstrániť resp. spriechodniť existujúce bariéry a nevytváranie nových, na biokoridoroch nepovoľovať budovanie MVE,
- zabezpečiť dôslednú kontrolu dodržiavania určených prietokov pod miestami odberov (odbery pre priemysel, zasnežovanie, existujúce MVE...) a funkčnosť vybudovaných rybochodov a biokoridorov,
- zakázať komerčnú ťažbu štrku v riečišti biokoridorov,
- minimalizovať výrubu v brehových porastoch popri tokoch (hlavne biokoridoroch), s výnimkou odstraňovania vývrátov, suchých a dolámaných stromov alebo konárov krov, ktoré zasahujú do vody,
- likvidovať porasty inváznych druhov,
- pri výstavbe a opravách lesných ciest a doprave dreva minimalizovať zásahy do vodných tokov (vrátane brehových porastov a podmáčaných plôch v ich nivách),
- neurbanizovať plochy v tesnej blízkosti tokov (hlavne biokoridorov), minimalizovať regulácie brehov a zásahy do koryt vodných tokov,
- vytvárať podmienky na minimalizáciu znečistenia tokov komunálnym a priemyselným odpadom,
- mŕtve ramená a ťažobné jamy nevyužívať na chov rýb a rybolov, ak si takéto využitie vyžaduje úpravy brehov a zásahy do porastov, ktoré by mali za následok zničenie a/alebo poškodenie mokradových biotopov európskeho a národného významu,
- regulovať letné využitie stojatých vôd.

Eliminácia stresových faktorov

V nasledujúcom prehľade sú uvedené opatrenia na elimináciu negatívnych, najmä bariérových prvkov.

C.1 Realizovať účinné opatrenia na odstránenie kolízií veľkých cicavcov s dopravnými prostriedkami (ekodukty), zmierniť dopady výstavby dopravnej infraštruktúry realizáciou technických opatrení zabezpečujúce priechodnosť a funkčnosť biokoridorov (podchody, navádzacie zábrany, odstraňovanie bariér)

Intravilány miest a obcí, cesty I. triedy s intenzívnou premávkou, železnica, oplotenie v krajine atď. vytvárajú, alebo v prípade ich realizácie vytvoria ťažko prekonateľné antropogénne prekážky v nadregionálne a regionálne významných migračných cestách bioty medzi okrajovým karpatskými orografickými celkami Revúcka vrchovina, Stolické a Veporské vrchy na jednej strane a pohorím Burda, Börzsöny a Mátra na druhej strane a významne znižujú alebo môžu znižovať (po ukončení výstavby R2 v okrese Lučenec a Rimavská Sobota) konektivitu v populáciách mnohých národne i európsky významných druhov (veľké šelmy, párnokopytníky).

Navrhované opatrenia

- dôkladne zmonitorovať migračné koridory fauny pretínajúce rýchlostnú cestu R1 a v prípade potreby navrhnúť a vybudovať funkčné prechody pre faunu, udržiavať nepriechodné oplotenie rýchlostnej cesty R1 a naviesť migrujúce živočíchy do priestorov prechodov (mosty, podchody, ekodukty),

C.2 Odstrániť, resp. spriechodniť existujúce migračné bariéry na vodných tokoch

Na menších tokoch vznikli priečne prekážky v toku najmä v súvislosti s úpravami a reguláciami tokov. Aj tam, kde boli vytvorené technické opatrenia umožňujúce migráciu rýb sú tieto väčšinou nefunkčné kvôli nevhodným parametrom alebo nedodržaniu stanovených podmienok. Prihliadnuc k štruktúre ichtyofauny je však nemožné predpokladať migráciu celého spektra pôvodných migrátorov v čase a priestore. Z tohto dôvodu je situácia nepriaznivá. Existujúce spriechodenie nerešpektuje biologické nároky mnohých druhov rýb v rámci ich migrácií.

Navrhované opatrenia

- nevytvárať nové bariéry na vodných tokoch,
- kontrolovať dodržiavanie prevádzky vybudovaných rybochodov, v prípade malej funkčnosti navrhnúť vhodné opatrenia na zlepšenie stavu (napr. obtokový biokoridor),
- postupne spriechodniť migračné bariéry na všetkých významnejších tokoch.

C.3 Zabezpečiť biologicky nevyhnutný prietok v tokoch

Odber vody z tokov na rôzne účely (priemysel, poľnohospodárstvo, zásobovanie pitnou vodou, derivačné MVE...) výrazne negatívne ovplyvňuje biologické charakteristiky tokov, čo oslabuje až eliminuje ich funkcie.

Navrhované opatrenia

- na základe odborných analýz stanoviť biologicky nevyhnutný minimálny prietok vody pod odberom,
- zabezpečiť prehodnotenie vydaných povolení na odber vody,
- dôsledne kontrolovať dodržiavanie stanovených prietokov.

C.4 Revitalizovať mokrade a regulované vodné toky

Navrhované opatrenia

- zabezpečiť zlepšenie kvality vody s cieľom zníženia hodnôt sapróbného indexu opatreniami na zlepšenie kvality vody (budovanie nových ČOV a modernizácia existujúcich),
- znižovať nároky na odber vody zavádzaním úspornejších technológií,
- znižovať znečisťovania podzemných vôd zabránením priesaku znečisťujúcich látok do podzemných vôd z priemyselno-technických prevádzok a poľnohospodárstva,
- minimalizovať zásahy do koryta, v prípade ich realizácie brať do úvahy prioritne prírodu - ochranné atribúty (prehlbovanie plytkých úsekov, realizácia zimovísk, ochrana neresísk, migračných úsekov, ochrana priehlbín a perejných hlbocín, ochrana bočných úkrytov, ochrana podomletých brehov),
- zabezpečiť ochranu pobrežných ekosystémov tokov a ich bezprostredného okolia pred nevhodným využívaním (predovšetkým ochrana prirodzených inundácií),
- podporovať zadržiavanie vody v krajine cez podporu resp. obnovu prirodzených inundácií, obnovu mŕtvych ramien, budovanie viacúčelových suchých poldrov a mokradí prírodného charakteru v krajine,
- podľa možností revitalizovať regulované vodné toky a obnoviť zničené mokrade.

C.5 Obmedzovať, regulovať resp. eliminovať aktivity ohrozujúce alebo poškodzujúce vzácne typy biotopov a vzácne druhy (najmä rybárstvo, pobyt pri vode, nadmerná turistika, motokros, štvorkolky....)

Navrhované opatrenia

- zrušiť a revitalizovať nelegálne a nevhodne lokalizované motokrosovú a štvorkolkové areály,
- v územnoplánovacej dokumentácii vytipovať vhodné lokality na umiestnenie motokrosových a štvorkolkových areálov,
- časovo regulovať prítomnosť ľudí v lokalitách významných z hľadiska reprodukcie vzácnych druhov vtákov,
- regulovať návštevnosť a rekreačné využívanie jednotlivých lokalít s prihliadnutím na konkrétne prírodné hodnoty a ohrozenia s využitím proaktívnych prístupov.

C.6 Eliminovať stresové faktory spôsobujúce úhyn živočíchov v krajine

Medzi tieto faktory patrí napr. kontaminácia podzemných a povrchových vôd, chemické postreky v poľnohospodárstve a lesohospodárstve, kosba a zber poľnohospodárskych plodín, v rôzne „pasce“ (odkryté šachty, staré ploty, priehľadné plochy, komíny...), pytliactvo, úmyselné trávenie (dravce), úmyselné či neúmyselné vyrušovanie v citlivých obdobiach, elektrické vedenia (nárazy, zásah prúdom)...

Navrhované opatrenia

- vyhľadávať a odstraňovať „pasce“ kde dochádza k úhynu živočíchov,
- na elektrické vedenia inštalovať zábrany eliminujúce zásah dosadajúcich vtákov elektrickým prúdom a zviditeľňovače znižujúce riziko nárazu vtákov do vedení,
- zvýšiť a zefektívniť kontrolu enviromentálnej kriminality,
- využiť všetky dostupné spôsoby znižujúce úhynu živočíchov pri kosbe a zbere poľnohospodárskych plodín,
- zabrániť chemickým postrekom proti podkôrnemu a listožravému hmyzu v chránených oblastiach, územiach Natura 2000, nadregionálnych a regionálnych biocentrách a biokoridoroch ako aj geonofondových lokalitách mimo územnú ochranu,
- eliminovať negatívny účinok nezabezpečených úsekov elektrických vedení,
- regulovať a usmerniť urbanizáciu stredísk cestovného ruchu do vymedzených zón, mimo interakciu s hodnotným prírodným prostredím,
- zabezpečiť dôslednú kontrolu lovu živočíchov, vylúčiť lov vlka dravého v biocentrách nadregionálneho a vyššieho významu a na významných biokoridoroch.

C.7 Postupne zmeniť štruktúru poľnohospodárskej krajiny

Súčasnú poľnohospodársku krajinu charakterizujú veľké bloky ornej pôdy, veľmi nízky podiel lúk, úhorov, pasienkov, poľných lesníkov, stromoradií, vetrolamov, remízok, vysoký stupeň chemizácie, výrazné vysušenie krajiny v dôsledku regulácie tokov, meliorácií a likvidácie mokradí, výrazný prienik inváznych a expanzívnych neofytov, čo pôsobí ako výrazný stresový faktor pre veľkú väčšinu bioty.

Navrhované opatrenia

- výrazne znížiť veľkosť blokov ornej pôdy,
- diverzifikovať pestované plodiny,
- minimalizovať použitie chemických látok, uprednostňovať biologické spôsoby ochrany rastlín a boja proti živočíchom a rastlinám škodiacim záujmom poľnohospodárstva,
- obnoviť pasienky pre chov oviec a hovädzieho dobytku,
- zakladať vetrolamy, remízky, stromoradia, poľné lesíky,
- obnovovať a vytvárať nové mokrade,
- malú časť pôdy ponechať dočasne úhorom.

C.8 Odstraňovať invázne druhy rastlín a živočíchov

Navrhované opatrenia

- dôsledne obmedzovať šírenie inváznych druhov rastlín z existujúcich ohnisk šírenia (priemyselné areály, neriadené skládky, rumoviská, nevyužívané plochy),
- zamedziť introdukcii nových potenciálne inváznych druhov najmä v okolí záhradkárskeho osád, v lesnom hospodárstve (výsadba v lesoch, zakladanie plantáží),

- rozširovanie nepôvodných druhov rýb kontrolované umožniť len vo vybraných stojatých vodných plochách (len rybárskych revíroch) a eliminovať rozširovanie inváznych druhov,

6.4 Návrh prvkov RÚSES odporúčaných na zabezpečenie legislatívnej ochrany

Určitú úroveň legislatívnej ochrany majú navrhované prvky RÚSES zabezpečené už v súčasnosti a to prostredníctvom ustanovení platných právnych noriem na úseku ochrany lesa, ochrany vôd, územného plánovania, ochrany pôdneho fondu a samozrejme na úseku ochrany prírody a krajiny (najmä §§ 3, 4, 6, 34, 35 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

Veľká časť prvkov nadregionálneho a regionálneho ÚSES sa prekrýva so sieťou už existujúcich chránených území národnej sústavy a ich ochranných pásiem, resp. s územiami sústavy NATURA 2000. Podrobnejšie je to uvedené pri charakteristike jednotlivých biocentier a biokoridorov. Hranice viacerých biocentier hlavne nadregionálneho významu boli zosúladené s hranicami území sústava NATURA 2000

Podľa predpokladov MŽP SR budú mať legislatívnu ochranu postupne zabezpečené všetky navrhované územia európskeho významu (SKUEV), ktoré sú zaradené vo výnose MŽP SR č.3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu (vrátane jeho aktualizácií) a to v kategóriách chránených území národnej sústavy alebo ich zón.

Z pohľadu legislatívnej ochrany prvkov RÚSES, resp. jej posilnenia považujeme za potrebné zabezpečiť dostatočnú legislatívnu ochranu pre nasledovné biocentra :

Biocentrum regionálneho významu Poiplie – celé územie biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami,

Biocentrum regionálneho významu Zeleniansky rybník – celé územie biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál s vylúčením športového rybolovu a lovu vtákov,

Biocentrum regionálneho významu Kúpna hora – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Kozí vrch – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Smolná - Chocholná – celé územie biocentra, odporúčaná kategória – prírodná rezervácia v bezzásahovom režime,

Biocentrum regionálneho významu Starý vršok – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Široká dolina – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Holubín – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Skalica – celé územie biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Veľká Skalica – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Neklenská dolina – Tri chotáre – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Ráztoky – Ďurov vrch – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie),

Biocentrum regionálneho významu Matúška - Jelenie – časť územia biocentra, odporúčaná kategória – chránený areál so zónami (vyčleniť dostatočné veľké bezzásahové územie).

6.5 Návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav

Návrh regulatívov pre ÚPD a projekty pozemkových úprav sa týka najmä zabezpečenia funkčnosti návrhu prvkov RÚSES, biocentier, biokoridorov, manažmentu genofondových plôch, navrhovaných ekostabilizačných opatrení, ochrany prírodných zdrojov, a pod.

- zabezpečiť funkčnosť nadregionálnych a regionálnych biocentier a biokoridorov pri ďalšom funkčnom využití a usporiadaní územia, uprednostniť realizáciu ekologických premostí regionálnych biokoridorov a biocentier pri výstavbe líniových stavieb; prispôbiť vedenie tras dopravnej a technickej infraštruktúry tak, aby sa netrieštil komplex lesov,
- podporovať výsadbu plošnej a líniovej zelene, prirodzený spôsob obnovy a revitalizáciu krajiny v nadregionálnych biocentrách a biokoridoroch,
- v nadväznosti na systém náhrad pri vynútenom obmedzení hospodárenia rešpektovať pri hospodárskom využití prvky regionálneho územného systému ekologickej stability a požiadavky na ich ochranu a funkčnosť;
- z prvkov územného systému ekologickej stability (biocentier) vylúčiť hospodárske využitie týchto území, prípadne povoliť len extenzívne využívanie, zohľadňujúce existenciu cenných ekosystémov,
- podmieniť usporiadanie územia z hľadiska aspektov ekologických, ochrany prírody, prírodných zdrojov a tvorby krajinnnej štruktúry,
- rešpektovať ochranu poľnohospodárskej pôdy, predovšetkým chránených pôd a lesných pozemkov ako faktor usmerňujúci urbanistický rozvoj územia,
- rešpektovať pri organizácii, využívaní a rozvoji územia jeho prírodné danosti najmä v osobitne chránených územiach, prvkoch územného systému ekologickej stability, v územiach patriacich do súvislej európskej sústavy chránených území a ich využívanie zosúladiť s funkciou ochrany prírody a krajiny,
- zohľadňovať pri umiestňovaní činnosti na území ich predpokladaný vplyv na životné prostredie a realizáciou vhodných opatrení dosiahnuť odstránenie, obmedzenie alebo zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov,
- zabezpečovať zachovanie a ochranu všetkých typov mokradi, revitalizovať vodné toky a ich brehové územia s cieľom obnoviť a zvyšovať vodozdržnosť krajiny a zabezpečiť dlhodobu priaznivé existenčné podmienky pre biotu vodných ekosystémov,
- zabezpečiť elimináciu stresových faktorov v chránených územiach prírody a v prvkoch RÚSES
- podporovať zmenu spôsobu využívania poľnohospodárskeho pôdneho fondu zatrávením ornej pôdy ohrozovanej vodnou a veternou eróziou,
- využívať poľnohospodársku pôdu v súlade s jej produkčným potenciálom na úrovni typologicko-produkčných kategórií, rešpektujúc limity z prírodných daností a legislatívnych obmedzení,
- zachovať prirodzený charakter vodných tokov, nerealizovať vyrub brehovej vegetácie, aby sa neohrozila funkčnosť biokoridorov,
- hydrické biokoridory odizolovať od poľnohospodársky využívanej krajiny pufkanými pasmi TTP (min. šírka 10 – 15 m) alebo krovinami, s cieľom ich ochrany pred nepriaznivými vplyvmi z poľnohospodárskej výroby,
- realizovať protierózne opatrenia na poľnohospodárskej pôde so silnou a extrémnou eróziou (mozaikové štruktúry obhospodarovania, výsadba protieróznej vegetácie, orba po vrstevnici atď.)

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vyd. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002. 344 s.

Bajtoš, P. a kol. 2011. Banské vody Slovenska vo vzťahu k horninovému prostrediu a ložiskám nerastných surovín, regionálny geologický výskum. Bratislava: ŠGÚDŠ, 2011.

Balázs C., Benda P., Estók P., Uhrin M., 2008: Živočíšstvo, hodnoty živočíšnej ríše – stavovce. In: Chránená krajinná oblasť Karancs – Medves a Chránená krajinná oblasť Cerová vrchovina. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, Rimavská Sobota, 388 pp.

Baláž D., Marhold K., Urban P., (eds.) 2001: Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. Ochrana prírody, Suppl. 20., 160 pp.

Baláž I., Ambros M., 2007: Rozšírenie, habitus populácie a rozmnožovanie druhov *Crocidura* Herm. a *Neomys* Kaup (Mammalia: Eulipotyphla) na Slovensku. Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied. Nitra, 99 pp.

Baláž I., Ambros M., 2010: Distribution and biology of Muridae family (Rodentia) in Slovakia. 1st part: *Chionomys nivalis*, *Microtus tatricus*, *Microtus subterraneus*, *Myodes glareolus*. Faculty of Natural Sciences, Constantine the Philosopher University, Nitra, 115 pp.

Balogová M., Apfelová M., Flajsch T., Jablonski D., Kautman J., Krišovský P., Krištín A., Papáč V., Puchala P., Urban P., Uhrin M., 2015: Distribution of the fire salamander (*Salamandra salamandra*) in Slovakia. *Folia faunistica Slovaca* 20 (1) 2015: 67–93.

Bertová L. (ed.) 1984: Flóra Slovenska IV/1. Veda, Bratislava, 443 pp.

Bertová L. (ed.) 1985: Flóra Slovenska IV/2. Veda, Bratislava, 320 pp.

Bertová L. (ed.) 1988: Flóra Slovenska IV/4. Veda, Bratislava, 587 pp.

Bertová L. (ed.) 1992: Flóra Slovenska IV/3. Veda, Bratislava, 564 pp.

Bertová L., Goliašová K. (eds) 1993: Flóra Slovenska V/1. Veda, Bratislava, 504 pp.

Bohálová, I. a kol. 2014. Metodické pokyny na vypracovanie dokumentov RÚSES. Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2014

Ceľuch M., Uhrin M., Bačkor P. & Ševčík M., 2016: Monitoring netopierov pomocou autotransektov – prvé výsledky zo Slovenska. *Vespertilio* 18: 41–54.

Čepelák J. 1980: Živočíšne regióny. Mapa 1: 000 000. In: Mazúr E (red.). Atlas Slovenskej socialistickej republiky. 1. vyd. Bratislava : SAV; SÚGK, 1980.

Čeřovský J., Feráková V., Holub J., Maglocký Š., Procházka F. (eds), Červená kniha ohrozených a vzácných druhov rastlín a živočíchov SR a ČR 5, Vyššie rastliny, Příroda, Bratislava, 453 pp.

Danko Š., Darolová A., Krištín A., 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava, 688 pp.

Dávid S., 2017: Vážky (Odonata) Tekova a Hontu. Tekovské múzeum v Leviciach, Levice, 72 pp.

Demko M., Krištín A., Pačenovský S., 2014: Červený zoznam vtákov Slovenska. SOS/Birdlife Slovensko. Bratislava, 52 pp.

Dítě D., Eliáš P. jun., Hřčka D. 2010. Horské rostliny. Mladá Fronta, Praha, 287 p.

Dostál J., Červenka M. 1991–1992: Velký klíč na určování vyšších rostlin I, II. – SPN, Bratislava, 1567 pp.

Eliáš P. jun., Dítě D., Kliment J., Hrivnák R., Feráková V. 2015. Red list of ferns and flowering plants of Slovakia, 5th edition (October 2014). *Biologia* 70: 218–228.

Fulín M., Hapl E., 2002: Zimoviská netopierov v Stolických vrchoch. *Vespertilio* 6: 259-260.

- Futák J., Bertová L. (eds) 1982: Flóra Slovenska III. Veda, Bratislava, 608 pp.
- Goliašová K. (ed.) 1997: Flóra Slovenska V/2. Veda, Bratislava, 633 pp.
- Goliašová K., Michalková E. (eds). 2016: Flóra Slovenska VI/4. Veda, Bratislava, 778 pp.
- Goliašová K., Šípošová H. (eds) 2002: Flóra Slovenska V/4. Veda, Bratislava, 836 pp.
- Gúgh J., (eds.) 2012: Správa z mapovania dážďovníka obyčajného (*Apus apus*) na Slovensku v roku 2012. BROZ Bratislava, SOS Bratislava a SON Bardejov, nepublikované, 158 pp.
- Hensel K., Krno I., 2002: Zoogeografické členenie: Limnický biocyklus. Mapa 1 : 2 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra Životného prostredia Banská Bystrica, 344 pp.
- Hensel K. 2002: Zoogeografické členenie paleoarktu: Limnický biocyklus. Mapa 1 : 37 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra Životného prostredia Banská Bystrica, 344pp.
- Hrašna, M. 2015. Vplyv geodynamických javov na krajinu a využitie územia [online]. Životné prostredie, 2015. p. 260-280 [cit. 2018-03-10]. Dostupné na internete: http://147.213.211.222/sites/default/files/2005_5_260_268_hrasna.pdf
- Hrivnák R. 2000: *Caricetum melanostachyae* Balázs 1943 a *Caricetum buekii* Hejný et Kopecký 1965 na strednom Slovensku. Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava 22: 215–227.
- Hrivnák R., Belanová E., Cvachová A., Gális R., Janišová M., Uhliarová E., Ujházy K., Vlčko J. 2005. Zaujímavé nálezy cievnatých rastlín zo stredného Slovenska. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 27: 131–141.
- Hrivnák R., Šoltés R., Cvachová A. 2001: Vegetácia rašelinísk pramennej oblasti Ipľa a Rimavice (stredné Slovensko). Ochr. Prír. 19: 47–58.
- Hydrologická ročenka — povrchové vody 2015. Bratislava: Slovenský hydrometeorologický ústav, 2016. 229 s.
- Jedlička L., Krno I., Bulánková E., Krištín T., 2002c: Rozšírenie submediteránnych a subatlantických prvkov. Mapa 1: 1 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra životného prostredia Banská Bystrica, 344 pp.
- Jedlička L., Krno I., Hudec I., Bulánková E., Krištín T., 2002d: Rozšírenie eremiálnych a boreomontánnych prvkov. Mapa 1: 1 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra životného prostredia Banská Bystrica, 344 pp.
- Jedlička L., Krno I., Krištín T., 2002b: Rozšírenie alpských a východokarpatských prvkov. Mapa 1: 1 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra životného prostredia Banská Bystrica, 344 pp.
- Jedlička L., Krno I., Šporka F., 2002a: Rozšírenie oreálnych, oreotundrálnych, pontických, pontokaspických prvkov. Mapa 1: 1 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra životného prostredia Banská Bystrica, 344 pp.
- Jedlička, L., Kalivodová, E. 2002a: Zoogeografické členenie paleoarktu: terestrický biocyklus. Mapa 1: 37 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra životného prostredia Banská Bystrica, 344 pp.
- Jedlička, L., Kalivodová, E. 2002b: Zoogeografické členenie: terestrický biocyklus. Mapa 1: 2 000 000. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo životného prostredia Bratislava, Agentúra životného prostredia Banská Bystrica, 344pp.
- Kadlečík J., (eds.) 2014: Carpathian red list of forest habitats and species Carpathian list of invasive alien species (draft). ŠOP SR, Banská Bystrica, 234 pp.
- Klimatický Atlas Slovenska. Bratislava: Slovenský hydrometeorologický ústav, 2015. 132 p.

- Kliment J. 1999: Komentovaný prehľad vyšších rastlín flóry Slovenska, uvádzaných v literatúre ako endemické taxóny. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 21, Suppl. 4: 1–434.
- Krištín A., 2010: Vtáacie zoskupenia územia plánovanej výstavby vodných diel Ipeľ a Ďubákovo (Stredné Slovensko). Tichodroma 22: 75–84.
- Krištín A., Kaňuch P., 2017: Distribution of orthoptera species in Slovakia. Online, <http://www.orthoptera.sk>
- Krištofík J., Danko Š., 2012: Cicavce Slovenska. rozšírenie, bionómia a ochrana. VEDA, Bratislava, 712 pp.
- Kukučková K., 2012: Čiastkové poznatky k výskytu raka riečneho na vodných nádržiach stredného Slovenska. pp: 103 - 104. In: Kubovčík V., Stašiov S. (eds.): Zborník Zborník príspevkov z vedeckého kongresu „Zoológia 2012“, 18. Feriancove dni. TU Zvolen, 192 pp.
- Kvetko R., Šrank V., 2012: 12. správa Faunistickej komisie Slovenskej ornitologickej spoločnosti/BirdLife Slovensko. Tichodroma 24: 102–108.
- Malík, P. a kol. 2007, Zostavovanie geologických máp v mierke 1 : 50 000 pre potreby Integrovaného manažmentu krajiny. Záverečná správa. Bratislava: ŠGÚDŠ, 2007. 549 s.
- Mařan, J., 1958: Zoogeografické členení Československa. Sborník československé společnosti zeměpisné, 63/2: 89–110.
- Mazúr, E., Lukniš, M. 1978: Regionálne geomorfologické členenie Slovenska. Geografický časopis, Veda, SAV, Bratislava, 30(2): 101–124.
- Michalko, J. (ved. aut. kol.), Berta, J., Magic, D. 1986. Geobotanická mapa ČSSR. Slovenská socialistická republika. Textová časť a mapy. VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.
- Michalko, J. 1982. Potenciálna prirodzená vegetácia. In Atlas SSR. Textová časť. zost. E. Mazúr, J. Jakál. VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava. p. 53–54.
- Michalko, J. 1986. Koncepcia a metodika Geobotanickej mapy SSR. In Michalko, J., Berta, J., Magic, D. Geobotanická mapa ČSSR. Slovenská socialistická republika. Textová časť. VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava. p. 10–13.
- Michalko, J., Berta, J., Magic, D., Maglocký, Š. 1980. Potenciálna prirodzená vegetácia. In Atlas Slovenskej socialistickej republiky. Slovenská akadémia vied, Slovenský úrad geodézie a kartografie, Bratislava. p. 78–79. Mapa 1 : 500 000.
- Miklós, L. Bedrna, Z., Hrnčiarová, T., Kozová, M., 1990. Ekologické plánovanie krajiny LANDEP II. – Analýzy a čiastkové syntézy abiotických zložiek krajiny. Učebné texty, SVŠT a ÚKE SAV, Banská Štiavnica, 151 s
- Miklós, L., Izakovičová, Z., 1997: Krajina ako geosystém. VEDA, Bratislava, 153 s.
- Ministerstvo životného prostredia SR, 2009. Vodný plán Slovenska. Bratislava: Slovenská agentúra životného prostredia, 2011. 140 s.
- Nariadenie vlády č. 174/2017 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti
- Nariadenie vlády č. 269/2010 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd
- Novák F. A. 1954: Přehled československé květeny s hlediska ochrany přírody a krajiny. Veselý J. (ed.), Ochrana československé přírody a krajiny. 2: 193–409.
- Pauditšová, E., Reháčková, T., Ružičková, J. 2007. Metodické návod na vypracovanie miestneho územného systému ekologickej stability [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2007. Dostupné na internete: https://fns.uniba.sk/fileadmin/prif/actaenvi/ActaEnvi_2007_2/06_Pauditsova_et_al.pdf
- Plán manažmentu čiastkového povodia Váhu [online]. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, 2015. Dostupné na internete: <http://www.vuvh.sk/download/RSV/PMCP2/Vah/VahVP.pdf>

Príloha č. 5: Zoznam chránených rastlín, prioritných druhov rastlín a ich spoločenská hodnota [Zbierka zákonov Slovenskej republiky, ročník 2003, čiastka 13: 162–346].

Randuška D., Križo M. 1983: Chránené rastliny. – Príroda, Bratislava, 430 pp.

Slezák M., Hrivnák R., Belanová E., Jarčuška B. 2010: Komentovaný prehľad zaujímavých nálezov cievnatých rastlín z územia stredného Slovenska. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 32: 59–71.

Slezák M., Letz D. R., Hrivnák R., Vičko J., Turis P., Blanár D. 2012: Aktuálne poznatky o výskyte niektorých zriedkavejších cievnatých rastlín na území stredného Slovenska. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 34: 19–44.

Slobodník V., Kadlečík J., (eds), 2000: Mokrade Slovenskej republiky. Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, Prievidza, 148 str.

Smopaj = Anonymus, 2017: Zoznam jaskýň k 31.12.2017. Správa Slovenských jaskýň, nepublikované, Liptovský Mikuláš, 656 pp.

Societas Pedologica Slovaca, 2014. Morfogenetický klasifikačný systém pôd Slovenska. Bazálna referenčná taxonómia. Druhé upravené vydanie. Bratislava: NPPC - VÚPOP Bratislava 2014. 96 p.

Soják J. 1983: Rostliny našich hor. – SPN, Praha, 432 pp.

Stanová V., Valachovič M. (eds.) 2002: Katalóg biotopov Slovenska. DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava. 225 p.

Stloukal E., 2002. The integrated information system on fauna in Slovakia (DFS) - its history, actual status and expectations. Acta Zoologica Universitatis Comenianae 45: 37–42.

Šály, R., 1998. Pedológia. Vysokoškolské skriptá. Zvolen: Technická univerzita, 1998. 177 s.

Uhrin M., (eds.) 2013: Zimné sčítanie netopierov na Slovensku 2012/2013. Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku. Bardejov, nepublikované, 16 pp.

Urban P., Druga V., 2016: Netopiere štôlne Izabela (stredné Slovensko). Vespertilio 18: 125-130.

Urban P., Hrivnák M., Mihalčák J., Hrivnák R., 2008: Vydra riečna (*Lutra lutra* L.) v antropicky ovplyvnenej krajine – poznatky zo širšieho okolia Lučenca. Natura Carpatica XLIX: 183-194.

Urban P., Kadlečík J., Topercer J., Kadlečíková Z., Hájková P., 2011: Vydra riečna (*Lutra lutra*) na Slovensku. Rozšírenie, biológia, ohrozenie a ochrana. FPV UMB Banská Bystrica, 165 pp.

Územný plán regiónu Trnavského samosprávného kraja, schválený Zastupiteľstvom TSK uznesením č. 149/2014/08 zo dňa 17. 12. 2014. Závazná časť Územného plánu regiónu Trnavského samosprávného kraja bola vyhlásená Všeobecným záväzným nariadením Trnavského samosprávneho kraja č. 33/2014 zo dňa 17. 12. 2014

Vičko J., Dítě D., Kolník M. 2003: Vstavačovitě Slovenska. – ZO SZOPK Orchidea, Zvolen, 120 pp.

Vyhláška č. 110/2005 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška č. 183/2013 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška č. 244/2016 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky o kvalite ovzdušia

Vyhláška č. 310/2013 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch

Vyhláška č. 35/1984 Zb. Vyhláška Federálneho ministerstva dopravy, ktorou sa vykonáva zákon o pozemných komunikáciách (cestný zákon)

Vyhláška č. 361/2004 Z. z. Vyhláška Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky, ktorou sa mení vyhláška Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky č. 210/2000 Z. z. o meradlách a metrologickej kontrole v znení neskorších predpisov

Vyhláška č. 492/2006 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny

Vyhláška č. 549/2007 Z. z. Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí

Vyhláška č. 59/2013 Z. z. Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 508/2004 Z. z., ktorou sa vykonáva § 27 zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška č. 64/1976 Zb. Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky, ktorou sa vyhlasuje chránená krajinná oblasť Malé Karpaty

Vyhláška č. 83/1993 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky o štátnych prírodných rezerváciách

Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z. z 9. januára 2003, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z. z 19. apríla 2021, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Vyhláška MŽP SR č. 382/2015 Z. z. o skládkovaní odpadov a uskladnení odpadovej ortuti

Zákon č. 115/2013 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 72/2012 Z. z. a o doplnení zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov

Zákon č. 137/2010 Z. z. Zákon o ovzduší

Zákon č. 138/2010 Z. z. Zákon o lesnom reprodukčnom materiáli

Zákon č. 143/1998 Z. z. Zákon o civilnom letectve (letecký zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 15/2005 Z. z. Zákon o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 2/2005 Z. z. Zákon o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov

Zákon č. 211/2005 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov

Zákon č. 216/2018 Z. z. Zákon o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Zákon č. 220/2004 Z. z. Zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 24/2003 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny

Zákon č. 251/2012 Z. z. Zákon o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 287/1994 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane prírody a krajiny

Zákon č. 292/2017 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Zákon č. 293/2006 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky o technických požiadavkách na zariadenia na ochranu pred neoprávneným použitím motorových vozidiel

Zákon č. 305/2018 Z. z. Zákon o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)

Zákon č. 384/2009 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení zákona č. 515/2008 Z. z.

Zákon č. 39/2007 Z. z. Zákon o veterinárnej starostlivosti

Zákon č. 39/2013 Z. z. Zákon o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 402/2013 Z. z. Zákon o Úrade pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb a Dopravnom úrade a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 44/1988 Zb. Zákon o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon)

Zákon č. 442/2002 Z. z. Zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach

Zákon č. 49/2002 Z. z. Zákon o ochrane pamiatkového fondu

Zákon č. 49/2011 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli

Zákon č. 50/1976 Zb. z 27. apríla 1976 o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)

Zákon č. 513/2009 Z. z. Zákon o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 515/2008 Z. z. Zákon, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v oblasti starostlivosti o životné prostredie v súvislosti so zavedením meny euro v Slovenskej republike

Zákon č. 538/2005 Z. z. Zákon o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 543/2002 Z. z. Zákon o ochrane prírody a krajiny

Zákon č. 656/2004 Z. z. Zákon o energetike a o zmene niektorých zákonov

Zákon č. 7/2010 Z. z. Zákon o ochrane pred povodňami

Zákon č. 73/2013 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení zákona č. 49/2011 Z. z.

Internetové zdroje:

www.naseobce.sk

www.travelguide.sk

<http://www.progresit.sk/analyza/02-GeografickeClenenie.pdf>

<http://slovakia.travel/kupele-piestany>

<http://old.sazp.sk>

www.skgeodesy.sk

www.uzemneplany.sk

<https://www.trnava-vuc.sk/>

www.forestportal.sk

www.geology.sk

www.svssr.sk

www.hbu.sk

www.podnemapy.sk